

KOLME KIRJAINTA

SKP:n yhdeksän vuosikymmentä

KOLME KIRJAINTA

SKP:n yhdeksän vuosikymmentä

KUSTANNUSYHTIÖ TA-TIETO OY

KOLME KIRJAINTA

SKP:n yhdeksän vuosikymmentä

Toimittajat Yrjö Hakanen ja Emmi Tuomi

Kuvatoimittaja Veikko Koivusalo

Taitto Pia Laulainen

Valokuvat Veikko Koivusalo, Kansan Arkisto, Tiedonantajan arkisto, Agit-Graaf, Toivo Koivisto

Julkaisija Kustannusyhtiö TA-Tieto Oy

Helsinki 2008

Marxilainen foorumi –julkaisusarja 43

www.tiedonantaja.fi

ISBN 978-952-99418-8-9

ISSN 1236-6994-43

Lukijalle

Moni kokee puolueet tavallisten ihmisten arjesta ja tarpeista etääntyneiksi valtakoneistoiksi, jotka ajavat pienten piirien etuja. Eikä syyttä.

Tämä kirja kertoo toisenlaisesta puolueesta, Suomen kommunistisesta puolueesta. Se kertoo naisista ja miehistä, jotka eivät ole alistuneet vääryyteen ja eriarvoisuuteen. He ovat vaikeissakin oloissa puolustaneet työväen ja vähävaraisten etuja, demokratiaa, rauhaa, kansainvälistä solidaarisuutta – sosialismia ja ihmisyiden asiaa.

SKP perustettiin elokuussa 1918, Suomen työväenvallankumouksen ja luokkasodan tappion jälkeen. Sen juuret ovat syvällä vanhan, yhtenäisen työväenliikkeen historiassa. Samalla SKP perustettiin uudentyyppiseksi, vallankumoukselliseksi puolueeksi. Kommunistien näkemyksen mukaan työtätekevien ihmisten edut ja vapaus edellyttävät siirtymistä sosialismiin.

SKP joutui pitkään toimimaan maanalaisena, kiellettyinä ja vainottuna. Se sai normaalit, lailliset toimintaoikeudet vasta sodan jälkeen, syksyllä 1944.

Puolueen historiassa on ollut monia vaihteita; voittoja ja tappioita. Liioittelematta voi kuitenkin todeta, että silloin kun SKP on ollut voimakas, on työtätekevien ja vähävaraisten ihmisten elämä muuttunut Suomessa paremmaksi, yhteiskuntaa on uudistettu ja demokratiaa on laajennettu.

Tähän kirjaan on koottu kommunistien puheenvuoroja, asiakirjoja, valokuvia, runoja ja tapahtumakalenteria SKP:n yhdeksältä vuosikymmeneltä. Ne kertovat taistelevasta työväenliikkeestä, josta oikeistolainen ”voittajien historia” ei kerro tai jota se mustamaalaa. Nämä artikkelit eivät ole vain historiaa vaan vastaavat moniin myös tänään ajankohtaisiin kysymyksiin.

Miksi tarvitaan kommunistinen puolue ja miten se eroaa muista puolueista? Millainen on ollut SKP:n linja ja mitä tuloksia se on saavuttanut? Mitä kokemuksia ja opetuksia kamppailuista on saatu? Millaisia vaihtoehtoja kommunistit esittävät nykyiselle, kovalle oikeistopolitiikalle ja kapitalismille? Millaiseen sosialismiin SKP pyrkii ja miten?

Helsingissä 16.7.2008

*Yrjö Hakanen
Emmi Tuomi*

Sisällys

I KUN TYÖVÄKI NOUSI JA SKP PERUSTETTIIN

Otto Wille Kuusinen: Suomen työväenliikkeen opetuksia 10

Aura Kiiskinen: Punainen lyhty 17

Punaorvon vala 21

Yrjö Sirola: Kun se selkeni 22

Inkeri Lehtinen: Toivo Antikainen – SKP:n nuorin perustajajäsen 26

II SOTAA JA FASISMIA VASTAAN

Elsa Rautee: Veli, sisko 34

Toivo Karvonen: Kolmikymmenluvun kansanrintama ja sen tausta 35

Arvo Turtiainen: He heittivät minut vankilaan 45

Nestori Parkkari: Yksi monista 46

Mauri Ryömä: Kirje toveri Väinö Tannerille 48

Martta Koskinen: Kuolemaantuomitun laulu 51

III UUSI SUUNTA

Elvi Sinervo: Kivinen laulu 56

Hertta Kuusinen: Sodasta rauhaan 58

Raoul Palmgren: Teesejä Snellmanista 71

Ville Pessi: Syyt demokraattisen kehityksen hitauteen Suomessa 74

Timo Kallinen: Luovaan taisteluun ”vaaran vuosina” 81

IV YHTEISKUNTAA UUDISTAMASSA

SKP:n keskuskomitea: Työväki yhteistoimintaan –vetoomus 92

Yleislakko pysäytti Suomen 1956 96

Irma Rosnell: SKP ja kamppailu sosiaaliturvasta 100

Oili Suomi: Maksuttomaan terveydenhuoltoon 106

Seppo Toiviainen: Mihin voimme luottaa? 108

Erkki Rautee: Niin muuttuu maailma, entä SKP? 115

Luokkaprojekti: Luokat ja hegemonia Suomessa 122

Ensio Laine: Työllisyyslaki ja idänkauppa 124

Risto Uljas: SKP(y) kartoitti Suomen saastuttajat 126

V SKP:N HAJOTUS JA HAJAANNUS

Aarne Saarinen: SKP:n sisäiset ongelmat **132**

Taisto Sinisalo: Mitä SKP:ssä tapahtui 60- ja 70-luvuilla? **135**

SKP:n hajaannuksesta puolueen uudelleenrekisteröintiin **154**

VI TYÖSTÄ JA TAISTELUSTA

Aulikki Oksanen: Kenen joukoissa seisot? **168**

Ilmari Nieminen: Metallityöläiset lakossa **170**

Mauri Perä: Rakennustyöläisten lakko ei ollut turha **174**

Marja-Leena Mikkola: Raportti satamatyöläisten työtaistelusta **176**

Kommunistit tukena Nokian kaapelitehtaalla **184**

Tiedonantaja-lehden tuhopoltto **188**

Atu takaisin kouluun **189**

SOL:n taisteluohjelma Suomen opiskelijoille **192**

Mervi Viteli: Spartakiadien raikkaassa myötätulessa eteenpäin **195**

Pioneeriliinan luovutus **198**

Yrjö Enne: SKDL laajaksi demokraattiseksi kansalaisjärjestöksi **200**

SNDL: Kansainvälisenä naistenpäivänä **202**

Kristiina Halkola: Demokraattinen Vaihtoehto **203**

VII SKP JA KANSAINVÄLISYYS

Maailman nuorison festivaali: Tapahtumien vyöry alkaa... **206**

Marja-Leena Mikkola: Pieni Vietnam -laulu **208**

Matti Rossi: Harjavallan työläiset Chilen puolesta **210**

Ydinaseettoman Pohjolan puolesta **216**

Markus Puranen: Rauhanliike tarvitsee toiminnan ihmisiä **219**

SKP-yhtenäisyyden Eurooppa-projekti: 20 hyvää syytä sanoa EI

EU-jäsenyydelle **221**

Yrjö Hakanen: Neuvostoliiton hajoamisen opetukset ja sosialismin näköalat tänään **225**

VIII 2000-LUVULLE

Erkki Susi: Ihminen on kommunisteille kaiken lähtökohta **242**

Yrjö Hakanen: Millaiseen sosialismiin ja miten? **248**

Työväen vappumarssi Toholammella vuonna 1903.

I LUKU

Kun työväki nousi ja SKP perustettiin

Suomen kommunistinen puolue perustettiin jatkamaan vanhan työväenliikkeen parhaita perinteitä: työväen luokkataistelua, kamppailua kansanvallan ja sosialismin puolesta, marxilaisuutta ja työväenluokan kansainvälistä solidaarisuutta.

Punaisen lipun oli kohottanut Forssan kokous 1903, sen alla nousi Suomen työväki vuosina 1905 ja 1917-1918. Elokuussa 1918 tätä lippua kantamaan perustettiin SKP.

Vuoden 1918 työväenvallankumouksen pääopetus oli, että ”työväenasian saattamiseksi voittoon täytyy työväenluokalla olla toisenlainen puolue kuin vanha, sosialidemokraattinen puolueemme oli, että sillä täytyy olla marxilais-leniniläinen puolue” (O.W.Kuusinen).

OTTO WILLE KUUSINEN
(4.10.1881 – 17.5.1964)

*SDP:n puheenjohtaja 1911-1913. Kansanedustaja 1908-1910. Suomen kansanvaltuuskunnan jäsen 1918. SKP:n perustajia ja pitkäaikainen SKP:n johtohenkilö. Maanalaisessa toiminnassa Suomes-
sa 1919-1920. Kominternin perustajia ja sen sihteeristössä 1921-1939. Ns. Terijoen hallituksen pääministeri. Karjalais-suomalaisen neuvostotasavallan johdossa 1940-1956. Toimi vuosina 1941-1964 NKP:n keskuskomiteassa, mm. sihteeristössä ja poliittisessa toimikunnassa. Johti stalinismista pesäeroa tehneen Marxismi-leninismin perusteet –kirjan valmistelua. Nimettiin Neuvostoliiton Tiedeakatemiaan 1958. Harrasti runoutta ja kirjallisuutta.*

O.W. KUUSINEN:

Suomen työväenliikkeen opetuksia

Kirjoitus Suomen työväenliikkeen 50-vuotispäivän johdosta, SKP:n puoluetoimikunta, Lappeenranta 1949 (ote)

Suomen vanha sosialidemokraattinen puolue oli jäsenluvultaan suhteellisen laaja työväenpuolue, mutta se oli organisaattorisesti hatara ja poliittisesti kehittymätön, hapuileva ja epäyhtenäinen. Se oli järjestömuodoltaan oikeastaan maan ammatillisten liittojen yhteinen poliittinen yhdistys. Siihen olivat näet kollektiivisesti liittyneet miltei kaikki Suomen ammatilliset liitot ja niiden osastot, eikä siihen yksilöllisesti liittyneitä jäseniä sanotavasti kuulunutkaan, paitsi maaseutupaikkakunnilla.

Alkuvuosina (1905:een saakka) oli puolueen johto miltei täydellisesti reformistien käsissä, jotka olivat perin tyytyväisiä siihen ”saavutukseensa”, että yksi heidän edustajiaan (Kari) pääsi porvarilliseen taantumushallitukseen teerenkuvaksi. Mutta valtiollinen tilanne muuttui maassa v. 1905. Venäjän ensimmäisen vallankumouksen vaikutuksesta syntyi Suomessa voimakas köyhälistön joukkoliike, jonka päävaatimuksena oli yleinen äänioikeus, säätyvaltiopäivien poistaminen ja yksikamarinen eduskunta. Valtiollisen suurlakon, punakaartien ja joukkomielenosoitusten avulla työväki saikin tässä asiassa tahtonsa läpi. Luokkataisteluhenki kohosi tuolloin niin voimakkaaksi, että me puolueen vasemmistolaiset saimme Oulun puoluekokouksessa (v. 1906) lyödyksi ministerisocialismia kannattavat puoluejohtajat (Kari erotettiin puolueesta) ja puoluejohdon kokoonpanon muutetuksi enemmistöltään oikeistolaisia vastustavaksi.

Siitä lähtien aina vanhan työväenpuolueen loppupäiviin asti (s.o. vuoden 1918 vallankumoukseen asti) jatkui puolueessa suuntataistelu oikeistolaisten ja vasemmistolaisten sosialidemokraattien välillä, milloin enemmän, milloin vähemmän kärkevänä.

Suuntataistelut vanhassa työväenpuolueessa

Oikeistolaiset (Tanner, Tainio ym.), joita me täydellä syyllä nimitimme revisionisteiksi, pyrkivät vetämään puolueen yhteistyöhön por-

varipuolueiden kanssa, alituisen sovittelupolitiikkaan, luokkataistelusta luopumiseen, jolloin työväen olisi pitänyt nurkumatta tyytyä siihen, mitä porvariston edustajat olisivat suvainneet sille myöntää tai siltä riistää.

Vasemmistolaiset eli ”siltasaarelaiset”, joiden käsissä oli puolueen pää-äänenkannattaja ”Työmies” ja teoreettinen julkaisu ”Sosialistinen Aikakauslehti”, puolsivat köyhälistön leppymättömän luokkataistelun kantaa, paljastivat oikeistososialidemokraattien opportunistisia pyrkimyksiä ja vaativat, että puolueen on ajettava itsenäistä politiikkaa työväenluokan etujen puolesta porvaristoa vastaan.

Tässä taistelussa oikeistososialidemokraatteja ja porvaristoa vastaan siltasaarelaiset epäilemättä olivat oikeassa. Kokemus osoitti vuosina 1905–1918, että ainoastaan sikäli kuin Suomen työväki kävi luokkataistelua ja sen puolue ajoi itsenäistä politiikkaa, saavutti se joitakin, vaikkapa sitten vaatimattomia parannuksia asemaansa, saavutti alkeellisia demokraattisia oikeuksia ja saattoi kehittää järjestöjään etujensa suojaksi. Etupäässä siltasaarelaisten ansiota oli se, etteivät revisionistit, oikeistososialistit, saaneet Suomen vanhaa työväenpuoluetta pettämään työväenasiaa, alistumaan porvariston palvelukseen.

Siltasaarelaisia moitittiin usein ”suvaitsemattomiksi” marxilaisuuden kannattajiksi. Suuntataistelun käyminen luettiin heidän viakseen ja puolueen sisäisen rauhan nimessä heitä vaadittiin lopettamaan arvostelevat hyökkäyksensä oikeistolaisia vastaan. Nyt historian kokemusten valossa voidaan todeta: ei siltasaarelaisten vika ollut siinä, että he kävivät tätä suuntataistelua, vaan siinä, että he kävivät sitä *puolinaisesti*, siinä, etteivät he johdonmukaisesti kehittäneet tätä taistelua puolueen puhdistuskysymykseksi, oikeistolaisryhmän erottamiseksi puolueesta. Jos siltasaarelaiset olisivat ajaneet tällaista johdonmukaisen selvää kantaa, olisi se vahvistanut puolueen valtiollista tietoisuutta ja taistelukykyisyyttä sekä auttanut laajoja työväen joukkoja ajoissa käsittämään, mitä miehiä puolueen oikeistosiiven johtavat todella olivat: porvariston liittolaisia. Sitä vastoin puolinaisen suuntataistelu jätti enimmänsä osan puolueen jäseniäkin epätoivoksi siitä, mistä tässä oikeastaan oli kysymys, ja johti siihen, että monet puoluejohdon, eduskuntaryhmän ja puoluekokousten päätökset muodostuivat keskustalais-kompromisseiksi vasemmistolais- ja oikeistolaiskannan välillä.

Oikeistolaisten tyrkyttämä ”sosialismi” oli sellaista vesivelliä, että kapitalistitkin olisivat olleet tyytyväisiä, jos Suomen työväelle olisi vain sellaista syötetty. Sen sijaan siltasaarelaiset toki opettivat työväelle tieteellisen sosialismin, marxilaisuuden alkeita. Mutta he olivat itsekkin vielä marxilaisen opetuksen tarpeessa eivätkä, kuten pian osoittautui, pystyneet oikein soveltamaan Suomen oloihin Marxin metoodia ja vallankumousteoriaa.

Kaikista toiseen internationaaleen kuuluvista puolueista oli ainoastaan Venäjän bolshevikkipuolue kyennyt täysin omaksumaan vallankumouksellisen marxilaisuuden opin sekä edelleen kehittämään sitä 20. vuosisadan oloja vastaavaksi kansainvälisen proletariaatin voitokkaaksi teoriaksi, strategiaksi ja taktiikaksi: *leninismik-*

KALENTERIA TAPAHTUMISTA VUOSIEN VARRELLA

1899

heinäkuussa perustettiin Suomen
Työväenpuolue.

1903

elokuussa Forssan kokouksessa puolue
muutti nimensä sosialidemokraattiseksi
puolueeksi ja hyväksyi sosialistisen
ohjelman.

1905

Suomessa oli suurlakko, äänioikeutettujen
määrä kymmenkertaistui.

Lahden suurlakkotoimikunta.

si. Ainoastaan leninismi olisi voinut olla Suomen työväenpuolueen opettajana. Mutta Suomen sosialistit eivät silloin tunteneet Leninin oppia. Siltasaarelaiset ”teoreetikotkin” olivat niin tietämättömiä, etteivät he ennen v. 1918 olleet lukeeneet yhtään Leninin kirjoitusta (joista vain aniharva silloin lieene ollutkaan käännettynä kielille, joita Suomessa osattiin lukea).

Näin ollen Suomen vanha sosialidemokraattinen puolue oli ideologisesti kehittymätön ja poliittisesti hapuileva. Se kävi parlamentillista taistelua verraten tarmokkaasti puoltaen tällä alalla rehellisesti työväen ja torpparien etuja,

Mutta kun ensimmäisen maailmansodan puhjettua tilanne muuttui sellaiseksi, että se vaati työväenpuoluetta tekemään päättäväisen käänteen parlamentillisen toiminnan tieltä vallankumouksellisen taistelun tielle, osoittautui, että puolueemme on aivan valmistautumaton tähän käänteeseen eikä kyennyt sitä ajoissa suorittamaan. Tuijottaen sokeasti v.1916 saavuttamaansa vaalivoittoon puolue oli vielä 1917 niin pahasti parlamentillisten harhain vallassa, että sen oikeistosiipi sai hyväksytyksi opportunistisen ehdotuksensa kokoomushallituksen muodostamiseksi yhdessä porvaripuolueiden kanssa (ns. Tokoin senaatti), josta ei ollut työväenluokalle muuta kuin haittaa ja häpeää.

Työväenvallankumous

Vasta sitten kun Venäjän väliaikainen hallitus (Kerenskin hallitus) elokuussa 1917 hajotti Suomen eduskunnan, alkoivat parlamentilliset harhat vähitellen hälvetä puolueen enemmistön keskuudesta. Mutta vielä marraskuussa 1917, jolloin Venäjän työväenluokka bolshevikkipuolueen johdolla suoritti Suuren Sosialistisen Vallankumouksen, josta alkoi uusi aikakausi ihmiskunnan historiassa Suomen sosialidemokraattinen puolue johtaessaan työväen valtiollista suurlakkoa (13-20 p:nä marrask. 1917) horjui ja epäröi, uskaltamatta lähteä vallankumoukseen.

Marraskuun lopulla pidetyssä puoluekokouksessamme oli bolshevikkipuolueen edustajana läsnä тов. J.V. *Stalin*, joka suurimerkityksellisessä historiallisessa puheessaan julisti Suomen kansan täyden itsemääräämisoikeuden periaatteen sekä viitaten Venäjän työväenluokan voitokkaaseen esimerkkiin rohkaisi Suomen sosialisteja käymään päättäväistä taistelua riistäjäluokkain kukistamiseksi.

Marraskuun puoluekokouksessa kärsivät vallankumousta vastustavat oikeistososialistit ratkaisevan tappion. Puoluekokouksen hy-

väksymä päätöslauselma oli tosin epäselvä, osittain ehkä tarkoituksellisestikin epäselvä, koska olisi ollut varomatonta ennen aikojaan kuuluttaa porvaristolle työväenpuolueen päättäneen valmistua ottamaan vallan käsiinsä. Mutta joka tapauksessa me silloisen puolue-toimikunnan johtavat jäsenet ryhdyimme nyt varustautumaan vallankumoukseen, ennen kaikkea hankkimaan aseita jo aikaisemmin samana vuonna perustetuille punaisille kaarteillemme. Samaan aikaan myös Svinhufvudin johtama taantumushallitus kiiruhti aseellisten järjestöjensä laajentamista. Tammikuun 19-22 p:nä 1918 pidetty puolueuuvoston kokous hyväksyi meidän kantamme, että tilanne oli katsottava vallankumoukselliseksi, ja valtuutti puoluetoimikunnan ryhtymään senmukaisiin toimenpiteisiin, samalla laajentaen puoluetoimikunnan kokoonpanoa viidellä jäsenellä. Puoluetoimikunnan julistuksella tammikuun 28 p:ltä alkoi työväen vallankumous Suomessa.

Kuten tunnettua, työväki sai nopeasti vallan käsiinsä sekä pääkaupungissa, että koko etelä-Suomessa, missä sijaitsivat maan suurimmat teollisuuskeskukset. Mannerheimin johtamat valkokaartilais- ja suojeluskuntalaisjoukot saivat käsiinsä Pohjanmaan ja enimmäkseen Keski-Suomea. Yli maan lännestä itään ulottuvalla kansalaissodan rintamalla työväen punaiset kaartit taistelivat valkoisia lahtarijoukkoja vastaan odottamattoman hyvin, huolimatta siitä etteivät punakaartilaiset eikä heidän päällikkönsäkään olleet saaneet juuri mitään sotilaallista opetusta. Työväen rintamalla ei ollut edes koulutettuja aliupseereja, puhumattakaan upseereista; ainoastaan pääesikunnassa ja parissa-kolmessa paikallisesikunnassa oli tilapäisenä neuvonantajana joku upseerikoulutuksen saanut venäläinen vallankumouksellinen. Siis punaisten kaartiemme oli uljuudellaan korvattava sotilaallisen koulutuksen ja johdon puute. Mutta se olisikin nähtävästi riittänyt työväen voiton saavuttamiseksi, elleivät valkoiset olisi saaneet avukseen Saksan sotaväkeä.

Valkoiset ja Saksan interventio

Taantumushallituksen päämies Svinhufvud oli jo edellisen vuoden syksyllä, kansan ja eduskunnan tietämättä, lähettänyt asiamiehensä Edv. Hjeltin Saksan armeijan päämajaan pyytämään Ludendorffia lähettämään saksalaisia joukkoja Suomeen. Hjelt on muistelmissaan tunnustanut Svinhufvudin sanoneen hänelle: ”Hanki nyt vain saksalaiset tänne, muuten emme pärjää.” Vallankumouksen alettua Svinhufvud itse pakeni Helsingistä Saksaan hakemaan apua. Maaliskuun 20 p:nä Mannerheimkin hädissään sähkötti: ”*Katson välttämättömän tarpeelliseksi kiiruhtaa saksalaisen apujoukon tuloa. Viivyttely kohtalokas!*”

Huhtikuun alkupäivinä Saksan armeijan pääesikunta lähettikin kiiruusti Itämeren yli Suomeen melkoisen vahvan, hyvin varustetun maihinnousujoukon. Se saapui Hankoon ja ylipäällikkönsä, tunnetun pyövelikenraalin R. von der Goltzin johdolla iski vallankumoushallituksemme selkään. Tämä Saksan sotavoimain interventio rat-

Otto-Wille Kuusinen naiseksi pukeutuneena. Kuva maanalaista toimintaa varten vuodelta 1919-1920.

1916

vaaleissa eduskuntaan vasemmistoenemmistö.

1917

Eduskunta hyväksyi 18.7. äänin 135 – 55 valtalain, joka oli askel kohti itsenäisyyttä.

Laki 8 tunnin työpäivästä hyväksyttiin 14.7. eduskunnassa. Se vahvistettiin vasta suurlakon jälkeen 18.11.

Venäjällä bolshevikkien vallankumous 7.11.

Yleislakko Suomessa alkoi 13.-14.11. välisenä yönä ja jatkui 20.11. asti.

Suomen eduskunta hyväksyi 6.12. itsenäisyysjulistuksen äänin 100 – 88. Sosialidemokraatit halusivat itsenäistymisen tapahtuvan sopimusteitse Venäjän kanssa.

31.12. Leninin johtama kansankomissaarien neuvosto tunnusti Suomen ensimmäisenä valtiona.

1918

12.1. Svinhufvudin porvarillinen senaatti sai valtuudet ”luoda luja järjestysvalta”.

27.1. Suomen työväen vallankumous alkoi. Sen johtoon muodostettu Suomen Kansanvaltuuskunta esitti 23.2. radikaalin demokraattisen perustuslakiesityksen, joka oli tarkoitus saattaa kansanäänestykseen.

1.3. allekirjoitettiin Venäjän ja Suomen Kansanvaltuuskunnan välillä kahden itsenäisen sosialistisen maan välinen valtiopopimus. Sopimus ratifioitiin 9.3. Pietarissa.

Maaliskuun lopussa alkoi taistelu Tampereesta. Tampere antautui 6.4.

Saksalaiset nousivat maihin Hangossa 3.4.

Helsingissä valkoisten voitonmarssi 16.5.

Suomalaisten sosialidemokraattien neuvottelukokous alkoi 25.8. Moskovassa.

Suomalaisen kommunistisen puolueen, SKP:n perustava kokous pidettiin 29.8.-5.9. SKP:n puheenjohtajaksi Yrjö Sirola.

SKP:n Ruotsin byroo perustettiin syksyllä 1918. Se oli SKP:lle merkittävä yhteysväylä Suomeen.

kaisi kansalaissodan tulokset Suomessa. Saksalaiset joukot valtasivat Helsingin huhtikuun 13 p:nä. Mutta kun muualla Suomessa punaisten joukkojen sankarillinen vastarinta yhä jatkui, päättivät saksalaiset tehtävänsä helpottamiseksi käyttää hyväkseen myös Tannerin johtamia oikeistososialidemokraatteja. Tanner ja V. Vuolijoki kävivät von der Goltzin päämajassa saamassa poliittisia ohjeita, ja he allekirjoittivat huhtikuun 16 p:nä julistuksen, jota saksalaiset teloittajat levittivät lentokoneillaan ja jossa työläisiä ylytettiin luovuttamaan aseensa. Se oli toinen isku Suomen taistelevan köyhälistön selkään.

Siitä huolimatta Suomen työväen joukkojen urhea aseellinen taistelu jatkui vielä kokonaisen kuukauden. Mannerheim pääsi joukkoihin Helsinkiin vasta toukokuun 16 p:nä 1918.

Puolinaisuus ja valmistautumattomuus

– ”Ei olisi pitänyt nousta vallankumoukseen!” – huusivat tannerilaiset, – ”ei olisi pitänyt tarttua aseisiin!” Siis heidän mielestään Suomen työväenluokan olisi pitänyt tammikuussa 1918 vastaanpanematta antautua lahtarien armoille. Se olisi muka pelastanut vanhan työväenpuolueen hävitykseltä. Mutta sellainen uskottelu on aivan valheellista. Jokainen, joka muistaa, millainen tilanne oli Suomessa vuoden 1917 lopulla ja 1918:n alussa, on selvillä siitä, että vallassa-oleva taantumuksellinen porvaristo, joka tunsikin luokkavaltaansa horjuvan, oli silloin pelosta ja raivosta niin silmittömänä, ettei se tahtonut kuulla puhuttavankaan mistään vähemmästä kuin työväenpuolueen ja sen järjestöjen täydellisestä tuhosta. Juuri tässä tuhoamistarkoituksessa oli Suomen porvaristo silloin jo useita kuukausia valmistanut yleistä aseellista päällekkarkasta järjestyneen työväen kimp- puun, odottaen vain Saksan sotilaallista apua.

Mutta olisiko Suomen työväenluokka ehkä päässyt vähemmillä uhreilla, jos emme olisi ryhtyneet vallankumoukseen? Tuskinpa olisi päässyt. Ensiksikin luokkataistelutilanne oli silloin niin kärjistynyt, ettei millään olisi voitu välttää suuria verisiä yhteentörmäyksiä työväen ja lahtarijoukkojen välillä. Itä-Suomessa sellaiset yhteentörmäykset jo alkoivat muutamia päiviä ennen kuin Helsingissä nostettiin vallankumouksen lippu. Toiseksi on muistettava, etteivät vallankumoustaistelut, kaikki luokkasodan taistelut yhteensä, vaatineet edes kymmenettä osaa siitä ihmisuhrien määrästä, mitä porvarien verenhimo vaati luokkasodan päättyttyä. Turhaa on uskotella, että lahtarien verenhimo olisi ollut pienempi, jos työväenpuolueen johto olisi päättänyt vaikkapa polvillaan ryömiä työväen pyövelien edessä.

Yhtä vääriä on tannerilaisten väite, että vallankumousyritys johti työväenliikkeen pitkäaikaiseen masennustilaan. Ei, Suomen työväki ei masentunut vallankumouksen tappioista. Luokkavihollisen hillitön riehunta ei synnyttänyt työväessä nöyrymielisyyttä, vaan nostatti oikeutettua palavaa vihaa. Kun vuosi vallankumouksen tappion jälkeen tulin Helsinkiin maanalaisen kommunistisen puolueen edustajaksi, sain joka askeleella tuntea, että työväen luokkataisteluhenkii ei ollut suinkaan murtunut, vaan päinvastoin entisestään karaistu-

Kuopion työväen järjestyskaartilaisia.

nut. Koettuaan valkoisen terrorin kaiken raakuuden työväki ilmeisesti tunsi syvää tyydytystä siitä, että se edellisenä vuonna oli toki kolmen kuukauden ajan ase kädessä kolhinut noin katalaa luokkavihollistaan. Se tietoisuus, että vallankumoustaistelulla oli, huolimatta siitä ettei se vielä tällä kertaa vienyt voittoon, kuitenkin pelastettu taistelevan työväenluokan kunnia, se tietoisuus lujitti satojentuhansien Suomen työläisten uskoa asiansa tulevaan voittoon.

Ainoastaan tämä seikka selittää sen, että ensin osa Helsingin ja maan useiden muiden teollisuuskeskusten työväkeä nousi jo seuraavina vuosina, 1919–1920, innolla kannattamaan maanalaisen Kommunistisen puolueen ja uuden sosialistisen työväenpuolueen yhteisrintamaa. Jos sitä vastoin vanha työväenpuolue olisi tammikuussa 1918 tannerilaisten taktiikan mukaisesti pettänyt työväen vallankumouksen ja antautunut lahtarien armoille, niin sellaisesta häpeänteosta olisi epäilemättä seurannut pitkäaikainen masennus Suomen työväenliikkeessä.

Siis vika ei suinkaan ollut siinä, että vanha sosialidemokraattinen työväenpuolueemme lähti vallankumoustaisteluun, vaan siinä, ettei se ajoissa valmistautunut vallankumoukseen eikä valmistanut siihen työväenluokkaa. Puolue ja sen johto vältteli vallankumousta aina marraskuun puoluekokoukseen asti v. 1917. Sen sijaan, että se olisi *pyrkinyt* vallankumoukseen, se itse asiassa *ajautui* siihen. Tästä vasemmistososialidemokratialle ominaisesta poliittisesta puo-

linaisuudesta ja organisatoorisesta valmistumattomuudesta johtuivat pohjaltaan myös ne monet heikkoudet, jotka ilmenivät vallankumoushallituksen toiminnassa ja työväen taistelujen johdossa, puhumattakaan oikeistososialidemokraattisten petturien turmiollisesta vaikutuksesta sekä vallankumouksen johtoelinten sisällä että niiden ulkopuolella.

Kommunistisen puolueen välttämättömyys

Mikä johtopäätös oli kaikesta tästä tehtävä? Se, että työväenasian saattamiseksi voittoon täytyy työväenluokalla olla toisenlainen puolue kuin vanha, sosialidemokraattinen puolueemme oli, että sillä täytyy olla marxilais-leniniläinen puolue, joka ei ainoastaan ole puhdas oikeistolaisista pettureista, vaan myös vapaa vasemmistososialidemokratian puolinaisuudesta, horjuvaisuudesta ja opportunistisesta sovittelevaisuudesta. Tämä oli vuoden 1918 vallankumouksen pääopetus.

Me otimme tämän historianopetuksen huomioon heti vallankumouksen tappion jälkeen siirtyessämme vasemmistososialidemokratian kannalta bolshevismiin kannalle ja perustaessamme elokuussa 1918 Suomen Kommunistisen puolueen. Luonnollisesti tämäkin oli vasta ensi askel, mutta päättäväinen askel oikealla tiellä: uudentyyppisen, todella vallankumouksellisen, kommunistisen puolueen luomiseksi, jonka tulee olla teoreettisesti tietoinen ja kehittynyt, poliittisesti yhtenäinen, organisatoorisesti luja, taistelukykyinen ja johtokykyinen.

Kuten tunnettua, Suomen Kommunistinen puolue kävi alkuaikoinaan läpi äkkijyrkkyyden lapsentautivaiheen ja sai käydä monet ottelut puoluevastaisten ryhmäkuntain hajoitushankkeita vastaan, joita lietsoivat Suomen taantumuksen salaiset asiamiehet. Suomen hallituksen, ohranan ja fasistien monivuotiset raivoiset kommunistivainot eivät koskaan pystyneet keskeyttämään maanalaisen kommunistisen puolueen toimintaa eikä peloittamaan sen toimitsijoita. Vainojen keskellä kommunistit vain karaistuivat ja olivat aina valmiit puolue tehtäviä suorittaessaan uhmaamaan suurimpiakin vaaroja ja vastuksia. Tuhannet Suomen kommunistit ovat työväenasian puolesta kärsineet uljaasti ohranan petomaiset kidutukset ja luokkaoikeuden langettamat monivuotiset vankeusrangaistukset. Monet kommunistitoverimme ovat uhranneet henkensäkin.

Puolue saavutti poliittista kokemusta, otti oppia virheistä, oppi ajamaan horjumatonta periaatteellista politiikkaa lankeamatta lahkolaisuuteen, oppi soveltamaan laajoja joukkoja kokoavaa yhteisrintama- ja kansanrintamapolitiikkaa jäämättä laahustamaan joukkojen perässä. Siitä kehittyi täten sellainen työväenpuolue, jonka johtoon kansan syvät rivit voivat varmasti luottaa, sellainen puolue, joka Suomen työväenluokalla täytyy välttämättä olla, jotta sen suuri asia voisi lopullisesti voittaa.

AURA KIISKINEN:

Punainen lyhty

Ote kirjasta Vuosikymmenien takaa, 1960

Mitä pitemmälle syksy kului, sitä enemmän työväen vallankumouksellinen mieliala voimistui. Punakaartilaiset ja työläiset vaativat aseita. He noudattivat omia menettelytapojaan ja toimivat puolueen johdon pään yli. Helsingissä punakaartilaiset miehittivät joulukuussa entisen kenraalikuvernöörin talon ja alkoivat nimittää sitä Smolnaksi.

Niin kuljettiin nopeaa vauhtia vallankumouksellista ratkaisua kohden.

Tammikuun 27 päivän vastaisena yönä ilmestyi sitten Helsingin työväentalon torniin punainen lyhty merkiksi siitä, että ”Suomen työväenluokan suuren vallankumouksen hetki on lyönyt”, kuten sanottiin Työväen keskusneuvoston julistuksessa.

Monenlaiset tunteet täyttivät mielen tänä talvipäivänä, jolloin Suomen työväenluokka lähti rohkeasti vapaustaistelun tielle. Elokuvaauhan tavoin kulkivat silmien ohitse ne tuhannet, kymmenet tuhannet karun työn ja huolien karkaisemat vakaat miehet ja naiset, jotka lukemattomissa kokouksissaan olivat laulaneet katse onnellisempaan tulevaisuuteen tähdättynä:

*Käy eespäin väki voimakas,
äl’ orjajoukko halpa.
Täst’ alkain ole tarmokas,
ja särje tieltäs salpa.*

Nytkö sitten on tapahtunut se, mikä vielä eilen näytti olevan niin kaukana, vasta tulevien sukupolvien saavutettavissa? Ei ollut siis mennyt hukkaan se vuosikymmenien työ, johon kymmenet tuhannet raatajat olivat uhranneet vähäisen lepohehkensä. Mutta että kumminkin jo nyt!

Tehtävänjako

Kylmän todellisuuden ainekset alkoivat kuitenkin pian muistuttaa, ettei orjuuden kahleita ollut vielä lopullisesti katkottu, vaan monta kovaa oli vielä koettava. Oli kiireellisesti otettava selvä, mikä tehtävä kunkin osalle tulee.

Kadulle tultua tuntui ihmeelliseltä, että kaikki näytti olevan en-

AURA KIISKINEN

(9.3.1878 – 12.12.1968)

Sosialidemokraattisen naisliiton sihteeri 1907-1912. Kansanedustaja 1908-1917. Työväen pääneuvoston jäsen 1918. SKP:n perustajia ja keskuskomitean jäsen 1919. Lännän vähemmistökansallisuuksien yliopiston opettaja Pietarissa 1922 alkaen. Puoluekoulun opettaja Petroskoissa 1931 alkaen. Sodan jälkeen Neuvosto-Karjalan korkeimman neuvoston ja sen puhemiehistön jäsen.

1919

Kommunistisen Internationaalin, Kominternin, perustava konferenssi alkoi 2.3.. Siihen osallistui 35 organisaatiota 21 maasta, myös SKP oli mukana. Komintern toimi vuoteen 1943 saakka.

4.3. perustettiin yhdeksänjäseninen Helsingin salainen komitea, joka oli ensimmäinen SKP:n johtoeelin Suomessa.

O.W.Kuusinen saapui salaa Suomeen toukokuun lopussa. Vasemmistolaisen työväenliikkeen toiminta siirtyi pääasiallisesti julkisiin järjestöihin.

SKP:n 2. edustajakokous Pietarissa 30.8.-11.9.

nallaan. Tavallinen harmaa talvinen tammikuun päivä. Ihmiset tulivat ja menivät kiiruhtaen kuten ennenkin. Mutta mitä oli kunkin mielessä, sen saivat tietää vain tuttavat ja ystävät. Toiset kertoivat siitä reippaan ja päättävän riehakkaasti, toiset salaperäisen vaiteliaasti. Erikoista oli vain se, että kadulla liikkui entistä enemmän miehiä, joilla oli punaiset nauhat käsivarsissaan tai lakeissa.

Matkani päämäärä oli Smolna. Vallankumoushallituksemme oli sijoittautunut sinne, tuohon punakaartilaisten jo joulukuussa valtaamaan entiseen kenraalikuvernöörin palatsiin. Päästäkseen hallituksen puheille oli odotettava. Sanottiin, että oli paraikaa neuvottelu. Siinä odotellessani tein havaintoja tästä upeasta palatsista, joka kauttaaltaan hohti kultausta, hopeaa ja kristallia. Valtavan suuret kultakehyksiset keisarien ja kenraalikuvernöörien muotokuvat täytivät avaran salin seinät. Näitten herrojen muotokuvat oli puhkaisuut jonkun vallankumouksellisen kiväärinpistin. Se oli kaikkein yksinkertaisin kansan vihan ilmaus näitä sortajaluokkien näkyvimpiä edustajia vastaan.

Vihdoin ilmaantui yksiä ja toisia uuden vallankumoushallituksemme miehiä, ja alkoi keskustelu.

– Sinähän olet ollut sen valtion työttömyyskomitean jäsen. Otakaapas Jussi Pietikäisen kanssa selvää, mitä sillä alalla pitäisi tehdä. Missä määrin on työttömyyttä ja mitä töitä voitaisiin järjestää työttömille?

Ja niin meille sitten osoitettiin eräs huone senaatin huoneistossa. Siellä aloitimme sitten ”virkailumme”.

Rattaat pyörimään

Vallankumouksen puhkeamisen edellä, kun sotateollisuus ja sotavarustelutyöt lakkautettiin, joutui kymmeniä tuhansia työläisiä työttömiksi.

Valtion entisen työttömyyskomitean jäsenenä tiesimme, että hätäaputoinä oli suunniteltu rakennettavaksi muun muassa kaksiraitteisia rautateitä ja maanteitä. Mutta maanteitä oli suunnitteilla pääasiassa silloisen rintaman takaisilla alueilla, perä-Pohjolassa ja raja-Karjalassa. Rautateiden rakentamiselle ei aseellisten taistelujen kausi ollut sovelias varsinkaan talvisaikaan. Lisäksi tämänluontoiset työt olisivat vaatineet insinöörien tai vastaavien teknillisten asiantuntijain apua, mutta sellaista ei ollut saatavissa. Työttömyyskomitean sihteerinä toiminut insinöörikin (en muista nimeä) kieltäytyi kaikesta avunannosta. Hän ei käynyt edes selostamaan valtion työttömyyskomitean työsuunnitelmia. Näin ollen saimme tyytyä toimimaan omin nokkinemme.

Sovimme Pietikäisen kanssa, että minä koetan ottaa selvää, miltä alueelta työttömät ovat kotoisin, paljonko heitä on ja mitä ammatialoja he edustavat. Osoittautui, että valtion työttömyyskomitean kirjoissa olevista työttömistä huomattava osa oli rintamantakaista väkeä. Helsingin ja toisten kaupunkien työvälistöimistöjen koristoon merkityt työttömät vähenivät päivä päivältä, sillä suurin osa

miehistä liittyi punakaartin riveihin. Naiset taas menivät sanitääreiksi rintamalle tai keittäjiksi punakaartin kentäruokaloihin.

Kun porvaristo sulki tehtaat ja virkamiehistö teki täydellisen lakon, niin jouduttiin panemaan remmiin tavallisia työmiehiä ja ottamaan melkein kaikki työväenjärjestöjen vähänkin ”pännäntaitoiset” jäsenet mitä erilaisimpiin hallinnollisiin, taloudellisiin ja sotilaallisiin tehtäviin aina lääninhallinnosta kunnallis- ja elintarvikelausuntiin asti. Se vuorostaan vähensi työttömäin lukua. Erikoisen paljon tuotti huolta elintarvikehallintojen ja –osastojen toiminnan järjestäminen. Nekin elintarvikehallintojen ja –osastojen porvarilliset virkailijat, jotka jäivät tehtäviinsä, sabotoivat ja sotkivat tahallaan kortistoa, joten oli järjestettävä ylimääräisiä tarkastuksia ja asetettava työläisiä entisten virkailijain tilalle.

Siten siirryttiin välttämättömyyden sanelemaan tuotantolaitosten yhteiskunnallistamiseen ja virastojen puhdistamiseen. Oli luonnollista, että niin hallinnolliset kuin taloudellisetkin toimet aluksi kärsivät siitä, että ne joutuivat tottumattomain ”virkamiesten” huostaan. Mutta pian voitiin sentään todeta, että puutteistaan huolimatta Suomen työväenluokka osoitti suurta järjestelykykyä ja vallankumouksellista taisteluväluutta. Sitä todisti sekin, että muutamassa viikossa kyettiin järjestämään 80-tuhantinen vallankumouksellinen armeija – punakaarti – ja että asiantuntevain työläisten johdolla saatiin työt käyntiin noin 40 tehtaassa, muun muassa suurilla Kymiyhtiön tehtailla, joissa työskenteli useita tuhansia työläisiä. Jonkin verran järjestettiin yleisiä töitäkin työttömille. Vallankumouksemme ei kukistunut siksi, että talouselimet eivät olisi kyenneet suoriutumaan tehtävistään.

Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen vaaliauto Oulussa 1920. Puolue lakkautettiin sen päätettyä liittyä Kominterniin.

1920

Vuoden alussa SDP erotti vasemmistolaisen opposition.

25.-29.5. Suomen Ammattijärjestön (SAJ) edustajakokouksessa sai ”kuusislainen suunta” enemmistön. Järjestö säilyi kommunistijohtoisena lakkauttamiseensa vuoteen 1930 saakka.

13.-15.5. pidettiin Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen (SSTP) perustajakokous. Viranomaiset hajottivat puolueen välittömästi sen liittyttyä Kominterniin. Puolue perustettiin uudelleen 19.6.

30.12.- 3.1.1921 järjestettiin SKP:n 3. edustajakokous. Siihen osallistui edustajia myös Suomesta. SKP:n puheenjohtajaksi Kullervo Manner.

Vaikeuksia edessä

Kansanvaltuuskunnalta, siis vallankumoushallitukselta saamani tehtävät alkoivat vähitellen siirtyä syrjään, kun minut sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän edustajana valittiin Työväen pääneuvoston jäseneksi.

Teloitettuja punaisia keväällä 1918.

Suomenlinnan vankileirillä kesällä 1918.

Pääneuvosto muodostui sosialidemokraattisen puolueen, ammattijärjestön, punakaartin, työläisnaisten liiton, eduskuntaryhmän ynnä muiden työväenjärjestöjen edustajista. Oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa puolesta se vastasi työväen parlamenttia. Pääneuvoston jäsenenä oli osallistuttava erilaisiin valiokuntiin. Jouduin valiokuntaan, jossa käsiteltiin muun muassa maantielakia, jolla piti pienomistajat vapautettaman maanteiden rakennus- ja kunnossapitovelvol-

lisuuksista. Kun pääneuvostossakin uusien lakien laatimisessa noudatettiin vanhasta tottumuksesta pääasiassa entistä eduskunnallista tapaa, niin alkoi tuntua siltä, ettei pääneuvoston toiminta oikein vastaa tilanteen vaatimuksia. Väheksymättä maantie- tai jonkin muunkaan lain merkitystä, näytti sentään siltä, että näiden demokraattisten uudistusten yksityiskohtainen muotoilu on siirrettävä rauhallisempiin aikoihin. Tällaista käsitystä voimisti erikoisesti se, että alkoi liikkua yhä enemmän huhuja ulkomaisen porvariston sotilaallisista avunantohommista Suomen porvaristolle. Ruotsin sosialidemokraattinen ”työväen”-hallitus puuhaili ”sopimusehdotuksineen” kehottaen punakaartia ja kansanvaltuuskuntaa antautumaan porvariston armoille. Samanaikaisesti se lähetti aseita Suomen porvaristolle Pohjois-Suomeen ja miehitti Ahvenanmaan. Tiedettiin, että Saksasta oli jo saapunut jääkäreitä valkoisten avuksi. Huhuiltiin, että Saksa tulee aseellisesti auttamaan Suomen porvaristoa, kerrottiin sen jo lähettäneen sotalaivoja Ahvenanmaalle. Oli luonnollista, että kaikenlaiset epäilyttävät ainekset käyttivät provokatorisessa mielessä hyväkseen näitä huhuja. Se ei tietysti voinut olla vaikuttamatta masentavasti joukkojen mielialaan, varsinkin kun kaikenlaisia huhuja alkoi hiipiä rintamallekin.

Punaorvon vala

Sanat trad.

On luonto jylhä, rajumyrsky pauhaa
ja niin synkkä on toiveitteni maa.
On ryöstetty multa isä, äiti
tätä kurjuutta nyt kärsiä mä saan.

Oli mulla ennen pieni kaunis koti
jossa vanhempani mua hoiteli.
Siellä äiti pikkusiskoani
kehossansa helli tuuditti.

Mutta pommitus sen multa poies ryösti,
rajumyrskyt kaatoivat mun kotini.
Lahtareitten luodit isän hengen riisti,
murhe hautaan vei mun rakkaan äitini.

Mun isäin lepää sorakuopas tuolla,
hän on tutkimatta teloitettuna.
Ja äiti raukka nukkuu nurmen alla
rauhallisna nukkuu viime untansa.

Heidän haudallensa istutan mä ruusun
ja sen kostutan mä kyyneleilläni.
Sitä ruusua ei sortovalta kaada,
sen puolest' annan vaikka henkeni.

Kerran vielä tullee toisenlainen aika.
Kerran sortovalta vahva lannistuu.
Kansa sorrettu rivinsä kun nostaa
lahtarit ne silloin kauhistuu.

Silloin köyhä kansa niiltä vallan ottaa.
Silloin uusi aika koittaa työläisten.
Silloin poistamme me sortovallan kahleet
ja punaorvon valan vannomme.

YRJÖ SIROLA, alkujaan Sirén
(8.11.1876 – 18.3.1936)

SDP:n puoluesihteri 1905-1906. Työmiehen toimitussihteri 1906-1909 ja 1916-1917. Kansanedustaja 1907-1909 ja 1917. Kansanvaltuuskunnan jäsen 1918. SKP:n perustajia ja ensimmäinen puheenjohtaja 1918-1920. Lännen vähemmistökansallisuuksien yliopiston opettaja 1922 alkaen ja rehtori 1925-1926. Neuvosto-Karjalan valistusasian kansankomissaari 1928-1931. Lenin-koulun opettaja 1934-1936. Suomensi mm. Karl Kautskya ja August Strinbergiä.

YRJÖ SIROLA:

Kun se selkeni

Proletaari-lehdessä SKP:n 15-vuotispäivänä 1933 julkaistu kirjoitus (ote)

Tappion jälkeen, Neuvosto-Venäjällä, johon vallankumousjohto oli pelastautunut, jouduttiin nyt, toiselta puolelta, tekemään tiliä itsemme ja joukkojemme edessä siitä, mitä oli tehty, ja toiselta puolen jouduttiin bolshevikkien kouluun proletaarisen diktatuurin maasta. Tätä tilintekoa joutui jokainen vastuunalaisessa asemassa ollut suorittamaan osaksi yksin, osaksi järjestöissä, joita muodostettiin vallankumouspakoisten yhdyssiteiksi. Vakavana astui eteen kysymys: oliko vallankumoukseen lähtömme ollut erehdys, virhe, rikos, kuten väittivät vanhan sosdem-puolueen oikeistolaiset (Väinö Tanner, Hannes Ryömä, Edvard Huttunen) tai näihin liittyneet (ennen vasemmalla olleet, Wiik)?

Meille, jotka tähän kysymykseen vastasimme kieltävästi: ei, taisteluun lähtö, työväen ja torpparien, punakaartilaisten mukana ei ollut virhe vaan velvollisuus –muutoinhan me olisimme kavaltaaneet työväenluokan asian –, meille astui eteen toinen kysymys: mistä sitten johtui tappio? ja vaikka sotilaallisen tappion näkyvin syy olikin meidän huono sotataitomme ja Saksan imperialismiin sekaantuminen, niin alkoi meille jo selvetä, että yhtenä syynä, kuten sitten osoitautui – pääsyynä, oli se, ettei oltu valmistauduttu taisteluun eikä taisteltu bolshevistisesti, ettei ollut bolshevikkipuoluetta.

Kullekin meistä tapahtui tämä selkenemisprosessi hieman eritavalla, riippuen entisten kantaimme toisistaan eroavista vivahteista. Tov. Kuusinen kertoo, että hän Kansanvaltuuskunnan ollessa Viipurissa oli lukenut Leninin juuri ilmestyneen kirjan ”Valtio ja vallankumous” (oli jo ennen opetellut venäjää) ja siitä päässyt alulle. Tov. Lauri Letonmäki, joka v.1917 oli ollut siltasaarelaisista vasemmalla, joutui Pietarissa olemaan mukana ”Vapautta” Valppaalta vallattaessa (hän kun toimitti sitä menshevistisesti). Allekirjoittanut, jolla oli Amerikasta käsin ollut syndikalistista perua, oli Tukholmassa v.1917 nähnyt bolshevikkien edustajain esiintyvän muita johdonmukaisemmin, määrätietoisemmin ja vuoden vaihteessa, ennen luokkasotaa, sanakirjan avulla tutustunut eräisiin Leninin kirjoituksiin ja saanut sen käsityksen, että tässä se on oikea vallankumouksen oppi, jollainen tarvitaan vallankumouksessa. Samalla täytyi minun todeta, että meillä ei ole sellaista – vallankumous on edessä! Nämä aatokset eivät kuitenkaan muuttuneet minussa teoiksi, bolshevismiin etsimiseksi.

Virheiden pohdintaa

Kun nyt, tältä pohjalta lähtien, häviötyen vallankumouksen kokemuksia ajattelen ja Leninin aikaisempiin sekä silloisiin kirjoituksiin tutustuen –samalla joka päivä seuraten Venäjän vallankumouksen ja maailman tilanteen kysymyksiä, niin alkoi totuus selvitä. Olen muistin verestämiseksi selaillut heinääk. 25 p. 1917 alkaneen ”Kumous”-nimisen viikkolehtemme numeroita. Samalla muistelin, millaisia kirjoituksia sitä ennen lähettelin ”Vapaus”-lehteen. Ja tuon ajan aatteellinen murros hahmottui muistissani seuraavantapaisena. Suurimmalta virheeltä näytti minusta se, että ei oltu seurattu työväenliikkeen suuntataisteluja Venäjällä ja samalla, ei oltu internationalisteja. Toinen virhe oli minusta se, ettei oltu arvioitu tilannetta, ei oltu nähty, että vallankumous on kiertämätön, mikä olisi pakottanut harkitsemaan, mitä silloin tehdään ja miten siihen valmistaudutaan. Aloin myös ymmärtää, että työväen vallan käytössä ei oltu kyllin päättäviä, ei pantu toimeen todellista proletariaatin diktatuuria. Kirjoitin myös kiivaan kirjoituksen Saksan sotasosialisteja vastaan.

Nämä minun itsekriittiset mietelmäni olivat kuitenkin hyvin puolinaisia. Päähuomion kiinnitin Leninin ym. bolshevikkien kirjojen ja kirjoitusten selostamiseen. ”Kumouksessa” julkaisin sarjan ”Kommunistin kirjaopöydältä”, selostaen Leninin sodanaikaisia kirjoituksia, hänen kirjansa ”Valtio ja vallankumous” sekä ”Imperialismi” ym. Tämä antoi aatteellisen rungon. Elokuun puolivälissä julkaisee tov. Letonmäki ”Aukustin” nimimerkillä pitemmän kirjoituksen ”Suomen sosialidemokratia ja vallankumous”, jossa varsin perinpohjaisesti arvosteli vallankumouksemme virheitä ja sitä johtanutta puoluetta. Kirjoittelivat toisetkin toverit (Rovio, Evä ym.). – Mutta mitä tehdä?

”Me perustamme puolueen”

Me perustimme Moskovassa kommunistisen klubin, jossa aloimme keskustella näistä kysymyksistä. Laadinpa minä mietinnönkin, jossa ehdotin, että ruvettaisiin toimittamaan vallankumouksemme historiaa, julkaistaisiin sen asiakirjat. Ja sitten, pienessä toveripiirissämme, ehdotin, että järjestäisimme kiinteämmäksi ”Suomen sosialidemokratian ulkomaisen järjestön” –jonka kautta hoideltiin paikallais- y.m. asioita – sekä alettaisiin siinä harjoittaa kommunistista propagandaa.

– Ei riitä, sanoi tov. Kuusinen. Me perustamme puolueen, kommunistipuolueen.

Suomen kommunistisen puolueen keskuskomitean jäseniä tutkimassa Suomen karttaa: Kustaa Mikko Evä (edessä vas.), Jukka Rahja, Jalo Kohonen, Kullervo Manner, Eino Rahja, (takarivissä) Yrjö Sirola, Mandi Sirola.

1921

Vuoden alussa perustettiin Helsinkiin SKP:n Suomen byroo.

SKP:n 4. edustajakokous 25.7.-10.8.

1922

SSTP:n puoluetoimikunta vangittiin.

SSTP sai eduskuntavaaleissa 14,8 % äänistä ja 27 kansanedustajaa.

SUOMALAISEN KOMMUNISTISEN PUOLUEEN PERUSTAVAN KOKOUKSEN OSANOTTAJAT 29.8.-5.9.1918

Kullervo Manner, Yrjö Sirola, O.W. Kuusinen, Lauri Letonmäki, Maija Letonmäki, Matti Turkia, Aura Kiiskinen, Aino Forssten, Werner Forssten, Valfrid Perttilä, Jukka Rahja, Joel Järnstedt, Toivo Antikainen, Väinö Pihlman, Jalo Kohonen, J.A. Komu, Väinö Jokinen, Heikki Jalonen, Sandra Lehtinen, Tuomas V. Hyrskymurto, J.E. Valtasaari, Theodor Vennström, Karl E. Hypen, Evert Eloranta, Otto Vilmi, Teemu Kallio, Jalmari Hupli, J.K. Lehtinen, Erland Virtanen, E. Lähde, Juho Vatanen, E. Sinisalo, Tuure Luomela (Lehen), Ville Ojanen, Adolf Taimi, Eleanoora Taimi, Karl Ahlberg, Kalle Vesanto, Juho Laine, J. Harjula, Eino Rahja, Edvard Vasten, Kustaa M.Eväs, P.H. Haukkariutta, Lydia Parviainen, Santeri Mäkelä, Elviira Vihersalo, Uno Vistbacka, L. Nieminen, J.O. Arjanne, Lyyli Latukka, Aino Pesonen, Fanni Sydänmaa, Yrjö Oksanen, Eero Haapalainen, Severi Laine, Hilja Airola, Konstantin Lindqvist, F. Kiseleff, Olga Manner, Liisa Savolainen, Bruno Meriluoto, Jaakko Ekstedt, Dagmar Johansson, V. Kukkonen, Emil Rautio, A. Alanne, Eemeli Kalske, Paul Lilja, Aleksander Schottman, K. Heikkinen.

Lisäksi myöhemmin saivat osanottajaoikeuden seuraavat henkilöt: Erik Jorpes, Pekka Aava, L. Järnstedt, J.E. Latukka, Jalmari Kiviranta, Martta Rahkonen, F. Hyrsky, J.H. Saaristo, Mandi Sirola, S. Turkia, V. Rautio, Viking Sevelius ja V. Puttonen.

Ruotsissa ollut Edvard Gylling lähetti perustamista tukevan lausunnon. Myös kokouksesta syrjään jäänyt J.H. Lumivuokko liittyi jo samana vuonna mukaan.

Näin SKP:tä olivat perustamassa miltei kaikki kansanvaltuuskunnan jäsenet, suuri osa sosialidemokraattisen puolueen ja SAJ:n johdon jäsenistä sekä 20 eduskunnan kansanedustajaa.

(Lähde: Antti Hyvönen, Suomen kommunistinen puolue 1918-1924)

Minusta tuntui tuo ajatus rohkealta, viehättävältä, pelkäsinkin vain, että emme ole siihen valmiit, olisi ensin syvennyttävä.... Mutta toveri Kuusinen oli ajatellut asiansa valmiiksi, ja kun muodostettiin komitea (Kuusinen, Manner, Sirola) valmistamaan ehdotuksia suomalaisten sosialidemokraattien neuvottelukokoukselle, niin esitti hän silloin kommunistipuolueen ohjelmaehdotuksen! Siitä keskusteltiin ja vähän tarkistettuna hyväksyttiin. Käytiin Lenininkin luona neuvoa kysymässä. Hän hyväksyi tuuman ja lupasi tulla puhumaankin – vaikka ei voinutkaan kun juuri samana päivänä, elokuun 30 p. häntä vastaan tehtiin murhayritys, ”sosialisti-vallankumouksellisten” vastavallankumoukselliseen puolueeseen kuuluva nainen ampui häntä, kun hän oli ollut tehtaassa puhumassa työläisille.

Kuusinen avaa tietä

Neuvottelukokouksemme alkoi 25 p. elokuuta Moskovassa, Hengellisen seminaarin kirkkosalissa! Alustajanamme esiintyi tov. Kuusinen. Hän oli juuri saanut valmiiksi ”itsekritiikkinsä”, joka niinä päivinä julkaistiin ”Kumouksessa”. Ja hän iski asian ytimeen. Kovin puolinaiseksi osoittautui hänen esityksensä valossa minun itseselvittelyni. Olin kyllä arvostellut vanhaa sosdem. puoluetta, sen eräitä menettelytapoja, puutteita ja virheitä. Tov. Kuusinen osoitti, että se oli ollut vallankumouksen johtoon kykenemätön, epämarxilainen puolue, ja on meidän tehtävä täysi, periaatteellinen pesäero sen koko kannan kanssa, luotava nahkamme. Hän selosti, Leninin mukaan, Marxin opin valtiosta ja selitti, että hänelle ”on kommunismin omaksuminen merkinnyt todella kohoamista kokonaan uuteen maailmankatsomukseen”. Hän osoitti keskustalaisikannan koko vaarallisuuden: ”se on tosiasiasa vallankumouksen vastainen työväenliikkeen kanta”, sanoi hän. Sitten arvosteli hän pietarilaisten tovereitten ohjelmaehdotusta, jossa proletariaatin diktatuurin periaatteellisen ohjelman ohella oli vielä työväen lähimpään vaatimusten ns. minimiohjelma. Päänäkökohtana työväenliikettä arvioitaessa on nyt oleva hyötykö siitä vallankumous, jonka valmistaminen on nyt tärkein.

Tov. Kuusisen alustus avasi tien ja osoitti suunnan keskustelulle, joka kesti useita päiviä. Siinä arvosteltiin vanhaa sosdem. puoluetta ja vallankumouksemme virheitä. Tov. Kuusinen oli – kirjoituksissaan ja alustuksessaan – arvostellut perinpohjaisesti sitä, että oli esitetty demokraattinen valtiosääntö eikä julistettu proletariaatin diktatuuria. Toverit valaisivat yksityiskohtaisesti sekä vallankäyttöämme että rintamataistelujen virheellisyyksiä.

Velvoittava tunne

Suurimmalle osalle kokouksen osanottajia kirkastui nyt kommunismi, ja kun elok.29 p. pantiin teesit äänestykselle, äänesti niiden puolesta 74. Vähemmistö (16) tahtoi asiaa valiokuntaan, mikä asiallisesti

merkittiin, että he – kuten eräs heistä suoraan myönsikin – eivät ole tulleet sellaiseen kommunistiseen vakaumukseen kuin enemmistö. He poistuivatkin kokouksesta ja pitivät oman neuvottelukokouksen; - olivat useimmat Suomen Ammattijärjestön johtavia miehiä. Eräistä heistä tuli sitten myöhemmin kommunisteja, mutta useat jäivät vanhaan sosialidemokratiaan.

Puolueen perustavassa kokouksessa selvitettiin vielä erinäisiä kysymyksiä (kansallisuuskysymystä ym.) ja hyväksyttiin avoin kirje Leninille, jossa lyhyessä muodossa esitettiin luokkasodan itsekritiikki. Neuvoteltiin myös toiminnan järjestämisestä, valittiin Keskuskomitea ym. Bolshevikkipuolueen puolesta tervehtivät kokousta tov. Sverdlov ja Shottman.

Näin tapahtui se periaatteellinen murros, jossa Suomen työväenliikkeen etujoukko teki pesäeron sosialidemokratiasta ja astui bolshevismien tielle. Sen lähempi kuvaaminen ei kuulu tämän kirjoituksen puitteisiin. Huomautan vain, että jokaisen meistä erikseen ja kaikkien yhdessä on vielä sen jälkeen ollut käytävä läpi pitkä bolshevoitumisprosessi, sillä yhä uudelleen ovat sosialidemokratian aatteelliset vaikutukset pyrkineet puolueen sisälläkin esiintymään opportunistismin oikeistolaisina ja ”vasemmistolaisina” syrjäaskelina ja sivusuuntina.

Lopuksi kerron vielä yhden jutun: Puolueen perustavan kokouksen lopuksi suoritettiin ”rippi”, joka nyt saattaa monesta tuntua jopa naurettavaltakin, mutta jolla silloin oli tuntuva merkitys. Jokainen puolueeseen liittyvä kutsuttiin, yksi kerrallaan, vasta valitun Keskuskomitean eteen ja esitettiin hänelle kysymyksiä: kuinka hän ymmärtää kommunismin, luottaako hän valittuun puoluejohtoon, millaiseen työhön hän haluaisi? Luottava keskustelu lähensi suuresti tovereita ja syvensi sitä velvoittavaa tunnetta, joka voimakkaana tuntui jokaisessa näin vakavaa askelta otettaessa.

Vallankumouksellinen puolue

Suomen työväenliikkeessä oli alkanut uusi vaihe. Oli syntynyt vallankumouksellinen, marxilainen, bolshevistinen puolue, joka alun alkaen on ollut tietoinen korkeasta tehtävästään johtaa Suomen työvätekevä kansa voittoon, vapaaksi sorrosta ja riistosta. Ja joka myös on ollut tietoinen siitä, että tätä tehtävää se ei voi täyttää, jos se ei pysy lujana leniniläisellä tiellä ja pidä järkkymättä yllä puolueen kuria ja cheyttä. Kun tämä on ollut selvänä, niin eivät koettelemukset, virheet eikä kriisit, joiden läpi puolue on käynyt, ole sitä voineet järkyttää. Se on voittanut ne, Kommunistisen Internationalen johdolla, Leninin puolueen esimerkkiä seuraten.

Yrjö Sirola naamioituneena silmälaseihin, ilmeisesti passikuvaa varten 1926.

INKERI LEHTINEN
(30.10.1908 – 1.3.1997)

Liittyi Suomen Kommunistiseen Nuorisoliittoon 1923 ja 1927 SKP:hen. Vuodesta 1928 Kommunistisen nuorisointernationalin ja sitten Kominternin tehtävissä. Valittiin SKP:n keskuskomiteaan ensimmäisen kerran 1935. Terjoen hallituksen valistusasian kansankomissaari. Neuvosto-Karjalan korkeimman neuvoston jäseneksi 1940. SKP:n poliittisen toimikunnan jäsen 1954-1969. Kommunisti-lehden päätoimittaja 1963-1976.

INKERI LEHTINEN:

Toivo Antikainen – SKP:n nuorin perustajajäsen

Kommunisti 5/68

Toivo Antikainen, puolueemme perustajista nuorimpia ja maanalaisuuden kaudella sen pätevimpiä johtajia, syntyi 70 vuotta sitten, kesäkuun 8 p:nä 1898. Hän oli Helsingin poikia, kotoisin linjoilta, verhoilijan perheestä, jossa oli 8 lasta. Yhdeksänvuotiaasta ansiotyössä, aluksi lehdenjakajana, sitten verhoilijan opissa. Kotona luettiin Työmiestä ja miltei kaikki perheen jäsenet osallistuivat tavalla tai toisella työväenliikkeeseen. Toivo liittyi jo poikasena Ihanneliittoon, sittemmin viisitoistavuotiaana sosialidemokraattiseen nuorisojärjestöön ja puolueeseen. Kun hän ei koskaan ollut sivustakatsoja, monet järjestöt kuten Sörnäisten nuorisosasto ja varhaisnuorisoliike saivat hänestä toimeliaan jäsenen ja luottamushenkilön.

Nuorisotoiminnasta Punaiseen armeijaan

Vuonna 1918 viisi Antikaisen perheen nuorista oli joko punakaartissa tai punaisten siviilitehtävissä. Toivo Antikainen valittiin nuorison edustajana Helsingin työväenjärjestöjen eduskuntaan. Sittemmin hän joutui hoitamaan Helsingin työväen toimeenpanevan komitean sihteerin tehtävää. Taistelujen päätyttyä punaisten tappioon hän siirtyi Neuvosto-Venäjälle, joka tarjosi turvapaikan valkoisen terrorin uhkaamille suomalaisille punaisille.

Uusissakin oloissa toiminnanhalu poltti miestä ja hän etsi itselleen kiihkeästi työkenttää. SKP:n perustavaan kokoukseen elokuussa 1918 hän tuli innokkaasti mukaan, puhui siellä – kaksikymmenvuotias kun oli – nuorisotoiminnan järjestämisestä ja oli tyytymätön, kun itsenäistä nuorisoliittoa ei katsottu tarpeelliseksi perustaa.

Siinä tilanteessa nähtiin imperialistien saartaman sosialistisen neuvostovaltion puolustaminen kommunistien kansainvälisenä päätehtävänä ja suomalaisten nuorten liittymistä Punaisen armeijan riveihin tervehdittiin oikeana tekona. Toivo Antikainen oli ensimmäisiä, jotka tekivät tämän ratkaisun. Juuri hänen johtamansa suoma-

lainen joukko-osasto pani v. 1922 pisteen Karjalaan tunkeutuneelle suomalaisten valkokaartilaisten retkikunnalle ja karkoitti sen Neuvosto-Karjalasta. Fasistikirjailija Örnulf Tigerstedtkin, joka viime sodan aikana julkaisi Ruotsin lehdissä kokonaisen kirjoitussarjan Antikaisen mustaamiseksi, tunnustaa että ”kukaan ei voi toki kieltää Antikaisen kykyä erämaankävijänä, järjestäjänä, puhujana ja johtajana. Hänen hiihtojoukkonsa teki 1922 Karjalan retken aikana 50 km taivalta päivittäin tiettömässä korvessa, ja hänen toimintansa sai huomiota ja kiitosta monissa bolshevikkien sotapoliittisissa lehdissä ja sotahistoriallisissa kuvauksissa. Henkilökohtaisen rohkeutensa ja pettämättömän kekseliäisyytensä ansiosta hän sai kaikkialla alaisensa ehdottoman luottamuksen.”

Rohkea johtaja

Erottuaan samana vuonna (1922) Punaisesta armeijasta Toivo Antikainen siirtyi Suomen kommunistisen puolueen työhön ja hänen valittiin SKP:n keskuskomiteaan. Hän oli 1925 mukana perustamassa maanalaista kommunistista nuorisoliittoa ja tuki tarmokkaasti sen toimintaa. 20- ja 30-luvuilla hänen työkenttensä vaihtui usein. Milloin se oli Kommunistinen Internationaale Neuvostoliitossa, milloin Suomi tai Ruotsi. Varsinkin Suomessa työhön liittyi aina raskasta hermopainetta, asumis- ja liikkumisvaikeuksia, ratkaisuja, joita piti tehdä poliittisen pimennyksen olosuhteissa vajavaisten tietojen nojalla, tovereiden vangitsemisia, järjestöyhteyksien katkeamista. Tarvittiin todella Toivo Antikaisen kaltaista puolueenjohtajaa, joka jaksisi kaikissa tilanteissa säilyttää rohkeutensa ja mielenmalttinsa. Ne olivat tarpeen erityisesti 30-luvun vaihteessa, jolloin Toivo Antikainen toimi puolueen johdossa Suomessa. Silloin elettiin Suomen työväenliikkeen raskaimpia vaiheita. Koko julkinen vasemmistolainen liike, johon kommunistinen puolue oli toiminnassaan suuresti nojautunut, oli lyöty hajalle, sadoittain kommunisteja suljettu vankilaan, yhteydet eri suuntiin katkenneet. Piti nopeasti ryhtyä lujittamaan maanalaista puoluetta, sen järjestöjä. Siinä Antikainen suoritti suuren työn.

Kuolemanrangaistuksen esikuva

Toivo Antikainen selviytyi monta kertaa ohranan ansasta, mutta marraskuussa 1934 hänet saatiin pidätetyksi Kirkkonummella. Porvarillinen lehdistö repäisi riemusta vaatteensa, asiasta kerrottiin sivunmittaisiin otsikoin, sensaatiomaisiin painotuksiin. Tuomioistuimessa hänen asiansa käsittely kesti yli 2 vuotta. Ensimmäin nostettiin syyte valtiopetoksesta – olihan kysymyksessä kielletyn kommunistisen puolueen nimekäs johtaja – ja langetettiin 8 vuoden kuritushuonetuomio. Mutta se ei tyydyttänyt Suomen taantumusta, joka halusi Antikaisen pään. Häntä vastaan nostettiin uusi oikeusjuttu, jossa häntä provokatoorisesti syytettiin suomalaisen suojeluskuntalaisen polttomur-

1923

15.-17.5. SSTP:n piirijärjestöjen edustajakokouksessa puolueen nimi muutettiin Suomen Työväenpuolueeksi. Muodollisesti perustettiin uusi puolue.

Kyösti Kallion hallitus lakkautti SSTP:n sekä kommunistisena järjestönä myös Suomen Sosialidemokraattisen nuorisojärjestön.

Kommunisteja pidätettiin ja kommunistiset lehdet lakkautettiin. 3.-4.8. vangittiin 217 SKP:n ja julkisen vasemmistolaisen liikkeen toimihenkilöä. Myös SSTP:n eduskuntaryhmä vangittiin.

haamisesta Karjalan retken aikana.

Antikaisen Toini-sisar kirjoitti heinäkuussa 1935 laatimassaan selonteossa, jolle hän yritti turhaan saada Suomesta painopaikkaa: ”Riittänee viittaus porvarilliseen sanomalehdistöön, jossa Toivo Antikainen leimattiin petomaiseksi murhaajaksi. Lapualaisrovasti Kares käytti jopa eduskunnan puhujalavaa tähän propagandaan julistamalla marraskuun 27 päivänä mm.: ’Olisi väärää humanisuutta ellei sellaista rikollista kuin Antikainen tuomittaisi kuolemaan ja ellei kuolemanrangaistusta pantaisi käytäntöön’. Sanomalehtipropagandalla pyrittiin yhdeltä puolen aikaansaamaan sellainen lainmuutos, että kuolemanrangaistus olisi otettu uudelleen käytäntöön, ja toiselta puolen tuhoamaan Toivo Antikainen.”

Syyllinen taisteluun sosialismin puolesta

SKP:n johtohenkilöitä Moskovassa 1926: Toivo Antikainen (vas), Martti Romppainen, Ville Honkanen ja Kullervo Manner.

Taistelua, jota Toivo Antikainen kävi oikeudessa, on aiheellisesti verrattu Georgi Dimitrovin oikeustaisteluun Saksan natsikomentoa vastaan. Tiedotuspimennyksestä ja valheellisista syytöksistä huolimatta Suomen kommunistisen puolueen politiikka ja pyrkimykset saivat oikeusjutun aikana tavatonta huomiota ja julkisuutta. Syytetystä tuli syyttäjää. Vastatessaan oikeusjutun ensimmäisessä vaiheessa esitettyihin syytöksiin Toivo Antikainen oli todennut reippaasti, ettei hän ole syytön taisteluun kommunismin puolesta, vaan että hän on taistellut kommunistisena puoluetaitelijana. Hän tunnustautui edelleen syy-pääksi poliittiseen toimintaan sosialistisen maailmankatsomuksen puolesta. ”Mutta siinä toiminnassa katson olevani vastuussa vain Suomen kommunistiselle puolueelle ja Kommunistiselle Internationaalelle”, hän lisäsi.

Traaginen ja koominen oikeudenkäynti

Oikeusjuttuihin liittyi monia traagisia yksityiskohtia hengenmenetyksiä myöten. Toivo Antikainen oli asunut työmies Raskin perheessä. Mies ja vaimo pidätettiin samalla kun Antikainenkin vangittiin. Muutaman päivän kuluttua 47-vuotias rouva Rask löy-

dettiin sellistä hirttäytyneenä – niin sanottiin. Etsivän poliisin uhkailut ja painostus olivat tehneet tehtävänsä. Myöhemmän oikeusjuttun aikana tapahtui kemiläisen työmiehen Lauri Lagerbomin mystinen hirttokuolema niin ikään ilmeisenä seurauksena ankarasta painostuksesta, jonka kohteeksi hän oli joutunut yrittäessään hankkia todistuksia Antikaisen puolesta. Antikaisen puolustusasianajaja tuomari Joutsenlahti vietiin väkivalloin tuntemattomaan paikkaan ja hänet yritettiin eristää jopa hermoklinikkaan. Kuukausikaupalla käyttiin köydenvetoa ennen kuin tuomioistuimien suostui kutsumaan Neuvostoliitosta kuuluvaksi myös Antikaisen todistajia. Näitä todistajia Neuvostoliitossa kuulustellut ruotsinmaalainen asianajaja Rudling pidätettiin Rajajoella ja karkoitettiin Suomesta takaisin Neuvostoliittoon ”ei-toivottuna henkilönä”. Tulenkantajat -lehden toimittaja Erkki Vala sai 4 kuukauden vankilatuomion julkaistuaan englantilaisen Manchester Guardianin, norjalaisen Arbeiderbladetin, ruotsinmaalaisen Dagens Nyheterin ja Göteborgs Handels- och Sjöfartstidningin sekä muiden ulkomaisten porvarillisten ja sosialidemokraattisten lehtien kirjoituksia Antikaisen oikeusjutusta.

Oikeusjuttujen pöytäkirjat ja niiden aikana tehdyt muistiinpanot antavat kuvan hellittämättömästä taistelusta, jota Antikaisen ja hänen tuomariensa kesken käytiin. ”Jos tahdotte jonkun asettaa syytteen Karjalan tapahtumista, niin ne ovat bandiittijohtajat”, Antikainen sanoi pelottomasti. Joka ainoan häneen kohdistetun syytöksen hän hajoitti ja kumosi vastakysymyksillään.

”Pyydän huomauttaa, ettei minua vaikeutettaisi kysymyksiä tehdessäni”, hän huomautti oikeuden puheenjohtajalle erästä syyttäjän todistajaa kuultaessa. ”Kun kysyttiin tunteeiko hän minut, niin ensin hän sanoi ettei tunne. Toisella kerralla hän luulee tuntevansa ja sitten kun puheenjohtaja auttaa, niin hän otaksuu minun olevan saman henkilön. Jos tällä tavalla kuulustellaan ja laaditaan pöytäkirjoja niin sitten voin kyllä sanoa että tuomio on valmis.”

Armas Äikiä kirjoitti: ”Oikeudenkäynnin aikana ei syyttäjällä ollut ainoatakaan pätevää todistajaa syytöstensä tueksi. Hänen tärkein ’todistajansa’ oli palkkaa nauttiva ohrana. Toiset hänen ’todistajansa’ olivat siinä määrin kouliintumattomia väärän valan teossa, että sotkeutuivat kaskuissaan ja kumosivat toinen toistensa jutut”.

Protestiliikkeen voima

Kuitenkin lopullinen tuomio oli elinkaudeksi kuritushuoneeseen. Kuolemanrangaistusta ei kuitenkaan voitu langettaa, sitä vastaan nousi mahtava antifasistinen protestiliike niin Suomessa kuin ulkomailla. Sen laajuudesta saa käsityksen silloisen sisäministeri Puhakan vastauksesta, jonka hän lokakuussa 1935 eduskunnassa antoi edustajien Aaltosen, Wiikin ja Ryömän kirjelmään, jossa oli tiedusteltu asianajaja Rudlingin pidätystä Rajajoella. Puhakka valitti, että Antikaisen vangitsemisen johdosta ”maahamme saapui tuhansittain tasavallan presidentille osoitettuja, osittain valmiiksi painettuja ja Antikaisen kuvalla varustettuja postikortteja, joissa häväistiin tasaval-

1924

V.I.Lenin kuoli tammikuussa.

SSTP:n tilalle perustettiin Sosialistinen Työväen- ja Pienviljelijäin Vaalijärjestö. Se sai eduskuntavaaleissa 10,45 % äänistä ja 18 paikkaa.

1925

SKP:n 5. edustajakokous 30.7.-16.8.

1926

Tannerin johtama sosialidemokraattinen vähemmistöhallitus 1926-27. Miina Sillanpäästä Suomen ensimmäinen naisministeri.

1927

Sosialistinen Työväen ja Pienviljelijäin vaaliliitto sai eduskuntavaaleissa 12,1 % äänistä ja 20 paikkaa.

1928

Satamatyöläisten 10 kuukauden lakko.

Etsivä keskuspoliisi pidätti noin 60 SKP:n maanalaisen toiminnan järjestäjää huhtikuussa eri puolilla maata.

Pentti Haanpään ”Kenttä ja kasarmi” ilmestyi.

1929

Sosialistinen Työväen ja Pienviljelijäin vaaliliitto sai eduskuntavaaleissa 13,5% äänistä ja 23 paikkaa. SDP sai 27,4% ja 59 paikkaa.

Sosialidemokraatit kieltäytyivät SAJ:n johtotehtävistä ja perustivat seuraavana vuonna oman keskusliiton (SAK). Enemmistö ay-liikkeestä oli SKP:n takana.

Marraskuussa järjestettiin yleislakko Tammissaaren pakkotyölaitoksen poliittisen vankien syömälakon tueksi.

23.-24.11. Lapualla riisuttiin nuorisoliittolaisten punaisia paitoja.

lan presidenttiä, hallitusta, viranomaisia ja oikeuslaitosta sekä vaadittiin Antikaisen vapauttamista. Samanaikaisesti lähetettiin Amerikan Yhdysvalloista ja Kanadasta mm. allekirjoittaneelle kolmatta-sataa kirjettä ja eräitä sähkösanomia, joissa myös törkeästi häväistiin meidän valtiojärjestystämme, täällä muka vallitsevaa ’fascistiko-mentoa’ ja oikeuslaitostamme sekä vaadittiin Antikaisen ja muiden kommunistivankien vapauttamista ... Asiaan kuului myös mielenosoitusten järjestäminen Suomen lähetystöjen ja konsulaattien edustalla ja sekä häväistyskirjoitusten lähettäminen eri maiden kommunistilehtiin”.

Puhakan vastaus saattoi siten maamme työläisten tietoon kansainvälisen solidaarisuusliikkeen laajuuden ja se luonnollisesti ilahdutti.

Eristys, vapaus ja kuolema

Toivo Antikainen joutui istumaan tuomiotaan muista poliittisista vangeista ankarasti eristettynä. ”Ei ainoatakaan vankia ole pidetty sellaisessa eristyksessä kuin minua”, hän kirjoitti myöhemmin. ”Vankilan päällystö pelkäsi varmaankin minun kutsuvan puoluekokouksen vankilan sisäpuolelle tai se luuli kenties, että jos muut vangit saavat tavata minut niin minusta tulee vankilan johtaja”. Vasta vankeuden loppuaikana Toivo Antikainen sai sellitoverikseen eräitä poliittisia vankeja, m.m. työ- ja puoluetoverinsa Matti Janhusen.

Talvisodan päätös oli päätös myös Antikaisen vankilassaololle. Rauhanteon jälkeen kaksi elinkaudeksi tuomittua kommunistivankia, Toivo Antikainen ja Adolf Taimi, saivat tilaisuuden palata vankien vaihdossa Neuvostoliittoon. Jännityksen laukeaminen, lepo ja hoito palauttivat vähitellen Toivo Antikaisen voimat. Hän otti vastaan yhteiskunnallisia luottamustehtäviä, oli läheisessä kosketuksessa suomalaisen väestöön ja pyrki auttamaan vaikeuksiin joutuneita ihmisiä. Mutta tämä vaihe ei kestänyt pitkään. Kesällä 1941 Hitlerin joukot ja niiden kannoilla Suomenkin armeija lähetettiin sotaan Neuvostoliittoon vastaan. Toivo Antikainen antautui fasismin vastaiseen taisteluun koko voimallaan. Hän kirjoitti, puhui, esiintyi radiossa, kävi rintamalla. Tässä työssä hänen elämänsä sai järkyttävän lopun Arkangelin alueella tapahtuneessa lento-onnettomuudessa lokakuun 4 päivänä 1941.

Vastuun rohkeutta

SKP:ssä on paljon tovereita, jotka ovat joutuneet tekemään työtä Toivo Antikaisen kanssa, kuulleet häntä puhujana ja selostajana, nauttineet hänen suorasukaisista mielipiteistään, mutta saaneet vaikeuksien keskellä myös herkkää toverillista tukea.

Rohkeus, toimeliaisuus, aloitteellisuus olivat niitä avuja, joita Toivo Antikainen erityisesti arvosti. Vastuun rohkeutta ja toiminnan uskallusta – ne ovat hänen sanojaan – hän vaati puolueen työn-

tekijöiltä. Hänen oma työnsä ja olemuksensa kuvastivat juuri sitä.

Kommunistisen puolueen kehittämisessä on Toivo Antikaisen henkilökohtainen panos ollut vaikuttava. Hän oli toiminnan mies, joka ”pani tuulemaan”. Hän käsitteli lukuisissa kirjoituksissaan organisaation rakentamisen ongelmia ja näille kirjoituksille on luonteenomaista selkeä looginen ajattelu ja näkökantojen vakuuttava perustelu. Toivo Antikaisella oli hallussaan elävä kansanomainen sana, jossa välistä vilahteli Helsingistä periytynyt iloinen slang. Sisäilyksetön fraasi oli hänelle kauhistus, hänen selostuksiaan ja kirjoituksiaan leimasi syvälinen marxilais-leniniläinen tietous ja ajattelu. Hän varttui kommunistiseksi johtajaksi tässä puolueessa ja oli kasvanut siihen lujasti kiinni. SKP:n järjestöllisen ja aatteellisen työn kehittäminen onkin paras kunnianteko Toivo Antikaisen rikkaalle elämäntyölle.

*Työväen ja Pienviljelijäin eduskuntaryhmä
1920-luvun lopulla.*

Lapualaiset pahoinpitelivät Työn Äänen kirjapainon faktorin painonsärkijöiden oikeudenkäynnin yhteydessä Vaasassa 1930.

II LUKU

Sotaa ja fasismia vastaan

1930-luvun suuri talouspula ja fasismin nousu johtivat vasemmistolaisen työväenliikkeen julkisten järjestöjen ja lehtien tukahduttamiseen. Sodan vaara kasvoi. Sadat kommunistit ja muut vasemmistolaiset joutuivat vankiloihin ja keskitysleireille.

Työväen yhteisrintaman rakentamisesta 20-luvulla kokemusta saanut SKP pyrki nyt kokomaan kansanrintamaa sotaa ja fasismia vastaan.

ELSA RAUTEE
(7.2.1897-17.2.1987)

Työläisrunoilija ja lauluntekijä. Hänen 1936 Nokian vasemmistolaisen nuorison kisälliryhmälle kirjoittamastaan laulusta Veli, sisko tuli ehkä tunnetuin sodan ja fasisminvastaisen kansanrintamakauden laulu Suomessa. 30-luvulla kolme vuotta poliittisena vankina Hämeenlinnan naisvankilassa. Kuului sodan jälkeen SKP:n Tampereen piirikomiteaan.

ELSA RAUTEE:

Veli, sisko

Veli, sisko kuulet kummat soitot
ympärilläs kaikkialla soi.
Rummut jyskää taantumuksen voitot,
luokkataistoin myrskyt salamoi.

Afrikasta, päiväntasaajalta
vierii voihe hurmekenttien.
Idän mailta myöskin Aasiasta
kuulet sotaratsuin korskehen.

Sivistyksen etuvartioissa
missä kulttuurilla kerskaillaan,
tiedekin vain kehittelä koettaa
uudet keinot joilla surmataa.

Tykit, pommit, kaasut kaikenlaiset
tuovat tuhoa ja kuolemaa.
Isät, veljet työläiskotienkin
taistotanner uhriksensa saa.

Miksi kansat toisiansa surmaa
työmies työläisiä toisen maan?
Kuka voitot korjaa murhatöistä,
milloin verivelat maksetaan?

Sotiin johtaa riistoherrain kiistat
heidän eduistansa kamppaillaan.
Sotasaalis minkä herrat voittaa
työläispoikain verin ostetaan.

Työläiskansat nouskaa kaikkialla
sodan julmaa vaaraa vastahan.
On jo aika ihmisyyden voittaa
sodan julmat kauhut lopettaa.

Sotatorvet kaikkialla soittaa.
Kansat nouskaa vastaan huutamaan.
Sotain synnyttämä riistovalta
sekin tieltä väistyä jo saa.

TOIVO KARVONEN:

Kolmikymmenluvun kansanrintama ja sen tausta

Kommunisti 7-8/ 1978

Omalta osaltani katselin kolmikymmenluvun alkupuolen synkkää näytelmää, syvenevää talouspulaa, työttömyyden kasvua ja sen mukana lisääntyvää työläisten ja talonpoikain hätää ja kurjuutta, lapualaisten riehuntaa ja väkivaltaa, sekä järjestyneiden työläisten uljaita vaikkakin epätoivoisia vastarintayrityksiä, Tammisaaren pakkotyölaitoksen ristikköjen takaa. Vuoden 1929 syksyllä saamaani kahden vuoden tuomiot osallistumisesta Kommunistisen nuorisoliiton toimintaan kesti isua runsaat neljä vuotta, korkeimman oikeuden lisättyä tuomiota vastaavasti.

Valtiollisilla vangeilla oli tuona aikana vielä oikeus tilata porvarillisia päivälehtiä, joita saimme suhteellisen vähän sensuroituna, ja kun meillä lisäksi oli omat salaiset yhteytemme puolueemme keskusteliini, saatoimme niiden ja kokemuksemme perusteella melkoisen hyvin pysyä tapahtumien tasalla. Tosin lapualaiset muistivat meidätkin. Eivät he olisi olleet fasisteja elleivät olisi havainneet, että vangeissa oli heidän sadismilleen suhteellisen vaarattomia kohteita. Jouduimme puolustamaan itseämme 12 vuorokautta kestäneellä nälkälakolla. Sen ja työläisten ulkopuolisen (myös kansainvälisen) tuen avulla pystyimme torjumaan lapualaisten pahimman hyökkäyksen ja säilyttämään suurimman osan poliittisten vankien oikeuksista.

Vapauduin Uudenvuoden päivänä 1934. Jouduin aluksi Kommunistisen nuorisoliiton keskuskomitean tehtäviin ja siitä vähitellen puoluetööhön lähinnä yhteyden pitoon julkisiin järjestöihin, poliittiseen yhteistyöhön sosialidemokraattien järjestöjen ja edistyskellisten sivistyneistön edustajien kanssa. Puolueemme VI edustajakouksessa v. 1935 minut valittiin puolueen keskuskomitean jäseneksi ja niin jouduin välittömästi mukaan niihin tapahtumiin, joista seuraavassa kerron.

TOIVO KARVONEN

(15.6.1906 – 28.10.1988)

Liittyi SKP:hen 1923. Kuului kommunistisen nuorisoliiton johtoon 20-luvun lopulla. Vangittiin vuosikymmenen vaihteessa ja istui neljä vuotta "valtiopetoksesta". Valittiin SKP:n keskuskomiteaan 1935. Piti yhteyksiä SDP:n vasemmistoon ja vasemmistosivistyneistöön. 1938 sai viiden ja puolen vuoden tuomion. Toimi Suomi-Neuvostoliitto Seuran pääsihteerinä 1947-1971.

Poliittisten vankien omaisia viemässä ruokaa vangeille.

Kapitalismin kriisi ja kansanrintaman nousu

Vuosisatamme kolmas vuosikymmen muodostaa uudemman ajan maailmanhistorian erään merkittävimmän vaiheen. Se oli ajanjakso, jonka kuluessa kapitalismi koki yleisen kriisinsä tähän asti syvimmän ja vaikeimman taloudellisen pulan. Sen synnyttämästä yleisestä ja uhkaavasta yhteiskunnallisesta liikehtimisestä pelastautuakseen kapitalismi turvautui avoimeen väkivaltaan, eri maissa erilaisin muodoin esiintyneeseen fasismiin ja päättyi lopulta toiseen maailmansotaan. Tuon synkän prosessin olemusta, enempää kuin seuraustakaan, toisen maailmansodan kulkua ja sen lopputulosta, sosialistisen maailmanjärjestyksen syntyä, ei voida ymmärtää eikä oikein arvioida ellei huomioida maailman ensimmäisen sosialistisen valtion, Neuvostoliiton ainutlaatuisen nopeaa ja voimakasta taloudellis-yhteiskunnallista kehitystä kapitalismin taloudellisen pulan taustalla. Neuvostoliitto toteutti, kapitalismin pulan ollessa syvimmillään, ensimmäisen taloudellisen rakennustyönsä viisivuotissuunnitelman neljässä vuodessa. Sosialismista oli muodostumassa vakava uhka vaikeuksiensa kanssa kamppailevalle heikentyvälle kapitalismille.

Kolmekymmentäluvun yhteiskunnallista kehitystä kaikissa kapitalistisissa maissa sävytti taantumuksellisten hallitusten kiihkeä keinojen etsiminen sosialismin kasvavaa vaikutusta vastaan.

Taloudellisen pulan puitteissa, yhteiskunnallisen tuotannon putotessa johtavissa kapitalistisissa maissa keskimäärin noin kolmanneksen pulaa edeltäneestä tasosta, syntyi ennennäkemätön työttömyys, joka syöksi kymmeniä miljoonia ihmisiä täysin vaille toi-

meentulomahdollisuuksia. Toisaalta työväenliike oli ensimmäisen maailmansodan jälkeen merkittävästi voimistunut. Se oli muodostunut vallankumouksellisesti määrätietoisemmaksi Lokakuun vallankumouksen seurauksena, kommunististen puolueiden muodostuttua ja niiden vaikutuksen laajentuessa. Syntyi uhkaavaa yhteiskunnallista liikehdintää, jonka vallankumouksellinen luonne voimistui Neuvostoliiton sosialistisen rakennustyön edistyessä ja tietojen siitä leviessä.

Kapitalismin ainoana vastakeinona oli porvarillisen demokratian muodoista luopuminen ja turvautuminen muodossa tai toisessa avoimeen väkivaltaan, fasismiin aiemmin jo Italiassa kokeilluissa muodoissa. Sen tunnuksena oli fanaattinen nationalismi, kansallisuuskiihko ja sota. Mutta se nostatti väkivaltaisuutensa, brutaalisuutensa, demokratiaa ja kulttuuria vastaan suunnatun toimintansa vuoksi vastarintaan työväenluokan ohella myös porvarillisen sivistyneistön ja keskiluokan kerroksia. Tältä pohjalta alkoi eri maissa muodostua kansanrintama, väkivaltaa, fasismia ja sotaa vastustavien voimien yhteistoiminta rauhan, demokratian ja työväenluokan yhteiskunnallisten oikeuksien puolesta.

Kommunistit olivat aloitteentekijöinä. Kommunistisilla puolueilla eräissä maissa, mm. Ranskassa, oli jo myönteisiä kokemuksia työväenpuolueiden fasisminvastaisesta yhteistyöstä myös sivistyneistön kanssa kun Kommunistisen Internationaalin VII kongressi v. 1935 kesällä kehotti päätöksessään kommunisteja kaikkialla kehittämään yhteisrintamaa työväenpuolueiden ja ammatillisten järjestöjen kanssa, sekä muodostamaan kansanrintamaa kaikkien edistykselisten kansalaispiirien kanssa fasismiin etenemistä ja sen mukana kasvavaa sodan vaaraa vastaan.

Suomi 1930-luvulla

Suomi ei ollut tuolloinkaan mikään muusta maailmasta täysin eristetty alue, johon muun maailman tapahtumat eivät olisi mitenkään vaikuttaneet. Päinvastoin. Maamme sidonnaisuus muun maailman tapahtumiin oli kolmekymmentäluvulla tiiviimpi kuin milloinkaan muulloin itsenäisyytemme aikana. Kolmekymmentäluvun poliittisten tapahtumien ymmärtämiseksi on nähtävä maamme kansainvälisen ja taloudellisen kehityksen kaksi vaihetta. Vuodet 1930-34 sekä kymmenluvun loppupuoli vv.1935-40. Ensimmäinen puolisko oli syvän taloudellisen pulan kausi, joka maamme tuotannollisen yksipuolisuuden vuoksi vaikutti maahamme syvemmin kuin esim. skandinaavisiin naapureihimme. Viennistämme puutavara ja puunjalostustuotteet muodostivat n. 85%. Ulkomaankauppamme pääsuuntaus oli Englanti (Iso-Britannia + Irlanti) 35%. Viennin osuus jopa 46%. Kansainvälisen politiikan vaikutus oli vastaavasti sen mukainen.

Tämä oli osaltaan syynä siihen, että lapualaisten riehuntaa ryhdyttiin valtiovallan toimesta hillitsemään. Osa maamme kapitalisteja katsoi lapualaisten menneen liian pitkälle. Se oli tyytyväinen la-

1930

28.3. Lapuanliike tuhosi Työn Ääni -lehden kirjapainon Vaasassa.

Heinäkuun alussa lapuanliike sieppasi ja mülutti perustuslakivaliokunnan kokouksesta vasemmistolaiset kansanedustajat Eino Pekkalan ja Jalmari Rörtkön.

7.7. Lapualaisten talonpoikaismarssi Helsinkiin. Noin 12 000 osallistujaa.

18.7. lapuanliike kyyditti ja pahoinpiteli eduskunnan puhemies Väinö Hakkilan.

31.7. annettiin laki, jolla kommunisteiksi määritellyiltä poistettiin kunnallinen vaalikelpoisuus.

14.10 entisen presidentin K.J.Ståhlbergin ja hänen vaimonsa kyyditys.

18.11. Tasavallan suojelulaki, jolla poistettiin kommunisteilta valtiollinenkin vaalikelpoisuus.

Satoja vasemmistolaisen työväenliikkeen järjestöjä, mm. SAJ ja yli 150 TUL:n seuraa lakkautettiin.

SKP:n poliittinen toimikunta siirtyi Suomeen, Helsinkiin.

1931

Pentti Haanpää kirjoitti ”Noitaympyrän”, se julkaistiin vasta 1956.

1932

27.2.- 6.3. Lapuanliikkeen Mäntsälän kapina. Toimintaa jatkamaan perustettiin 5.6. Isänmaallinen Kansaliike, IKL.

Marraskuussa ilmestyivät ASS:n Soihtu -lehden ja Tulenkantajat -lehden näytenumerot.

1933

Hitler sai diktaattorin valtuudet Saksassa.

1934

SKP esitti fasisminvastaista yhteistyötä SDP:lle ja muille sosialidemokraattisille järjestöille.

SKP kehotti jäseniään ja kannattajiaan liittymään SAK:hon.

SKP:n pääsihteeri Toivo Antikainen pidätettiin 7.11. Suomessa. Oikeisto vaati hänelle kuolemantuomiota. Syyttäjänä toimi Olavi Honka. Sitä vastaan syntyi laajapohjainen kansalaisliike, joka keräsi 120 000 nimeä kuolemantuomiota vastustavaan adressiin. Antikainen sai elinkautisen tuomion, josta vapautettiin Neuvostoliiton vaatimuksesta talvisodan rauhansopimuksen yhteydessä 1940.

pualaisten saavuttamiin tuloksiin mutta katsoi jatkossa paremmaksi muodollisesti laillisemmat menettelytavat. Niin syntyi kaikkien porvarillisten puolueiden tukema J.M.Kivimäen hallitus. Kivimäki itse oli ollut lapualaisten laatimalla ”kyyditettävien” porvarillisten poliitikkojen listalla, koska oli silloisen Edistyspuolueen johtohenkilöitä. Mutta pääministerinä hän pyrki loppuunsaattamaan lapualaisten alkuperäiset tavoitteet ns. laillisuuden ja demokratian muotoon verhottuina.

Kolmekymmentäluvun toisella puoliskolla alkoi jo v:sta 1935 lähtien selvästi näkyä Saksan kasvava taloudellinen ja poliittinen vaikutus. Vuoden 1934 alkaessa oli virallisten tilastojen mukaan tuotannon lasku jo päättynyt ja sen bruttoarvo saavuttanut pulaa edeltäneen tason. Työntekijäin lukumäärä teollisuudessa saavutti pulaa edeltäneen tason vuotta myöhemmin, mutta työntekijäin keskimääräiset palkat vasta v:n 1937 lopulla. Tuotannon bruttoarvo oli silloin puolestaan jo yli 40% pulaa edeltänyttä tasoa korkeampi. Pula ja sen jälkivuodet – oikeastaan koko kolmikymmenluku – oli maamme kapitalisteille todellista kulta-aikaa.

Järjestötoiminnan alasajo

Taluspulan oireet alkoivat Suomessa näkyä jo kaksikymmenluvun lopulla. Kuten aiemminkin kapitalismi valmistautui siihen valtiotukemana pyrkien heikentämään työväenjärjestöjen toimintaa, lakkauttaen vasemmistolaisia järjestöjä ja vangiten kommunisteja laajassa mitassa. Vasemmistolaiset nuorisojärjestöt olivat kaksikymmentäluvun lopulla saavuttaneet maamme silloisissa olosuhteissa varsin laajan toiminnallisuuden opintoyhdistysliikkeen, komiteatoiminnan ja ohjelmaryhmien (agitprop) toiminnan muodoissa. Ei ollut sen vuoksi odottamatonta, että taantumus kohdisti pulan lähes työssä ensimmäisen iskunsa näihin nuorisojärjestöihin. Hyökkäys alkoi Lapuan työväentalossa pidetyssä nuorisouhlassa. Ärsykkeenä selitettiin olleen siellä esiintyneiden ohjelmaryhmien punaiset paidat. Kokoontumisrauhan häiritsemisestä, paitojen repimisestä ja pahoinpitelyistä eivät kuitenkaan joutuneet syytteeseen pahoinpitelijät ja hyökkääjät vaan uhrin. Tuosta tapauksesta alkoi ns. lapualaisten yleinen mellastus, työväenjärjestöjen toimihenkilöiden pahoinpitelyt, kyyditsemiset ja murhat, sekä virallisesti epävirallisina toimenpitein nuorison ja muiden vasemmistolaisten järjestöjen lakkauttaminen ja niiden toimihenkilöiden vangitsemiset. Vankiloihin alettiin työntää tuhatmäärin ihmisiä kaupungista ja maaseudulta, niiden joukossa, varsinkin itäisiltä rajaseuduilta ns. vakoilujuttujen yhteydessä, satamäärin ihmisiä, joilla ei ollut mitään tekemistä työväenliikkeen kanssa ja jotka eivät itsekään tajunneet miksi heidät oli tuomittu vuosikausiksi vankilaan. Kysymys oli tyypillisestä summittaisesta fasismisesta terroritoiminnasta, kaiken vastarinnan ja protestoinnin tukahduttamisesta työväenliikkeen, kymmenien tuhansien työttömien ja talonpoikaiston taholta. Taloudellinen pula kosketti syvästi myös maatalousväestöä. Kantohintojen romahtaminen ja kireän

rahapolitiikan aiheuttama laaja maatalouden pankeilta ottamien lainojen irtisanominen johti noin kymmenen tuhannen pien- ja keski-suuren maatilán pakkohuutokauppaan sekä n. 100.000 maataloustyöläisen irtisanomiseen. Tämä aiheutti suurta levottomuutta maatalousväestön keskuudessa kautta maan.

Edistykselliset voimat fasismia vastaan

Mutta fasismi ei tyytynyt Suomessa enempää kuin muuallakaan vain työväenluokan järjestötoiminnan tuhoamiseen ja sen toimitsijoiden vangitsemisiin ja murhaamiseen. Se pyrki kaiken edistyksellisen kulttuuritoiminnan estämiseen ja sen edustajain hiljentämiseen. Tästä oli hyvänä esimerkkinä ent. presidentin K.J.Ståhlbergin kyyditys. Näin se nostatti vastaansa työväenluokan ohella edistyksellisen sivistyneistön parhaat ja näkyvimvät edustajat.

SKP käsitteli 7. puoluekonferenssissaan 1930 talouspulaa ja sen seurauksia työväenluokalle sekä fasismin hyökkäyksen pyrkimyksiä. Työväenluokan vastarinnan voimistamiseksi puoluekonferenssi kehotti yhdistämään ammattiyhdistysliikkeen voimat ja muutoinkin voimistamaan taistelua fasismin väkivaltaa ja taantumusta vastaan. Asiaan palattiin SKP:n 8. puoluekonferenssissa elokuussa 1931. Siinä arvioitiin edellisen puoluekonferenssin päätöksien toteuttamisen tuloksia ja saatujen kokemusten perusteella täsmennettiin työväenluokan yhteisrintamaa ammattiyhdistysliikkeessä sekä kaikkien edistyksellisten voimien yhteistä taistelua fasismia vastaan. Kominternin ohjeiden ja päätösten mukaisesti antoi puolueen VI edustajakokous v.1935 selkeän linjan työväenpuolueiden ja kaikkien työväenjärjestöjen sekä kaikkien edistyksellisten voimien yhteisrintamasta fasismia ja sodan vaaraa vastaan. Maassamme alkoi yhä selvemmin näkyä Neuvostoliittoa vastaan tapahtuvan hyökkäyksen valmistelu.

Kun puhutaan kansanrintamasta, on kaiketi arvioitava niitä voimia, jotka olivat käytettävissä. Tärkein voima ja lähtökohta olivat kommunistit, SKP ja kommunistinen nuorisoliitto SKNL. Suomen kommunistinen puolue oli jo vuosikymmenen toisen puoliskon alkaessa täysin toipunut kaksikymmenluvun lopulla suoritetuista vangitsemisista ja sen seurauksena muutamia vuosia kestäneestä lapualaisterrorin aiheuttamasta voimattomuudesta. Vuonna 1934 puolueen organisaatio toimi jo tehokkaasti ja jäsenmäärä lähenteli 2000. Samoin oli nuorisoliiton laita. Sen jäsenmäärä lieene tuolloin ollut jonkin verran suurempi. Vaikka jäsenmäärä ei ollut suuri, on otettava huomioon, että se oli vasemmistolaisen työväenliikkeen aktiivisinta ainesta. Puolueen maanalainen lehdistö oli laajentunut. Miltei jokaisella piirijärjestöllä oli oma monistettu julkaisunsa. Merkittävimpiä puolueen maanalaista julkaisuista olivat Tukholmassa toimitettu ja painettu ”Proletaari” ja ”Suomen miehen suoria sanoja”-lehdet, joita toimittivat noina vuosina mm. Yrjö Enne ja Inkeri Lehtinen.

Vasemmistolaiset työväenjärjestöt eivät toimineet. Lapualaisterrori oli ne tukahduttanut ja oikeuslaitos lakkauttanut niitä siinä määrin kuin oli ehtinyt. Poliisi huolehti siitä, etteivät toimineet nekään, joi-

Työväenjärjestöjen Tiedonantaja, Helsingissä ke-säkuun 13. päivänä 1930.

Illegaalisen kirjapainon salaovi Katajan talossa Tampereella.

ta ei vielä ollut ennätetty muodollisesti lakkauttaa. Mutta ammatilliset järjestöt olivat alkaneet merkittävästi voimistua ja aktivoitua. Työväestö oli kuullut ja noudattanut SKP:n kehoitusta liittymisestä sosiaalidemokraattien johtamaan julkiseen ammattijärjestöön. Vasemmistolla oli paitsi lukuisissa perusjärjestöissä myös paikallisissa keskusjärjestöissä ja jopa joissakin liitoissakin joko selvä johto tai vankka jalansija. Näissä järjestöissä oli luja pohja fasismia ja sotaa vastaan suunnatulle toiminnalle sosdem ay-johtajien vastarinnasta huolimatta.

Merkittävä osuutensa oli myös Sosialidemokraattisella nuorisojärjestöllä. Suomen kommunistinen nuorisoliitto oli edustajakokouksessaan 1936 päättänyt lopettaa illegaalisen organisaationsa edistääkseen nuorison yhteisrintamaa fasismia ja sotaa vastaan, sekä kehottanut jäseniään liittymään paikallisiin sosdem nuoriso-osastoihin. Näissä tapahtui voimakasta toiminnan aktivoitumista. Liiton johto tosin pysyi vankasti sosialidemokraattien käsissä, mutta perusjärjestöt tukivat voimakkaasti kansanrintaman pyrkimyksiä.

Sosialidemokraattien johto torjuu kansanrintaman

Vasemmistolaisen työväestön julkisen poliittisen toiminnan mahdollisuudet olivat enää ns. komiteatoiminnan tai eräiden sosdem. puolueen perusjärjestöjen varassa. Komiteatoimintaa voitiin menestyksellä käyttää ns. erikoiskamppailujen järjestämisessä, kuten esim. Antikaisen oikeusjutun ja kuolemanrangaistusta vastustavan toiminnan yhteydessä. Niistä kuitenkin tuonnempana. Puolueemme kehoituksesta olivat vasemmistolaiset työläiset monin paikoin laajasti liittyneet eräisiin sosdem. puolueen perusjärjestöihin, joiden toiminta siitä johtuen silminnähävästi aktivoitui. Tällainen järjestö oli mm. Helsingissä toiminut sosialidemokraattinen Toveriseura. Sen vaikutus ja esimerkki poliittisissa päätöksissä ja toiminnassa oli maatakäsittävä. SKP:n organisaatio piti siitä huolen. Vielä tärkeämmässä, jopa keskeisessä asemassa taistelussa fasismia ja sotaa vastaan ja työväen luokkatietoisuuden kasvattamisessa, marxilaisen tietoisuuden levittämisessä kustannustoimintansa kautta, oli sosdem. puolueeseen kuuluva Akateeminen Sosialistiseura.

Suomen sosialidemokraattinen puolue, jonka puheenjohtajana noina vuosin oli tuomari Väinö Tanner, ei halunnut kuulla puhuttavankaan kansanrintamasta ”jonkin maanalaisen järjestön” tai muidenkaan kanssa. Se julisti kyllä vastustavansa fasismia ja taantumusta omilla voimillaan ilman kansanrintamaakin. Mutta se ei sietänyt perusjärjestöjensä liiallista aktiivisuutta tässäkin asiassa ja lopulta

erotti puolueesta Akateemisen Sosialistiseuran ja sen johtavat jäsenet. Koko kansanrintamastrategian, fasismin- ja sodanvastaisen menestyksellisen taistelun kannalta sosdem. puolueen asenne oli ratkaiseva. Sen petturuus ja haluttomuus vaikutuksensa alaisen työväestön ja keskiluokan osien aktivoimisessa, sekä fasististen voimien sodan vaaran kasvun väheksyminen, esti ratkaisevan tuloksen saavuttamisen. Sitä voidaan niin ollen oikeutetusti pitää osasyllisenä siihen kansalliseen onnettomuuteen, sotaan Neuvostoliittoa vastaan, johon kansamme vuosikymmenen lopulla johdettiin.

Kulttuuri- ja järjestöväen laaja rintama

Mutta taistelu fasismia ja sotaan vastaan jatkui sosdem. puolueen jarrutuksesta ja vastustuksesta huolimatta. Akateeminen Sosialistiseura ja sen julkaisema lehti "Soihdu" muodostuivat keskeiseksi ja näkyväksi poliittisen taistelun johdoksi. Sitä tukivat, erottamisenkin jälkeen, lukuisat sosdem. puolueen perusjärjestöt, ammatilliset ja nuorisojärjestöt sekä tietenkin puolueemme. Akateemisen sosialistiseuran kiistattomana johtajana noin vuosina oli Mauri Ryömä. Hän toimi välittömässä yhteydessä kanssamme ja liittyi myöhemmin puolueemme jäseneksi. Hänen ohellaan toimi seurassa välittämässä yhteydessä puolueeseen mm. Raoul Palmgren, joka vastasi pääasiassa seuran kirjallisesta toiminnasta, kirjoitti useimmat "Soihdun" pääkirjoitukset ja herätti porvarillisissakin piireissä laajaa huomiota terävillä kirjallisuus- ja kulttuuriarvioinneillaan.

Akateemisen sosialistiseuran ja "Soihdun" ohella toimi merkittävänä vasemmistolaisena keskuksena kirjallisuusryhmä "Kiila" ja Jarno Pennasen toimittama "Kirjallisuuslehti". Jarno Pennanen oli ollut puolueemme jäsen jo kolmekymmentäluvun alkuvuosista, jouduttuaan eroamaan radikaalisuutensa vuoksi "Uuden Suomen" toimittajan tehtävistään ja jouduttuaan elättämään perhettään montunkaivajana ns. hätäaputyössä. Tuimme hänen pyrkimystään vasemmistolaisen kulttuurilehden perustamisessa ja julkaisemisessa. Lehdeä levittivät ja tukivat kirjallisuus- ja kulttuuripiirien ohella erilaiset työväenjärjestöt ja vasemmistolaiset työläiset.

Edellämainittujen järjestöjen ja lehtien puitteissa toimivat enemmän tai vähemmän välittömässä yhteydessä kanssamme mm. Cay Sundström, joka sodan jälkeen toimi Suomen suurlähettiläänä Moskovassa ja Pekingissä, Elvi Sinervo, Maija Savutie-Myrsky, ins.Ahti Myrsky (kuoli pari vuotta myöhemmin), Irja Palmgren, Kaisu-Mirjam Rydberg, Tapio Tapiovaara ja hänen veljensä lahjakas elokuvaohjaaja Nyrki Tapiovaara (kaatui talvisodassa), Helmer Adler, Arvo Turtiainen, Aimo Rikka (sodan aikana keskeisissä puoluetehävissä), Pentti Haanpää, Iiris Uurto ja monet muut.

Kolmantena laajavaikutteisena voimaryhmänä toimi Mary Pekkala ja "Tulenkantajat"-lehti, jota toimitti Erkki Vala. Tunnetun vasemmistolaisen kansanedustajan, tuomari Eino Pekkalan puoliso, Mary Pekkala oli rikkaan englantilaisen suvun jäsen, aktiivinen ja toimelias ihminen, jolla oli laaja tuttavapiiri vaikutusvaltaisten hen-

1935

Kominternin 7.kongressi. Linjaksi laajan fasisminvastaisen kansanrintaman rakentaminen.

SKP:n 6. edustajakokous 11.9.-20.9. Puheenjohtajaksi Hannes Mäkinen ja pääsihteeriksi Arvo Tuominen.

SKP:n puheenjohtaja Kullervo Manner joutui stalinististen vainojen uhriksi ja tuomittiin pakkotyöhön, jossa hän myöhemmin menehtyi.

1936

Noin 350 suomalaista kommunistia ja muuta fasisminvastustajaa kansainvälisissä prikaateissa Espanjassa puolustamassa tasavaltaa ja vastustamassa fasismia.

Kirjailija- ja taiteilijaryhmä Kiila perustettiin.

Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyysseuran tilaisuus Koiton talolla 1940.

kilöiden keskuudessa niin Englannissa, Ruotsissa kuin Suomessakin. Mieli-piteiltään vasemmistolaisena hän ei halunnut toimeettomana katsella fasismin ja taantumuksen riehuntaa, vaan ryhtyi taistelemaan sitä vastaan. Ennen kaikkea hän ryhtyi organisoimaan ns. Punaisen avun, so. fasismin uhrien ja valtiollisten vankien avustamistoimintaa maassamme. Hän sai siihen lisäilykettä lapualaisten muilutettua Eino Pekkalan ja kansanedustaja Jalmari Rötön eduskunnan lakivaliokunnan kokouksesta ja molempien tultua sittemmin tuomituiksi moniksi vuosiksi vankilaan. Mary Pekkalan oikeana kätenä valtiollisten vankien avustustyös-

sä toimi puolueemme jäsen Anni Vuorio. Yhdessä kirjailija Erkki Valan ja eräiden muiden henkilöiden kanssa Mary Pekkala perusti keran viikossa ilmestyvän kulttuuripoliittisen ”Tulenkantajat”-lehden. Tämän lehden lukipiiriin kuului huomattava osa suomalaista sivistyneistöä, keskiluokkaa ja työväestöä. Lehden avustajakuntaan kuuluivat melkein kaikki edellämainitut ”Kirjallisuuslehden” ja ”Soihdun” avustajiin kuuluvat sekä joukko muita. Pentti Haanpää, Katri Vala, Iiris Uurto ja Viljo Kajava olivat heistä näkyvimpiä.

Kauimpana työväestöstä, lähinnä porvarillisen keskiluokan piirissä, vaikutti vapaamielinen viikkolehti ”Nykypäivä”, jonka toimittajana oli maisteri Matti Salonen (nyk. Kurjensaari). Lehti vastusti selkeästi kulttuuritaantumusta ja fasismia.

Pääasiassa porvarillisen sivistyneistön piirissä toimi ”Ihmisoikeuksien liitto” sekä ”Naisten rauhan ja vapauden liitto” -nimiset järjestöt. Niiden jäsenistöön ja johtoonkin kuuluivat mm. Erkki Vala, Mary Pekkala ja joitakin muita vasemmistolaisinakin tunnettuja. Näillä järjestöillä oli merkittävä osuus mm. Antikaisen oikeusjutun ja kuolemanrangaistusta vastustaneen toiminnan yhteydessä. Vapaamielisen porvariston keskuudessa sekä yliopistopiireissä toimi ja vaikutti näkyvästi professori Väinö Lassila, joka koetti organisoida teollista ja kulttuuriyhteistyötä Neuvostoliiton kanssa. Valtiovalta ei kuitenkaan antanut siihen mitään mahdollisuuksia.

Yhteistyötä saman tavoitteen puolesta

Tällaiset olivat pääpiirteissään kansanrintaman voimat, ainakin ne, joiden kanssa puolueemme oli kosketuksissa. Etsivän keskuspoliisin salaisessa muistiossa, jonka silloinen pääministeri Kivimäki oli sil-
tä tilannut kommunistien vaikutuksen alaisten järjestöjen kartoittamiseksi, lueteltiin lukuisia muita järjestöjä ja yksityisiä kansalaisia, mm. pari Kivimäen hallituksen istuvaa ministeriäkin, joiden kanssa emme olleet kosketuksissa ja joita olimme pitäneet taatusti porva-

rillisina. Mutta poliisilla oli omat tietolähteensä ja perusteensa. Nämä järjestöt ja ihmiset olivat ”syllistyneet” vapaamielisten, fasismin- ja sodanvastaisten ajatusten edistämiseen. Oli aivan ilmeistä, että jos Sosialidemokraattinen puolue olisi määrätietoisesti ja rohkeasti asettunut vastustamaan sotaa ja fasismia, se olisi vetänyt mukaansa niin laajat ja vaikutusvaltaiset porvarilliset kansalaispiirit sekä merkittävän osan pulasta kärsinyttä maanviljelijäväestöä, työväenluokan yhtyneen voiman ohella, että talvisodan syttyminen olisi ehkä voitu välttää. Johtuiko sosdem. puolueen epäröivä ja kielteinen asenne poliittisesta lyhytnäköisyydestä vaiko harkitusta ja tietoisesta pyrkimyksestä, on toistaiseksi selvittämättä. Joka tapauksessa se oli mukana (itse Tanner) Kivimäen hallituksen kaaduttua muodostetussa Cajanderin hallituksessa, joka kieltäytyi edes kuuntelema-
sta Neuvostoliiton ehdotusta sodan välttämiseksi Suomen ja Neuvostoliiton välillä.

Kansanrintama kuitenkin toimi edellä mainituissa puitteissa. Se ei ollut mitään sopimuksellista yhteistyötä eri ryhmien välillä, vaan yhteistyötä kaikkien hyväksymän saman tavoitteen puolesta. Tehtäväni oli pääasiassa pitää yhteyttä edellä mainittuihin ryhmiin kuuluneisiin ja niiden toimintaan vaikuttaneisiin, neuvotella yhteisistä tehtävistä ja yhdistää sovitut toimenpiteet. Sen ohella keskustelimme vilkkaasti poliittisista tapahtumista, periaatteista ja maailmankatsomuksesta. Marxilaisuus kiinnosti silloinkin opiskelevaa nuorisoa ja edistyksellistä sivistyneistöä. Kaikki edellämainitut lehdet julkaisivat useita eri aiheita käsitteleviä kirjoituksiani – ”Nykypäiväkin”. Tosin vältin käyttämästä omaa nimeäni – olinhan vasemmistolaisessa järjestötoiminnassa tunnetuksi tullut ja jo vankilassakin ollut kommunisti. Käytin useita nimimerkkejä. Välitin noille lehdille myös puolueemme Moskovan toimiston lähettämiä kirjoituksia. Tietääkseni kaikki julkaistiin. Yleensä en tiennyt, kuka niiden kirjoittaja oli. Myöhemmin olen saanut kuulla että niiden joukossa oli joitakin O-W.Kuusisen kirjoittamia.

Suuria ja pieniä voittoja

Kansanrintaman merkittävimmäksi saavutukseksi muodostui taistelu Antikaisen puolesta. Se sai kansainvälistäkin laajuutta ja paljasti perinjuurin suomalaisen näennäisdemokratian fasis-
tisen olemuksen. Samanaikaisesti käyty taistelu kuolemanrangaistusta vastaan vavahdutti nimienkeräysadressillaan taantumuksen perusasetelmia. Tuloksena oli yli 100.000 allekirjoitusta, niiden joukossa useita maan huomattavimpia kulttuurihenkilöitä, taiteilijoita ja tiedemiehiä. Tulos osoitti kansanrintaman numerollisen voiman. Kuolemanrangaistusta ei saatu laiksi ja se pelasti Antikaisen hengen. Hänet oli suunniteltu uuden lain ensimmäiseksi uhriksi. Kansanrintaman saavutuksiin on luettava myös valtiollisen poliisin edellä mainitun salaisen muistion julkisuuteen saattaminen. Siinä oli suuri ansio ”Tulenkantajat”-lehdellä ja Erkki Valalla. Siihen kaatui myös Kivimäen taantumuksellinen hallitus. Kansanrintaman kannatuksen laa-

1937

SKP:n johtoon kuulunut Edvard Gylling vangittiin stalinistisissa vainoissa, joissa hän myös kuoli.

SKP:n puheenjohtajaksi Jukka Lehtosaari.

Suomessa tuli voimaan Kansaneläkelaki.

1938

Cay Sundström, Mauri Ryömä ym. perustivat rauhankomiteita eri puolille Suomea.

SKP:n puolue työn johtaja Toivo Karvonen ja järjestöorganisaatiovastaava Paavo Kivikoski vangittiin.

Lukuhetki vankilassa. Kaisa Junttilan piirros vuodelta 1944.

1939

1.9. Saksa hyökkäsi Puolaan ja alkoi II maailmansota.

Marraskuussa Suomen ja Neuvostoliiton neuvottelut katkesivat. Talvisota alkoi 30.11.

1.12. perustettiin Terijoella kokoontunut Suomen kansanhallitus.

Suomessa tuli voimaan vuosilomalaki.

juutta sosdem. puolueen sisällä ja kannattajien keskuudessa ilmaisivat v:n 1936 eduskuntavaalit. Sosdem. puolueen perusjärjestöjen kautta saimme eduskuntaehdokkaiksi joukon ASS:n jäseniä ja muita vasemmistolaisia. Äänten keskittämällä saimme heistä useita valituiksi eduskuntaankin, mm. Mauri Ryömän. Vaalien tulokseen ei sosdem. puolueen johto ollut tyytyväinen. Sen mielestä valituksi tuli liian paljon vasemmistolaisia. Mekään emme olleet tyytyväisiä. Tarkemmalla työllä olisimme saaneet lävitse vielä useampia.

Näin kävi myös vuoden 1937 presidentin valitsijamiesvaaleissa. Sillä ei kuitenkaan ollut sanottavaa merkitystä koska porvariryhmien taktiikan tuloksena putosivat jo alkuäänestyksessä niin Tanner kuin Ståhlberg ja loppuasetelmassa saatettiin valita vain kahdesta pahasta pienin, eli Svinhufvudin sijasta Kallio.

Vahvemmat voimat

Tappioista ja vastoinikäymisistään huolimatta taantumukselliset voimat eivät hellittäneet otettaan Suomen kansasta. Kun eivät saaneet asiaansa eteenpäin yhtä tietä, yrittivät toista. Taantumuksen pyrkimyksiä tuki ja voimisti kasvava kansainvälinen jännitys. Hitlerin valtaannousun jälkeen alkanut Saksan voimakas aseistautuminen ei jättänyt vähäisimpiäkään epäilyjä siitä, mitä tuleman piti. Myös Suomessa suuntautuivat taantumukselliset voimat kiihkeään sodan valmisteluun Neuvostoliittoa vastaan. Emme pystyneet estämään tuota sotaa. Emme pystyneet edes merkittävään vastarintaan sitä valmisteltaessa. Puutteemme ja virheemme olivat siinä, ettemme pystyneet rakentamaan riittävän laajaa ja lujaa yhteyttä sosdem. puolueen jäsenistöön ja kannattajiin puoluejohdon asenteen muuttamiseksi. Myös yhteytemme maatalouden työtätekeviin ja pienviljelijöihin oli käytännössä perin vähäinen. Puolueemme voima ei riittänyt organisoidaan kaikkia kansanrintaman mahdollisuuksia, niitä voimia, joiden yhdistämistä yhteiskunnallisen taistelumme menestyksellinen ratkaisu silloin olisi edellyttänyt ja vastaisuudessa edellyttää.

Mutta ennätimme kuitenkin ilmaista, että varsin merkittävä osa Suomen kansaa, puoluerajoista riippumatta, toimi jo tuolloin fasismia, sotaa ja taantumusta vastaan, Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyden ja rauhan puolesta.

ARVO TURTIAINEN:

He heittivät minut vankilaan

Runoja 1934-1968, Tammi, Helsinki 1974

He heittivät minut vankilaan,
he eivät tienneet, houkat, että
vapaata sielua ei mikään kahli.

He antoivat minulle aiheiden ja ajatusten maailman
josta en ennen tiennyt,
he antoivat minulle ristikkolautasella
kipenen iltaruskon kultaa
ja aamuruskon helmiäistä,
he antoivat seurakseni ihmisiä
joiden kulmia kaartoi
kohtalon varjoseppel.

Luin heidän silmiensä himmeästä lasista
elämän kirjan syviä sanoja,
luin heidän muureihin kaiverrettuja nimiään,
puhuin heidän kanssaan, söin heidän leipäänsä
ja elin heidän elämäänsä.

Ja minä opin ymmärtämään sanan vapaus, käsittämään
vapauden ja vapauden eron.

Ja minä opin rakastamaan kaikkea
toisella tavalla kuin ennen:

ruohonkortta kävelykopissa,
kukkaa muurikivien raossa,
kesäpilven kuvajaista ristikkoikkunassa,
linnun laulua koivussa muurien takana,
lasten huutoja tiellä porttien ulkopuolella.
Kaikkea opin rakastamaan,
mutta eniten Vapautta.

He heittivät minut vankilaan, houkat,
he tekivät minusta miekan ja tulen salaman
Vapauden soturien käteen.

ARVO TURTIAINEN
(16.9.1904 – 8.10.1980)

Runoilija ja kääntäjä. Toimi Kiihlassa. Oli mukana Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyysseuran seurassa. Poliittinen vanki jatkosodan aikana 1941-44. Julkaisi vankilakokemuksista 1946 kirjan Ihminen n:o 503/42. Aikakauslehti 40-luvun päätoimittaja 1945-1947. Suomensi mm. Edgar Lee Mastersin, Vladimir Majakovskin ja Walt Whitmanin teoksia. Teoksia mm. Rautakourat, Laulu kiven ja raudan ympärillä, Minä paljasjalkainen, Leivän kotimaa. Tunnettiin "Stadin Arskana".

NESTORI PARKKARI

(3.10.1904-1.6.1975)

Toimi 1920-luvulla kommunistisessa nuorisoliitossa ja julkisen Opintotyön Neuvontayhdistyksen järjestäjänä ja sihteerinä. Opintoyhdistyksiä oli 160-320 ja niissä jäseniä 12 000 – 20 000. Järjestö lakkautettiin 1930 "maanpetoksellisena". Sodan aikana vankina mm. Koverin keskitysleirillä. Oli sodan jälkeen mukana Työväen sivistysliitossa ja perustamassa Kansan Sivistystyön liittoa. Kirjoittanut mm. kirjat Suomalaisessa keskitysleirissä vv. 1940-44, Väkivallan vuodet ja Nuoret taistelun tiellä.

NESTORI PARKKARI:

Yksi monista

Kappale kirjasta Suomalaisessa keskitysleirissä, Kuopio 1955

Syyskuun 13 p:nä 1940 kello viisi aamulla heräsin asunnossani Hakaniementorin varrella kovaan jyskeeseen. Arvasin heti, että valtiollisen poliisin miehet ovat oven takana. Näitä aamuvierailuja saattoi odottaa kuka hyvänsä työväenliikkeen tai sodanvastustajain toimintaan osallistunut, sillä valtiollinen poliisi – eli ohrana, kuten kansa sitä nimitti – oli huomattavasti voimistanut työtään tuona kohtalokkaana syksynä. Keittiössämme asuvan alivuokralaisen rouva juoksi kamariin kuiskaamaan: ”Poliisit ovat oven takana, vaativat avaamaan!” Vilkaisin huonetoveriini Kaarlo Kivilahteen, joka vielä hieroskeli silmiään. Päännyökkäys osoitti, että hänkin oli valmis vastaanottamaan ”vierailun”. Sanoin rouvalle, että ei hätää, avatkaa ovi. Heittäydyimme toverini kanssa jälleen vuoteillemme.

Neljä miestä syöksyi pistoolit kourassa huoneeseemme. Tuntuivat hieman hämmästyvän, kun olimme yhä vuoteessa ja minä kysäisin rauhallisesti, mitäs olis asiaa ja millä oikeudella tunkeudutte yöllä ihmisten asuntoon. Hämmästys vaihtui samassa ohranan tuttuun röyhkeyteen ryhmän johtajan karjaistessa: ”Ylös ja nopeasti, nyt lähdetään valtiolliseen poliisiin. Kyllä te tiedätte, mistä tässä on kysymys!” Kotitarkastus alkoi ohranoiden repiessä peitteet päältämmme ja penkoessa huonetta. Sänkyvaatteet, kirjajhylyjen ja kaappien sisältö heiteltiin hujan hajan lattialle meidän pukeutuessamme. Löytyi vain tavallisia kirjoja ja henkilökohtaisia papereita, joita otettiin mukaan muodon vuoksi, ja niin sitä lähdettiin. Kulkiessamme ohranoiden keskellä alas rappuja portaassa oli vielä parin miehen varmistus, samoin pihalla autojen luona.

Heti ensimmäisistä kuulusteluista saattoi päätellä, että kyseessä olivat johonkin yleissuunnitelmaan sisältyvät laajat vangitsemiset. Ilmeisesti minullakin oli edessä pitempiaikainen pidätys. Kuulustelut olivat muodollisia, kyseltiin enimmäkseen vanhoja asioita. Missä olin ollut talvisodan aikana? Mitä olin puhunut talvisodasta ammattiosaston kokouksessa sodan jälkeen? Olinko osallistunut SNSn toimintaan? Suhteellisen vähän nuo minulta utelivat, kun heti aluksi sanoin, ettei minulla ole pienintäkään velvollisuutta kertoa ohranailtokselle yksityisiä asioitani. Kolmen päivän kuluttua minut jo siirrettiin Helsingin lääninvankilaan passituksena ”pidätetty toistaiseksi turvasäilölain nojalla”. Onnellinen sattuma järjesti huonetoverini samaan koppiin, ja yhdessä asuimme koko matkan ajan niin monta kertaa kuin jouduimmekin vankilaa vaihtamaan.

”Läänillä” järjestyivät vankien välittämänä yhteydet. Pian saimme selville, että suuri nuotanveto oli käynnissä kautta maan. Uusia pidätettyjä saapui päivittäin turvasäilöön ilman sen kummempia tutkimuksia ja tuomioita. Talvisodan jälkeinen rauhan ja hieman vapaampien olojen aika oli ohi, sodanvalmistelijain puuhat täydessä käynnissä.

Tiedot kansainvälisestä tilanteesta osoittivat, että suursota oli laajenemassa. Sotaista henkeä ja Neuvostoliiton vastaista mielialaa lietsoitiin entistä kiihkeämmin. Arvelimme Suomen vallanpitäjien valmistautuvan julkiseenkin liittoon Hitlerin Saksan kanssa.

Rauhanteon jälkeen saadut viralliset tiedot hallituksemme silloista salaisista neuvotteluista natsi-Saksan kanssa todistavat, että nämä joukkovangitsemiset olivat osa suunnitelmaa, joka tehtiin Hitlerin esikunnan kanssa Suomen osallistumisesta sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Sopimus oli allekirjoitettu 12.9.1940 ja muotoiltu ns. saksalaisten sotilaiden ja sotamateriaalin kauttakulkusopimukseksi. Sen nojalla saapuivat Saksan armeijan ensimmäiset kuljetuslaivat Vaasaan 21.9., jo kahdeksan päivää vangitsemisemme jälkeen. Puolen vuoden kuluttua oli koko Pohjois-Suomi saksalaisen armeijan miehittämä ja Suomen sotilasjohto alistettu Saksan sotasuunnitelmien ja sodanjohdon alaiseksi.

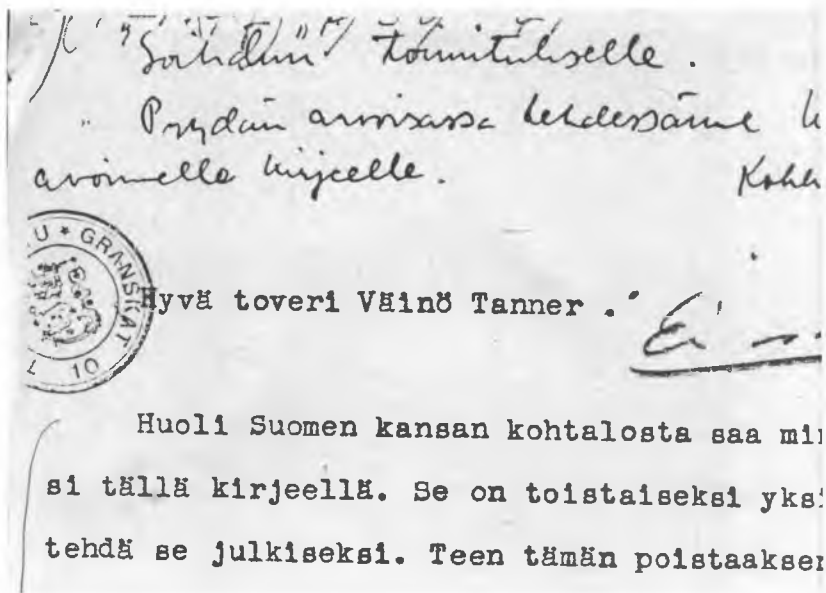
Veikko Porkkalan piirroksia vankisellistä.

MAURI RYÖMÄ
(30.10.1911 – 28.11.1958)

Akateemisen Sosialistiseuran sihteeri 1930-1931. Soihdun toimituksen jäsen 30-luvulla. Valittiin SDP:n kansanedustajaksi 1936, mutta edustajatoimi lakkautettiin poliittista syistä, asepalveluksen suorittamattomuuteen vedoten 1937. Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyyden seuran perustajia 1940. Turvasäilössä 1940-1944 valtiopetoksesta syytettynä. SKP:n äänenkannattajan Työkansan Sanomien toimittaja 1945-46 ja päätoimittaja 1946-1958. SKDL:n kansanedustaja 1945-1958. Sai surmansa auto-onnettomuudessa.

Hyvä toveri Väinö Tanner

Huoli Suomen kansan kohtalosta saa minut vielä kerran kääntymään puoleesi tällä kirjeellä. Se on toistaiseksi yksityinen, mutta tarkoitukseni on tehdä se julkiseksi. Teen tämän poistaakseni pienimmänkin sellaisen mahdollisuuden, että Sinua ja ystäviäsi onnettomassa politiikassanne ruokkisi harhaluulo, että maamme työväen valistunein osa, jonka mielialoja olen vuosien kuluessa ja edelleenkin parhaani mukaan koettanut seurata, sitä kannattaa. Teen sen vastuuntunnosta niitä tuhansia kohtaan, jotka te uhkaatte saat-
taa turmioon. Kirjoitan tätä kaukana rintaman takana, minun henkeni ei ole vaarassa. Kukaan ei voi väittää, että lähettäisin tätä omaa etuani tavoitellen tai muuten kuin vapaasta tahdostani.

Suomen porvariston onneton politiikka on vienyt kansamme tilanteeseen, joka uhkaa vaatia raskaita uhreja. Käännyn juuri Sinun puoleesi, koska sinä ymmärtääkseni olet siihen suurimpia syyllisiä. Eräät muut lähimmässä ympäristössäsi olevat porvariston "puhemies" ovat Sinuun verrattuna pelkkiä syyntakeettomia onnenonkijoita.

Edessäsi on nyt koko sen "työväenpolitiikan" tulos, jota viimeksi kuluneet kaksikymmentä vuotta olet harjoittanut. Sen perustana on ollut historian harha-askel, jonka kansalaissotamme päätös aikanaan sai maamme suhteessa vierellämme kehittyvään sosialismiin maahan. Kun tätä harha-askelta ei ole pyritty oikaisemaan, ei lopputuloksena ole voinut olla muuta kuin nykyinen vararikko.

Kahdenkymmenen vuoden ajan Sinä olet häikäilemättä, tosiasioista piittaamatta kulkenut tietäsi yhä kauemmas työväen päämääristä ja samalla yhä lähemmäs nykyistä romahdusta. Tuntuu melkein huvittavalta ajatella, että Sinun johtamasi sosialidemokraattinen puolue-toimikunta syksyllä 1919 antoi julistuksen, jossa tuomittiin por-

11939.
Tilaa senioreille
huhtikuussa 1939
mi Rami

variston sotapolitiikka Neuvostoliittoa vastaan. Nyt olet tuon sotapolitiikan johtaja. Mutta eikö ”punaisena lankana” viimeisten kahdenkymmenen vuoden toiminnassasi työväenliikkeen piirissä olekin ollut avoin tai peitetty vihamielisyyden lietsonta Neuvostoliittoa kohtaan ja hillitön vaino kaikkia niitä kohtaan, joita olet epäillytkin ystävällisestä suhtautumisesta siihen? Ja nyt olet sitten kai urasi huipulla. Koko maailman taantumus katsoo Sinuun kuin Pyhään Yrjänään lohikäärmeen kimpussa. Nyt vakuuttelet, että olet joutunut sotaan vastoin tahtoasi. Eikö oli-

si parempi myöntää, että mikään muu ei voinut olla tuloksena kahden vuosikymmenen politiikastasi. Kuten muutkin porvarit olet uskonut, mitä olet toivonut: että sosialismin asialla ei ole tulevaisuutta, että Neuvostoliitto piankin romahtaa. Harkitse nyt, onko uskosi tullut kunniaan.

Vuodesta toiseen olet uutterasti työskennellyt työväenliikkeen yhdensuuntaistamiseksi ja nyt Sinulla on suuri sadonkorjuuaika: Koko työväenliike näennäisesti marssii perässäsi – pää edellä päin seinää. Oletko tyytyväinen nyt, kun olet päässyt siihen huippukohtaan, johon elämäntyösi johdonmukaisesti on vienyt?

Sanot, että kyseessä ovat arvot, joiden puolesta kannattaakin kaatua.

Että Sinä tunnettuna kirkon ystävänä olet horjumaton uskon so-tilas kuolemaan asti, siitä olen vakuutettu.

Nykyisen sosialidemokraattisen puoluetöimikunnan johtavana jäsenenä on Sinun altiuttesi voimassaolevaa yhteiskuntajärjestystä kohtaan kaiken epäilyn yläpuolella.

Maamme itsenäisyys on Sinulle varmasti ainakin yhtä kallis kuin herroille Hitler ja Chamberlain, joiden puoleen – vuoroon kumman-kin – Sinä kurkoitit apua pyytäen.

Länsimaista oikeusjärjestystä Sinä edustat ainakin yhtä hyvin kuin rinnallasi seisova lapuanliikkeen johto, kulttuurista yhtä hyvin kuin kenraali Franco ja humanismia yhtä hyvin kuin Mussolini, joka on voimakkaimmin osoittanut Sinulle myötätuntoaan ja luvannut lähettää avuksesi ihmisystävällisessä sodankäynnissä erikoiskoulutuksen saaneita lentäjiään ja upseereita.

Työväenluokan suuria historiallisia päämääriä kohden Sinua varmaan eksymättä johdattaa sotamarsalkka Mannerheim.

Olisiko niin, että vähitellen olet ruvennut itsekin uskomaan, mitä Sinun määräyksestäsi toittottavat lakeijasi Vuoret, Aaltoset ynnä muut lakonmurtaajat ja poliisiagentit, joihin kukaan heitä tunteva

1940

SAK:n ja STK:n ”tammikuun kihlaus”.

12.3. allekirjoitettiin Suomen ja Neuvostoliiton välinen rauhansopimus.

SKP:n maanalaista toimintaa Suomessa johti talvisodan jälkeen ns. työkomitea.

27.9. ”Kuutokset” erotettiin SDP:stä ja 25.11. eduskunta ”totesi” heidän kansanedustajaoikeutensa lakanneiksi. Ryhmä vangittiin jatkosodan alkaessa.

**Saksan ja Suomen ”kauttakulkusopimus”
solmittiin pienessä piirissä elo-syyskuussa.**

*Mauri Ryömä piilossa poliiseja
30-luvun lopulla.*

rehellinen ihminen ei voi suhtautua muuten kuin syvästi säälien ja halveksien? Jos niin on, niin velvollisuuteni on ilmoittaa Sinulle, että Suomen työväenluokka menee rintamalle vastoin tahtoaan, se menee pakosta ja toivoo rauhaa ja ystävällisiä suhteita Neuvostoliittoon. Pitkään aikaan ei suurimmalla osalla maamme työväenjärjestöjä ole ollut tilaisuutta pitää kokouksiaan. Päätöslauselmia ja vetoomuksia ovat työväen nimissä, mutta sen pyrkimyksiä vastaan laatineet Sinun lakeijasi.

Pelkään, että kun tämä kirje ehtii Sinulle, olet jo ehtinyt saada Suomen historiassa pysyvän sijan satojen syyttömien työläisten ja talonpoikien surmauttajana. Ajattele tarkkaan, annatko tuon luvun nousta tuhansiin.

Mahtipontisiin puheisiin olisit voinut yksinoikeuden jättää edeltäjällesi. Sinä olet sodan sytyttäjä, nähtä nyt, onko Sinussa miestä sen lopettajaksi. Jollet siihen kykene, sen parempi, mitä pikemmin häviät historian näyttämöltä ja jätät paikkasi niille, jotka siihen kykenevät.

Tämän kirjeen tulen lähettämään julkaistavaksi maamme ainoalle työväenluokan päämääriä edustavalle lehdelle, ”Soihdulle”, jonka ilmestymisen hallitus tällä hetkellä estää; samoin parille Sinun päämääriäsi edustavalle lehdelle, ”Suomen Sosialidemokratille” ja ”Palkkatyöläiselle”, jotka varmasti kirjeeni julkaisevat, mikäli se läpäisee demokraattisen uudistuspolitiikkasi viimeiset saavutukset ja mikäli edes lähimmässä ympäristössäsi on jälellä hitunenkaan sitä demokratiaa, jonka puolesta sanot taistelevasi.

”Dixi et salvavi animam meam”, kuten työväenluokan suuri opettaja Karl Marx kerran sanoi erään teoksensa loppusanoiksi. Jos tämä kirje kykenee edes hivenen vaikuttamaan Sinun toimintaasi ja siten pelastamaan edes muutaman uhrin, on se tehnyt tehtävänsä.

Kokkolassa, joulukuun 19 pnä, 1939
Toverillisesti tervehtien

MAURI RYÖMÄ

MARTTA KOSKINEN:

Kuolemaantuomitun laulu

Sävel: Valkean vallan aaveet

Julkaistu Hertta Kuusisen teoksessa Vuodenaikain myrskyt, toim.

Marja-Leena Mikkola, Kansankulttuuri 1975

On aate mi kansoja johtaa,
jotka kulkevat valoa päin.
Se kärsivän tahtoo nostaa,
viedä heikkoa eteenpäin.
Sen arvon on moni tiennyt,
myös mun on kalleimpain.
Mua taistelun tielle on vienyt,
siitä kuolemantuomion sain.

Hymyhuulin kuljin tieni,
rohkeena pystyssäpäin.
Se työni mi on niin pieni
kasvoi suureksi näin.
Niin monta jo eelläin kulki
oman henkensä antaen.
Ja nyt tahtoisin huutaa julki,
minä myös voin antaa sen.

Ei henkeni mulle kallis
eikä vapaus kultainen.
Se on taistelurintama tiivis,
sitä koskaan ma petä en.
Katso uuden päivän rusko
idän taivasta purppuroi!
Ja vapahan elämän usko
jo yöhömmä valoa toi.

Oi nouskaatte siskot, veljet
sodan liekkiä sammuttamaan.
Murtakaatte vihan teljet
yltä armaan synnyinmaan.
Kädet känsäiset yhtehen lyökää
yli maiden ja rajojen.
Niin suurta on kuolla, elää
eestä onnen ja vapauden.

MARTTA KOSKINEN

(1887 – 29.9.1943)

Helsinkiläinen ompelija. Sai 1933 kahdeksan vuoden tuomion "maanpetoksellisesta toiminnasta". Piti yhteyttä mm. Hertta Kuusiseen ja Hella Wuolijokeen. Välitti jatkosodan aikana SKP:n postia. Jäi kiinni joulukuussa 1942 ja sai kuolemantuomion "maanpetoksesta". Viimeinen Suomessa teloitettu naisvanki.

Sosialistisen Työväen ja Pienviljelijäin vaaliliiton vaalimainosauto, 1929.

Illegaalisen neuvottelun osanottajia punaisten haudalla Malmin hautausmaalla Helsingissä, 1929.

*Kommunistista
nuorisoa
Tampereen Setälän
pirtillä, 1930.*

Kymen piirin saariretkellä 1932.

Toimintaoikeudet saaneen SKP:n ensimmäinen julkinen tilaisuus täytti Messuhallin 1.11.1944

III LUKU

Uusi suunta

Irtaantuminen sodasta aloitti uuden kauden Suomen historiassa. SKP sai julkiset toimintaoikeudet. Kommunistinen ja kansandemokraattinen liike nousivat nopeasti vahvoiksi tekijöiksi.

Työväen joukkotoiminnalla ja demokraattisten voimien yhteistyöllä toteutettiin monia uudistuksia. Sillä luotiin perusta uudelle, rauhan ja naapuriystävyyden ulkopoliitikalle.

Oikeistovoimien hyökkäys ja kylmä sota hajottivat kuitenkin ns. kolmen suuren hallitusyhteistyön vuonna 1948.

ELVI SINERVO

(4.5.1912 – 28.8.1986)

Kirjailija, runoilija, kääntäjä. Kuului kirjailija- ja taiteilijayhdistys Kiilan kantaviin voimiin. Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyyden seuran perustaja 1940. Tuomittiin kesällä 1941 vankilaan, jossa kasvoi kommunistiksi. Joutui ristiriitoihin SKP:n kanssa 50-luvun lopulla, jonka jälkeen sanoi olevansa sitoutumaton sosialisti. Oli naimisissa Mauri Ryömän kanssa. Teoksia mm. Palavankylän seppä, Pilvet, Viljami Vaihdokas, Tove-ri, älä petä, Vuorelle nousu, Oi lintu mustasiipi, Maailma on vasta nuori.

ELVI SINERVO:

Kivinen laulu

Työkansan Sanomat 1948, julkaistu kirjassa Runot 1931-56, Love Kirjat, Helsinki 1977.

Teoin luotu on historia, ei kirjaimilla.
Mikä valhetta on, se lehdiltä häviää.
Rivit uudet sivuille piirtyy. Sanat hehkuvat paperilla,
kun tuleva aika eilistä ylistää,
ja lapsi kuuntelee,
miten tuhkasta vapaus nousi,
miten syntyi S K P.

Jos totuutta kerro ei kirjat, se elää toisin.
Se elää kirjoitettuna ihmissydämiin.
Se syytetyn sanoista huutaa, ja viilloin koukeroisin
se on kaivettu vankilaseiniin kivisiin.
Suven hongat humisee
teloitettujen haudan yllä.
Näin taisteli S K P.

Raju myrsky sen maan alta nosti. Ja paikalla tällä
kun lippujen liekehtiessä sen teoille kunniaa teen,
nimen, ennen kuiskatun, nyt voin huutaa äänellä
väkevällä,
minä, runontekijä vain, jäsen luokan ja puolueen.

Voi että mun lauluni kivenraskaan soinnin saisi
(*kun vaadimme oikeutta, meitä polkivat ratsastajat*).
Voi että se luotina lentäen sydämet satuttaisi
(*oli aamu, kun nuoren veljen he teloittivat*).

Minä, runontekijä vain, jäsen puolueen, luokan,
toki tahtoisin myös isänmaatani ylistää,
toverikseni tuntea joka käyttäjän kirveen ja kuokan,
vaan ei – sanamöhkäleet kipuna kurkkuuni jää.

Kädet nuo, kukaties, vihamies kun määrää,
yhä kantaa asetta veljeä vastaan voi,
ja korvat – niin kauan kuin kuunteli säveltä väärää –
yhä kuuroja on, kun niille mun vapauslauluni soi.

Siks ylistä en. Lyö lauluni, ruoskan tavoin!
Yhä maani on kartoittamaton vihollismaa.
Tien viitat on lyöty, taistelu edessä avoin.
Tulipatsaana kolme kirjainta loimuaa.

Vapautetun tuntomerkkejä:

Pituus: 160 cm

Erikoisia merkkejä:

Vapautetun nimikirjoitus:

Virtanen Olga

Olga Lydia Virtanen

on lok - kuun 15 päivänä 19 40

päästetty ehdonalaiseen vapauteen Hämeen

linnan keskus- ja leirivankila vankilasta

oikeusministeriön vankilan johtajan

vankilaviraston lok - kuun

14 päivänä 19 40 antaman määräyksen nojalla

koeajaksi, joka päättyy heinä - kuun

16 päivänä 19 42; ja on hänen vapaussassi-

neen heti lähdettävä määrättyyn elatuspaikkaansa

Helsingin kaupungin

sekä kolmen vuorokauden kuluessa siitä, kun on sinne tullut, näytettävä passinsa valvojalle.

Vapautetun valvojana on Helsingin

kaupungin poliisin komentaja

jonka osoite on Helsinki

Olga Lydia Virtanen vapautettiin vankilasta valvotusti "määrättyyn elatuspaikkaan".

HERTTA KUUSINEN
(14.2.1904 – 18.3.1974)

Muutti 17-vuotiaana Jyväskylästä isänsä Otto Wille Kuusisen luo Moskovaan. Liittyi SKP:hen 1930. 1932-1933 Saksassa fasisminvastaaisessa toiminnassa. Palautuaan Suomeen 1934 joutui viideksi vuodeksi vankilaan. Toimi maan alla talvisodan aikana, mutta joutui jatkosodan alettua 1941 vankilaan, josta vapautui vasta sodan päättyttyä Vapaan Sanan poliittinen toimittaja 1944-1946. SKDL:n pääsihteeri 1952-1957. Kansanedustaja 1945-1972. Ministeri 1948, toisena naisena Suomessa. Naisten kansainvälisen demokraattisen liiton puheenjohtaja 1969-1974. Valittiin SKP:n kunniapuheenjohtajaksi 1972.

HERTTA KUUSINEN:

Sodasta rauhaan 1941 – 1945

Teoksesta Kipinästä tuli syttyi, Kustannusyritys Yhteistyö, Helsinki 1958 (ote)

”H ymyhuulin ... pystyssä päin!” Sanat ovat vaatimattoman ompelijattaren Martta Koskisen omatekoisesta kuolinlaulusta hänen astuessaan teloitajiensa eteen. Hän kuoli niin kuin oli elänytkin: ilman pelkoa, ilman itsesäälin häivettäkään, täynnä luotamusta sen asian voittoon, jonka vuoksi hänet tuomittiin kuolemaan, kommunistisen puolueen edustaman rauhan ja kansanvaltan asian voittoon.

Pimeyttä vastaan

Arnold Salminen kidutettiin kuoliaaksi Helsingissä. Jukka Kumpumäki teloitettiin Rovaniemellä, Erkki Sievänen ja Eino Järvelin Lemppälässä, turkulaiset Eino Ekman, Elis Gåsström, Arvo Heimovaara, Yrjö Helenius, Urho Karlström, Aleksi Nummi ja Kari Tuomi Oulussa, Urho Kaipainen, Martti Koivisto, Toivo Poutanen, Jorma Johteinen Helsingissä. Monet, monet muut nimeltä tunnetut tai tuntemattomat rauhan esitaistelijat kohtasivat kuoleman yhtä uljaasti kuin Martta. Teloitajat itsekään eivät voineet raporteissaan täysin salata kunnioitustaan kidutusten runtelema uhrejaan kohtaan: ”Kuolemantuomioita luettaessa Kaipainen katseli vain ympärilleen ja puiden latvoihin ikään kuin hänelle luettu ei olisi häntä lainkaan koskenut...” ”Koivistosen hermot pitivät kutinsa viimeiseen asti (arvatenkin Kansainvälisen ansiosta, jolla hän itseään lohdutteli ja rohkaisi) ... ja kuoli takuulla – 5 reikää sydämen seutuvilla ja 1 alaruumiissa.”

Nuoresta turkulaisesta Väinö Ketosesta kerrottiin, että hän hymyili, kun hänelle luettiin tuomio: teloitus ja 22 vuoden vapausrajaistus! Kuolettavasti haavoittunut Matti Lång torjui jyrkästi kuulustelijain häneen kohdistamat kiristykset. Veikko Pöysti taisteli pimeänä joulukuun yönä 1942 yksin piiritettyssä huvilassa Tikkurilan Hieraharjussa moninkertaista ylivoimaa vastaan.

”Alas Hitler!”, oli jokaisen teloitettun viimeisiä lauseita.

He rakastivat elämää ja olivat koettaneet pelastaa kansansa tai ai-

nakin lyhentää sotaa.

Puolisentoista vuosikymmentä myöhemmin eräät teloittajien hengenheimolaisista vaikeroivat joutuneensa vangituiksi ja koke-neensa paljon kovaa. Mutta he eivät uskalla sanoa ketä palvelivat ennen eivätkä sitä, kenen hyväksi tänä päivänä likaista työtään te-kevät.

Suomen Kommunistisen Puolueen jäseniä on ollut vankiloissa tuhatmäärin jo ennen sotia. Heidä oli tuomittuina tai niisanotus-sa turvasäilössä sekä keskitysleireissä ilman tuomiota viime sodan ai-kana runsaasti toista tuhatta. Kommunistit eivät kieltäneet vakau-mustaan kuolemankaan edessä. Heidät teljettiin ristikoiden ja piik-kilanka-aitojen taakse siksi, että he eivät hyväksyneet sotaa, johon oli ryhdytty Hitler-Saksan maailmanvalloitus Hankkeen nojassa. Suurin osa pidätyksiä oli suoritettu jo vähää ennen sotatoimien alkua, kos-ka asianomaisten epäiltiin olevan sotaa vastaan. Samasta syystä jä-tettiin tuomionsa ennen sodan puhkeamista tai sen aikana suoritta-neet kommunistit edelleen vankilohin tai lähetettiin kurikomppa-nioihin ja sitä tietä vankileireille.

Eikä vain kommunisteja vangittu. Useat sosialidemokraattisen puolteen rauhantahtoisen siiven jäsenet saivat jakaa kommunistien kohtalon. Heidän joukossaan oli kuusi kansanedustajaa, Mikko Am-puja, K.H. Wiik, Kaisu-Mirjami Rydberg, Yrjö Räisänen, Cay Sund-ström, Väinö Meltti sekä kaupunginjohtaja Johan Helo. Oivallisen kuvan tuon ajan ”demokratiasta” antaa se, että näitä kansanedus-tajia syytettiin ”määrärahojen myöntämisen vastustamisesta puo-lustuslaitokselle”, jäämisestä pois Kauhajoella pidetystä istunnosta,

Vankilasta vapautuneita 1944.

SNSn toiminnan tukemisesta ja muista samanluontoisista ”rikoksista”. Väinö Meltin tuomiota perusteltiin ainoastaan sillä, että hän oli vuonna 1940 Kotkan työväenopistossa esitelmöinyt Neuvostoliiton oloista...

Eräitä uskonnollisia ihmisiä suljettiin vankilaan sillä perusteella, että olivat ennustaneet natsi-Saksan häviötä tai kieltäytyneet asepalveluksesta.

Sotaan vastahakoisesti suhtautuneita kansalaisiamme kuljetettiin satamäärin työleireille. Tuhansia pakeni mieluummin metsiin jo sodan alusta lähtien kuin ryhtyi tukemaan Hitlerin hyökkäystä Neuvostoliittoa vastaan. Kotirintaman suojeluskuntalais-”sankarit” metsästelivät heitä sitten kuin riistaa.

Kovimmin pidätykset koettelivat kuitenkin kommunistista puoluetta. Mutta toiminta ei suinkaan lakannut. Työ ei ollut helppoa harvaan asutussa maassamme, ankaran terrorin vallitessa ja alituisen haravointien ollessa käynnissä.

Ajan mittaan vastarintaliike sai tuntuviakin mittasuhteita, mitä todistavat etenkin Satakunnassa ja Turun seudulla suoritettut joukkopidätykset sekä eri puolilla maata tapahtuneet yhteenotot. Sodanvastaisia lentolehtisiä ja tiedoituslehtiä julkaistiin sekä levitettiin.

Otettakoon jälleen todistajaksi pahin vastustaja, joka ei ainakaan kaunistele asiaa. Valtiollisen poliisin myöhemmin julkisuuteen saatetussa pöytäkirjassa, joka oli laadittu porvarillis-sosialidemokraattisen rauhanopposition ”Selvät Sanat” -nimisen monisteen johdosta, sanotaan:

”On luonnollista, että Suomen kommunistinen puolue parhaillaan käytävän Suomen ja Neuvostoliiton välisen sodan aikana on tehnyt voitavansa keskinäisen ’rauhan’ aikaansaamiseksi Neuvostoliiton vaatimilla ehdoilla. Kiertokirjeissään ja salaisissa lehtisissään puolue on pyrkinyt taivuttamaan kansan kokonaisuudessaan, mutta erikoisesti työväestön ja rintamasotilaat aktiiviseen rauhanoffensiiviin. Tämä pyrkimys ei ole ollut tunnusomaista yksinään kommunistiselle puolueelle, vaan aktiivista toimintaa on todettu eräissä muissakin, tosin suppeissa kansalaispiireissä.”

Sodanvastainen mieliala olikin levinnyt myös sosialidemokraattiseen puolueeseen ja myös osaan porvaristoa. Tämä mieliala sai tuulta siipiensä alle etenkin vuoden 1943 puolella. Silloin saatettiin julkisuuteen niin sanottu ”kolmenkymmenen kolmen kirjelmä”, jonka allekirjoittajina oli tunnettuja sosialidemokraatteja sekä etenkin ruotsinkielisiä porvareita. Reaalipoliittisista katsomuksistaan tunnettu valtioneuvos J.K.Paasikivi kuului tämän opposition taustahahmoihin, mutta voimakkaimman panoksen rauhan asialle antoivat sellaiset miehet kuin sosialidemokraatteihin lukeutuneet Mauno Pekkala, J.V.Keto, Eino Kilpi ja Kusti Kulo. Mauno Pekkala oli ollut vuoden 1942 toukokuuhun saakka Rytin ja Rangellin hallitusten jäsenenä, mutta hänen kantansa oli koko ajan ollut sotaa vastaan.

Puolueemme sai yhteyden tähän rauhanoppositioon sodan loppuvaiheissa, jolloin vastarinta kehittyi joukkomittaiseksi. Joillekin kansanedustajille sekä ulkomaille toimitettiin tietoja sotavankien ja keskitysleiriläisten epäinhimillisestä kohtelusta. Sylvi-Kyllikki Kil-

pi ottikin asian esiin eduskunnassa, eikä tällainen puuttuminen ollut vailla merkitystä.

Kamppailu kuolemantuomioiden peruuttamiseksi oli alkanut jo vuonna 1942 ja joissakin tapauksissa se johti tuloksiinkin. Vankien ja metsäkaartilaisten avustamista suoritettiin kaikkialla. Siinä kun- nostautuivat erityisesti naiset, mutta tukea saatiin myös maaseudun väestöltä sekä kaupunkien työläisiltä ja sivistyneistöltä. Ruotsin työ- läiset lähettivät avustusta suomalaisille sodanvastustajille silloin ja vielä vankiloista vapauduttuammekin.

Kommunistit toimivat mahdollisuuksiensa mukaan ammatil- lisissa järjestöissä pyrkien kehittämään taistelua elinkustannusten alimmaismäärän alle painettujen palkkojen korottamiseksi ja rau- han asian edistämiseksi.

Paluu

Kaikesta tästä tunkeutui tietoja niihin pimeimmistä pimeimpiin paikkoihin, joihin Suomen kommunistisen puolueen jäsenten enem- mistö silloin oli suljettuna. Jollain ihmeellisellä tavalla pääsimme pe- rille myös sodan kulusta. Sen lopputuloksen alkaessa jo häämöttää jotkut suopeammiksi muuttuneet vartijat totesivat vankien ”sota- kartan” olevan virallista tietolähdettä tuntuvasti edellä – ja pitävän paikkansa. Nälän uurtamille kasvoillemme ilmestyi yhä iloisempi ilme, vaikkei mielenmasennus yleensäkään ollut joukossamme vie- raillut. Olimme koko ajan varmat siitä, mikä oli oleva ratkaisu. Vain oma kohtalomme oli epävarma ja surunviestit tuottivat silloin täl- löin murhetta.

Niitä tuli loppuun asti. Aseiden paukkeen rintamilla jo laattua teloitettiin vielä turkulainen toverimme Olavi Laiho Oulussa. Aatto Sallinen murhattiin Helsingissä 15. syyskuuta, jolloin Suomen hal- lituksen rauhanneuvottelijat olivat Moskovassa ja sopimuksen sisäl- tö oli vallanpitäjien tiedossa.

Tuona samana syyskuun 15.päivänä saksalaiset tekivät Suursaa- relle hyökkäyksen, jonka suomalaiset torjuivat venäläisten lentoko- neiden tukemina. Lapin hävitys oli silloin alkanut. ”Aseveli” näytti luontonsa kaikessa kukkeudessaan.

Suomen vallanpitäjien on täytynyt viimeistään vuoden 1943 pe- rääntymisvaiheesta lähtien todeta asekkumppanuutensa fasistisen Sak- san kanssa kohtalokkaaksi erehdykseksi. Mutta hekin olivat lähte- neet sotaan ”kukistaakseen järjestelmiä ja valtakuntia”, kuten erään porvarillisen epäilijän sanat kuuluivat. Hitler ei hellittänyt otettaan ennen täydellistä tappiota, eivätkä Suomen valtaherrat uskoneet en- nen selvää sotilaallista romahdusta, vaikka sodan viimeiset kuukau- det tuottivat suurimman mieshukan. Kymmenettuhannet sotilaat luopuivat omin lupinensa hyödyttömästä, maalle ja kansalle yksin- omaan vahingollisesta verenvuodatuksesta.

Rauhan vastustajat levittivät hurjia huhuja. Maan miehitys ja vir- kakunnan venäläistäminen olivat niistä lievimpiä. Pahimpia pelot- timia olivat Suomen kansan siirtäminen Siperiaan ja Venäjän vuo-

*Tuure Lehenin toimittama kirja
SKP:n 40-vuotisjuhliin 1958.*

Toivo Karvonen puhuu Arabian tehtaan työläisille YYA-sopimuksesta 1948.

rikaivoksiin. Mutta rauhantoiveet vahvistuivat ja vastarinta laajeni. Paniikinomainen perääntyminen uhkasi muuttua täydeksi sekasoroksi. Silloin vasta ryhdyttiin vakaviin neuvotteluihin Neuvostoliiton hallituksen kanssa. Väli­rauhansopimus solmittiin Moskovassa syys­kyyn yhdeksäntenätoista 1944.

Suomalaisten joukkojen oli määrä ajaa saksalaiset maasta, mutta upseeristo toimi vastahakoisesti. Sotilaat olivat kertoneet tapauksista, jolloin heidän päällystös­sä suoranaisesti tai välillisesti aiheutti monen suomalaisen sotilaan turhan kuoleman ja usean pohjois-Suomen sillan hävityksen. ”Konjakkitynnyrin saatuaan lohkomme upseerit käskivät poikiemme poistua sillalta, joka heti sen jälkeen räjähti ilmaan.” Tällaiset kertomukset Lapin sodan alkuvaiheista eivät olleet harvinaisia. Mutta nuo konjakilla ostetut maanpetturit käyvät yhä ”isänmaallisista” kansalaisista.

Väli­rauhan sopimukseen sisältyi kohta, jossa määrättiin vapauttaviksi kaikki, ”joita pidetään vangittuina Yhdistyneiden Kansakuntien hyväksi suorittamansa toiminnan tai Yhdistyneiden Kansakuntien asialle osoittamansa myötätunnon takia”. Tieto tällaisen pykälän olemassaolosta sujuttautui sekin vankilan muurien sisäpuolelle jo huomattavasti ennen kuin sitä alettiin panna täytäntöön. Silloin tanssittiin ainakin Hämeenlinnan naisvankilan turvasäilöparakissa eikä vartijakaan tehnyt muuta kuin vähän irvisti – happamesti vai suvaitsevasti – sitä emme ryhtyneet miettimään.

H.J.Castrén oli tullut pääministeriksi Moskovassa halvauskohtauksen saaneen Hackzellin tilalle. Hallitusta oli muutoinkin hieman muutettu ja siistitty. Mutta ”rauhanhallituksen” nimeä, jolla sitä on kunnioitettu, se tuskin ansaitsi muussa kuin välirauhansopimuksen allekirjoittamisen mielessä. Hallitus täytti solmimaansa sopimusta äärimmäisen vastahakoisesti ja viivytellen. Vasta kun liittoutuneiden valvontakomission edustajia alkoi saapua Helsinkiin, ryhdyttiin sodanvastaisen asenteensa vuoksi vangittujen vapauttamiseen.

Ryhmä kerrallaan alkoi purkautua Sukevalta, Karvialta, Koverin pahamaineiselta leiriltä, Riihimäen ja Hämeenlinnan keskusvankiloista ja muualta, missä ”valtiollisia” oli ollut. Ensimmäiset vähänkään joukkomittaiset vapauttamiset alkoivat 23. syyskuuta.

Lähtö Koverin ja Köyliön leireiltä oli tapahtunut komeasti. Lähtijät marssivat rivissä laulaen Kansainvälistä. ”Pamput” seisoivat päät painuksissa kuvitellen kai, että kyllä heillekin nyt kosto koittaa. Monet toverimme ja etenkin ”metsäkaartilaisina” pidetyt pääsivät vasta huomattavasti myöhemmin sitä mukaa kun vapaudessa olevat siinä hälyttivät.

Omasta lähdöstäni muistan yksityiskohdan, joka kuvaa sodan aikaista pimennystä. Kun syyskuun viidentenäkolmatta marssimme pienenä ryhmänä vankilasta johtavaa valtatieä rautatieasemaa kohti, kohtasimme suomalaisen sotilaan, joka tiedusteli, minkä vuoksi ”tytöt olivat lusineet”. Kerroimme, että olimme olleet ilman tuomiota vankilassa, suomalaisessa keskitysleirissä. Sotilas katsoi meitä kummeksuen ja sanoi: ”Eihän Suomessa sellaisia ole!”

Junat olivat silloin kuin nuijalla lyötyjä. Käytävät ja vaunujen sil-
latkin olivat täynnä kotiutuvia sotilaita, siviiliväkeä ja siellä joukos-
sa me, omituisiin, vuodenaikaan sopimattomiin talvisiin tai heltei-
siin varusteisiimme sonnustautuneet entiset valtiolliset vangit. Kuka-
pa meitä olisi oudoksunut, sillä kaikilla kolmannen luokan matkus-
tajilla oli huonot koleaan syyssäähän sopimattomat varusteet. Kes-
kustelu oli vilkasta. Kannuja valettiin, kuka pelkonsa, kuka toiveen-
sa ilmi tuoden.

Meitä vankiloista palaavia askarrutti ajatus, millaiselta elämä ”kansanvaltaisessa Suomessa” näyttäisi. Olimme pohtineet sitä ennenkin. Olimme kirjoitelleet siitä arvioitamme salaisiin, pakettipa-
pereihin tekstattuihin vankilalehtiimme. Millainen oli todelli-
suus?

Muistan ikäni tuon tihkusateisen iltapäivän, jona vuosien jälkeen astuin jälleen tovereineni Helsingissä asemasillalle. Katseemme koh-
tasi siellä kansanvallan perusvoiman: asemasilta oli mustanaan työ-
läisväkeä. Vastaamme kajahti Kansainvälinen, työväen vanha vallan-
kumouslaulu. Silmäni sumenivat muustakin kuin sateesta. Puristin lukemattomia käsiä, jouduin syleilystä toiseen. Kohtasin toisaalta tulleita tovereita, vastaan tulleita tuttuja ja tuntemattomia ystäviä, löysin lopulta äitini...

Näimme kyräileviäkin katseita. Vanhat vainoojamme, ohranat, olivat mieslukuisina paikalla. Virkapukuiset poliisit tyrkkivät upsee-
riensa komentamina ihmisiä käskien ”hajaantumaa”.

Tajusimme kouriintuntuvasti, ettei kansanvalta tipahda taivaas-

1941

22.6. Saksa hyökkäsi Neuvostoliittoon.

25.6. Suomi liittyi sotaan Saksan rinnalla Neuvostoliittoa vastaan.

4.10. Toivo Antikainen kuoli lento-
onnettomuudessa Neuvostoliitossa.

Jatkosodan aikana SKP esiintyi paitsi omalla nimellään myös mm. Suomen Kansan Vapauden Liiton nimissä. ”Metsäkaartiin” kuului ennen enimmillään lähes 5 000 miestä. Poliittisia vankeja oli noin 975.

1942

Palkkasäännöstely alkoi.

1943

Komintern lakkautettiin 10.6. alkaen. Päättökokouksessa SKP:ta edusti Inkeri Lehtinen.

SKP:n Lahden osastojen lipun vihkiminen 1949.

ta. Sen puolesta oli edelleen taisteltava.

Hajaannuimme etsiäksemme toisiamme jo seuraavana päivänä.

Kommunistit kokoontuvat

Ei meitä paljon ollut. Vankiloista ja keskitysleireistä vapautuneita sekä niiden ulkopuolella henkensä säilyttäneitä kommunisteja oli kaikkiaan vajaat kaksituhatta vaikka otetaan lukuun sodan aikana tapahtunut täydennyskin. Ystäviä ja avustajia puolueella oli moninkertainen määrä ja heidän myötävaikutuksellaan pääsimme elämän alkuun. Toisten nurkissa asumista se useimmiten alussa oli.

Kokoonnuimme yksityisasunnoissa. Ovikellot soivat. Tuttuja kasvoja ilmestyi oviaukkoon pitkin päivää tai saatiin selitys: Olen sen ja sen lähettämä.

Kun oli tarpeen olla häiritsemättä naapureita, herättämättä lapsia tai joukko oli liian suuri mahtuakseen tavalliseen asuinhuoneeseen, mentiin kellarikerrokseen avarampiin suojiin tai ullakolle. Se ei johtunut niinkään ”tottumuksesta salaiseen toimintaan” kuin siitä, ettei kommunisteilla muita toimipaikkoja ollut.

Havaitsimme kyllä, että kommunistisen puolueen jäseniksi ja etenkin sen johtaviksi henkilöiksi epäiltyjä seurattiin entiseen tapaan. Eikä siinä kyllin. Pidätyksiäkin suoritettiin edelleen. Tekosyinä olivat sodanaikaiset aseistaluopumiset ja muut samantapaiset välirohansopimuksen vastaiset aiheet.

Kommunisteina käsitimme, että taantumuksen yliote oli muuttuneessakin tilanteessa ehkäistävissä vain järjestäytymällä ja ryhtymällä kokoamaan kansanvaltaisia, rauhantahtoisia ihmisiä toimintaan.

Ei vienyt montakaan päivää, kun olimme selvillä, mistä puolueen toimintavoimaksi tarvittavat, vuosien varrella kokeneiksi ja luotettaviksi todetut toverit olivat löydettävissä. Useimpien oli kuitenkin hetimiten etsittävä työtä henkensä pitimiksi. Niinpä Ville Pessi ja Aimo Aaltonen ennättivät päästä rakennuksille töihin ennen kuin heistä tuli puolueen toimitsijoita.

Vajaan viikon kuluttua vapautumisestamme meillä oli sentään jo ”toimistokin”. Se oli eräs Mannerheimintien loppupäässä sijaitseva räätälinverstas. Merkillisen näköinen se oli puoluetoimistoksi. Siinä oli avoin, kaiteella varustettu yläkerros, jossa pidettiin suppeita neuvotteluja. Laajempia kokouksia järjestettiin alakerroksessa, johon oli koottu puolueen vähäistä, takavarikoinneista säilynyttä ”omaisuutta”, joitakin vanhoja kirjoitus- ja monistuskoneita. Olimme ylen tyytyväisiä työpajaamme, sillä olimmehan tottuneet paljon vaatimattomampiinkin toimipaikkoihin.

Tuossa räätälinverstaassa suunniteltiin puolueemme julkiseksi astuminen toisen maailmansodan vielä riehussa, mutta kulkiessa kohiti vääjäämätöntä loppuratkaisuaan. Siinä pohdittiin oman maamme tilannetta, jonka perusongelma oli taantumuksen ja edistyksen välinen voimainmittely uusissa olosuhteissa. Siellä suunniteltiin kansanvaltaisten voimien yhteistyötä ja laadittiin Suomen Kommunistisen Puolueen näitä olosuhteita vastaava sääntöluonnos.

Samoissa vaatimattomissa suojissa pidettiin myös puolueemme ensimmäinen maatakasittävä neuvottelukokous, johon osallistui 30 edustajaa eri puolilta maata. Tällä kokouksella oli tulevaisuutta ajatellen mitä suurin merkitys. Siinä saatiin selvitystä tilanteesta, joukkojen keskuudessa vallitsevista mielialoista, jo alkaneista kosketuksista toisten poliittisten piirien ja yhteiskuntakerrosten kanssa.

Uusia tuulia

Joukkotoiminta oli itse asiassa jo alkanut. Sen ensimmäisiä ilmauksia olivat valtiollisten vankien tai kotiutettujen sotilaiden vastaanottilaisuudet, joiden järjestäjinä oli milloin ammatillinen paikallisjärjestö, milloin jokin sosialidemokraattinen yhdistys tai muu paikakunnalla vaikuttava työväenjärjestö. Viranomaiset eivät katselleet suopein silmin näitä juhlia, mutta eivät pystyneet niitä estämään kukaan, kun järjestäjänä oli ”lailliseksi” tunnustettu yhteisö.

Merkityksellisimpiä uuden tilanteen synnyttämistä ilmiöistä oli kuitenkin Suomi-Neuvostoliitto-Seuran miltei alkuvoimainen henkiin herääminen.

Sotien välisenä aikana perustettu Suomen ja Neuvostoliiton Rauhan ja Ystävyyden Seura, johon jo silloin liittyi kymmeniätuhansia ihmisiä, oli joutunut viranomaisten vainon alaiseksi. Seuran muuttamiseksi ja yleisön hämäämiseksi oli järjestetty suoranaisia provokaatioita, kuten halkopinojen poltto joukkokokouksen aikana Hakaniemen torilla kesällä 1940. Tällaisin lavastuksinhan natsit olivat muuallakin sotapuhiaan peitelleet ja rauhanvoimien kimppuun käymistä valmistelleet. Vaikka tämä tapaus todettiin Berliinin parla-

1944

4.9. astui voimaan aselepo Suomen ja Neuvostoliiton välillä.

Välirauhansopimus allekirjoitettiin 19.9. ja sen nojalla lakkautettiin 400 fasistista järjestöä, mm. IKL.

Lokakuussa järjestettiin kommunistien maatakasittävä neuvottelukokous Helsingissä. Väliaikaisen puoluetoimikunnan puheenjohtajaksi tuli Aimo Aaltonen ja pääsihteeriksi Ville Pessi.

29.10. pidettiin Suomen Kansan Demokraattisen Liiton (SKDL) perustava kokous.

31.10. SKP rekisteröitiin ja seuraavana päivänä järjestettiin Messuhallissa ensimmäinen julkinen tilaisuus.

7.11. ilmestyi ensimmäinen Vapaa Sana -lehti ja 16.11. ensimmäinen Kommunistilehti.

3.12. perustettiin Suomen Naisten Demokraattinen Liitto (SNDL).

31.12. perustettiin Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto (SDNL).

SAK:n ja STK:n ensimmäinen yleissopimus.

HELSINGISSÄ 14.-15.10.1944
pidetyn, SKP:n julkisen toiminnan
käynnistäneen suomalaisten
kommunistien maatakasittävän
neuvottelukokouksen osallistujat:

Ville Pessi (pj, Helsinki), Villiam Sadinmäki (pj, Kotka), Vieno Ristell (siht, Helsinki), Kaisa Junttila (siht, Helsinki), Yrjö Leino (Helsinki), Aimo Aaltonen (Turku), Esa Hietanen (Kuopio), Hemmi Lindqvist (Lahti), Jalmari Mäkinen (Pori), Eino Roine (Turku), Nestori Nurminen (Kokkola), Veikko Hauhia (Vaasa), Lauri Suonsalo (Tampere), Kauko Heikkilä (Helsinki), Matti Huhta (Helsinki), Saara Tuominen (Helsinki), Paavo Kivikoski (Helsinki), Aaro Uusitalo (Helsinki), Hertta Kuusinen (Helsinki), Toivo Karvonen (Helsinki), Aili Mäkinen (Tampere), Väinö Tattari (Helsinki), Maija Honkanen (Kemi), Reino Kosunen (Helsinki), Veikko Peuhkuri (Helsinki), Anni Suosalo (Tampere), Paavo Koskinen (Helsinki).

menttitalon tuhopolton pienoisjäljennökseksi, sitä on jälkeenpäinkin yritetty käyttää Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyttä kannattavien porvarillisten piirien karkoittamiseksi yhteistyöstä samaa ajatuskantaa edustavien suurten joukkojen kanssa.

Mutta sotaa seuranneessa tilanteessa mikään ei voinut estää seuran osastojen syntymistä kaikkialle, kaupunkeihin ja maaseudulle. Niin suurin joukoin työläiset, sotaan kyllästynyt pienviljelijäväki ja sivistyneistöön kuuluvat ihmiset ottivat asian omakseen.

Viranomaiset yrittivät estää SNS:n joukkotilaisuuksien järjestämisen. Mutta kun seura viidentenätoista lokakuuta järjesti ensimmäisen todellisen suurjuhlan Helsingin Messuhallissa, se muodostui valtavaksi mielenosoitukseksi Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyspuolesta. Pääkaupungin työläisväki oli yleisön pääosana, mutta mukana oli myös monia tulevan politiikan ja talouselämän johtomiehiä.

Uudet tuulet alkoivat puhaltaa Suomen ulkopoliitikassa. Vallitsevaksi suuntaukseksi se tuli vasta ankaran kamppailun tuloksena.

Uusia ystäviä

Samaan aikaan kun puuhasimme kommunistisen puolueen julkisuuteen astumista, jota viranomaiset kaikin tavoin jarruttivat, kävimme ahkerasti neuvotteluja ”kuutosten” ja sosialidemokraattisessa puolueessa sodan aikana syntyneen rauhanopposition kanssa. Kysymyksessä oli järjestäytyminen rauhanpolitiikan ja kansanvaltaisen suuntauksen voimaansaattamiseksi Suomen politiikassa.

Miten läheiseksi tulikaan silloin vanhan agitaattoriveteraanin Mikko Ampujan hahmo! Olihan hän työväenluokasta lähtenyt, entinen viilaaja, vuodesta 1919 saakka suurimmalla äänimäärällä eduskuntaan valittu työväenmies, jolle luokkatietoiset työläiset antoivat kernaimmin kannatuksensa silloin, kun oli valittavana sosialidemokraatti. Vankila ei ollut murtanut, vaan vahvistanut hänen vakaamustaan, vaikka se turmelikin lopullisesti hänen terveytensä. Hän oli aina mukana neuvotteluissa työväen yhtenäisen toiminnan innokkaina puoltajana.

Toinen varma yhtenäisyysmies oli Karl H. Wiik, josta pitäisi kirjoittaa kokonainen kirja, siksi omalaatuinen persoonallisuus oli tämä sosialidemokraattisen puolueen kymmenvuotinen sihteeri, jossa sekoittuivat idealisti ja marxilainen, mutta joka kuitenkin oli ottanut sosialismin tinkimättömäksi päämääräkseen.

En malta olla tässä yhteydessä omistamatta muutamia sanoja myös Jaakko Kedolle, joka tarjosi auliisti kaupunginjohtajan asuntonsa avarat, kauniit suojat neuvottelujen paikaksi.

Ystävistämme ehkä läheisintä ja innokkainta, liittomme nykyistä puheenjohtajaa Kusti Kuloa, en voi jättää mainitsematta. Sen sijaan ”unohdan” tahallani eräitä, jotka olivat tuolloin yhteisissä puuhissamme ja keskusteluissamme mukana, mutta tilanteen muuttutua sopeutuivat tai siirtyivät taas sosialidemokraattiseen puolueeseen. Arvaan, että heistä tuntuisi kiusalliselta nähdä nimensä tässä yhte-

ydessä.

Neuvotteluissa päädyttiinkin siihen, että kommunistinen puolue muodostaa sosialidemokraattisesta puolueesta erotettujen kanssa avoimen liiton, johon jokaisella sotapolitiikkaa ja fasismia vastustavalla yksilöllä, ryhmittymällä ja puolueella on mahdollisuus liittyä.

29.10.1944 perustettiin sitten SKP:n, ”kuutosryhmän”, Akateemisen Sosialistiseuran sekä eräiden muiden sosialidemokraattisesta puolueesta erotettujen järjestöjen toimesta Suomen Kansan Demokraattinen Liitto, jonka puheenjohtajaksi tuli K.H. Wiik ja sihteeriksi Tyyne Tuominen.

SKDL:n perustaminen osoittautui erittäin tarpeelliseksi toimenpiteeksi, sillä siihen liittyi heti lukuisia sosialidemokraattisia yhdistyksiä ja liiton omia osastoja alkoi syntyä kaikkialla maassa. Porvarilliset piirit ja oikeistososialidemokraatit eivät tietenkään katselleet liittoa hyvin silmin, vaan väittivät sen olevan kommunistisen puolueen ”peitenimen”. Kuitenkin jokainen tunsi kuutososion kuutoseksi, kommunistin kommunistiksi, kuten silloinen sanonta kuului. Kysymys oli yhteistoiminnasta lähimmän kansanvaltaisen päämäärän toteuttamiseksi. Eikä kommunistinen puolue pyrkinyt millään tavoin piiloutumaan. Se pyrki päinvastoin näyttämään kasvonsa kaikelle kansalle.

Puolueen esiinmarssi

Kun ihmiset tekevät historiaa, he usein unohtavat historian. Meiltäkin unohtui tuolloin päiväys monista historiallisista asiakirjoista. Muistini mukaan SKP:n ensimmäinen julkinen vetoamus ”Yhteistyöhön kansamme vapauden, paremman elämän ja valoisamman tulevaisuuden puolesta” laadittiin ja julkaistiin lokakuun lopulla 1944.

Vetoomuksessa kiinnitettiin suurta huomiota SKP:n suhteeseen Suomen itsenäisyyteen. Juuri tämä seikka oli ollut taantumuspropagandan suurimman vääristelyn kohteena. Ulkopoliittikan muutoksen ja demokratisoinnin ohella vaadittiin töiden järjestämistä kaikille, sodan aiheuttamien taloudellisten rasitusten siirtämistä suuporvariston maksettavaksi, korvauksen suorittamista siirtoväelle ja muille sodan johdosta kärsimään joutuneille, köyhyyden vuoksi maksamatta jääneiden verorästien kuoletusta, maksutonta kouluopetusta ja ilmaista lääkärinhoitoa vähävaraisille. Mutta tärkeimmät vaatimukset olivat palkkatason kohottaminen ja maan sekä lisämaan luovuttaminen maattomille ja muille maatatarvitseville. Monopoliasemaa kansamme etujen mukaisen politiikan ajamisessa puolue ei tavoitellut. Puolue vetosi kaikkiin edistyksellisiin voimiin: *”Kansamme elää nyt vapaampien aikojen aamunkoitossa ... Sisäiset erimielisyydet on nyt jätettävä sivuun, mutta asiallinen arvostelu kaikesta menneestä on sallittava. Nyt on toiminnan aika. Nyt on työtätekevien yhteiset voimat koottava niitten tunnusten taakse, jotka on toteutettava ja jotka yhdistävät kaikki rehelliset kansalaiset ja erottavat heidät taantumuksellisesta porvaristosta ja siitä työväenliikkeen johdosta, joka on harjoittanut rikollis-*

1945

Maaliskuun eduskuntavaaleissa SKDL sai 23,5 % äänistä ja 49 kansanedustajan paikkaa. SKP:n ehdokkaat saivat noin 3/4 SKDL:n äänistä. Äänestysprosentti vaaleissa oli korkein vuoden 1907 jälkeen.

Vuosina 1945 – 48 Suomessa ”Kolmen suuren” (Maailaisliitto, SKDL ja SDP) hallitus, jonka yhteistoimintajulistus laadittiin SKDL:n luonnoksen pohjalta.

Sota Euroopassa päättyi 9.5.

4.7. äärioikeiston asekätkentä paljastui: salaisia ”sotamateriaalin hajavarastoja” oli kerätty noin 35 000 miehen aseistamiseksi. Mukana arveltiin olleen lähes 10 000 miestä, joista 1 500 sai tuomion.

6.8. USA pudotti atomipommit Hiroshimaan ja Nagasakiin.

19.-22.10. pidettiin SKP:n 7. edustajakokous, ensimmäistä kertaa Suomessa. SKP:n puheenjohtajaksi Aaro Uusitalo.

Suomen Demokration Pioneerien Liitto perustettiin keväällä 1945.

*Hertta Kuusinen puhuu
Kaisaniemessä 1950.*

ta yhteistyöpolitiikkaa maamme fasisistien piirien ja finanssipääoman kanssa johtaen kansamme onnettomalle ja väärälle tielle."

Tämän julkilausuman ajatuksia selvitteli Ville Pessi siinä mahtavassa esiinmarssijuhlissa, jonka puolueemme kutsui koolle Messuhalliin 1.11.1944. Puolueen rekisteröintipaperit olivat vihdoinkin juhlan edellisenä päivänä palanneet hyväksytyinä oikeusministeriöstä.

Tuo tilaisuus on unohtumaton. Messuhalli oli ääriään myöten täynnä. Innostus ja liikutus kuvastui tuhansilta kasvoilta, kun Aimo Aaltonen avauspuheessa totesi, että puolueemme nyt ensi kerran esittäytyy julkisesti Suomen kansalle. Hän puuttui myös päivänpolitiikkaan. "Hallitus on kykenemätön ja haluton ajamaan sellaista politiikkaa, joka johtaisi maamme vaikeasta tilanteesta. Siitä ei tule paikkaamallakaan kunnollista", hän lausui ja kuulijat ilmaisivat raikuvien suosionodotuksien olevansa samaa mieltä.

Ville Pessin puheesta haluan lainata pari kohtaa, jotka havainnollisesti kuvastavat ajankohtaa ja kommunistien mielipiteitä: "Kehoitamme sosialidemokraattisen puolueen jäseniä sanoutumaan irti tannerilaisista ja heittäämään heidät yli laidan. Jos sosialidemokraattisen puolueen johtoon muuttuvat sellaiset miehet, jotka haluavat vilpittömässä mielessä työväen ja yleensä työtätekevien asiaa ajaa, me kommunistit olemme sen kanssa valmiit yhteistyöhön.

Kommunistien nimissä on esiintynyt ja esiintyy vieläkin kaikenlaisia aineksia. Monet sellaiset henkilöt, joilla ei ole siihen mitään oikeutta, esiintyvät meidän nimissämme. . . . Tällainen meidän nimemme väärinkäytön mahdollisuus tosin nyt melkoisesti pienenee, kun puolueemme tulee toimimaan julkisena. . . . Kommunistisuudella ei leuhkita. Vain työ ja toiminta näyttää, mitä kukin on. Kommunistina oleminen teoissa eikä vain sanoissa ei ole ollut tässä maassa helppoa eikä tule olemaan vastaisuudessakaan. Se merkitsee työväenluokan ja koko työtätekevän kansan etujen asettamista omien henkilökohtaisten pyyteiden yläpuolelle. Se merkitsee kaikkensa antamista kansamme hyväksi. Se merkitsee olemis-

ta tietoinen tehtävästään, olemista marxilainen – leniniläinen.”

Puoluetta rakennetaan

Innostus puolueen julkiseksi tulon yhteydessä oli valtava, mutta innostus yksin ei riittänyt luomaan toimintakykyistä, joukkoja kokoavaa järjestöä.

Edellä on jo mainittu, miten huutava puute oli toimipaikoista. Pienenkin sopen löytäminen tuotti vaikeuksia. Vasemmistotyöväen hallussa olleet ja rakentamat järjestötalot oli laittomasti riistetty omistajiltaan. Niinpä itse ”kallioonhakattu” Tanner kiirehtikin julistamaan koko kansalle, etteivät kommunistit saa suuriakaan aikaan, koska heillä ei ole toimintahuoneita ja mence aikaa ennen kuin he niitä saavatkaan!

Toisin kävi. Tampereella, Turussa, Kuopiossa, Kemissä, Kotkassa, Oulussa, Vaasassa, kaikissa tärkeimmissä keskuksissa löydettiin jokin varastosuoja, vinttikerros tai muu neljän seinän rajoittama ala, joka voitiin ilmoittaa ”piiritoimistoksi”.

Tärkeämpiä kuin huoneistot olivat ihmiset. Puolueen julkiseksi tulon jälkeen alkoi suoranainen vyöry verrattuna siihen mistä alettiin. Tosin puolueen säännöt melkoisesti rajoittivat jäseneksi tuloa. Säännöissä edellytettiin uusilta tulokkailta koejäsenyyttä ja kahta puolueen jäsenen suositusta. Uuden jäsenen oli myös kirjoitettava lyhyt elämäkertansa liittymisen yhteydessä. Tämä oli ymmärrettävää varovaisuutta, sillä ohranat hiiviskelivät edelleen puolueen ympärillä yrittäen tunkea ”vasikoitaan” ja provokaattoreita sen riveihin. Mutta hankalaksi tuo varovaisuus puolueeseen liittymisen teki.

Maanalaisessa puolueessa ei ollut käytetty jäsenkirjoja, eikä kaililla paikkakunnilla ollut lainkaan puolueen jäseniä, jotka olisivat voineet antaa suosituksia. ”Vankilakurssin” käyneiden ja sodan aikana yhdessä toimineiden kohdalla jäsenyys oli helpommin todettavissa. Uusiakin jäseniä pysyttiin sentään ottamaan vastaan tuhatmäärin. Ensimmäisistä jäsenkirjojen luovutustilaisuuksista muodostui suurenmoisia hetkiä, joita kukaan mukana ollut ei voi unohtaa.

Sattui hauskojakin tapauksia. Helsingin ja Uudenmaan piiritoimistoon tuli kerran mies, joka näytti upouutta jäsenkirjaansa ja kysyi loukkaantuneella äänellä:

”Mitä te olette ajatelleet, kun olette tähän kirjaan merkinneet tällaisen vuosiluvun? Minähän olen kuulunut puolueeseen jo ennen kuin teitä on ollut olemassakaan.”

Mies oli ottanut osaa vuoden 1905 suurlakkoon ja toiminut siinä lähtien työväenliikkeessä. Hänelle selitettiin, että kommunistinen puolue oli perustettu vasta vuonna 1918, mutta hän ei hellittänyt.

”Älkää ruvetko minua opettamaan! Pienestä pojasta olen ollut mukana. Tuossa ovat todistukset.” Hän näytti sosialidemokraattisen puolueen sekä niiden ammatillisten järjestöjen jäsenkirjoja, joihin oli kuulunut.

”Voisin kertoa teille paljon oikeasta työväenliikkeestä. Sen johdossa olivat Saliinit, Sirolat, Kuusiset ja monet muut, jotka tietävät,

1946

2.1. SKP:n Työkansan Sanomat aloitti säännöllisen ilmestymisensä.

Helsingissä aloitti puoluekoulu, myöhempi Sirola-opisto.

Uusi työaikalaki, vuosilomalaki, invalidihuoltolaki ja laki tuotantokomiteoista.

J.K. Paasikivi presidentiksi.

Hella Wuolijoki Yleisradion johtoon.

milloin olen liittynyt puolueeseen.”

Vanhus oli omalla tavallaan oikeassa, mutta vuosilukua ei voitu valitettavasti muuttaa.

Samaan toimistoon tuli toisen kerran 4-5 miestä läheltä Helsinkiä. ”Onko tämä kommunistisen puolueen konttori?”, he kysyivät. He olivat päättäneet perustaa ”kommunistisen puolueen” kotikyläänsä sekä pyysivät sääntöjä ja ohjeita. Niitä oli saatavissa. Mutta mistä suositukset? Syyttömiä he siihen olivat, ettei niitä ollut. ”Katsokaa käsiämme”, miehet sanoivat. ”Eivätkö ne ole työmiehen kouria? Eivätkö ne riitä suosituksiksi?” Ne riittivät, ja miehet perustivat vireästä toiminnastaan tunnetun puolueosaston Puistolaa.

Kouristaan heidät tunnettiin. He tekivät raskasta, huonosti palkattua työtä, mutta he toivat roponsa puolueen käytettäväksi. Ennen kuin jäsenmaksuista vielä ennätti kertyä ensimmäistä markkaakaan, tultiin neuvottelemaan varojen hankinnasta ja tuomaan lahjoituksia. Kerrottakoon siitäkin kuvaava tapaus.

Eräänä aamuna tuli Vallilan piiritoimistoon vanha mies tiedustelemaan eikö siellä aiota ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin varojen hankkimiseksi. Aikeissa oltiin. Vastikään oli saatu viranomaisten hyväksymä lupa keräyksen toimittamiseen.

”Antakaapas minullekin sellaiset paperit”, mies tiukkasi.

Haluttiin tietää, minkä osaston asioilla hän kulki.

”En minä täältä ole”, mies vastasi. ”Tuolta olen Mommilan puolesta. Sovittiin topparoikan miesten kanssa, että menen kysymään millä mallilla nämä asiat ovat.”

”Onhan siellä Lahden kaupunki lähempänä. Kääntykää Hemming Lindqvistin puoleen.”

”Me päätimme tulla tänne pääpaikkaan. Antakaa vaan paperit, ei tässä turhia reissuja ruveta tekemään.”

Mies sai paperit. Meni joitakin viikkoja, mutta niinpä hän vain sitten kerran tuli lista ja yli 6000 markkaa mukanaan.

Tämän tapaisia esimerkkejä olisi vaikka millä mitalla kaikilta puolin Suomea. Markoista ja kympeistä puolueen sekä SKDL:n varat vähitellen kertyivät. Silloin tällöin saatiin kerralla isompiakin lahjoituksia. Joku sattuman potkaisema entinen punakaartilainen tai muu puolueen periaatteita kannattava liikemies lahjoitti 20 – 30 000 mk, mikä merkitsi silloin monin verroin enemmän kuin nyt. Kapitalistit pitivät tällaisia liikemiehiä oman asiansa petteureina, saartavat heidät ja saattavat taloudelliseen perikatoon, jos saavat tietää heidän mielipiteensä. Siksi näitä poikkeustapauksia ei olekaan syytä nimeltä mainita. Heidän osuutensa on joka tapauksessa häviävän pieni siihen verrattuna, mitä tekivät tuhannet ja kymmenettuhannet, jotka eivät omistaneet muuta kuin työn kovettamat kätensä.

RAOUL PALMGREN:

Teesejä Snellmanista

Vapaa Sana 12.5.1946

"Viisauden alku on tosiasiajn tunnustaminen." Carlyle

Kansallisesta herättäjästäme on tullut kansallinen myytti. Äskeisissä sodissamme tämä myytti kärsi lopullisen katastrofin. Koskeeko se myös kansallista herättäjäämme?

J.W. Snellman kävi nuoruudentaistelunsa 1830-luvulla akateemisen vapauden puolesta. Hän kävi tämän taistelun Pyhän allianssin taantumuksen varjossa taantumuksellista virkavaltaa ja obskurantismia vastaan. Ne, jotka yli sata vuotta myöhemmin vetoavat hänen sanoihinsa esiintyessään yliopistotaantumuksen puolesta maan demokraattista hallitussuuntaa vastaan, ovat vailla historiallista näkemystä tai suoranaisia väärentäjiä.

J.W. Snellman liittyi tiedemiehenä Hegeliin ja saksalaiseen idealismiin, mutta hän on myös nähnyt saksalaisen hengen hämäryyden, verrannut hegeliismia skolastiikkaan ja kohottanut sen yläpuolelle länsimaiden kirkkaan, realistisen ajattelun. Hän rakensi valtiokäsityksensä sille metafysiselle käsitykselle, että valtio on siveellisyyden korkein ilmenemismuoto ja että kansallishenki on sen perustana, mutta käytännöllisessä toiminnassaan hän on käsittänyt valtiolämän reaalisten yhteiskunnallisten etukysymysten taisteluna, toiminut taloudellisten, yhteiskunnallisten ja sivistyksellisten uudistusten puolesta. Hänen seuraajansa ovat tässä suhteessa perineet häneltä vain hämäryyden ja skolastiikan.

Sanomalehtimiehenä Snellman ei vain taistellut kansallisuusaatteen ja kieliuudistuksen puolesta, vaan ennen kaikkea taloudellisten ja yhteiskunnallisten uudistusten, tuon ajan edistyksellisten uudistusten puolesta, paljasti epäkohtia naisen asemassa, elinkeinolainsäädännössä, maatyöväen asemassa, irtolaislainsäädännössä. Kansallisuusideologia on hänelle politiikan salakieli oloissa, joissa politiikasta ei voinut avoimesti kirjoittaa. Ne, jotka itsenäisyysajalla ovat tehneet Snellmanista aatteellisen lippunsa, ovat kokonaan unohtaneet, että hän oli myös ja ennen kaikkea yhteiskunnallinen taistelija, nousevien yhteiskuntaluokkien puolestapuhuja.

Snellmanissa on nähty vain kansallisuusideologi. Sellaisena hänestä on tehty AKS:n profeetta, kansalliskiihkon, ruotsalaisvihan ja Suur-Suomi-aatteen profeetta. Se on väärennys. Snellman itse nä-

RAOUL PALMGREN
(12.1.1912 – 10.3.1995)

Toimi 30-luvulla Akateemisessa sosialistiseurassa ja Kiilassa. Hänen puheenjohtajakaudellaan ASS alkoi suomentaa marxilaista kirjallisuutta, mm. Kommunistisen puolueen manifestin. Kieltäytyminen jatkosodasta johti vankilatuomioon. Sodan jälkeen Kansankulttuurin johtaja ja Vapaa Sana -lehden toimittaja ja päätoimittaja. 1957 alkaen kirjastonjohtajana Kemissä ja Vaasassa. Valittiin 1968 Oulun yliopiston kirjallisuustieteen professoriksi. Julkaisuja mm. Suuri linja, 1930-luvun kuvat, Joukkosydän I-II, Kapinalliset kynät I-III.

Yrjö Leino puhuu Hakaniemessä sisäministerikriisin aikana 1948.

ki kansalaisuus- ja kielitaistelun yhteiskunnallisena kysymyksenä: se merkitsi hänen aikanaan oikeudettomien suomenkielisten kansanluokkien murtautumista taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen vaikutusvaltaan, sivistykseen. Tämä yhteiskunnallinen liike on jo ajat sitten saavuttanut päämääränsä. Snellmanin vaatimukset, jotka 1840 merkitsivät historiallista edistystä ja oikeudenmukaisuutta, merkitsevät 1940 taantumusta ja vääryyttä. Snellman aitosuomalaisuuden oppi-isänä on väärennös, itse hän useaan otteeseen puolusti ruotsalaisen rahvaan oikeutta omakieliseen sivistykseen. Hän ei ollut myöskään

mikään nationalisti: vain vuorovaikutuksessa muiden kansakuntain kanssa hän näki kansallisen sivistyksen kukoistavan. Ja kaikkein vähiten hän oli Suur-Suomen ja sotapolitiikan kannattaja. ”Suomi ei voi saada mitään aikaan väkivallalla”, hän sanoo kuuluisassa kirjeessään Cygnaeukselle 1840, ”sivistyksen voima on sen ainoa pelastus.”

Kuten nuortaantumukselliset ovat väärentäneet Snellmanin kansallisuusiideologina, ovat vanhoilliset monopolisoineet hänet käytännöllisenä valtiomiehenä. Valtiollinen suunta, joka ennen itsenäisyyttä kantoi suomettarelaisuuden ja sen jälkeen kansallisen kokoomuksen nimeä, on tehnyt hänestä lipun vanhoillisen paikoillaan pysymisen ohjelmalleen. Snellman oli vanhoillinen siinä mielessä, että hän pyrki toteuttamaan vain sen, mihin hänen aikanaan oli reaalipoliittiset edellytykset. Mutta tosiasiaa hän oli suuri uudistaja, jopa multistaja. Hänen johdolla suoritettiin 1850- ja 60-luvuilla suomalaisen kapitalismin historiallinen läpimurto: se oli vallankumous, vaikkakin hiljainen. Ne muodot, joissa tämä vallankumous toteutettiin, olivat kapitalistisbyrokraattiset, kovat ja säälimättömät köyhälistöä kohtaan, mutta Snellmanilla oli siihen historiallinen oikeutus: kapitalismin läpimurto oli silloin historian edistyksellinen sisältö. Tämä käytännönpolitiikka samoin kuin Snellmanin taistelu nousevaa työväenliikettä ja uusia aatteita vastaan ovat kuitenkin aikaansa sidotut: ne, jotka 50 ja 80 vuotta myöhemmin, kokonaan muuttuneissa olosuhteissa, toistavat Snellmanin toimenpiteitä ja sanoja, ovat historian väärentäjiä, he eivät käsitä, että se, mikä oli edistystä 1866, on taantumusta 1906 tai 1946.

Mutta vaikka Snellmanin käytännöllinen talous- ja yhteiskuntapolitiikka oli aikaansa sidottu, on hänen politiikkansa realistinen henki jatkuvasti pätevä. Snellman jos kukaan käsitti pienen kansan aseman ja mahdollisuudet. Snellman jos kukaan käsitti, että Suomen on rakennettava politiikkansa sille maantieteelliselle tosiasialle, että

se on suuren Venäjänä välitön naapuri ja että sen rauha ja sota, sen kukoistus ja perikato on riippuvainen siitä, miten se saa suhteensa Venäjään järjestetyiksi. Siksi hän 1850-luvulla, Krimin sodan yhteydessä, tuomitsi Ruotsiin siirtyneiden emigranttien vehkeilyt Suomen irrottamiseksi Venäjästä sodan avulla, siksi hän 1863, Puolan kapinan yhteydessä, jälleen kohotti varoittavan äänensä, siksi hän 1880 luki tuomion yli Becker Beyn samanlaisten suunnitelmien. Tämän Snellmanin ajatuksen, hänen *todellisen kuningasajatuksensa*, ovat itsenäisyysajan johtomiehet unohtaneet, ja tulokset ovat olleet kohalokkaat. Jos missään niin tässä on aika palata Snellmaniin. Suomi on nyt valtiollisesti itsenäinen ja sen naapurina on vapaa, edistykseellinen Venäjä, Neuvostoliitto. Se, mikä Snellmanin aikana oli maantieteellinen pakko ja välttämätön paha, on nyt meidän ainutlaatuisen yhteiskunnallinen ja valtiollinen etumme.

*Kiilalaisia Maailman rauhankongressissa 1955:
Tarmo Manni (vas), Jarno Pennanen,
Tapio Tapiovaara, Anja Vammelvuo ja
Pentti Haanpää.*

VILLE PESSI

(24.3.1902 – 6.11.1983)

Liittyi SKP:hen 1924. Toimi kommunistisen nuorisoliiton piirisihteerinä 1925-1927. Opiskeli Neuvostoliitossa 1927-1930 ja 1933-1934. 30-luvun alussa SKP:n Vaasan ja Turun piirin sihteerinä. Valittiin SKP:n keskuskomiteaan 1931. Vangittiin 1935 ja vapautui sodan päätyttyä 1944. Valittiin SKP:n pääsihteeriksi 1944. Kansanedustaja 1944 -1966. Jäi pois keskuskomiteasta 1981. Valittiin SKP:n kunniapuheenjohtajaksi.

VILLE PESSI:

Syyt demokraattisen kehityksen hitauteen Suomessa

Selostus SKP:n VIII edustajakokouksessa 30.8.1948

VII puoluekokous oli asettanut puolueemme tehtäväksi liittää kaikki demokraattiset voimat yhteistyöhön fasismia ja taantumusta vastaan kansanvaltaisen kehityksen edistämiseksi. Tämä päälinja oli epäilemättä oikea, sillä neuvostoaseiden voitto oli antanut kansallemme demokraattiset oikeudet ja vapaudet. Taantumus ei voinut enää harjoittaa avointa väkivaltaa joukkoja kohtaan. Näemme kuitenkin, että käytännölliset tulokset tämän yhteislinjan toteuttamisesta ovat niukat. Meillä on siis syytä käydä itse-kritiikkiä siitä, miksi saavutuksemme ovat jääneet vähäisiksi, mitkä syyt ovat olleet maamme kansanvaltaisen kehityksen tiellä.

Sodassa toisen maan puolesta

Ensimmäinen syy demokraattisen kehityksen hitauteen maassamme on ollut se, että kansamme omakohtainen taistelu Suomen vapauttamiseksi sodanaikaisesta saksalaisikeestä oli vähäistä. Suomen kansa joutui tosiasiallisesti taistelemaan koko sodan ajan saksalaisheruuden puolesta, koska taantumukselliset puolueet olivat aikaisemmin onnistuneet saattamaan kansamme valtaosan siihen uskoon, että Suomen vihollisia olivat Neuvostoliitto ja muut yhdistyneet kansakunnat ja että Suomen todellisen vihollisenä kansaamme orjuuttanut natsi-Saksa oli muka maamme ”ystävä” ja ”auttaja”. Luullen taistelevansa Suomen puolesta suurin osa kansaamme taisteli miltei loppuun asti Hitler-Saksan puolesta. Vain vähäinen osa kansastamme ymmärsi, että Suomi taisteli sodassa väärällä puolella, ja vieläkin pienempi joukko nousi kommunismin johdolla vastustamaan hitleriläistä sotaa. Mutta maan sotahallitukset olivat kyllin voimakkaita kyetäkseen murskaamaan näiden edistyksellisten voimien vastarinnan keskitysleireillä, vankiloilla, pakkotyöllä ja teloittajan aseillä. Kansan valtaosa joutui siten koko sodan ajan taistelemaan vierasmaalaisen orjuuttajan ja sen käytettävissä olleiden sotahallitusten

puolesta osallistumatta vapaustaisteluun niitä vastaan.

Sodan loppuvaiheessa tilanne jossakin määrin muuttui. Natsi-Saksan satelliitteina toimineet sotakiikhoilijat menettivät tappioitensa johdosta paljon kannatustaan. Vuoden 1944 välirauha solmittiin kuitenkin olosuhteissa, joissa taantumukselliset voimat eivät menettäneet asemiaan. Valtaan jäivät ensimmäisinä kuukausina välirauhasopimuksen solmimisen jälkeen vanhojen sotapuolueitten edustajat, rauhan ja demokratian viholliset. Heillä oli valta-asema kaikkien porvarillisten puolueiden lisäksi myös sosdem-puolueessa, ja sentähden nämä taantumukselliset voimat menettivät monopoliasemansa vain valtion johdossa. Mutta, kuten puolueemme VII edustajakokous korosti, ne eivät olleet menettäneet poliittista taistelukykyään, eivätkä sisuaan. Niille jäi virkakoneistoon ja armeijaan ylivoimainen asema, ja niiden vaikutus valtion asiain johtamisessa oli merkittävä. Näistä asemista taantumus aloitti sitkeän taistelun maamme demokraattisen kehityksen ehkäisemiseksi.

Ilman kansanrintamaa ei ole yhtenäisyyttä

Toinen tärkeä syy demokraattisen kehityksen hitauteen ja pysähtymiseen viime aikoina on ollut kansanrintaman puuttuminen. Tiedetään, että kansandemokraattisissa maissa kansanjoukkojen käymä fasisminvastainen taistelu johti osittain jo sodan aikana, mutta ainakin sodan päättymisvaiheessa laajan kansanrintaman muodostamiseen taistelussa taantumusta ja sen valtaanpalaamispyrkimyksiä vastaan. Tämän kansanrintaman perusvoimana on ollut työväenluokka, jota ovat edustaneet kommunistiset ja sosialidemokraattiset puolueet. Tämän perusvoiman ympärille kansanrintamaan ovat näissä maissa yhtyneet kaupunkien väliluokkia ja maaseudulla työtätekevää talonpoikaistoa edustaneet puolueet. Suurpääoman johtama taantumusleiri on siten kansandemokraattisissa maissa kadottanut kannatuksensa ja hävinnyt taistelun toisensa jälkeen, Demokraattinen kehitys on mennyt eteenpäin nopeasti.

Meillä Suomessa tällaista laajaa kansanrintamaa ei päässyt muodostumaan pääasiallisesti siitä syystä, että maamme sosialidemokraattinen puolue on ollut vankasti oikeistososialidemokraattien hallitsema. Suomen sosdem-puolue erosi tämän maailmansodan aikana ratkaisevasti muiden maiden sosdem-puolueista siinä suhteessa, että sen tannerilainen johto liittyi aktiivisesti kannattamaan Saksan natsien sotaretkiä Neuvostoliittoa ja muita yhdistyneitä kansakuntia vastaan, mitä minkään muun maan sosialidemokraattinen puolue ei ainakaan avoimesti julennut tehdä. Tässä fasistisessa sotaliitossa maamme sosdem-puolueen johtavat henkilöt eivät unohtaneet ainoastaan sitä, että sosialidemokraattisen puolueen pitäisi alkuperäisen tarkoituksensa mukaisesti olla sosialistinen puolue, vaan vieläpä senkin, että sen pitäisi olla demokraattinen puolue. Taisteltuaan koko toisen maailmansodan ajan maailmanfasismin puolesta demokratiaa vastaan sosdem-puolueen johtohenkilöt jatkoivat fasismin häviön jälkeen demokratianvastaista taisteluaan taantumuk-

"Fascistien julkinen sekä salainen toiminta on estettävä" (SKP:n vaaliohjelmasta 1945).

sen puolesta. Käyttäen hyväkseen byrokraattista järjestökoneistoaan he nujersivat puolueensa jäsenjoukkojen keskuudessa syntyneen opposition, karkoittivat vähitellen puolueen johtopaikoilta kaikki ne, jotka tavalla tai toisella olivat ilmaisseet kannattavansa yhteistyötä kommunistien ja muiden demokraattisten voimien kanssa. Väinö Tanner, ja hänen jälkeensä muut vanhan sotapolitiikan kannattajat, torjui kaikki kommunistien ja muiden kansandemokraattien tekemät yhteistyötarjoukset. Täten ei kansanrintamalle voinut meidän maassamme muodostua sitä vahvaa perustaa, jonka kaksi työväenpuoluetta muodostivat sille kansandemokratian maissa. Oikeistososialidemokratia oli meillä kyllin vahva estääkseen työväen yhteisrintaman syntymisen.

Saavutettuaan vaaleissa osittaista menestystä sosdem-puoluejohto on hyljännyt jo kaikki puheetkin yhteistyöstä kommunistien kanssa ja liittoutunut entistä läheisemmin taantumusporvariston kanssa vastustamaan demokraattista kehitystä.

Tosin meillä solmittiin vuoden 1945 vaalien jälkeen kolmen eduskuntaryhmän yhteistyösopimus. Tämä sopimus erosi ratkaisevalla tavalla niistä yhteistyösopimuksista, joita syntyi aikoinaan kansandemokratian maissa. Näissä maissa yhteistyösopimukset solmittiin yhdistyneen työväenluokan ollessa selvästi kansanrintaman johtavana voimana. Se antoi iskuvoiman ja toimintakykyisyyden koko kansanrintamalle. Mutta meillä kolmen eduskuntaryhmän yhteistyösopimuksessa ei työväenluokan vaikutus tuntunut muuten kuin SKDL:n edustajien kautta. Sosdem-eduskuntaryhmä vastusti sopimuksen demokraattisten pykälien toteuttamista, vastusti valtiokoneiston demokratisoimista, suurteollisuuden kansallistamista ja maareformin toimeenpanoa yhtä itsepintaisesti kuin maalaisliittokin. Kolmisopimuksen merkeissä ei siis syntynyt kansanrintamaa, vaan syntyi parlamentaarinen yhteistyö, jossa kaksi kolmannesta yhteistyön harjoittajista ehkäisi hyväksytyn sopimuksen tärkeimpien kohtien toteuttamisen. Sopimuksella oli siis vain sikäli edistykseellinen merkitys, että se eristi kokoomuspuolueen valtiollisen elämän johtoasemista. Niin kauan kuin sopimus oli asiallisesti voimassa, ei päässyt syntymään nykyisenkaltaista tilannetta, jolloin kokoomuksen johtama porvarillinen taantumus ja sosdem-oikeisto ovat muodostaneet yhteisrintaman kansandemokratiaa vastaan.

Sosdem-kritiikki riittämätöntä

Kolmanneksi on korostettava, että puolueemme on tehnyt liian heikkoa työtä yrittäessään vähentää taantumusporvariston palvelukseen ajautuneen sosdem-puoluejohdon vaikutusvaltaa työväenjoukkojen keskuudessa. Oikeistososialidemokratian hyökätessä sekä ideologisesti käytännön rintamalla yhdessä porvariston kanssa kommunisteja ja muita kansandemokraatteja vastaan me olemme tosiasiallisesti harjoittaneet riittämätöntä oikeistososialidemokratian periaatteellista arvostelua.

Nyt näyttää jotenkin selvältä, että puolueemme olisi pitänyt käy-

*Hidastuslakko Arabian tehtaalla
Helsingissä 1946.*

dä paljon tarmokkaammin ideologista hyökkäystä maamme työväestön ja koko kansakunnan edut kavaltanutta oikeistososialidemokratiaa vastaan. Tässä ideologisessa taistelussa olisi alusta alkaen pitänyt koko puoluejäsenistön olla mukana. Ei olisi ollut mitään syytä vaieta siitä tosiasiasta, että Suomen sosdem-puolue ei ole enää työväenpuolue muuten kuin siinä merkityksessä, että sen jäsenenä on paljon työläisiä, jotka kiintyivät siihen varhaisempina vuosina huomamatta kuuluvansa taantumusporvaristoa palvelevien herrojen johtamaan puolueeseen. Olisi pitänyt voimaperäisesti käydyssä ideologisessa taistelussa tuhota se laajalle levinnyt harhakäsitys, että sodan edelliseen terrorijärjestelmään ja sodanaikaiseen fasistiseen keskitysleirijärjestelmään mukautunut tannerilainen puolue voisi olla luonteeltaan demokraattinen. Olisi pitänyt jo aikaa sitten murskata ideologisessa väittelyssä teorialat, joiden mukaan vuosikymmeniä suurkapitalistien kanssa yhteistyötä harjoittanut oikeistososialidemokratia pyrki kapitalistisesta yhteiskuntajärjestelmästä sosialistiseen. Samoin olisi pitänyt ideologisessa taistelussa paljastaa koko rauhaa rakastavalle kansallemme, että sosdem-puolue on Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyttä kiivaasti vastustavien lännen imperialistien pelinappuloina toimivien sotakiikhoilijain johtama puolue, joka kaikella toiminnallaan auttaa Suomen rauhan vihollisia niiden neuvostovastaisissa juonitteluissa.

”Linnarauha” palkkarintamalla

Neljänneksi voitaneen nykyisin pitää ilmeisenä tosiasiana, että

1947

SKDL:n eduskuntaryhmä esitti vuoden alussa kansallistamisohjelman.

Pariisin rauhansopimus 10.2.

Kommunistinen informaatiotoimisto Kominform perustettiin. Se toimi vuoteen 1956 asti.

1948

6.4. solmittiin Suomen ja Neuvostoliiton Ystävyys-, yhteistoiminta- ja avunantosopimus.

SKDL sai eduskuntavaaleissa 20.0% äänistä ja 38 edustajanpaikkaa; 11 paikkaa vähemmän kuin edellisissä vaaleissa.

”Kolmen suuren hallituksen” tilalle SDP:n vähemmistöhallitus.

31.8. – 4.9. järjestettiin SKP:n 8. edustajakokous. Puheenjohtajaksi Aimo Aaltonen.

Syksyllä Arabian tehtaalla lakko.

Lapsilisälaki tuli voimaan.

puolueemme olisi ammatillisessa liikkeessä pitänyt kehittää vuosina 1944-46 saavutetut menestykset suureksi voitoksi, joka olisi koitunut koko työväenluokan hyväksi ja edistänyt maamme demokraattista kehitystä. Vuoden 1946 puoliväliin asti jatkunut ”linnarauha” palkkarintamalla ehkäisi työläisiä käyttämästä luokkavoimaansa hetkellä, jolloin se olisi tuottanut suurimman tuloksen. Päättäväisempi asenne ammatillisen liikkeen johdossa toimineiden oikeistososialidemokraattien myyräntyön torjumiseksi silloin olisi varmasti vahvistanut ammattiliittojen ja SAK:n johtolimissä taistelun kannalla olevien työläisten vaikutusta, tehnyt ammatillisesta liikkeestä sellaisen työväenluokan yhtenäisen joukkovoiman keskittymän, jota voitaisiin käyttää taistelussa kapitalismia vastaan. Se olisi merkinnyt sitä, että sosdem-puolueen johdolla ei tällä hetkellä olisi voimaa auttaa kapitalisteja ammatillisen työväenliikkeen tehostamiseksi tekemisessä hajoittamalla sen rivejä. Nyt on tilanne muodostunut sellaiseksi, että monet työläiset luopuvat ammattiosastonsa jäsenyydestä, koska he eivät havaitse saavansa siitä odottamaansa tukea. On maamme työtätekevän väestön eduille suureksi vahingoksi, että SAK on tosiasiaa jäänyt edelleenkin eräänlaiseksi sosdem-puoluejohdon koneistoksi, joten se ei ole voinut käydä päättävää taistelua työväen elinetsien puolesta.

Hallitustyön heikkoudet

Viidenneksi meidän hallituspolitiikassamme on ollut heikkouksia, jotka ovat ehkäisseet meitä saavuttamasta suurempia tuloksia. Oli oikein, että puolueemme osallistui hallitukseen taistelllessaan myös siten saavuttamistaan uusista asemista työväenluokan, pienviljelijäväestön ja koko työtätekevän kansan etujen puolesta. Hallitukseen menon meille antama etu näkyy jo siitä, että työtätekevän kansan viholliset, porvarilliset ja oikeistososialidemokraattiset taantumusmiehet ovat koko ajan käyneet taistelua kaataakseen hallituksen, jossa kommunistit olivat mukana ja eristääkseen meidät hallituspolitiikasta, missä pyrkimyksessään he nyt ovat tilapäisesti onnistuneetkin. Taistelutaktiikka, jonka mukaan me pyrimme edistämään työkansalle edullista demokraattista kehitystä osallistumalla hallituspolitiikkaan, oli oikea.

Mutta on ilmeistä, ettei hallituksessa olleiden toveriemme toiminta saanut aina tarpeeksi tukea joukkoliikkeistä, ja usein, kun joukkoliike syntyi, sitä ei tuettu tarpeeksi voimakkaasti ministeriemme taholta. Se on ollut epäilemättä eräs suurimpia heikkouksiamme.

Ideologinen työ riittämätöntä

Kuudenneksi on todettava, että puolueemme taistelu ideologisella rintamalla on ollut riittämätöntä. Edellä oli jo puhe siitä, että ideologinen taistelumme oikeistososialidemokratiaa vastaan ei aina ole ollut tarpeeksi selvällä periaatteellisella tasolla. Mutta ideologinen

Lakkokeittiössä Turussa 1949.

taistelumme myös muita vastustajiamme vastaan on ollut riittämätöntä. Meitä vastassa on ollut yhdistyneen taantumuksen taloudellisilta mahdollisuuksiltaan ylivoimainen propagandakoneisto, jonka meistä levittämiä valheita me emme ole tietysti kaikkia ehtinytkään kumota, mutta jonka pääväitteet meidän olisi kuitenkin pitänyt pystyä torjumaan. Emme ole pystyneet tekemään sitä sen vuoksi, että jokapäiväinen käytännöllinen puoluetyö on niellyt johtavan kaaderistomme ajan eikä sillä ole ollut mahdollisuutta eikä aina taivotaakaan syventyä teorian kysymyksiin.

Joku voi sanoa, että tämä on liioittelua. Mutta tuskinpa se sitä on. Muistetaanpa vain, miten monta tuhatta kertaa yhdistynyt taantumusrintama on viime vuosien aikana todistanut, että SKP on diktatuuripuolue, joka pyrkii hävittämään kansanvallan, ja muistetaan lisäksi, miten moni puolueemme toimihenkilö, johtavat toverit mukaanlaskettuina, on selvittänyt tätä kysymystä puheissaan tai kirjoituksissaan marxilais-leniniläisen tieteen kannalta. Jos olemme rehellisiä, niin tämän laskutoimituksen tuloksena ei voi olla muu kuin se, että suuri yleisö tietää tästä suuresta ideologisen taistelun kysymyksestä vain sen, mitä meidän vihollisemme väittävät siitä. Kommunismien kanta, ainoa oikea marxilais-leniniläinen näkökanta diktatuurista ja kansanvallasta on jäänyt varsin puutteellisen selvittelyn varaan. Samaa on sanottava kaikista sellaisista suurista aikamme kysymyksistä, joiden ympärillä kahden maailmankatsomuksen, porvarillisen ja sosialistisen välinen ideologinen taistelu raivoo. Kuinka moni puolueemme jäsen tietää, miten dialektinen materialismi, marxilais-leniniläisen puolueen, kommunistisen puolueen maailmankatsomus vastaa aikamme polttaviin kysymyksiin? Onko teoreettinen aikakauslehtemme julkaissut tältä alalta muuta kuin suomennoksia? Eipä juuri. Mutta se ei suinkaan merkitse, että idealismin ja materialismin välinen taistelu ei ilmenisi lainkaan Suomessa. Se merkit-

Poliisi hyökkäsi lakkolaisten kimppuun Kemin Lautiosaaressa 18.8.1949. Kaksi lakkolaista sai surmansa.

Kemin lakon aikana surmattujen muistotilaisuus 1949 Helsingissä.

see vain sitä, että emme ole osanneet tähän taisteluun puuttua, vaan olemme jättäneet dialektisen materialismin piiriin kuuluvat asiat vastustajiemme selvittäviksi.

Vastustajamme ovatkin olleet varsin aktiivisia selvittäessään meidän maailmankatsomustamme. He eivät ole leimanneet kommunisteja, aikakautemme kehittyneimmän demokratian muodon kannattajia ainoastaan demokratian, vaan myös kaiken ihmisvapauden vihollisiksi. Mutta vähän on meillä sellaisia tovereita, jotka olisivat selvittäneet puheissaan tai kirjoituksissaan kommunistien suhdetta vapauteen. Onko sitten ihme, jos monet yksinkertaiset lukijat ja älykkäämmätkin ihmiset luulevat meistä kommunisteista, jotka neljännesvuosisadan ajan olemme sitkeästi taistelleet kansalaisvapauksista, että me kannatammekin kaiken vapauden hävittämistä. Tämä tulos ei ole hämmästyttävä, sillä kyllä asia on siten, että jos me kommunistit emme itse selvitä suhdettamme ajan suuriin taistelukyky- myksiin, niin sen tekevät meidän puolestamme vihollisemme kokonaan vääristellen.

Virheistä vahvistuen

Sellaiset ovat tärkeimmät niistä syistä, jotka ovat hidastuttaneet Suomen demokraattista kehitystä. Nämä syyt eivät kuitenkaan ole sellaisia, että ne sinänsä edellyttäisivät jatkuvaa taantumusta maamme demokraattisessa kehityksessä. Yleistilanne kansainvälisesti sekä maamme kohdalta on sellainen, että taantumusleiri ei voi meilläkään toivoa kestävästä menestystä. Taantumusleirin viime aikoina Suomessa saavuttama menestys tulee jäämään tilapäiseksi. Suomen työkansa on saanut sodanjälkeisenä aikana maistaa demokraattisista oikeuksista, ja siksi se tulee nousemaan taisteluun kaikkia niitä vastaan, jotka ovat päättäneet viedä meidät takaisin sodanedelliseen terrorijärjestelmään. Suomen työläiset ja maaseudun vähävaraiset kyn- täjät ovat pystyneet demokraattisen suuntauksen aikana taantumusleirin jarrutuksesta huolimatta kohottamaan elämäänsä huomatta- vasti paremmaksi kuin se oli ennen demokraattisen suuntauksen al- kua 1944, ja siksi he nousevat puolustamaan taloudellisia etujaan sitä mukaa kuin suurpääoma ja sen palvelijat vähentävät työtäteke- vien osuutta kansantalouden tuottamasta hyödystä. Suomen kansa muistaa vielä ne kauhut ja kärsimykset, jotka neuvostovastaiset sota- seikkailut toivat tullessaan, ja sen tähden se nousee taisteluun taan- tumusleirin harjoittamaa, Suomen etuja vaarantavaa neuvostoviha- mielistä seikkailupolitiikkaa vastaan. Ja kommunistinen puolueem- me, joka vain voimistuu arvostellessaan ja korjatessaan virheitään, astuu entistä päättäväisemmin johtamaan Suomen työläisten ja työ- tätekevien talonpoikien, koko Suomen kansan taistelua kehityksen säilyttämiseksi demokraattisilla raiteilla.

TIMO KALLINEN:

Luovaan taisteluun ”vaaran vuosina”

SKP:n vuosikirja 1994 (lyhennelmä)

Vuoden 1994 kuluessa todettiin melko usein, että Suomessakin elettiin historiallisia aikoja. Tällä tarkoitettiin EU-ratkaisua. Monet ovat kutsuneet sitä itsenäisyytemme ajan tärkeimmäksi tapahtumaksi sitten viime sotien. Eräät ovat pitäneet sitä jopa sotien lopputulosta tärkeämpänä: kärsi hän Suomi tuolloin tappion, joka johti vaaran vuosiin 1944-48. Niiden aikana maan itsenäisyys oli uhattuna, vallankumous kummitteli ja porvari nukkui huonosti.

Maan alta

SKP:n nousua maan päälle 50 vuotta sitten, 26 vuoden illegaalisuuden kauden jälkeen syksyllä 1944 käsiteltiin Tiedonantajan palstoilla melko laajalti. Kieltämättä se oli tuolloin kehittymään alkaneen uuden poliittisen kulttuurin ydintapahtuma.

Vaikka puolue oli maanpäälle noustessaan varsin pieni kaaderipuolue (vankiloiden avauduttua Hertta Kuusinen arvioi toimivia jäseniä olevan vain pari tuhatta), oli se johtanut suomalaista vastarintatoimintaa Hitler-koalitiota vastaan äärimmäisen vaikeissa olosuhteissa (myös Stalinin vainot olivat vahingoittaneet puoluetta suuresti). Vaikka tämän vastarinnan saavutukset eivät olleet järjestyttäviä, muodostui siitä pian elävä legenda, jonka merkitys oli suuri koko kommunistisen ja kansandemokraattisen liikkeen itsetunnolle ja arvovallalle.

Vastarintaliikkeen vaikeuksien kuvaamisen kannalta ovat merkittäviä lähteitä Kimmo Rentolan väitöskirja *Kenen joukoissa seisot?* Suomalainen kommunismi ja sota 1937-1945 (WSOY 1994) ja kaunokirjallisena kuvauksena Hannu Salaman romaani *Siinä näkijä missä tekijä* (Otava 1972). Myös Jouko Turkan rästä romaanista tekemä sovitus ja ohjaus Helsingin kaupunginteatterissa 1976 oli radikaalin suomalaisen teatterin kannalta käänteentekevä.

Vastarintaliikkeen saavutusten kannalta on kuitenkin hyvä pitää mielessä myös Elvi Sinervon tuotannon keskeiset osat 40- ja 50-luvuilta, Kalevi Seilosen dokumenttiteos *Vastarintaryhmä* (Tammi, 1974), Jukka Rislakin *Maan alla*, Vakoilua, vastarintaa ja urkintaa

TIMO KALLINEN
(19.5.1947)

Hyvinkäälainen teatteritaiteen tohtori. Toimi aktiivisesti Kulttuurityöntekijöiden liitossa. SKP-yhtenäisyyden ja SKP:n keskuskomitean jäsen 1991-2004. Teoksia mm. Teatterikorkeakoulun synty, Brecht goes hiphop!, Pitkä 70-luku.

Vankilasta vapautuneita 1944.

Suomessa 1941-1944 (Love Kirjat, 1985) sekä Heikki Mikko Viitalan *Vasemmistolainen työväenliike Suomessa*, I osa, SKP – parlamentaarinen ja vallankumouksellinen puolue 1918-1988 (Kommunisti-lehden julkaisusarja 1/88).

Toiminnan tarve

Rauhan ja demokratian voimien murtautuminen esille sodan päätyttyä Neuvostoliiton kanssa ja maan johdon vihdoin irtauduttua Hitlerin talutusnuorasta oli raju. Niin raju, ettei piskuiseksi kuitistunut SKP voinut mitenkään kattaa tai tiukasti johtaa sen alkuvaiheessa kasvavaa kenttää.

Purkaus oli niin voimakas, että uusien organisaatioiden verkosto laajeni paljolti spontaanisti ja syntyi uusien lyhenteiden suoranainen suma (vähän samaan tapaan kuin nuorella Neuvosto-Venäjällä, mitä Majakovski jo 1922 satirisoi byrokratianvastaisessa agitpropunsa *Istuskelijoita*): SNS, SKDL, SNDL, SDNL, SDPL, KSL, Kk (Kansankulttuuri, ei Kulutusosuuskuntien Keskusliitto), NT (Ny Tid), SYP (Sosialistinen Yhtenäisyyspuolue, ei Suomen Yhdyspankki), VS (Vapaa Sana), TS (Työkansan Sanomat) jne.

Uudelleen käyttöön otettiin myös kansanrintamakäsité, jota jo 30-luvulla oli käytetty sodan- ja fasisminvastaisessa taistelussa. Sen sisältö jäi kuitenkin melko epämääräiseksi: sillä voitiin tarkoittaa kaikkia rauhanvoimia, ns. kolmen suuren yhteistyötä / yhteistä hallitusta tai vain niitä ryhmittymiä ja järjestöjä, jotka toimivat SKDL:n piirissä. Niitäkään ei ollut vallan vähän: kevään 1945 eduskuntavaaleissa noin puoli vuotta toiminut yhteistyöjärjestö sai 23,5 prosenttia äänistä ja 49 paikkaa.

”Luovaan taisteluun!”

Myös kulttuurin ja taiteen alueella antifasistinen vasemmisto murtautui näyttävästi esille. Sen ensimmäisen komean taisteluhuudon kajautti tuore, juuri vankilasta päässyt kulttuuritoimittaja Raoul Palmgren Vapaan Sanan ensimmäisessä numerossa 7.11.1944. Otsikkona oli ”Jääkauden loppu”. Pitkän vuodatuksen ydinajatus kiteytynee parhaiten seuraavassa jaksossa: *”30-luvun jättiläismäinen tiilinteko suoritetaan 40-luvun ensimmäisellä puoliskolla, sen toisella puoliskolla ehkä luodaan perusta uudelle, ihmisarvoiselle maailmalle. Voi olla niin, että tämä 40-luku on oleva ihmeellisin murros, mitä maailmanhistoria tuntee: kuten suuret kansainvaellukset tai renessanssi se on uuden maailmankauden, uuden kulttuurin lähtökohta. Länsimainen kulttuuri on pelastettu suunnattomilla uhreilla: niin suunnattomilla uhreilla, että myös itse tässä kulttuurissa on suoritettava täydellinen kaikkien arvojen uudelleenarviointi.”*

Palmgrenin uljas teksti päättyy huudahdukseen: *”Edessä ei ole suomalaisen kulttuurin tuho vaan renessanssi. Se riippuu meistä itsestämme. Luovaan taisteluun!”*

Sotien jälkeisen vasemmistokulttuurin nousussa laajinta huomiota lienee herättänyt Hella Wuolijoen pääjohtajuus Yleisradiossa 1945-49. Vain vähän aikaisemmin hänet oli vapautettu elinkautisesta vankeudesta; sotaylioikeus oli vahvistanut tämän tuomion 1944 alussa äänin 3-2. Vähemmistö kannatti kuolemantuomiota. Wuolijoki toimi myös SKDL:n kansanedustajana.

Yleisradion pääjohtajana Wuolijoki pyrki demokratisoimaan sen ohjelmistoa. Lauri Kantolan toimittama *Työmiehen tunti* ja Wuolijoen itsensä kirjoittama *Työmiehen perhe* olivat ensimmäisiä vasemmistotyöväen näkökulmasta toimitettuja suomalaisia radio-ohjelmia. Pertti Hemánuksen mukaan on ilmeistä, että Wuolijoen suurin aikaansaannos oli radion ajankohtaistaminen, poliittisen keskustelun salliminen ja joidenkin erityisesti työväestölle tarkoitettujen ohjelmasarjojen aloittaminen. Muutamat punaiset väriläiskät muun värin keskellä riittivät Wuolijoen erottamiseen, kun kylmä sota tuli täydellä teholla Suomeen.

Wuolijoen humaani kulttuurinäkemys ja draaman taju saavutti vahvaa vastakaikua myös teattereissa. Hänen näytelmänsä, jotka olivat herättäneet edistyksellisten piirien innostusta jo 30-luvulla, väkiinnuttivat sotien jälkeisessä tilanteessa asemansa teattereiden ohjelmiston eräänä kulmakivenä. Kun Eino Salmelainen ohjasi *Niska-vuoren naisten* kantaesityksen Helsingin Kansanteatterissa 1936, piti Wuolijoen esiintyä vielä salanimellä Juhani Tervapää, jotta esitys olisi voitu toteuttaa.

Kapinalliset kynät

Wuolijoki valittiin kirjailija- ja taiteilijaseura *Kiilan* ensimmäiseksi kunniajäseneksi heti rauhanteon jälkeen. Pian häntä seurasivat kunniajäseninä suomenruotsalaisen modernismin arkkivaarit Hagar Olsson ja Elmer Diktonius. Kiila oli perustettu 1936 ja se oli ollut ennen sotia kovin kapeaksi jääneen suomalaisen sodan- ja fasisminvastaisen kansanrintaman kirjallis-taiteellinen kärki.

Asiaa on perusteellisesti selvittänyt Kari Sallamaa keväällä 1994 hyväksytyssä väitöskirjassaan *Kansanrintaman valo*, Kirjailijaryhmä Kiilan maailmankatsomus ja esteettinen ohjelma 1933-1943 (SKS 1994).

Aikaisemmin asiaa on selvittänyt Raoul Palmgren, joka itse toimi Kiilan taustalla nuorena marxilaisena kriitikkona. Kirjailijanimellä R. Palomeri hän julkaisi jo 50-luvun alussa romaanin muodossa muistelmansa *30-luvun kuvat*, joka on edelleen herkullista luettavaa; siinä esiintyvät lähes kaikki vuosikymmenen nuoret vasemmistointellektuellit (nimet osuvasti muunneltuina), joiden toiminnan kypsyden kausi ajoittui sotien jälkeiseen aikaan.

Jo iäkkäänä emeritusprofessorina julkaisi Palmgren Suomen itenäisyysajan työväenliikkeen kaunokirjallisuuden peruskartoituksen *Kapinalliset kynät* I-III (WSOY 1983-84). Sen toinen osa *Pulan, fasismin ja sodan varjossa* (1930-44) on perusteellinen esitys aikakauden kapinoivasta kirjallisuudesta ja samalla johdanto sodan-

1949

Kemin lakko kärjisty 18.8., kun poliisit ampuivat kaksi työläistä. Vuosien 1948-49 voimakas lakkoliikehdintä johti seitsemän kommunistijohtoisen liiton erottamiseen SAK:sta.

Pohjois-Atlantin liitto Nato perustettiin Washingtonissa.

1950

28.8. alkoi valtakunnallinen metallilakko. Syyskuussa lakoissa eri aloilla lähes 118 000 työntekijää.

Tukholman vetoomus ydinaseita vastaan.

1951

1.-5.11. SKP:n 9. edustajakokous.

SKDL sai eduskuntavaaleissa 21,6 % äänistä ja 43 paikkaa.

Kiilan 15-vuotisjuhlatahtumat.

1952

Helsingissä pidettiin olympialaiset.

1953

”Niukkasbudjetti”

SKDL torjui lapsilisien heikentämisesityksen.

J.V. Stalin kuoli

Erik Blombergin ”Valkoinen peura” palkittiin Cannesin elokuvajuhlilla.

jälkeisen vasemmistokulttuurin kukoistukseen. Sitä Palmgren käsittelee teoksensa viimeisessä, kolmannessa osassa *Rauhan ja edistyksen optimismista kylmään sotaan* (1944-51), joka on tämän kirjoituksen keskeisiä lähteitä.

Kiila laajenee

Vuoden 1944 syksystä lähtien oli tungosta vasemmalle, niin myös Kiilaan. 40-luvun jälkipuolesta muodostui jäsenistöltään moninkertaistuneen (sodan päättyessä jäseniä oli 16, 50-luvun alussa 80) Kiilan ensimmäinen suuruuden kausi etenkin maan kirjallisessa elämässä. Siihen liittyi lähes koko ruotsinkielisen nuoren kirjailijajoukon etujoukko, useat tosin lyhyeksi aikaa. Toisaalta ryhmän suomenkieliset kärkihahmot Pentti Haanpää, Elvi Sinervo, Arvo Turtiainen ja Jarno Pennanen saavuttivat Palmgrenin mukaan ratkaisevan julkisen tunnustuksen (silti voi puhua 60-luvusta Turtiaisen maineen huippuna ja 70-luvusta Sinervon, jonka kootut teoksensa julkaisi Love Kirjat 1977-79).

Kiila laajeni myös muihin taiteisiin päin. Siihen liittyi nuoria lahjakkaita säveltäjiä kuten Einar Englund, Matti Rautio ja Erkki Aaltonen, kuvataiteilijoita kuten Sven Grönnvall, Mauri Favén, Ahti Lavonen, Mauri Heinonen ja Aimo Kanerva, teatteriohjaajia ja näyttelijöitä kuten Urpo Lauri, Marja Rankkala, Tarmo Manni ja Ritva Arvelo.

Kiilan sodanjälkeistä kulttuurilinjaa tarkasteltaessa on parasta havaintoaineistoa ryhmän julkaisema lehti, *40-luku*, joka ilmestyi 1945–47. Lehden aivoriihen muodosti viiden miehen porukka, johon Pennanen, Turtiaisen ja Palmgrenin ohella kuuluivat Olavi Paa-volainen ja Matti Kurjensaari. Sen avustajakuntaan kuului alkuvai-heessa kiilalaisten ohella kulttuurihenkilöitä kuten Aaro Hellaakos-ki, Helvi Hämäläinen, Lauri Viljanen ja Yrjö Ruutu sekä poliitikko-ja kuten K.H.Wiik, Yrjö Kallinen, Hertta Kuusinen ja Mauri Ryö-mä.

40-luku oli ensimmäinen suomalainen, todella merkittävä vassemistolainen ja poikkitaiteellinen julkaisu, joka ilmestymiskautensa avasi uusia ikkunoita sekä itään että länteen. Ensimmäisen tavallan Suomi oli erikoisesti 30-luvulla ja sotien aikana elänyt kulttuuriumpiossa – viralliset tahot olivat solmineet suhteita yksipuolisesti Natsi-Saksan ja sen satelliittien suuntaan. 40-luku oli ”sosialistisen sivistyksen ja kulttuurisuomalaisuuden aikakauskirja”, todellinen uuden ajan aura.

Suomalaisen työväenteatterin alku

Kiila oli mukana myös *Suomen Työväen Teatterin* (STT, 1945-57) perustamisessa. Se jatkoi ammatilliselta pohjalta Kirjan talolla 30-luvulla toimineen *Työväen Näyttämön* toimintaa. Tuolloin Suomen oloissa täysin poikkeuksellinen vasemmistolainen oppositioteatteri

aloitti esityksensä 1934 Nyrki Tapiovaaran ohjauksessa.

Se oli jatkuvan poliisivalvonnan alaisena ja toisinaan saivat *Hel-singin Jyryn* (TUL) painijat turvata sen esitysrauhan mustapaitaisia IKL:n kannattajia vastaan. Sen rohkeat ja taiteellisesti kunnianhimoiset esitykset jatkuivat lähes sotiin asti. Joutsenlauluksi jäi Shakespearen *Hamlet*, jossa Jarno Pennanen, sankarinäyttelijä Aarne Orjatsalon poika, esitti pääosan. Nyrki Tapiovaara kaatui talvisodassa ja muut mukana olleet kiilalaiset istuivat pääosin vankilassa jatkosodan aikana.

40-luku-lehden huhtikuun numerossa 1945 esitti Arvo Turtiaisen hätähuudon suomalaisen työväenteatterin puolesta. Samaan aikaan kutsui Työväen Näyttämön kannatusyhdistys koolle neuvottelukokouksen. Siinä kansandemokraattista kenttää edustava järjestöväki totesi, että ”teattereidemme nykyinen ohjelmisto ja henki ei tyydytä poliittisesti ja kulttuurisesti valvutuneiden työläisjoukko-

*Elvi Sinervo Kaisaniemessä
1955.*

Lakkoautisia-lehti ilmestyi päivittäin 1949 lakkojen aikana. Siinä julkaistiin muun muassa Elvi Sinerwon runo "Sinä tiedät luokkasi lait".

jen vaatimuksia" ja siksi oli "uuden, laajojen joukkojen kannatukseen nojautuvan työväen teatterin perustaminen pääkaupunkiin välttämätöntä."

Ilmassa oli samaa meininkiä kuin Kaarlo Bergbomin perustaessa Suomalaista Teatteria 70 vuotta aikaisemmin Suomalaisen Puolueen tuella; tuolloin kritiikin kohteena oli pääkaupungin ruotsinkielinen ammattiteatteri. Vuoden 1872 säätyvaltiopäivät kuitenkin hylkäsivät talonpoikaissäädyn teatterimääräraha-anomuksen (onneksi puolueen pojista löytyi tuolloin varakkaita puutavarakapitalisteja, jotka olivat juuri käärineet voittoja Saksan-Ranskan sodan boomista ja pistivät teatterin pystyyn omin eväin).

Vuonna 1945 kävi aluksi paremmin: opetusministeri Johan Helo (kd) ja sisäministeri Yrjö Leino (kom) ottivat työväenteatterin asian omakseen ja järjestivät STT:lle oikeuden osallistua raha-arpajaisten voittovarojen jakoon (konsessioavustus). STT sai siten jo 1946 Kansallisoopperan ja Kansallisteatterin jälkeen suurimman valtionavustuksen ammattiteattereista.

Jatko oli kuitenkin hankalampi. Aluksi STT kärsi sopivien tilojen ja pätevän henkilökunnan puutteesta, ja kun tilanne 1948 paikkeilla näissä suhteissa parani, tapahtui poliittinen käänne oikealle, kommunistit ja kansandemokraatit joutuivat oppositioon., kertoo Tytti Oittinen, joka tutki 60- ja 70-lukujen taitteessa asiaa. Hänen artikkelinsa "Työväen teatteritaiteen lipunkantajajat" ilmestyi Kiilan Albumissa 10 (1977). STT sinnitteli kuitenkin vuoteen 1957 asti ja saavutti myös huomattavia taiteellisia voittoja.

"Jo riittää!"

40-luvun loppupuolen kriittinen proosa huipentui 1946: tuolloin ilmestyivät sekä Olavi Paavolaisen *Synkkä yksinpuhelu* että Elvi Sinerwon *Viijami Vaihkokas*. Ne olivat molemmat tilityksiä, jotka kohauttivat aikalaisiaan ja joille myös jälkimaailma on antanut täyden tunnustuksen. Samoina aikoina alkoi Suomessakin henkinen ilmapiiri jäähtyä maailmapoliittisen tilanteen myötä. Uusi jääkausi lähestyi.

SDP:n taholla ns. asevelisocialistit valtasivat alaa ja työnsivät sivuun työväenliikkeen kirjallisuuden aateperinnettä ja vasemmistoyhteistyötä edustaneet voimat. Kiilaan ja sen jäseniin kohdistui sama demagoginen "jo riittää"-henkinen antikommunismi, mikä vuodesta 1947 lähtien alkoi yleensä hallita puolueen politiikkaa.

Myös kommunistien johtamaan työväenliikkeen haaraan alkoivat vasemmistotaiteilijoiden suhteet mutkistua. Moskovan pääkonttorissa olivat Stalinin valtakauden viimeiset vuodet erikoisen tuhoisia juuri taiteen ja kulttuurin kannalta. Kotimaassa koko liikkeen ajautuessa puolustusasemiin alkoi kiinnostus taiteisiin rapistua ja pragmaattiset vaatimukset niitä kohtaan lisääntyä. Sekä 1947, jolloin 40-luku-lehti kaatui taloudellisiin vaikeuksiin, että 1957, jolloin STT:lle kävi samoin, esittivät kiilalaiset katkeria syytöksiä puoluepukareita kohtaan. Olisiko heillä ollut varaa, mutta ei ymmärrystä?

Vielä 1947 pystyi SKDL ensimmäisenä puolueena Suomessa jul-

kaisemaan kulttuuripoliittisen ohjelman. Se oli niin edistyksellinen, että sen ajatuksissa on riittänyt toteuttamista viime vuosiin asti. Ohjelman keskeinen muotoilija oli Palmgren, joka seuraavana vuonna toi markkinoille nousukauden marxilaisen kulttuurikritiikin huipentuman, *'Suuren linjan* Arwidssonista vallankumouksellisiin sosialis-teihin, kansallisia tutkielmia'.

Palmgrenin linja

Palmgrenin välirikkoa SKP:n kanssa ja eroamista Vapaan Sanan päätoimittajan paikalta vuoden 1952 lopulla on käsitelty melko monissa vasemmistopoliitikkojen muistelmissa ja nyttemmin myös tutkimuksissa. Historian kiitos näyttäisi niiden pohjalta asettuvan varsin vahvasti Palmgrenin linjanvetojen kannalle.

Erilaisista oppiriidoista huolimatta olivat Palmgrenin suoritukset SKP:n jäsenenä ja kansandemokraattisen liikkeen palveluksessa 1944-52 monella tavalla urauurtavia. Enkä nyt tarkoita vain hänen Suurta linjaansa (1948), jonka merkitystä suomalaisen edistyksellisen kulttuurin kehitykselle erikoisesti 60- ja 70-luvuilla on syytä korostaa, vaan myös hänen toimintaansa Vapaan Sanan päätoimittajana. Kuka tahansa voi tästä vakuuttua lukemalla Palmgrenin kirjoituskokoelmien toisen osan *Tekstejä Vapaan Sanan vuosikymmeneltä* (Love Kirjat 1981). Juhani Niemi arvioi sitä näin (HS 20.12.1981): *"Tekstejä Vapaan Sanan vuosikymmeneltä kannatti julkaista jo siksi, että se johdattaa asiasta kiinnostuneen lukijan pikaisesti sodanjälkeisten vuosien yleiseen henkeen. Näissä teksteissä levittäytyy historiallisen aikakauden koko kuva, mutta samalla ne kasvavat elinvoimaisuudessaan yleispäteväksi kansalliseksi kritiikiksi. [...] Ja olennaisen tärkeää on huomata, miten tekstit muuttuvat, kun ne irrottautuvat ajastaan ja ympäristöstään. Palmgrenin kirjoitusten valikoima osoittaa näet, että se minkä hän kerran kirjoitti radikaalin puoluelehden palstoilla on pääkohdiltaan tavallaan kehittynyt koko Suomen kansan linjaksi."*

Tähän arvioon voi täysin yhtyä sillä varauksella, että Suomen kulttuurielämässä ja sen diskursseissa on vuoden 1981 jälkeen, jolloin Niemi arvionsa kirjoitti, tapahtunut rajua oikeistolaistumista ja kaupallistumista, mitkä eivät tietenkään kuuluneet 40- ja 50-lukujen Palmgrenin intentioihin.

SKDL kulttuurin edelläkävijänä

Vastaavia esimerkkejä siitä, että kommunistien ja kansandemokraattien keskuudessa kehiteltiin 1944-48 aikana ajatuksia ja aloitteita, jotka paljon myöhemmin ovat "kehittyneet koko Suomen kansan linjaksi" on kulttuurin ja taiteiden alueella runsaasti. SKDL:n urauurtavaan kulttuuripoliittiseen ohjelmaan 1947 jo viittasin. Myös myöhempi akateeminen tutkimus on tämän edelläkävijän osan havainnut ja tunnustanut. Tästä on hyvä esimerkki Paula Tuomikoski-Leskelän (kepu) väitöskirja *Taide ja politiikka*, Kansanedustuslai-

"Omituista"

Rauhanliike järjesti 1953 kampanjan "Suomen kansan keskustelu", jossa kerättiin ajatuksia ja esityksiä rauhan edistämisestä. Kiilalaiset olivat aktiivisesti mukana kampanjassa.

Pentti Haanpää kirjoitti:

"On tapahtunut murha ja lehdet käyttävät tavattoman määrän painomustetta kirjoituksiin ja kuviin, vaativat päitä vädille ja siinä sivussa tekevät sänkykamarista markkinahuoneen.

Samaan aikaan on tiedossa, että on ihmisiä, jotka valmistavat atomi- ja vetypommeja ja yhä ja yhä tehokkaampia pommeja, joilla kaikki elämä voidaan tuhota niin ja niin monen hehtaarin alalta. Pommeja ei ole vielä käytetty, mutta niitä uhataan käyttää, ja kuitenkin sanomalehtien otsikot eivät paisu pöhöiksi...Päinvastoin kuuluu ääniä, ettei pommintekijöin hankkeista saisi puhua yhtään mitään.

Omituista!"

(Tänään 6/1953)

toksen suhtautuminen taiteen edistämiseen Suomessa (Pohjolan Sanomat 1977).

Väitöstutkimustensa pohjalta julkaisi Tuomikoski-Leskelä myös tiivistelmän *Missä ovat taiteen tukijat, Vasemmisto pystynyt luomaan aktiivisemman kuvan* (HS 18.7.1977), jossa hän totesi muun muassa: ”Kun Skdl sodan jälkeen perustettiin, se luotiin nimenomaan kokoamaan maan edistyksellisiä piirejä yhteisen katto-organisaation alle. Liitto lähti liikkeelle kulttuuripainotteisin tunnuksin, puolueen ensimmäinen ohjelma oli kulttuuriohjelma, yleisohjelma syntyi vasta neljä vuotta myöhemmin. Pääasiassa Raoul Palmgrenin näkemyksiä edustava ja hänen kynästään lähtenyt kulttuuriohjelma avasi keskustelun taiteen ja kulttuurin asemasta Suomessa. Taiteilijapiirejä liittyi riveihin runsaasti, Skdl valtasi kulttuurielämän johtoasemat, Paasikiven ja Pekkalan hallituksen opetusministerit edustivat näkemystä kulttuurin kuulumisesta koko kansalle. [...]”

Skdl:n ohjelmille oli leimallista niiden yleispätevyys ja niissä osoitettu asiantuntemus. Itse asiassa 1960-luvun lopulta alkanut taidekomiteatyöskentely tuotti ehdotuksinaan samat toimenpidemallit, jotka jo vuoden 1947 ohjelmassa oli kirjattu. Se että Skdl:n piirissä tunnettiin tarvetta laatia ohjelma ja sen avulla vaikuttaa kulttuurikeskusteluun, osoittaa, että puolue on tuntenut voimakasta intressiä taiteen suuntaan. Samalla se osoittaa, että puolueen piiriin on hakeutunut henkilöitä, joilla on runsaasti asiantuntemusta taiteen kentän sisältä ja sen tarpeista.”

On ehkä syytä korostaa, että tämän tekstin laati henkilö, joka edusti keskustaa ja oli 70-luvulla pitkään Marjatta Väänäsen lähipiireissä tämän ollessa opetusministerinä.

Kiintoisa pieni johdanto vasemmistokulttuurin nousun joihin-kin puoliin 40-luvun jälkipuoliskolla on Kansan Arkiston johtajan Maija Salon toimittama Yhteiskunnallisen arkistosäätiön *Vuosikirja* 1984, jolloin tuon nousun alusta oli kulunut 40 vuotta. Kalevi Kallemaa on puolestaan kirjoittanut kahdesta Kiilan klassikosta, jotka sotien jälkeen nousivat näkyviin asemiin, hyvät kirjat: *Raoul Palmgren* – suomalainen toisinajattelija (Tammi 1984) ja *Elvi Sinervo* – vuorellennousija (SKS 1989). Suosittelen.

*Kulttuuriryöntekijöiden liiton retkeläiset
matkalla Särestöniemeen, Kiilassa toimineen
Reidar Särestöniemen kotiateljeehen. Kuva
vuodelta 1983.*

SKDL:n eduskuntavaalimainos 1950-luvulta.

IV LUKU

Yhteiskuntaa uudistamassa

SKP esitti vuonna 1954 vetoomuksen ”Työväki yhteistointaan”. SKP oli valmis tulemaan sosialidemokraatteja puolitiehen vastaan voimien kokoamiseksi suurpääomaa ja oikeistoa vastaan.

Vuoden 1956 suurlakosta tuli sodan jälkeen suurin yhteisesiintyminen. Vasemmisto sai 1958 eduskuntaan enemmistön. Presidentinvaaleissa oikeisto ja SDP yrittivät kaataa ns. Honka-liitolla Urho Kekkosen.

Vuonna 1966 muodostettiin vasemmiston ja keskustan hallitus, johon myös SKP ja SKDL osallistuivat. Julkisia hyvinvointipalveluja kehitettiin. Ammattiyhdistysliikkeessä alkoi eheyttäminen ja tulopolitiikan kausi. Nuoriso ja sivistyneistö radikalisoituivat.

SKP:N KESKUSKOMITEA (1954):

Työväen yhteistoiminta on välttämättömämpää kuin koskaan

**Sekä kommunistien että sosialidemokraattien olisi
muutettava suhtautumista toisiinsa**

Viime aikojen tapahtumat, erikoisesti kokoomuspuolueen astuminen valtiovallan peräsiimeen, puhuvat hyvin selvää kieltä siitä, että maamme hallitsevat suurpääoma-piirit ja niiden asialla kulkevat oikeistopoliitikot ovat jälleen päättäneet lähteä edesvastuuttoman seikkailupolitiikan tielle. Kokoomuspuolueen ilmeisenä tarkoituksena on pystyttää terroristisiin voimiin nojautuva suurpääoman avoin diktatuuri työväenluokan elintason polkemiseksi ja kansanvaltaisten oikeuksien kaventamiseksi.

TAANTUMUSPIIRIEN HYÖKKÄYS voidaan torjua, mutta vain koko työväenluokan yhteisin ponnistuksin. Tämä edellyttää kommunististen ja sosialidemokraattisten työläisten yhteistoimintaa, mikä on nyt välttämättömämpää kuin koskaan aikaisemmin. Sitä vaatii kaikkien työläisten yhteinen etu, joten sen aikaansaaminen on sekä sosialidemokraattien että kommunistien suoranaisten luokkavelvollisuus. Työväen yhteisen edun nimessä on ryhdyttävä raivaamaan pois yhteistoiminnan tielle rakennettuja esteitä. Jokaisen työläisen, jokaisen työväen asian ystävän on tehtävä kaikkensa epäluuloisuuden poistamiseksi kommunistien ja sosialidemokraattisten työläisten väliltä.

Tätä epäluuloisuutta on lietsottu väittämällä, että kommunistisen puolueen tarkoituksena on sosialidemokraattisen puolueen hävittäminen. Sen suuntaisia ajatuksia on joskus todellakin esitetty, mutta ne on jo vuosikymmeniä sitten torjuttu väärinä ja vahingollisina. Kommunistinen puolue ei pyri sosialidemokraattisen puolueen hävittämiseen, vaan yhteistoiminnan aikaansaamiseen. Se haluaa yhteistoimintaa kaikkien työläisten, kaikkien sosialidemokraattisten järjestöjen ja yksityisten sosialidemokraattien, myös johtajien kans-

sa, jotka tahtovat ajaa työväen asiaa.

KOKEMUS ON OSOITTANUT, että sosialidemokraattisten työläisten siirtyminen kommunistien riveihin ei ole suinkaan ainoa tie yhtenäisyyteen. Sosialidemokraattiset työläiset voivat tehokkaasti palvella yhtenäisyyden asiaa myöskin omissa järjestöissään sekä antamalla kannatuksensa työväen asian rehellisiksi puolustajiksi tuntemilleen sosialidemokraateille. Kansandemokratian maissa, joissa nykyään on vain yksi työväenpuolue, ei tähän asiantilaan ole päästy sosialidemokraattisen puolueen hävittämisellä, kuten joskus väitetään, vaan kommunistisen ja sosialidemokraattisen puolueen vapaaehtoisella yhtymisellä, mikä on käynyt mahdolliseksi pääoman vallan tultua murretuksi.

Mutta yhteistoiminta on mahdollista kapitalististenkin maiden oloissa. Se on toteutettavissa käytännöllisessä toiminnassa, eri järjestöjen välisen keskinäisen sopimuksen pohjalla. Myönteisen esimerkin tällaisesta hedelmällisestä yhteistoiminnasta tarjoaa Italia, jossa Nennin johtama sosialistinen puolue toimii yhteisymmärryksessä kommunistisen puolueen kanssa ja on mm. viime vaaleissa saanut entistä enemmän kannattajia. Italian sosialistisesta puolueesta eronnut, yhteistoimintaa vastustava Saragatin puolue on sitä vastoin menettänyt kannatustaan, ja sen jäsenet palaavat sosialistiseen puolueeseen.

Suomen Kansan Demokraattisessa Liitossa toimivat täydessä so-
vussa sosialidemokraatit ja kommunistit yhdessä puolueettomien työläisten ja muiden työritekevien kanssa. Hyvä sopu on mahdollista myös kommunistisen ja sosialidemokraattisen puolueväen samoin kuin järjestöjenkin välillä. Tämän mahdollisuuden perustana on se kiistaton tosiasia, että sosialidemokraattisten ja kommunististen työläisten edut eivät ole ristiriidassa keskenään. Mutta yhteistoiminta ei ole vain mahdollista, se on myöskin välttämätöntä työväen yhteisen asian menestykselliselle puolustamiselle.

TÄMÄ VELVOITTAA sekä sosialidemokraatteja että kommunisteja harkitsemaan vakavasti keinoja toverillisen, luottamuksellisen yhteisymmärryksen aikaansaamiseksi kommunistisesti ja sosialidemokraattisesti ajattelevien työläisten välille. Niin puolin kuin toisinkin on ollut havaittavissa aiheetonta epäluuloisuutta ja väärää suhtautumista toisiinsa. Näin ollen on siis sekä sosialidemokraattien että kommunistien syytä muuttaa suhtautumistaan, etsiä muotoja yhteistoiminnan aikaansaamiselle kaikkia työläisiä yhteisesti koskevis-
sa kysymyksissä. Puolin ja toisin on syytä kysyä itseltään, onko suhtautuminen toisinajatteleviin työläisiin aina ollut oikeaa, toverillis-
ta. Eikä ajattele mattomalla, ärsyttävällä käyttäytymisellä ole suotta kärjistetty eripuraisuutta sen sijaan, että olisi autettu työläisiä ymmärtämään paremmin toisiaan?

Suomen Kommunistisen Puolueen Keskuskomitea toteaa, etteivät läheskään kaikki kommunistitkaan ole täyttäneet luokkavelvollisuuttaan toisinajattelevia työläisiä kohtaan. Se katsoo välttämättömäksi muutoksen aikaansaamisen suhtautumisessa niin socialide-

1954

SKDL sai eduskuntavaaleissa 21,6 %
äänistä ja 43 paikkaa.

SKP:n keskuskomitean vetoamus työväen
yhteistoiminnasta julkaistiin.

SKP:n 10.edustajakokous 1.-5.10.

Elintarvikesäännöstely loppui.

USA:ssa McCarthy'n johtamia julkisia
kommunismmin vastaisia kuulusteluja ja
ajojahteja.

Väinö Linnan teos "Tuntematon sotilas"
ilmestyi.

*Turun Crichton-Vulcanin telakan
työläisten lakkomarssi 1963.*

mokraattisiin työläisiin kuin myös työläisten yhteistä asiaa rehellisesti ajaviin sosialidemokraattisen puolueen toimihenkilöihin. Sitä jo Kommunistisessa Manifestissa julkilausuttua periaatetta, että "kommunisteilla ei ole mitään koko proletariaatin eduista poikkeavia etuja", on pidettävä velvoittavana ohjeena. Kommunistien toimintaa eivät määrää ahtaat puoluenäkökohdat, vaan työläisten yhteinen asia. Työväen yhtenäisyys ja yhteistoiminta ei ole meille mikään tilanepolitiikan eikä taktikoinnin kysymys, joka olisi toisena päivänä tärkeämpi, toisena vähemmän tärkeä; se on aina ensiarvoisen tärkeä,

periaatteen ja vakaumuksen kysymys.

ERITTÄIN TÄRKEÄNÄ SEIKKANA työväen yhtenäisyyden kannalta katsoen on pidettävä sitä, että toisinajatteleviin työläisiin kohdistuva ärsyttävä nimittely ("komukat", "yökansa" jne. toisaalta, "nosket", "junttamiehet", "sossit" jne. toisaalta), samoin kuin puolueellisesti kärjistetty lajittelukin ("ammattiyhdistysväki ja kommunistit", "osuuskauppaväki ja kommunistit" toisaalta, "yhtenäisyysväki ja sosialidemokraatit" toisaalta) on saatava puolin ja toisin loppumaan. Tuollainen loukkaava kielenkäyttö merkitsee useassa tapauksessa lankeamista yhtenäisyyden vastustajien, sosialidemokraattisten ja kommunististen työläisten yhteisten vihollisten viritämään ansaan.

Vaatiessamme puolueemme jäseniltä toverillista suhtautumista kaikkiin sosialidemokraattisiin työläisiin ja niihin sosialidemokraattisen puolueen toimihenkilöihin, jotka osoittavat pyrkimystä ajaa työväen asiaa, emme voi työväen yhteisen edun nimessä olla arvostelematta Tanneria, Leskistä ja eräitä muita sosialidemokraattisen puolueen johdon miehittäneitä etuiliijoita ja seikkailijoita. Nämä vastustavat työväen yhteistoimintaa, lietsovat veljesvihaa työläisten välille, mutta veljeilevät työväenluokan pahimpien vihollisten, suurkapitalistien ja kokoomuslaisten puoluepukarien kanssa. He pyrkivät yhteiseen hallitukseen kokoomuksen kanssa, mutta torjuvat jyrkästi ajatuksenkin sellaisesta hallituksesta, jossa olisivat edustettuina molemmat työväenpuolueet.

Tanner ja Leskinen ovat tämän tästä julistaneet, että heidän päävihollisensa on kommunismi. He siis tahtovat hakea itselleen päävihollisen työväenliikkeen piiristä, mutta ei suurpääoman ja sitä politiikassa edustavan äärimmäisen oikeiston leiristä. Kun he eivät voi olla näkemättä, että kommunismin hävittäminen on mahdotonta, merkitsee heidän julistuksensa tahallista asennoitumista työväen yhtenäisyyttä vastaan, pyrkimystä työväenliikkeen kahtiajaon ikuistamiseen. Tämä pyrkimys vastaa kapitalistiluokan toiveita, kun taas

työläisten etu vaatii mahdollisimman kiinteää yhteistoimintaa.

Kommunistit eivät monista erimielisyyksistä huolimatta pidä vihollisenaan sosialidemokraattista eikä mitään muutakaan työväenjoukkojen kannattamaa puoluetta. Sellaiset sosialidemokraatit, jotka osoittavat rehellistä pyrkimystä työläisten oikeuksien puolustamiseen, eivät ole vihollisiamme, vaan tovereitamme ja ystäviämme. Vain työväen yhteisen asian viholliset ovat meidän vihollisiamme, ja kommunistien samoin kuin yleensä kaikkien rehellisten työväenliikkeen ihmisten päävihollinen ei voi olla mikään muu kuin suurpääoma ja poliittinen taantumus, jonka mustin edustaja maassamme on kokoomuspuolue.

Suomen vanhan sosialidemokraattisen työväenpuolueen kunniallisille luokkataisteluperiaatteille uskollisina pysyneet sosialidemokraatit ansaitsevat kommunististenkin työläisten luottamuksen. Mutta Tanner, Leskinen ja heidän kaltaisensa eivät ole sosialidemokraatteja, vaan valesocialidemokraatteja, kokoomuspuolueen asiamiehiä sosialidemokraattisessa puolueessa. He ovat pettäneet sosialidemokratian, luopuneet vanhan sosialidemokraattisen työväenpuolueen omaksumista marxilaisista aatteista, kääntäneet selkänsä työväenliikkeen perinteille. Sen vuoksi vanhat sosialidemokraatit kuten Wiik, Keto, Ampuja, Pekkala ym. joutuivat pois sosialidemokraattisen puolueen riveistä.

YHTENÄISYYDEN KAIPUU elää yhä voimakkaana sekä sosialidemokraattisten että kommunististen työläisten keskuudessa. Tiedot monilla paikkakunnilla yhteisen joukkotaistelun avulla saavutetuista myönteisistä tuloksista ovat vakuuttavia ja rohkaisevia. Palkkatyöläisten toimintayhtenäisyyden toteuttamista toivovat muihinakin työtätekeviin kansankerrokseen kuuluvat kansalaiset nähdessään työväenluokassa sen ratkaisevan voiman, jonka ympärille liittyen hekin voivat viedä läpi oikeutetut vaatimuksensa.

Kaikki edellytykset Suomen työväenluokan rivien yhtenäisyydelle ovat olemassa. Mutta se ei toteudu itsestään. Se vaatii hyvää tahtoa ja määrätietoisia ponnistuksia. Käsityksemme on, ettei mikään vaivannäkö ole liian suuri, jos sillä voidaan pienentää työläisiä toisistaan erottavaa juopaa, edistää yhtenäisyyden suurta asiaa.

1955

14.2. Suomi YK:n jäseneksi.

Neuvostoliitto palauttaa Porkkalan alueen.

Varsovan liitto perustetaan.

Kulttuuritalon rakentaminen alkoi.
Rakennustöihin käytettiin lähes 30 000 talkootuntia. Talo vihittiin käyttöön 23.3.1958.

Lakkolaisia Helsingissä Senaatintorilla.

Julkinen liikenne seisahtui.

*Lakkokokous
Tampereen
Keskustorilla.*

Yleislakko pysäytti Suomen 1956

Keski-Suomen Työ 27.3.1956

Työväenluokan tehokas ase – lakkotaistelu – ei ole koskaan ollut käytössä itsetarkoituksena. Sen avulla on aina jouduttu käymään taistelua hallitsevaa kapitalistiluokkaa vastaan määrättyjen taloudellisten, poliittisten ja yhteiskunnallisten oikeuksien saavuttamiseksi kansan enemmistölle. Hyvä lakko johtaa aina voittoon, sen jälkeen alkavat taas pyörät pyöriä ja normaali elämä hakeutua uomilleen. Työmies alkaa luoda rikkauksia. Näin tapahtui nytkin, SAK:n vaatimus saatiin likipitään läpiviedyksi, taistelu loppuun viedyksi. Sen jälkeen astuivat työmiehet koneittensa ääreen, kartuttaakseen rikkauksia niille, jotka niin epätoivoisesti yrittivät estää 12 markan korotuksen tuntipalkkoihin.

Olemme tehneet pienen pikahaastattelun työhön palaamisesta ja mielialoista lakon jälkeen.

Edustajamme tapaa Jyväskylän linja-autoasemalla autonkuljettaja Lauri Lindqvistin, joka totesi lakon olleen paikallisliikenteen kohdalta täydellisen. Riveissämme ei ollut rikkeitä. Olimme yksimielisiä niinkun tällaisen tapahtuman aikana työläisten tulee ollakin. Mis-

Ratsupoliisit hajottivat mielenosoituksen rikkuritoimintaa vastaan...

tään kohdin ei rengas saa pettää, sillä muuten ei voittoa saavuteta. Nyt olemme taas ahkerassa työssä, minkäänlaisia kammelluksia ei ole tapahtunut. Liikenne pyörii kuten ennenkin, ja keskustelua käydään hyvin vilkkaasti tästä suurtapahtumasta, joka oli samalla hyvä osoitus siitä, kuinka meidän pitäisi aina toimia.

Linja-autoasemalta siirtyy edustajamme kauppatorille, missä torimyyjien kojut ovat jälleen yhtä runsaslukuisina paikoillaan kuin ennenkin. Niilo Venäläinen toteaa pöytänsä takaa, että lakko on koetellut jonkin verran pienyrittäjiä. Työläiset muodostavat pääosan torikauppiaiden asiakkaista, joten myynnin supistuminen on ymmärrettävää. Samanlainen piirre, kuten Venäläinen kertoo, oli havaittavissa jo aikaisemminkin, mihin on vaikuttanut paitsi ostovoiman hei-

Hakaniementori.

*Yleislakon päävaatimus Yksipihlajan
lakkomarssilla 1956.*

kentyminen, myös poikkeuksellisen kova talvi. Haastateltava toivoi, että nyt kun lakko on onnellisesti ja työläisille voitoksi päättynyt, se myös vilkastuttaisi torikauppaa, josta elannon hankkiminen ei suinkaan ole helppoa. Haastateltava totesi, että suurkapitalistien jääripäisyydestä johtuen lakon pitkittyminen merkitsi pienkauppiaille monessa suhteessa suurta harmia ja menetystä.

Rakennustyöläinen Viljo Kaarrevuon tapasimme Helsingin-Osake-Pankin rakennukselta, jossa työt olivat päässeet jo hyvään vauhtiin. Hän toteaa: - Minun mieleeni tämän lakon ajalta jäi erikoisesti se yksimielisyys, jolla taisteluamme kävimme. Sehän se voimaa on

*SAK:n
lakkomarssi
Vaasassa.*

Lakkotilaisuus Kuopion torilla.

ja niin pitää olla vastakin.

Kivityömies Veikko Hänninen puolestaan toteaa, että lakossa selvästi voimistunut yhtenäisyys lyö miellyttävän leiman työmaaelämäänkin. Pikku naljailu ja erimielisyys on siirtynyt selvästi takalalle, kun taas lakon tapahtumat ovat voimakkaasti esillä sydämelisessä keskustelussa, jossa yhteisenä ajatuksena on, että näin jatetaan vastakin. Mieliala on hyvä, saavutettu tulos innostaa, toteaa toveri Hänninen.

Muurari Hannes Hagman, joka tuli tunnetuksi keskuslakkotoimikunnan jämeränä jäsenenä, sanoo nyt taas laastikauhaansa tartuttuaan, että työt ovat alkaneet hyvin luistaa. Menestykselliset tulokset ja työläisten yksimielisyyden kasvu on antanut uutta uskoa vastaista ajatellen. Keskustelussa päällimmäisenä on yleislakko, ja voi kuvitella, että kun on kysymyksessä jyväskyläläinen työmaa, puhutaan poliisista ja sen epämiellyttävistä otteista erittäin vilkkaasti. Eikä ihme, että siinä suhteessa lausutaan paheksuvia ja tuomitsevia mielipiteitä.

Vielä saa edustajamme torin laidasta puhuteltavakseen pienviljelijä Aapi Halttusen Konnevedeltä. Tiedusteluun, miten lakko löi leimansa maaseudulle, saamme kuulla, että selvästi se näkyi, mutta muuten maaseudun rauha oli entinen. Se on kuitenkin selvä, toteaa hän, että me pienviljelijät olimme lämpimästi mukana työmiesten taistelussa. Ei meitä porvarien tuottajalakot höynäyttäneet. Asia on niin, että mistään muualta kuin omasta työstämme ja suurelta osalta sivuansioista emme mekään elantoamme saa, joten asenteemme on hyvin ymmärrettävä. Ja hyvä on, että näin päättyi. Apua se tuo meillekin jos vielä työttömyys, joka nyt on niin kova maaseudulla, edes vähän helpottuu.

1956

15.2. Urho Kekkonen valittiin Suomen presidentiksi. SKDL:n Eino Kilpi sai 56 valitsijamiestä, joiden tuella Kekkonen valitaan.

1.-19.3. järjestettiin yleislakko, johon osallistui 450 000 työntekijää.

Helmikuussa NKP:n 20.edustajakokous. Nikita Hruštševin puhe Stalinin kauden henkilöpalvonnasta ja rikoksista.

SKP:n keskuskomitea käsitteli stalinismin suomalaisia uhreja sekä puolueen suhdetta henkilöpalvontaan, jota ei hyväksytty.

12.12. alkoi ilmestyä *Kansan Uutiset*, johon yhdistettiin *Vapaa Sana* ja *Työkansan Sanomat*.

Kansaneläkeuudistus, joka nosti seuraavana vuonna kansaneläkemenot 2,5-kertaiseksi.

1957

Moskovassa järjestettiin kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous.

29.5.-2.6. SKP:n 11. edustajakokouksessa hyväksyttiin ensimmäinen varsinainen puolueohjelma.

SKDL kävi eduskunnassa jarrutuskeskustelun lapsilisähuononnusten torjumiseksi.

SDP:n hajaannus.

IRMA ROSNELL

(20.2.1927)

Yksi Suomen pitkäaikaisimmista naiskansanedustajista, 1954-1987. Kuului SKDL:n ryhmään, kunnes se hajotettiin 1986, ja sen jälkeen Demokraattiseen Vaihtoehtoon. Toimi 1950-luvun alussa Työväen sivistysliiton opintosihteerinä ja sittemmin KSL:n ja DSL:n johtolimisä. Pitkäaikainen Porin kaupunginvaltuutettu. Liittyi SKP:hen 1962. SKP-yhtenäisyyden keskuskomitean jäsen 1987-1991.

IRMA ROSNELL:

SKP ja kamppailu hyvinvointivalttiosta

SKP:n vuosikirja 1998 (lyhennelmä)

Orojen, vanhusten, yleensä huonossa asemassa olleiden elämä on vuosikymmenien saatossa parantunut. Lasten ja vanhusten huutolaisiksi myymisen tilalla on lastensuojelulaki ja on eläketurva. Vapaaehtoisen armeilaisuuden ja almujen tilalle on tullut sosiaalinen lainsäädäntö. Köyhän ei tarvitse olla kiitollinen rikkaan antamasta almusta. Rikas ei voi ostaa mielenrauhaa leskenrovoilla.

Voidaan siis todeta, että suomalainen yhteiskunta on aiempiin vuosikymmeniin verrattuna parempi, jos sitä mitataan yleisen sosiaalisen turvallisuuden mittarilla. Jos sosiaalipolitiikan mittareiksi asetetaan sosiaalisen turvallisuuden lisäksi solidaarisuus ja ihmisten välinen tasa-arvo, ei se näitä tavoitteita täytä. Osa kansasta saa juuri ja juuri välttämättömän toimeentulon, toiset saavat kymmenkertaisesti. Jos sosiaalinen lainsäädäntö olisi aukoton, miksi tarvitaan lukemattomia hyväntekeväisyysjärjestöjä, miksi jopa leipäjonoja.

Ei ole syytä aliarvioida suomalaista sosiaalilainsäädäntöä, mutta kylläkin asettaa kyseenalaiseksi ns. hyvinvoinnin käsite ja väittää, että sosiaalisen lainsäädännön kehityksestä huolimatta yhteiskuntamme on kaukana inhimillisyydestä, solidaarisuudesta ja tasa-arvosta.

Suomessa sosiaalilainsäädännön kehittyminen tapahtui myöhemmin kuin useimmissa Euroopan maissa. Esimerkiksi kansaneläkejärjestelmä sai alkunsa Saksassa vuonna 1889 ja Ruotsissa vuonna 1913, mutta meillä vasta vuonna 1937. Sairausvakuutuslaki tili Suomeen vuonna 1963, muissa Pohjoismaissa 50-60 vuotta aikaisemmin. Suomessa sosiaalisten uudistusten hidasta liikkeellelähtöä on selitetty yhteiskunnan jälkeenjääneisyydellä ja elinkeinorakenteen vanhakantaisuudella. Asenteet Suomessa heijastivat kielteistä suhtautumista vähäosaisiin. Se oli piittaamatonta ja kielteistä köyhiin nähden.

Vuoden 1918 tapahtumat, jolloin köyhät ja alistetut ihmiset niin maaseuduilla kuin kaupungeissa nousivat vaatimaan oloihinsa parannusta, vaikuttivat osaltaan sosiaalisen lainsäädännön kehityksen hitauteen. Työväenluokka nujerrettiin, parhaassa isässä olevia tapettiin tai he saivat virua vankiloissa. Maata hallittiin voittajien ehdoilla. Inhimillisuus ja sosiaalinen oikeidenmukaisuus ei kuulunut voittajien ihanteisiin.

Sodanjälkeinen käänne

Toisen maailmansodan jälkeen alkoi Suomessa laaja sosiaalinen uudistustyö. Kommunistit saivat mahdollisuuden vaikuttaa yhteiskunnan rakentamiseen. Kansandemokraattien suuri kannatus eduskuntavaaleissa avasi portit edistykselliselle politiikalle. Perustana myös sosiaalipolitiikan kehittämisessä oli, että ihmiset tiedostivat yhteiskunnassa vallitsevat epäkohdat ja epätasa-arvon ja olivat valmiit lähemään toimintaan olojen muuttamiseksi. SKP ja SKDL olivat se voima, jonka kautta tyytymättömyys kanavoitui. SKDL:n eduskuntaryhmän toimintaperiaatteita olivat kansalaisten toiveiden herkkä kuuleminen, yhteistyö kansalaisten vaatimusliikkeiden kanssa sekä työläisten ja pienviljelijöiden etujen yhtenevyyden ymmärtäminen ja niiden yhteensovittaminen.

Kun tarkastellaan nykyistä sosiaalista turvaa Suomessa, on kiistatonta, että ilman kommunisteja ja muita edistyksellisiä ihmisiä sen luominen ei olisi ollut mahdollista. On kuitenkin samaan aikaan nähtävä, että sosiaalinen lainsäädäntö ei tavallisen ihmisen kannalta ole paras mahdollinen eikä sellainen millaiseksi kommunistit sen olisivat halunneet tehdä.

Yhteiskunnassa vaikuttavat erilaiset voimat. Työväenluokan ja kapitalistien edut ovat aina ristiriidassa. Hyväosaiset näkevät asian toisin kuin huono-osaiset.

Kun työväenluokka esittää vaatimuksia, porvaristo yrittää torjua ne. Jos vallassa olevat pelkäävät valtansa menettämistä, ne suosivat vaatimuksiin, mutta pyrkivät vaikuttamaan uudistusten sisältöön vesittämällä niitä tai yrittämällä saada niistä muodollisimman suuren hyödyn hyväosaisille. Porvaristo yrittää kaikin voimin käyttää myös sosiaalipolitiikkaa kapitalistisen talouden pönkittämiseen. Tästä ovat esimerkkinä eläkerahastot, joiden varoja työnantajat ovat edullisesti lainanneet. Suomalaisen sosiaalipolitiikan historia on ollut näiden voimien kädenvääntöä.

Kamppailu lapsilisistä

Eräs merkittävimmistä saavutuksista olivat lapsilisät. Aluksi lapsilisä oli jokaisesta lapsesta saman suuruinen. Nykyään lapsilisät porrastetaan perheen lapsiluvun mukaan. Lapsilisä on siten tasa-arvoinen, että se antaa samansuuruisen tuen niin köyhälle kuin rikkaallekin. Aika ajoin SKDL:n ryhmässä virisi keskustelua siitä, että lapsilisää ei pitäisi antaa sellaisille perheille, jotka sitä eivät tarvitse. Keskustelu ei johtanut kuitenkaan toimenpiteisiin, sillä arvioitiin, että ehdotus ottaa lapsilisät pois rikkailta olisi saattanut johtaa oikeiston toimesta siihen, että ne olisi otettu pois niitä tarvitsevilta.

SKDL:n eduskuntaryhmä teki vuosittain esityksiä lapsilisien koroittamiseksi. Esityksiä perusteltiin lapsilisien riittämättömyydellä, mutta myös sillä, että monina vuosina työnantajilta perittäviä maksuja kertyi enemmän kuin mitä lapsilisinä maksettiin. Porvaristo kuitenkin vastusti, sillä se tuki työnantajien tavoitteita alentaa ja poistaa

1958

SKDL sai eduskuntavaaleissa 23,2 % äänistä ja 50 paikkaa. SKDL:n ryhmästä eduskunnan suurin. Vasemmistolle enemmistö eduskuntaan. SDP kieltäytyi hallitusyhteistyöstä SKDL:n kanssa.

Elokuussa järjestettiin SKP:n 40-vuotisjuhlat, jonne kutsutun O.W. Kuusisen viisumi evättiin. Julkaistiin SKP:n historiasta kertova teos ”Kipinästä tuli syttyä”.

EEC perustettiin.

1959

Yleinen työaika säädettiin lailla enintään 45 tuntiin viikossa.

Väinö Linnan ”Taällä Pohjantähden alla” –teoksen ensimmäinen osa ilmestyi (jatko-osat 1960 ja 1962).

1960

15.-18.4. järjestettiin SKP:n 12. edustajakokous.

Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous pidettiin Moskovassa.

SDP:n johdolla perustetaan SAK:n rinnalle SAJ ja TUL:n rinnalle TUK.

Työttömyysturvauudistus.

1961

12.4. Juri Gagarinin avaruuslento.

Julkaistiin Pekka Kuusen ”60-luvun sosiaalipolitiikka” sekä Erkki Salomaan ”Suuri raha ja isänmaa”.

Lapsilisien korotus.

Työeläkelait.

Suomi liittyy EFTA:an.

Naiset marssilla 1957.

työntekijöiden maksuvelvollisuus. Nykyään lapsilisät rahoitetaan valtion budjetista verovaroilla. Jokainen, joka maksaa valtionveroa maksaa osittain lapsilisänsä itse. Samoin tekevät kaikkein köyhimmätkin arvonlisäveron ja muiden välillisten verojen muodossa.

Lapsilisien historiassa mieleenpainunut vuosi on 1957. Valtion kassavaikeuksiin ja säästämiseen vedoten hallitus esitti lapsilisien maksamisen siirtämistä. SKDL:n eduskuntaryhmä ryhtyi pitkään jarrutuskeskusteluun, minkä tuloksena lapsilisät maksettiin ajallaan. Pitkälle jo voimiakin kysyvälle jarrutukselle antoi voimaa ja tukea kansalaisten laaja myötätunto, naisten ja äitien lukuisat lähetystöt, kirjeiden ja puheluiden tulva. Koko SKDL:n ryhmä osallistui keskusteluun, monet käyttivät useita puheenvuoroja. Hertta Kuusisen tuolloin käyttämä puheenvuoro sopisi nyt, 40 vuotta myöhemmin, myös nykyisten säästöohjelmien arvostelemiseen: *”Ei ole kysymys valtion varattomuudesta, kuten hallitus toistamiseen toistaa, vaan haluttomuudesta hankkia varoja sieltä missä niitä on. Äsken juuri mainitsin, että suuryhtiöillä on niitä varoja, joita niille on lahjoitettu ... Hallitus säälii enemmän suuryhtiöitä kuin lapsia.”*

Kansaneläkelaki ja työeläkkeet

Vanhusten elämä ennen sotaa ja vielä sodan jälkeenkin oli varsin puutteellista. Vuoden 1937 kansaneläkelaki antoi minimaalisia eläkekeitä. Kommunistit kävivätkin kiivasta taistelua yhdessä eläkeläisten kanssa vanhuuden turvan saamiseksi ihmisarvoa vastaavaksi. Tämä taistelu oli varsin tuloksellista, sillä vuonna 1957 voimaan tullut laki nosti eläkkeitä tuntuvasti. Lain voimaantulon jälkeen kommunistit tekivät määrätietoista työtä ja auttoivat eläkeläisiä saamaan heille lain mukaan kuuluvat etuudet. Tätä lakia kehittämällä maahamme olisi voitu luoda toimiva, tasa-arvoinen eläkejärjestelmä.

60-luvulla alkoivat kuitenkin puhaltua sosiaalipoliittisessa ajattelussa uudet tuulet. Perusturvallisuuden takaamisen tilalle alettiin asettaa vaatimukseksi yksilön elintason säilyttämisen turvaaminen. Tämä merkitsi sitä, että rikkaan sosiaaliturvan, esimerkiksi vanhuuden ja sairauden aikana, tuli vastata rikkaan elintaso. Köyhälle turvattiin köyhän elintaso. Se oli oikeiston ja sosiaalidemokraattien sosiaalipoliittikkaa.

Tämä tuli selvästi näkyviin eläkepolitiikassa. Sosialidemokraattien lakialoitteen pohjalta säädettyssä vuoden 1962 työeläkelaisissa eläkkeet sidottiin ansioihin. Suuria tuloja saavat, saavat myös suuria eläkkeitä, pienituloiset pieniä eläkkeitä.

Kun palkkaerot suurenevät, siirtyy työikäisen väestön eriarvoisuus myös vanhusten väliseksi eriarvoisuudeksi. Naisille maksettavat palkat ovat, kaikista tasa-arvokeskusteluista huolimatta, miesten palkkoja pienempiä, mistä johtuen naisten eläkkeetkin ovat miesten eläkkeitä pienempiä.

Kun kehitys kulkee siihen suuntaan, että osa-aikatyö ja pätkätyöt yleistyvät, joutuvat näitä töitä tekevät tyytymään minimieläkeisiin. Ansiosidonnaisen eläketurvan inhimillisuus ja oikeiden mukaisuus tulee varsin kyseenalaiseksi aikoina, jolloin työttömyys on suurta. Kun ihminen ei saa työtä, menettää hän myös oikeuttaan eläkkeeseen.

Työeläkkeitä säädettäessä kansandemokraatit näkivät siihen sisältyvät epäoikeudenmukaisuuden vaarat. Kun työeläkelakia käsiteltiin, kommunistit esittivät mm. Ville Pessin ensimmäisenä allekirjoittaman aloitteen, että lain toteuttamisesta johtuvia tehtäviä hoitaa kansaneläkelaitos.

Sosiaalipoliittisia ratkaisuja tehtäessä, ei aina ole keskeisellä sijalla inhimillisyyden ja tasa-arvon tavoittelu. Hyvin usein keskeiselle sijalle nousevat talous- ja rahapolitiikka sekä valtakysymykset. Tämä näkyy erityisesti vertailtaessa kansaneläkelakia ja työeläkesysteemiä. Kansaneläkkeitä varten kerätyt varat ovat eduskunnan kontrollissa. Työeläkkeitä varten kerätyt varat ovat yksityisissä vakuutuslaitoksissa ja niiden valvonta on demokraattisen kontrollin ulottumattomissa. Työnantajat ovat voineet lainata näitä varoja edullisesti. Suunnitelmat sijoittaa vakuutuslaitosten varoja myös pörssiin ja ulkomaille, vaarantavat mahdollisuuksia maksaa tulevaisuudessa eläkkeitä.

Vappumarssi Keravalla 60-70-lukujen vaihteessa.

1962

SKDL sai eduskuntavaaleissa 22 % äänistä ja 47 paikkaa. Eduskuntaan porvarienemmistö.

Eduskunta hyväksyi ILO:n samapalkkaisuussopimuksen 23.10.

29.5.-5.8. Helsingissä järjestettiin Maailman nuorison ja ylioppilaiden VIII festivaali. Päättäjäisjuhliin osallistui 100 000 suomalaista.

Ensi kertaa 40-luvun lopun jälkeen valitaan kommunisti merkittävään valtion virkaan, kun Erkki Tuominen valitaan yhdeksi Kansaneläkelaitoksen johtajista.

Pentti Saarikosken runokokoelma ”Mitä tapahtuu todella?” ilmestyi.

Sairausvakuutuksen aikaansaaminen

Ansiosidonnaisuus sisältyy myös sairausvakuutukseen ja työttömyysturvaan. Mitä pienemmät tulot ihmisillä on, sitä pienempi on myös päiväraha sairastuessa tai työttömäksi joutuessa. Lakeja tehtäessä kommunistit näkivät tämän epäkohdan, mutta eivät saaneet läpi muutoksia. Vaatimuksia jatkuvasti esitettäessä saatiin kuitenkin alimpia päivärahoja korotettua ja ylemmille katto.

Kaiken kaikkiaan sairausvakuutuslaki on suuri saavutus ja se on nostanut kansalaisten mahdollisuuksia terveyden ja sairauden hoidossa. Sairausvakuutuksen aikaansaamiseksi käytiin laaja kamppailu. Kommunistit ja erityisesti Suomen Naisten Demokraattisen Liiton jäsenet keräsivät valtavasti nimiä vaatimuslistoihin. Nyt tarvittaisiin samanlaista aktiivisuutta torjumaan lain heikennykset.

Sairausvakuutuslain eduskuntakäsittelyssä käyttämässään puheenvuorossa 17.5.1963 Taisto Sinisalo sanoi mm. ”Sairausvakuutuksen toteuttamisen eri vaiheet osoittivat vakuuttavasti, että eri väestöpiirien vaatimusliikkeellä on ratkaiseva vaikutus uudistusten toteuttamiseen nykyisissä olosuhteissa. Sairausvakuutuslain nyt toteutuessa onkin siitä ennen mutta kiittäminen työväenliikkeen ponnisteluja, työläis- ja pienviljelijänaisten ja –miesten peräänantamattomuutta vaatimuksissaan ja tavoitteissaan.”

”Hyvinvointi”-Suomi on rakennettu kommunistien ja muiden edistyksellisten voimien määrätietoisella työllä sekä kansalaisten ja kansalaisliikkeiden aktiivisuudella. Sosiaalipolitiikan kehitys on ollut mahdollista vahvan vasemmiston oloissa, kun porvariston on ollut pakko myöntyä uudistuksiin pelätessään muuten menettävänsä otettaan yhteiskunnassa. Mutta myöntyessään kansalaisten vaatimuksiin porvaristo on pystynyt vaikuttamaan lakien sisältöön. Olisikin harhaa kuvitella, että sosiaalinen lainsäädäntö vastaisi kaikilta osiltaan vasemmiston ihanteita.

1963

12.-15.4. järjestettiin SKP:n 13. edustajakokous.

21.5. hyväksyttiin sairausvakuutuslaki.

28.5. presidentti Kekkonen esitti ajatuksen ydinaseettomasta Pohjolasta.

1964

Kunnan työntekijöiden eläkelaki.

O.W. Kuusinen haudattiin Kremlin muuriin.

1965

23.1. perustettiin Sosialistinen Opiskelijaliitto (SOL).

Laki siirtymisestä asteittain 40-tuntiseen työviikkoon vuoteen 1970 mennessä hyväksyttiin eduskunnassa äänin 162 – 33.

16.10. SKP: n keskuskomitea hyväksyi ”marraskuun manifestin”, asiakirjan ”Marxilaisesta valtioteoriasta ja Suomen tiestä sosialismiin”.

USA lähetti ensimmäiset taistelujoukot Vietnamiin.

OILI SUOMI
(17.12.1927)

Pitkäaikainen Turun kaupunginvaltuutettu, 1965-1984. Kansanedustaja vuosina 1970-1972 ja 1977-1979. Toiminut mm. Rauhanpuolustajien piirin toiminnanohjaajana, SDPL:n piirisihteerinä, SDNL:n ohjelmasihteerinä sekä SKP:n Turun piirikomiteassa, Suomi-Neuvostoliitto seurassa ja Kansan Raittiusliitossa.

OILI SUOMI:

Maksuttomaan terveydenhuoltoon

Tiedonantaja 21.1.1971

Kommunistit ja kansandemokraatit ovat terveydenhuoltoa kehitettäessä aina pyrkineet päämäärään jossa kaikki terveydenhoito ja siihen liittyvät toimenpiteet olisi-
vat ilmaisia. Tätä päämäärää olemme Turun kaupunginvaltuustossa yrittäneet saavuttaa asteittain siten, että ensin saisivat maksutonta sairaanhoitoa vanhuksat ja työkyvyttömät, pientä eläkettä nauttivat.

Vaikka sairaanhoidon kustannusten osittain korvaaminen potilaalle sairausvakuutuksen kautta on huomattava apu, se ei kuitenkaan ole poistanut varattomien eläkeläisten ja heihin verrattavien ihmisten suurta taloudellista ahdingkotilaa sairauden sattuessa. Varsin yleisiä ovat myös tapaukset, joissa sairas ei maksukyvyyn puutteen vuoksi ole voinut hakea apua lääkäriltä tarpeeksi ajoissa ja sairaustila on päässyt pahemmaksi.

Esitykset maksuttomasta sairaanhoidosta eivät miellytä porvareita. Koko maan mitassa tämä voidaan osoittaa sillä, että Auran hallitus hetken aikaa istuttuaan kiirehti heti sairaalamaksujen korottamiseen ja antoi kunnille saman tien kehotuksen seurata jälkiä! Kunnat ovat tätä kehotusta noudattaneet; on vain muutamia poikkeuksellisia esimerkkejä korotuksen hylkäävistä kunnista.

Lähinnä kommunistit ja kansandemokraatit ovat taistelleet korotusesitystä vastaan, sillä valitettavasti sosialidemokraatitkin ovat useissa tapauksissa kannattaneet porvareita, vaikka heillä on periaatetepäätöskin pyrkiä vähin erin ilmaiseen sairaanhoitoon.

Vuonna 1969 kaupungin- ja kauppalanhallitukset pohtivat kursseillaan kunnallista taksapolitiikkaa. Kurssin muistiossa sanotaan mm: "sairaalatoimen osalta ei nykyisellään sairaalamaksuilla ole suurtakaan käytännöllistä merkitystä. Todelliset hoitopäivämaksut ovat käytännössä kymmenkertaiset siihen maksuun, joka potilaalta peritään. Kun ei voida ajatella, että hoitopäivämaksua nostettaisiin lähellekään todellisia kuluja, on parempi pyrkiä joko kokonaan tai asteittain siihen järkevään sosiaalieettiseen päämäärään, että yhteiskunnallinen terveydenhuolto olisi kokonaan maksutonta."

Kaikki aineisto puoltaa terveydenhuollon maksuttomuutta. Kuntien taloutta ei potilailta perittävillä sairaalamaksuilla helpoteta, varattomille maksuton hoito ja tarkastus merkitsisi sairaustapauksissa pikaisempaa apua ja pitempiä elonpäiviä. Kokonaisuudessaan ylei-

sessä terveystilanteessa tapahtuisi myönteistä kehitystä.

Kokoomusporvarin kanta

Mutta kokoomus esittää omituisia perusteluja vastustaessaan maksutonta sairaanhoitoa. Turun kaupunginvaltuustossa 2.11.1970 kokoomuksen valtuutettu sairaalajohtaja Ruikka oli asialla näin: ”*Jos me teemme jonkun hoitomuodon ilmaiseksi yhteiskunnassa, kokonaan ilmaiseksi, niin kuin tämäkin melkein on (6:- vrk) se aiheuttaa tiettyä vinosuuntausta siinä mielessä, että meillä on tietty osa väestöä, joka pyrkii jäämään laitoshoitoon tarpeettomankin pitkäksi aikaa, koska se on ehkä taloudellisesti edullista. Voi olla pitkäaikaispotilaita, joita ei voida enää kotiuttaa, jotka voivat vuokrata asuntonsa pois, ja heille on tuloa siis siitä, että he ovat sairaalassa. Se on usein niin, että täysilmaisuus johtaa tuollaiseen tiettyyn vinosuuntaukseen ja kun juuri on nykyään pyritty siihen, että avohoitoa pitäisi kehittää ja potilaita pitäisi enemmän ja enemmän hoitaa kotona, niin kaikki tällainen ilmaisuus, sairaalamaksujen pitäminen kovin alhaisina pahentaa sitä vinosuuntausta.*”

– Tri Ruikan mukaan – kokoomuslaisittain – köyhä ihminen sairastuessaan ja sairaalaan joutuessaan avaakin aarrearkun ja rikastuu!

... ja kommunistien kanta

Kansandemokraattinen ryhmä on tehnyt kaupunginvaltuustolle aloitteen maksuttoman sairaanhoidon aikaansaamisesta niille Turun kaupungin asukkaille, jotka saavat kansaneläkkeen tukiosaa tai vanhuudeneläkettä tai ovat muutoin vaikeassa taloudellisessa asemassa.

Aloitteen palautuessa valtuustoon eri lautakunnista lausuntokierrokselta on syytä mm. eläkeläisten tulla kuuntelemaan asian käsitelyä.

Muistuttaa sopii, että Auran hallituksen suositus sairaalamaksujen korotuksesta ei mennyt valtuustossamme läpi. Kommunistit taistelivat sinnikkäästi asiassa voiton. Toimme esiin runsaasti käytännön taustaa, mm. laskelman joka osoittaa, miten kaupungin taloudelle korotus on erittäin pieni asia mutta varattomalle sairaalle suuri. Tämän vuoden tulo- ja menoarvioon yleissairaalatuloissa korotus olisi merkinnyt 5 prosentin nousua ja koko kaupungin talousarvioon se toisi lisää 340 000 markkaa, joka on n. 1/1000 kaupungin tuloista.

Hylkäävän päätöksen jälkeen porvareiden lisäksi eräät sosialidemokraatitkin olivat nyrpeissään ja niinpä eräs naisvaltuutettu-kansanedustaja epäilikin, että ”kyllä se päätös vielä joudutaan tarkistamaan”. Toivottavasti silloin kun asia seuraavan kerran tulee esille, sosialidemokraateille on selvinnyt heidän periaatepäätöksensä ilmaisesta sairaanhoidosta.

Turkulaiset kunnan työntekijät puolustamassa työpaikkojaan vuonna 1988.

1966

29.1.-1.2. järjestettiin SKP:n 14. edustajakokous. Puheenjohtajaksi valittiin Aarne Saarinen.

Eduskuntavaaleissa SKDL oli vaaliliitossa TPSSL:n (Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattinen liitto) kanssa. SKDL:n sai äänistä oli 21,2 % ja 41 paikkaa. TPSSL sai 2,6 % ja 7 paikkaa, SDP 27,2 % ja 55 paikkaa. Eduskuntaan vasemmistoenemmistö.

SKDL mukaan Rafael Paasion vasemmistokeskustahallitukseen.

Euroopan kommunististen puolueiden kokous järjestettiin Karlovy Varyssa.

5.10. SKP ja SDP allekirjoittivat ammattiyhdistysliikkeen eheyttämissuosituksen.

Arvo Salon ja Kaj Chydeniuksen ”Lapualaisooppera” sai ensi-iltansa.

Levy-yhtiö Love Records perustettiin.

1967

Risto Jarvan elokuva ”Työmiehen päiväkirja” esitettiin ensi kerran.

SEPPO TOIVIAINEN
(6.10.1944 – 28.6.2005)

Marxilainen tutkija, yhteiskuntatieteen tohtori. Liittyi SKP:hen 1971. Valittiin SKP:n keskuskomiteaan 1975 ja 1978 myös poliittiseen toimikuntaan. Oli perustamassa Tutkijaliittoa 1976 ja sen ensimmäinen puheenjohtaja. Tiede ja edistys –lehden ensimmäinen päätoimittaja. Valittiin kansanedustajaksi 1979. SKP-yhtenäisyyden keskuskomitean jäsen 1986–1991. Tampereen yliopiston vs. apulaisprofessori 1988–1989. Teoksia mm. Tulopoliitiikan arvostelua, Nuori Lukács, Nykyinen kriisi ja hallituskysymys, Khrister Kihlman ja hänen maailmansa, Kantapöydän imu.

SEPPO TOIVIAINEN:

Mihin voimme luottaa?

Kirjasta Muutos on välttämätön, Kursiivi Oy, Helsinki, 1978

Viime päivinä on liikkeemme riveissä keskusteltu vilkkaasti sosialismista ja sosialismin ongelmista. Valitettavasti keskustelu alkoi kovalla hyökkäyksellä olemassaolevaa sosialismia vastaan, joka on painanut leimansa keskustelun jatkoon ja tietysti herättänyt ihastusta liikkeemme vastustajien keskuudessa.

Keskustelu sosialismista juuri nyt on täysin ymmärrettävää. Elämehän kapitalismista sosialismiin siirtymisen aikakautta, ja kapitalismin kriisin jyrkkä syveneminen tuo sosialismin näköalan yhä useampien ihmisten tietoisuuteen.

Tässä keskustelussa ei voida sivuuttaa sitä sosialismia, joka jo on olemassa. Kerran oli aika, jolloin sosialismin aatteet olivat vielä etäistä utopiaa. Mutta yli 100 vuotta sitten näistä aatteista tuli tiede, ja 60 vuotta sitten niistä tuli käytäntöä. Reaalisen sosialismin *pelkällä olemassaololla* ja sen saavuttamien *kokemusten erittelyllä* on suuri merkitys kaikille niille voimille, jotka kapitalistisissa maissa kehittävät oman maansa tietä sosialismiin. Neuvostoliiton ja muiden socialististen maiden kokemus antaa meille mahdollisuuden omaksua ja käyttää Suomessa kaikkea sitä, mikä ennen jouduttiin saavuttamaan suurella työllä – eikä ainoastaan menestysten, vaan myös puutteiden ja virheiden kautta. Tämän historiallisen kokemuksen ansiosta tie sosialismiin on monessa maassa oleva lyhyempi ja helpompi.

Kritiikin kohde ja ”aivokummitus”

Kiinnostus sosialismiin yleensä ja socialistisiin maihin erityisesti on siten ymmärrettävää, niin hyvin liikkeemme riveissä kuin niiden ulkopuolella. Mutta eräät toverit ovat ottaneet tässä keskustelussa hämmästyttävän asenteen. He puhuvat hyvin vähän *kapitalismin* olemuksesta ja monopolien herruudesta, mutta sitäkin kriittisemmin he ottavat kantaa reaalisesti olemassaolevaan *sosialismiin*. Nämä toverit kohdistavat huomion toisaalta niihin puutteisiin, jotka uudessa järjestelmässä vielä ovat, ja toisaalta he väittävät socialistisissa maissa olevan sellaisia epäkohtia, joita varmasti ei ole. (Väite ”byrokraattisesta luokasta” sosialismin kehityksen jarruna on peräisin alkuaan

Trotskilta ja Burnhamilta, vasta myöhemmin sen on keksinyt jo-ku Bahro.)

Minkä yhteiskunnan puolesta tällaiset keskustelijat oikein keskustelevat, ja ennen kaikkea *tahtovat taistella*? Nämä toverit eivät moneltakaan osin hyväksy kapitalismia, mutta olemassaolevan sosialismin todellisuus ei myöskään kelpaa heille. Etsivätkö he surullisenkuuluisaa ”kolmatta tietä”? Nämä keskustelijat tuntuvat olevan kovin huolissaan siitä, etteivät sosialismin kannattajat olisi ”liian lojaleja” Neuvostoliittoa kohtaan. Kenen etua tällainen palvelee?

Käytännössä tällainen ”kriittisyys” johtaa hyvin pian sellaiseen asenteeseen, että *socialismi* ja *socialistiset maat* erotetaan toisistaan. Mutta tältä pohjalta puheet socialismista muuttuvat pelkästään sanoilla leikkimiseksi. Socialismi muuttuu reaalisesta päämäärästä jonkinlaiseksi uudeksi utopiaksi – Marxin sanoja lainatakseni: ”aivo-kummitukseksi”.

Demokraattisen käänteen välttämättömyys

On syytä keskustella socialismista ja ”socialismin malleista”. Mutta on syytä keskustella siten, että keskustelu vie *eteenpäin* rauhan, demokratian ja socialismin liikettä, eikä py-säytä sitä.

On syytä keskustella socialismita, mutta on myös syytä keskustella tämän päivän ja huomisen kysymyksistä: kriisistä, työttömyydestä ja ihmisten hädästä ja siitä vaihtoehdosta, jolla näistä vitsauksista ja epäkohdista tehdään loppu. Ennen kaikkea on syytä keskustella siitä, miten tämän päivän kamppailusta edetään kohti huomista, *kohti demokraattista käännettä, joka raivaa tietä kohti socialismia*. Eikä keskustelua ole tarkoitus käydä keskustelun itsensä vuoksi, vaan muutoksen voimien kokoamiseksi.

SKP:n 18. edustajakokouksessa pitämässään selostuksessa totesi puolueemme varapuheenjohtaja, toveri Taisto Sinisalo seuraavasti: ”Tiedämme, että kansamme enemmistö ei kannata vielä tänään socialistisia ratkaisuja, vaikka socialistisen ajattelun vaikutus kasvaakin. Tästä ei kuitenkaan voi tehdä johtopäätöstä, että kansamme enemmistö olisi monopolien tarjoaman vaihtoehdon, nykyisen politiikan kannalla.” Tässä on ilmaistu tärkeä ajatus siitä, mitä on pidettävä läh-
rökohtana, kun pyrimme rakentamaan uutta tulevaisuutta Suomelle ja sen työtätekeväälle kansalle.

Voidaan ilman epäilyksen häivääkään arvioida, että vaikka työtätekevien joukkojen enemmistö ei vielä ole selkeästi tiedostanut demokraattisen käänteen välttämättömyyttä, tämä enemmistö ei enää myöskään ole valmis hyväksymään nykyisen kriisin ja monopolien etujen mukaisen kriisipolitiikan jatkamista. Vaihtoehdot eivät suin-kaan ole: demokraattinen käänne heti tai sitten nukkumaan, vaan

SKDL:n eduskuntaryhmä jättämässä
Veikko Saarron johdolla aloitteita 1974.

1968

Ensimmäinen tulopoliittinen sopimus.

21.5. hyväksyttiin peruskoulun puitelaki.

10.8. Varsovan liiton joukot tunkeutuivat
Tshekkoslovakiaan.

25.11. vallattiin Vanha Ylioppilastalo
Helsingissä.

SKP:n Uudenmaan piirin julkaisema
Tiedote muuttui Tiedonantaja-lehdeksi.

Presidentti Kekkonen runnaamassa
"kansallista hätätilahallitusta" 1975.

oikea vaihtoehto on ryhtyä koamaan demokraattisen käänteen voimia tämän päivän tilanteesta lähtien. Tämä on hyvä pitää mielessä nyt, kun pessimistisiä kriisimielialoja levitetään demokraattisten voimien, jopa kommunistien keskuuteen.

Joko tai!

Kommunistien keskuudessa vallitsee periaatteessa täydellinen yksimielisyys siitä, että demokraattinen käänne on välttämätön, mutta eroavuuksia on ilmennyt siinä, milloin ja millä tavoin käännettä pidetään mahdollisena. Pääargumentti, jolla demokraattista käännettä on siirretty kauemmas tulevaisuuteen, on suunnilleen seuraava: kommunistien ja kansandemokraattien kannatus on liian pieni, Sosialidemokraattinen puolue ja Keskustapuolue ovat liian penseitä vaihtoehdollemme, joukot eivät ymmärrä eivätkä seuraa meitä riittävästi – sanalla sanoen *poliittinen voimasuhde* on niin epäedullinen demokraattisen käänteen voimille, ettei muutos ole mahdollinen, niin välttämätön kuin se olisikin.

Tällainen asenne on hyvin näköalaton, se ei muistuta lainkaan taistelevan vallankumouksellisen vaan lähinnä passiivisen syrjästäkatsojan ajatusmaailmaa. Eikä ole sattuma, että tällainen asenne on kiinteässä yhteydessä Sorsan hallituksen politiikan näköalattomuuden kanssa. Passiivisen syrjästäkatsojan asenne johtaa helposti siihen, että demokraattinen käänne muuttuu reaaliseksi vaihtoehdosta etäiseksi toiveeksi. Kuitenkin *vaihtoehdolla* tarkoitetaan sellaista, joka on reaalisesti saavutettavissa, ei utooppiseen valohämyyn kietoutunutta haavekuvaa.

Jos ne voimat, jotka periaatteellisesti ja rehellisesti ovat demokraattisen käänteen asialla, alkavat itse menettää uskoaan oman vaihtoehdonsa realismuuteen ja tämänpuoleisuuteen, ei voi tapahtua muuta kuin että käänteen saavuttaminen siirtyy yhä kauemmas ja on yhä tuskallisempaa. Silloin monopolien etujen mukaisen kriisipolitiikan elinaika vain pitenee ja oikeistolais-autoritaarisen vaihtoehdon elintila laajenee. Ei riitä, että hyväksytään demokraattisen käänteen idea, vaan sen täytyy myös käytännössä olla kommunistien toiminnan johtotähti. *Joko* nykyisen elämänmenon jatkuminen ja paheneminen *tai* demokraattisen käänteen aloittaminen ja vieminen loppuun saakka. Tässä ovat reaaliset ja realistiset vaihtoehdot.

Joko tai! Politiikassa ei tunneta paikoillaanpysymistä; voidaan mennä vain joko eteenpäin tai taaksepäin, voidaan joko ottaa ja pitää aloite tai menettää se. Sellainen on luokkataistelun laki, pidettiinpä siitä tai ei.

Luovimisen kaava ja voimasuhteet

Jos jäädään odottamaan tilanteen muuttumista paremmaksi, jäädään polkemaan paikoilleen. Jos ei koko ajan lujiteta asemia monopoleja vastaan kohdistuvaa uutta rynnäkköä varten, menetetään helposti jo saavutetut asemat. Demokraattisen käänteän saavuttamisessa täytyy tietysti kyetä tekemään kompromisseja, aivan niin kuin purjehtijan täytyy luovia päästäkseen nousemaan tuulta vastaan. Mutta olennaisinta on, että tuulta vastaan todella nousetaan, eikä jäädä ajelehtimaan tuulen vietäväksi. Leniniläinen luovimisen kaava on: 1 askel taaksepäin, 2 eteenpäin. Tovereille, jotka ”realistisuuden” ja ”kompromissien” nimissä ovat valmiit osallistumaan monopolien etujen mukaiseen kriisipolitiikkaan ja vain heikolla äänellä puhuvat demokraattisen käänteän suotavuudesta, on vaarassa käydä niin, että päästäkseen yhden askeleen eteenpäin he joutuvat ottamaan kaksi askelta taaksepäin.

Millainen on *poliittinen voimasuhde*? Mitä mahdollisuuksia se antaa ja mitä estää?

Voimasuhde työtätekevien ja monopolipääoman välillä ei tietenkään ole niin edullinen kuin se voisi olla. Mutta voimasuhde ei koskaan ole sellainen, että suuret muutokset tapahtuisivat itsekseen, ikään kuin kypsiä hedelmiä poimien. *Voimasuhde on historiallinen käsite*, se muuttuu historian kuluessa. *Voimasuhde on dynaaminen käsite*, sen muuttaminen on taistelun kysymys. Ja tämän taistelun järjestämisessä työväenluokan rooli on aina suurempi kuin sen määrä väestöstä ja kommunistien voima suurempi kuin heidän saamansa ääniosuus. Sellainen, että vain todettaisiin vallitseva objektiivinen tilanne ja jäätäisiin ajelehtimaan sen varaan odottaen tuulen kääntymistä, ei ole mitään leninismiä, vaan sitä mitä Lenin kutsui ”objektivismiksi” erotukseksi dialektisesta, taistelevasta materialismista.

”Objektivistit” tyytyvät toteamaan tilanteen sellaisena kuin se on – tai näyttää olevan – kiinnittämättä huomiota siihen, mikä olevisista oloista on murtautumassa esille, mikä nykyisyydessä edustaa tulevaa, mikä vanhassa ja totutussa edustaa kiistattomasti uutta. Kuten Lenin totesi, objektivistit on aina vaarassa muuttua olevien olojen ja koko kapitalismin puolustelijaksi, materialisti sen sijaan kiinnittää huomionsa objektiivisten edellytysten lisäksi subjektiiviseen tekijään. Tällä tavoin materialisti aina löytää tien eteenpäin, myös mutkikkaissa ja vaikeissa olosuhteissa. Tämä vakaumus aiheutti sen, ettei Lenin itse koskaan jäänyt neuvottomaksi vaikeissa tilanteissa, vaan aina etsi ja pyrki löytämään sen ratkaisevan renkaan, johon tarttumalla voidaan päästä eteenpäin jäämättä erillisten tilanteiden väliaikaisuuden vangiksi.

Tämä leninismin perintö on velvoittava myös suuntauduttaessa demokraattisen käänteän toteuttamiseen, kerättäessä poliittista voimaa käänteän aikaansaamiseksi. Objektivisesti tilanne on kypsä demokraattiselle käänteelle. Meillä on kaikki syy olla optimisteja. Ottaen huomioon kansainvälinen tilanne, kapitalismin kriisin syvyys, luokkien voimasuhteet jne. ovat mahdollisuudet demokraattisen käänteän toteuttamiseen paremmat kuin koskaan. Optimismi

Agit-Graafin talkoissa 1974 Rannikon työväentalolla.

tässä tilanteessa on perusteltua, pessimismi aiheutonta. Kaikki huomio onkin nyt kiinnitettävä tietoisien taistelun järjestämiseen. Ratkaiseva rengas tällä hetkellä on joukkojen kasvavan tyytymättömyyden kohottaminen poliittiseksi tietoisuudeksi, järjestäytyneisyydeksi, aloitteellisuudeksi, päättäväksi toiminnaksi.

Joukkovoimalla ja luottamuksella

Miksi tämä kaikki puhe *joukkojen* demokraattisesta taistelusta? Onhan meillä olemassa demokraattisia voimia edustavat *puolueet ja järjestöt*. Se on totta, mutta pitää myös muistaa, mitä nämä puolueet ja järjestöt edustavat! Demokraattinen käänne edellyttää tietysti yhteistyötä kommunistien, sosialidemokraattien ja keskustalaisten kesken. Se edellyttää sitä kaikilla tasoilla, myös ja ennen kaikkea joukkojen tasolla, alatasolla.

Demokraattisen käänteen ohjelmamme ei ole tarkoitettu sellaiseksi, että Sosialidemokraattisen puolueen ja Keskustapuolueen tulisi hylätä omat kantansa ja alistua yhteistyöhön kommunistien kanssa kommunistien ehdoin. Ei. Kysymys on *yhteisen demokraattisen, monopolienvastaisen toimintalinjan hahmottelusta*, kiinnittäen joukkojen omakohtaiselle toiminnalle se huomio joka sille kuuluu. Demokraattisen käänteen toteuttaminen yksin kommunistien voimin ei ole mahdollista, vaan yhteistyö kaikkien demokraattisten voimien kesken on tässä suuressa tehtävässä itsestäänselvää välttämättömyys.

Kommunistit ovat valmiit yhteistyöhön demokraattisen käänteen toteuttamiseksi työpaikoilla, asuinalueilla, kunnallisissa elimissä ja vihdoin myös hallituksessa. Demokraattisen käänteen hallitus on ennen pitkää välttämätön. Se on kokoonpanoltaan laajapohjainen vasemmiston ja keskustan hallitus. Mutta *poliittisen suuntansa ja sisältönsä puolesta demokraattisen käänteen hallitus on toisenlainen kuin viimeaikaiset hallitukset ovat olleet*.

Demokraattisen käänteen hallituksen luonne määräytyy demokraattisen käänteen sisällöstä. SKP on hahmotellut tämän sisällön keskeisissä asiakirjoissaan yhtäpitävästi. Asiakirjassa ”*Demokraattinen tie ulos kriisistä*” puolueemme on todennut: ”SKP:n mielestä vasemmiston ja keskustan yhteistyöllä tulee olla suurpääomanvastainen sisältö ja sen on suuntauduttava oikeiston asemien heikentämiseen ja oikeistovoimien eristämiseen. Toimiessaan yhteistyön voimistamiseksi kaikilla tasoilla – myös hallitustasolla – SKP korostaa, että ratkaisevana tekijänä pysyy se, missä määrin kansanjoukkojen omakohtainen taistelu etujensa puolesta edistyy ja pääsee vaikuttamaan maan politiikan suuntaan.” Tämä sama periaate on toistettu melkein sanasta sanaan ”*Demokraattisen käänteen puolesta*”-asiakirjassa. Siitä luopuminen olisi koko demokraattisen käänteen ajatuksesta luopumista.

SKP on siis demokraattisen käänteen valmistelussa ja toteuttamisessa valmis vuoropuheluun ja yhteiseen toimintaan muiden vasemmistoa ja keskustaa edustavien puolueiden kanssa. Mutta samalla ja täydellä syyllä me kommunistit edellytämme, että vuoropuhelua on käytävä ja yhteistä toimintaa on luotava ennen kaikkea työtä-

Tiedonantajaa jakamassa 1973.

SKP:n esittämä vaihtoehto 1978.

tekevien joukkojen kanssa. Se on lopulta myös varmin tae puolue-
tason ja jopa hallitustason yhteistoiminnalle. Demokraattinen käänne
ei voi tapahtua kabinettiratkaisujen eikä ovelien poliittisten siirto-
jen tuloksena, vaan se edellyttää rehellistä vuoropuhelua joukkojen
kanssa, joukkojen luottamuksen hankkimista ja joukkojen aktiivista
toimintaa. Joukkojen kanssa pitää toimia toisin kuin vuoden 1977
joulukuussa, jolloin riistettiin työläisiltä jo sovitut palkankorotuk-
set, täydennettiin tätä tekoa lupauksella että tämä ratkaisu estää de-
valvaation, ja sitten kaiken päälle toteutettiin devalvaatio. Tällainen
peli ei sovi demokraattisten voimien yhteistyölle eikä demokraattis-
ten voimien hallitukselle.

Ratkaiseva tekijä

Kriisiajan hallitusten politiikasta ja kuluneiden vuosien takaiskuista
huolimatta demokraattisen käänteen aika lähenee. Se lähenee vää-
jäämättömästi.

Objektiivisesti tilanne on herkkä muutoksille. Subjektiiivisesti
kasvaa jatkuvasti joukkojen tyytymättömyys. Päivä päivältä työtä-

tekevät itse saavat omakohtaista kokemusta kriisin vaikutuksesta sekä monopolien etujen mukaisen kriisipolitiikan kehnoudesta ja näköalattomuudesta. Tämän hetken tilanteeseen vaikuttaa monta ristiriitaista tekijää, joista osa vetää eteenpäin ja osa taaksepäin. *Ratkaiseva tekijä* kuitenkin on joukkojen oma tietoisuus ja järjestäytyneisyys, joukkojen tahto ja toimintavalmius paremman tulevaisuuden, demokraattisen käänteen ja vihdoin myös sosialistisen Suomen puolesta.

Ne jotka eivät usko joukkoihin, valittavat työtätekevien hitautta ja jähmeyttä. Kommunistit tietävät historiallisesta kokemuksesta, että kun joukot kerran laajassa mitassa lähtevät liikkeelle, syntyy historiallinen voima, jonka etenemistä mikään ei voi estää. Demokraattinen käänne voi olla vaikea *aloittaa*, mutta kun sen toteutumisen kerran on alkanut, se tulee *jatkumaan alati kiihtyvänä liikkeenä*. Silloin joukot tulevat saattamaan häpeään kaikki ne, jotka väittävät että muutos on mahdoton.

Kommunistien tulee luottaa joukkoihin, ja joukkojen tulee luottaa itseensä. Työtätekevien ihmisten omakohtainen taistelu etujensa puolesta on tulevaisuuden avain. Majakovski kirjoitti:

Rukousta voimakkaammat ovat jänteet, lihakset.

Armoako pyytäisimme ajaltamme?

Jokaisella meistä

ohjaket

maailmoiden kourassamme.

Tähän voimme luottaa. Suomen tulevaisuus on sen työväenluokan ja työtätekevien käsissä. Näihin käsiin ojentavat kommunistit oman kätensä.

ERKKI RAUTEE:

Niin muuttuu maailma – entä SKP?

Kirjasta Huomenta vasemmisto, Yhtenäisyyskirja 1, 1984

ERKKI RAUTEE

(15.5.1924 – 24.11.2000)

Kun 1980-luvun alussa valtiomonopolistinen sääntelymekanismi menetti tehoaan, porvaristo alkoi luopua uuskeynesiläisistä resepteistä ja sosiaalisesta luovimisesta. Samalla se käytti hyväkseen myös työväenluokan vastarinnan heikkenemistä. Olihan esimerkiksi kommunististen puolueiden kannatus pysähtynyt tai kaventunut miltei kaikissa kehittyneissä kapitalistisissa maissa (esimerkiksi Kreikka ja Portugal ovat poikkeuksia). Suomi ei tässä suhteessa ole siis ollut millään tavoin poikkeuksellinen maa. Kun nyt itsekritiikin merkeissä kannatuksemme laskun syyksi väitetään yksiselitteisesti vain SKP:n omia sisäisiä ongelmia, niin asioiden tarkastelun taustaksi on tarpeen tutkiskella hie-
man kansainvälisemmin syntyneitä uutta tilannetta. Se ei merkitse sitä, että itsekritiikki olisi silloin tarpeetonta.

*Liittyi SKP:hen 1948. Toimi noin 20 vuotta Sirola-opistossa opettaen mm. mar-
xilaista filosofiaa ja sosialismin teoriaa.
Opiskeli Moskovassa 1958-1961. Valittiin
SKP:n valistussihteeriksi 1971 ja poliit-
tisen toimikunnan jäseneksi 1972. Kom-
munisti-lehden päätoimittaja 1976-1983.
Kansan sivistystyön liiton puheenjohtaja
1979-1985. Vastusti Arvo Aallon johdolla
aloitettua SKP:n hajottamista ja siirrettiin
pois puolueen johtotehtävistä 1984. Jul-
kaissut mm. teoksen Puheenvuoroja mar-
xilaisuudesta.*

Kapitalismin rakennemuutoksia

Työväenluokan vastarinnan heikkenemiseen löytyy useita syitä. Ne ovat seurausta yhteiskunnassa tapahtuneista luokkarakennemuutok-
sista, valtion asemassa tapahtuneista muutoksista ja myös pääoman
kansainvälistymisestä.

Yhteisten etujen tiedostamista ja kamppailua niiden puolesta hi-
dastaa itse työväenluokan sisäisessä rakenteessa tapahtunut eriyty-
minen. Tieteellistekninen kehitys on kasvattanut sitä työväenluokan
kerrosta, joka tekee pääasiassa henkistä työtä. Riiston kohteena ei-
vät tänään ole vain ruumiillisen työn tekijät vaan yhä suuremmassa
määrin myös henkisen palkkatyön tekijät. Ammatillisen järjestäyty-
misen pirstoutuneisuus osoittanee hyvin, miten vaikeaa työväenluo-
kan eri ryhmien on löytää toisensa. Siitä kertoo myös omalla taval-
laan jotakin työväenliikkeen poliittinenkin hajanaisuus.

Työväenluokan rivejä kokoamaan ja yhteistä luokkatietoisuutta
edistämään ei ole omiaan se palkkaerojen kasvukaan, joka työväen-
luokan eri kerrosten välille on syntynyt. Se on päinvastoin jopa syn-
nyttänyt epäsolidaarisuutta työväenluokan sisällä.

Samaan aikaan kun työväenluokan on vaikeaa löytää itsetietoi-
suuttaan, kapitalistisen yhteiskunnan reaalisten vastakohtaisuuksien

tiedostaminen on käynyt osin entistä monimutkaisemmaksi.

Pääoma ei ole enää nähtävissä selvästi henkilöllistyneinä kapitalisteina, vaan vastassa näyttävät olevan persoonattomat suuret monopoliyhtymät ja valtiomonopolistinen hallintokoneisto, jonka byrokraatisoituminen ja teknokratisoituminen on vieraannuttanut työ-tätekeviä poliittisesta yrittämisestäkin.

Valtion tehtävien laajentuessa mitä erilaisimmille yhteiskunta-elämän alueille ja valtion tunkeutuessa yhä enemmän myös ihmisten yksityiseen elämään, on syntynyt harhakuva luokkien yläpuolella olevasta puolueettomasta valtiosta, joka huolehtii "yhteisestä hyvästä" ja säätelee jonkinlaisena "erotuomarina" mm. ammattiyhdistysliikkeen ja työnantajien välisiä konflikteja. Tämän harhaluulon vallassa työväenliikekin on joskus hairahtunut yliarvioimaan valtiollisen "ylätason" vaikutusmahdollisuuksiaan ja unohtanut, että valtio perimmiltään on sittenkin aina luokkavaltio.

Työväenluokan kansallisten "joukko-osastojen" kesken on syntynyt internationalismille täysin vierasta epäsolidaarisuutta ja keskinäistä kilpailua pääoman ylikansallistuessa. Tieteellisteknisen kehityksen kapitalistisen omaksumisen seurauksena syntyneet valtavat ylikansalliset monopoliyhtymät perustavat filiaalejaan halvan työvoiman maihin ja saavat siten aikaan kilpailutilanteen kehittyneiden kapitalististen maiden suhteellisen hyvin palkattujen työläisten ja näiden maiden "periferioiden" matalapalkkaisten työläisten välille. Suurpääoman kuuluttamaan "kansallisen kilpailukyvyyn" tunnukseen suostuminen merkitsisi kansainvälisesti ylikansallisten monopolien vahvistumista ja kansainvälisen työväenluokan asemien heikkenemistä. Kaikissa maissa voidaan muiden maiden paranevaan kilpailukykyyn vedoten alentaa palkkakustannuksia. Jos työväenliikkeessä kunnioitetaan työväenluokan kansainvälistä solidaarisuutta, niin mainittu tunnus on hylättävä.

Tieteellisteknisen kehityksen kapitalistinen omaksuminen on pakottanut monopolit ylikansalliseen valtiomonopolistiseen sääntelyyn imperialistisen integraation puitteissa. Tänäpäin ei työväenluokkaa vastassa ole vain yksityinen työnantaja, ei myöskään vain yksi porvarillinen valtio vaan yhä selvemmin koko kapitalistisen maailmanjärjestelmän mahti. Tässä mielessä kapitalististen maiden kansainvälinen integroituminen ei ole vain työväenluokan taloudellisen alistamisen, vaan myös poliittisen alistamisen menetelmä.

Syntyy uusia mahdollisuuksia

Kommunististen puolueiden sisäiset heikkoudet eivät siis yksin riitä selittämään niiden kannatuksen pysähtymistä. Toisaalta työväenluokan tietoisuuteen vaikuttavat ulkoiset olosuhteet eivät nekään yksiselitteisesti vaikuta luokkatietoisuuden kehitykseen. Muuttuneet olosuhteet luovat mahdollisuuksia hyvinkin erilaisille tietoisuuden kehityksen vaihtoehdoille.

Työväenluokan "etuoikeutetut" ryhmät voivat harhautua uskomään työläisten ja työnantajien yhteisiin etuihin. Yhtä hyvin kuitenkin

*Työmaakokous vuonna 1977
Wärtsilän Hietalahden telakalla.*

kin näiden kerrosten parissa voidaan tiedostaa kapitalistisessa yhteiskunnassa tyydyttämättä ja toteuttamatta jääneet uudet tarpeet, joita yhteiskunnallisen kehityksen myötä on syntynyt. Ja loppujen lopuksi saavutetut aineelliset edutkin ovat varsin epävarmoja. Niiden menettämisen uhkana ovat esimerkiksi jatkuva inflaatio ja työsuhteen jatkumisen epävarmuus – pakkolomautukset ja työttömyys.

Työtaitekevien perusjoukon taloudelliset vaatimukset ovat edelleenkin ajankohtaisia. Taistelua niiden puolesta vaikeuttavat kuitenkin pääoman persoonattomuus ja ylikansallistuminen sekä eri työläisryhmien kilpailu työvoimamarkkinoilla. Mutta yhteiskunnallisen pessimismin sijaan tilanne voisi synnyttää pyrkimystä uusiin taistelu- muotoihin: esimerkiksi ylikansallisten suuryhtiöiden eri maissa olevien tytäryhtiöiden työläisten järjestäytymisen yhteiseen taisteluun vaatimustensa puolesta. Eräs kamppailun tavoite voisi olla myös eri maissa toimivien ylikansallisten yritysten kansallistaminen.

Seuraako yhteiskunnan muutoksista alistumista vai uusien taistelurintamien muodostumista ei tietenkään määräydy tämän tai tuon poliittisen johtajan tahdon ja ratkaisujen mukaan. Siihen vaikuttavat hyvin monet erilaiset tekijät. Suuri merkitys on joka tapauksessa sillä aatteellisella kamppailulla, jota käydään työväenluokan tietoisuudesta. Tässä kamppailussa vallankumouksellisen työväenliikkeen on olosuhteiden muuttuessa kyettävä myös itse laadullisesti muuttumaan sekä vaatimuksiensa että järjestäytymisensä muotojen ja taistelukeinojensa suhteen. Tätä vaaditaan myös suomalaisilta kommunisteilta.

Eikä kysymys ole vain taloudellisesta taistelusta. Kamppailussa kommunisteille läheisten ja perinteisten tunnusten, rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta on siirrytty myös uuteen vaiheeseen.

Rauhanrintama laajenee

Jo yksin rauhan asia vaatii kommunisteilta uudenlaisia toimia. Pai-

*Suomen ja Neuvostoliiton nuorison
ystävyyshetimitapahtuma Oulussa 1981.*

nopeus on ollut ehkä liikaa vain vaatimuksissa ja kamppailussa rauhan asian etenemiseksi ennen muuta valtioiden ja niiden päämiesten neuvottelujen tietä. Varsinkin Helsingissä pidetty Ety-kokous herätti aikanaan tällaisia toiveita. Tilanne on nyt muuttunut. USA:n imperialistien uusi hyökkäyshenkinen politiikka on viemässä ihmiskuntaa uhkaavasti ydinsodan partaalle ja tässä uhkapelissä Eurooppa on jäämässä vain pelinappulaksi. Ei ole ihme, että juuri Euroopassa on kasvanut mahtava kansanliike rauhan puolesta. Myös meillä Suomessa on omatoiminen rauhantyö saanut harvinaisen suuret mittasuhteet ja siihen osallistuu mitä erilaisimpia kansalaispiirejä. Mittavat rauhanmarssit ja muut joukkoliikkeet rauhan puolesta osoittavat, että ihmiset eivät ole pelkästään huolestuneita, vaan he haluavat omakohtaisesti toimia sodan vaaraa vastaan.

Nykyinen rauhanliike on uusi haaste kommunisteille. Se vaatii aloitteellisuutta, osallistumista ja itseluottamuksen herättämistä tämän toiminnan mahdollisuuksiin. On keskusteltava ja toimittava tasavertaisessa yhteistyössä eri mielipiteitä edustavien rauhantahtoisten ihmisten kanssa. Samalla kommunisteilla on tietysti oikeus ja velvollisuus tuoda selkeästi esiin omat näkökantansa.

Toiminta maailmanrauhan puolesta on synnyttänyt tilanteen, jossa monopolien vastaisen taistelun tunnus perinteisesti ymmärrettynä saattaa johtaa väärin johtopäätöksiin. On helppo samaistaa militarismi ja monopolikapitalismi ja todeta, että monopolien vastainen taistelu on samalla sodanvastaista taistelua. Toki monopolien

kapitalismi ja imperialismi yleensä ottaen onkin aggressiivista ja pitää sisällään sodan ainekset. Tänään on kuitenkin kysymys ydinsodan uhasta ja siksi on ymmärrettävä, missä on tämän uhkan välitön syy. Sen muodostavat monopolikapitalistien kaikkein aggressiivisimmat piirit, joiden ytimenä ovat niin kutsutut sotateolliset yhteenliittymät. Jos tämän hetken päävastustajana pidetään juuri näitä, niin yhteistyön rakentamiseen rauhan puolesta avautuu laajempia näköaloja kuin monopolienvastaisen rintaman rakentamiseen. Jopa järkevä osa monopolikapitalistejakin saattaisi, ainakin teoreettisesti ajatellen, kuulua ydinsodan vastaiseen rintamaan.

Tämän kaikkein aggressiivisimpien monopolikapitalistien ja rauhanvoimien välisen ristiriidan rinnalla säilyy tietysti monopolien ja kansan välinen ristiriita samoin kuin työn ja pääoman välinen ristiriita. Mutta näistä ristiriidoista on ensimmäiseksi ratkaistava se, joka asettaa uhanalaiseksi koko ihmiskunnan olemassaolon.

Oma-aloitteisen, suoran ja välittömän demokratian tarve

Myös demokratiasta kamppailtaessa on syntynyt uusi tilanne. Mitkään entiset tavoitteemme eivät ole menettäneet arvoaan. On puolustettava ja pyrittävä edelleen laajentamaan sekä kehittämään kansalaisten demokraattisia oikeuksia ja vapauksia sekä demokraattisia laitoksia, joiden kautta kansan tahdon tulee näkyä ja kuulua. Samalla on kuitenkin ymmärrettävä se tosiasia, että monet tämän taistelun kautta saavutetut demokraattiset laitokset ovat jähmettyneet muodollisiksi ja rajoittuneiksi. Ne ovat virka- ja asiantuntijavaltaisuneet ja joutuneet epädemokraattisten ulkopuolisten painostusryhmien alaisiksi; niitä kahlehtivat byrokratia, teknokratia ja korporatiiviset valtioryhmät. Demokraattiset oikeudet ja vapaudet ovat jääneet puolitiehen, jopa kaventuneet ja yhä useammin ne koetaan vain muodollisiksi. Näistä syistä edustuksellisen demokratian laitokset ovat muuttuneet kansalle yhä etäisemmiksi. "Rötösherrajahti" on raapaissut vain tämän ilmiön pintaa.

Uhkaava sodanvaara, joukkotyöttömyys ja turvattomuus, ympäristön pilaantuminen sekä uusien inhimillisten tarpeiden synty ja kasvu luovat tilanteen, joka voi herättää apatiaa ja vetäytymistä mutta myös tarvetta ja valmiutta päästä vaikuttamaan välittömästi omaan elämäänsä ja yhteiskunnan kehitykseen. Kommunistien olisi kyettävä herättämään juuri viimeksi mainittuja pyrkimyksiä.

On vain muistettava, että ihmisten kiinnostusta ja tarvetta osallistua itse välittömästi omia asioitaan ja koko yhteiskuntaakin koskevaan päätöksentekoon, valvontaan ja ohjaamiseen ei ole mahdollista kanavoida yhteen tai kahteen tavoitteeseen tai toimintamuotoon. Byrokratianvastaisia pyrkimyksiä ei voida ohjata byrokraattisesti. Kysymys on työätekevien omanarvontunnon, osallistumistarpeen ja omatoimisuuden herättämisestä, jota vallankumouksellinen liike on alusta pitäen tavoitellut.

Luopumatta kommunisteille jo perinteiseksi tulleesta taistelusta

demokraattisten laitosten puolesta kommunistien on tänään kiinnitettävä huomionsa ja siirrettävä työnsä painopiste työtätekevien oma-aloitteiseen, suoraan ja välittömään demokratiaan. Näin syntyvän demokraattisen valvonnan kautta on mahdollista taistella monopolien tahtoon alistettujen edustuksellisten elinten byrokratismia, teknokratismia ja korporatismia vastaan. On löydettävä ja kehitettävä toimintamuotoja, jotka yhdistävät kansalaisia työpaikoillaan, asuma-alueillaan ja järjestöissään käsittelemään ja vaikuttamaan elämäänsä ja koko yhteiskuntaan vaikuttaviin ratkaisuihin. Näin rakennetaan perustaa todelliselle liittolaispolitiikalle. Kommunistien päämääränä oleva liitto ei voi rakentua eikä kestä, jos siitä sovitaan vain puoluejohtajien kabinettitapaamisissa.

Globaalit ongelmat ja tie sosialismiin

Aikaisemmasta poikkeavia näköaloja on otettava huomioon myös etsittäessä sosialismiin siirtymisen tietä. Siinä on otettava huomioon esimerkiksi edellä käsitellyt kapitalistiset yhteiskunnan rakennemuutokset ja demokratian puolesta käytävän taistelun painopisteen entistä korostuneempi sijainti kansanjoukkojen suoran vaikuttamisen kohdalla. Myös sosialismiin siirtymisen kansainvälisissä ehdoissa on uusia tekijöitä.

Koko ihmiskunnalle on tullut tieteellisteknisen kehityksen seurauksena ratkaistavaksi joukko yhteisiä ongelmia, joita voidaan täydellä syyllä nimittää ihmiskunnan yhteisiksi kohtalonkysymyksiksi. Niitä ovat rauhankysymyksen lisäksi luonnonvarojen riittävyyden ongelma ja kysymys luonnon säilymisestä yleensäkin, energiaongelma, ns. kolmannen maailman tilanne jne.

Kehitettäessä ohjelmaa Suomen tiestä sosialismiin ei voida sivuuttaa näitä ihmiskunnan yhteisiä, polttavan ajankohtaisiksi tulleet ns. globaaleja ongelmia. Jos niitä ei kyetä ratkaisemaan, on turha haaveilla jossain maassa erikseen edettävän ”kaikessa rauhassa” omaa tietä sosialismiin.

Globaalit ongelmat voidaan ratkaista vain kaikkien kansojen rauhanomaisella ja tasavertaisella yhteistyöllä. Ja kun näiden ongelmien ratkaiseminen vaatii koko ihmiskunnan yhteistoimintaa, on maapallollemme luotava ehdot, jotka tekevät tämän mahdolliseksi. Tähän on vain yksi keino: liennytykseen palaaminen, kilpavarustelun lopettaminen, aseidenriisunta ja sodan hylkääminen kansainvälisten ongelmien ratkaisemisen keinona.

Ihmiskunnan yhteisten kohtalonkysymysten ratkaisemisen vaatima rauhanomainen kansainvälinen yhteistyö edellyttää ja omalta osaltaan myös lisää kansojen taloudellisen ja poliittisen elämän sekä kulttuurikehityksen kansainvälistymistä. Kansainvälistymisestä tulee välttämätön ehto koko inhimillisen kulttuurin kehitykselle. Tätä voidaan pitää vain myönteisenä kehityksenä.

Inhimillisen kehityksen jatkuminen vaatii tänään arvioimaan uudelleen kansainvälisten suhteiden periaatteet. Kamppailu kaikkien maiden ja kansakuntien laajan, rauhanomaisen ja rakentavan yhteis-

työn puolesta, toiminta tämän linjan vakiinnuttamiseksi kansainvälisessä elämässä, sen edellyttämien normien vastuunalainen noudattaminen on aikakautemme päätehtävä. Siksi sen tulee olla myös kommunistien strategian päätehtävä. Sen toteuttamisen kautta avautuvat sosialisminkin näköalat.

KOM-teatteri ja Agit Prop esiintymässä SKP:n julkisen toiminnan 30-vuotisjuhlassa Helsingin Stadionilla. Kaj Chydenius johtaa.

Luokkaprojekti oli apulaisprofessori Raimo Blomin johtama tutkimushanke 1980-luvun alussa. Nelivuotiseen tutkimukseen osallistuivat Blomin lisäksi Liisa Rantalaiho, Antti Alanen, Heikki Kerkelä, Marja Järvelä, Harri Melin, Pasi Valtée, Jouko Nikula, Markku Kivinen, Arja Tyrkö, Ismo Teikari, Elisa Mikkola, Pertti Julkunen ja Jussi Tuormaa. Projekti oli osa kansainvälistä tutkimusta. Tuloksista julkaistiin mm. kirja Suomalaiset luokkakuvassa (1984).

LUOKKAPROJEKTI:

Luokat ja hegemonia Suomessa

Ote Raimo Blomin, Markku Kivisen, Harri Melinin, Jouko Nikulan ja Liisa Rantalaihon artikkelista, Tiede & Edistys 3/84

Kehittyneiden kapitalististen yhteiskuntien luokka-analyysin yhteydessä ei voi ohittaa kysymystä, miten kapitalismin tunkeutuminen kaikkiin yhteiskunnallisiin suhteisiin ja sen kääntöpuoli – laajeneva valtiollistuminen – vaikuttavat yhteiskunnallisiin ristiriitoihin.

Monista eri näkökulmista ja teoreettisista lähtökohdista on nostettu esiin ”systeemin tunkeutuminen elämismaailmaan” ja siihen liittyvä yhteiskunnallisten konfliktirintamien muuttuminen. Monet tutkijat otaksuvat perinteisten luokkavastakohtien menettävän merkitystään yhteiskunnallisten ristiriitakenttien hajautuessa. Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden katsotaan edustavan sellaista vastarintaa, joka ei enää perustu luokka-alistamiselle.

Tutkimustemme tulosten perusteella on mahdollista esittää seuraavat yleisluontoiset reunahuomautukset tähän konfliktirintamien muutosta koskevaan keskusteluun.

(1) Palkkatyöläistyminen ei merkitse luokkaristiriitojen katoamista, mutta ei liioin suoraviivaista ja kaikenkattavaa proletarisoitumista. Päinvastoin palkkatyöläisten kesken esiintyy uudentyyppisiä luokkaristiriitoja. Luokkaristiriitojen häviämisen sijasta olisi-kin puhuttava niiden ilmenemismuotojen monimutkaistumisesta ja kietoutumisesta toisen tasoihin eriytymisprosesseihin, jotka liittyvät sekä kansalaisyhteiskuntaan että työmarkkinoiden segmentoitumiseen.

(2) Suomen työväenluokan jakautumisessa esiintyy tendenssi työmarkkinoiden segmentoitumiseen ja siis suorituskeskuksen ja periferian eron muodostumiseen, mutta nykyisin keskeinen rajalinja on kuitenkin toisaalla: teollisuuden (ja osittain kaupan) työläisten eroissa palvelujen ja rahapääoman työläisiin nähden. Nämä erot yhdistyvät myös sosiaalisen sukupuolen ja poliittisen kulttuurin eroihin. Teollisuustyöläiset edustavat vielä perinteistä miehistä työväenkulttuuria, naisvaltaiset palvelualat ja pääoman kierron työläiset taas uudemmaa muotoutumassa olevaa työväenkulttuuria.

(3) Suomen työväenluokalle on tyypillistä kansainvälisesti katsoen erittäin korkea ammatillinen ja myös poliittinen organisoitumisaste. Toisaalta työväenluokan organisaatioiden valtiollistuminen ja integroituminen porvariston ”kansainvälisen kilpailukyvyyn” pro-

Mielenilmaus Wärtsilän yhtiökokouksen edessä 1982.

jektiin näkyy alhaisena järjestöaktiivisuutena, poliittisena apatiana ja yhteiskunnallisen voimattomuuden tunteina. Onkin perusteltua puhua sellaisesta valtion ja kansan ristiriidasta, joka ilmenee jakaantumisenä toisaalta suppeaan asioiden hoitajien ja poliittisesti aktiivisten joukkoon ja toisaalta laajaan, politiikasta pitkälti vieraantuneiden joukkoon. Tämä ristiriita ei kuitenkaan ilmene vain uusissa yhteiskunnallisissa liikkeissä, vaan usein kietoutuneena esimerkiksi perinteiseen pikkuporvarilliseen populismiin.

(4) Uudet keskiluokat muodostavat hyvin heterogeenisen joukon. Niiden kohdalla ei voida puhua vain työväenluokkaa lähenevistä intresseistä, vaan monia erilaisia luokkatilanteita heijastavista ristiriidoista ja erityisintresseistä. Tämä koskee myös olennaisia kontrolliin ja työn luonteeseen liittyviä kysymyksiä. Itse kapitalismi tuottaa eri luokille erilaisia edellytyksiä kapitalismin ylittävien käytäntöjen muodostumiselle. Esimerkiksi uusien liikkeiden kannattajapohjan keskiluokkaisuus ei välttämättä merkitse, etteivätkö ne voisi ajaa etuja, jotka voivat ulottua koskemaan koko yhteiskuntaa. Mutta sellaisten käytäntöjen muodostuminen ei ole vain teorian tai tutkimuksen ongelma.

Valmetin työntekijöitä 1981 yhtiön pääkonttorin edessä.

ENSIO LAINE

(2.11.1927)

Toimi kansanedustajana vuosina 1968-1995, aluksi SKDL:n ryhmässä ja kun se hajotettiin, Demokraattisessa Vaihtoehdossa. Myös pitkäaikainen Turun kaupungin valtuutettu 1954-2000. Liittyi SKP:hen 1946. SKP-yhtenäisyyden keskuskomitean jäsen 1986-1994. Toiminut mm TUL:ssä, KRL:n puheenjohtajana, SNS:n varapuheenjohtajana.

ENSIO LAINE:

Työllisyyslaki ja idänkauppa

Puheenvuoro eduskunnassa 25.9.1986

Hallituksen esitys työllisyyslaiksi on täysin riittämätön. Se ei alkuunkaan vastaa niihin haasteisiin, jotka pitkäaikainen joukkotyöttömyys ja työttömyyden kasvun näköalat aiheuttavat. Se ei vastaa myöskään perustuslaissa asetettua velvoitetta työn turvaamisesta kaikille sitä tarvitseville. Se lyö laimin työttömien tarpeet työn saannin ja riittävän toimeentulon turvaamisesta.

Lisäksi hallituksen esitys merkitsee valtiovallalle kuuluvan työllistämisvelvoitteen siirtämistä kunnille ja näin ollen valtiontalouden paikkaamista kuntien ja niiden veronmaksajien vaikeuksien ja raskaiden kasvattamisen kustannuksella.

Maassamme tarvitaan uusi työllisyyslaki, mutta sen pitää olla parempi kuin hallituksen esitys. Sen on lähdettävä, kuten eduskunta on perustuslakiin viitaten toistuvasti esittänyt, täystyöllisyyden tavoitteen toteuttamisesta. Päävastuu on valtiovallalla. Laissa on kuitenkin asetettava vastuu myös suuryrityksille ja liikelaitoksille. Kyllä kunnatkin on syytä kytkeä mukaan työn järjestämisessä työttömille, mutta valtiovallan on vastattava kustannuksista.

Eduskunnan on siis korjattava lakia. Siihen tähtää Demokraattisen Vaihtoehdon eduskuntaryhmä työllisyyslakialoitteellaan.

Idänkaupan supistus maan etujen vastaista

Tyrmistyneinä olemme ottaneet vastaan tiedon, että hallituksen hyväksymänä valmistellaan idänkaupan suurmittaista leikkaamista, joka aiheuttaa lähes 50 000 työpaikan menettämistä. Emme hyväksy tällaista maan ja kansan etujen vastaista, suorastaan epäisänmaallista toimintasuunnitelmaa, vaan vaadimme kokonaan päinvastaisia toimenpiteitä työllisyyden turvaamiseksi.

Hallituksen valitsema toimintalinja merkitsee jyrkkää käännettä Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisen yhteistyön tasossa, jossa jo nyt on tapahtunut olennaista alenemista. Hallituksen valitsema toimintalinja idänkaupan leikkaamiseksi on maan ja kansan etujen vastaista. Se on epäisänmaallista toimintaa. Sen vaikutukset heijastuvat kielteisellä tavalla maittemme ystävyys-suhteisiin, joiden keskeisenä elementtinä ovat olleet taloudelliset yhteistyösuhteet.

Suomen ja Neuvostoliiton taloussuhteiden tilaan ja tulevaisuuden näkymiin ovat puuttuneet monet yhteiskunnalliset tahot. Erityisen huolensa ovat lausuneet metallin ja monien muiden alojen työläiset. Suomi-Neuvostoliitto –seura kiinnitti asiaan huomiota viime viikonvaihteessa pidetyssä liittovaltuuston kokouksessa.

Demokraattisen Vaihtoehdon eduskuntaryhmä on mm. vaihtoehtobudjetissaan vaatinut kiireellisiä toimenpiteitä Neuvostoliitosta tapahtuvan tuonnin kasvattamiseksi ja monipuolistamiseksi.

*Lahden työttömien marssi
Helsinkiin vuonna 1978
maakaasuputken rakentamiseksi
kävi muun muassa
Kulttuuritalolla.*

Yhteinen välikysymys

Demokraattisen Vaihtoehdon eduskuntaryhmä on ehdottanut SKDL:n ja Vihreiden eduskuntaryhmille ja kansanedustaja Liisa Kulhialle yhteisen välikysymyksen tekemistä hallitukselle. Tarkoituksenamme on saattaa hallitus vastuuseen neuvostokauppaa koskevien asioiden huonosta valmistelusta ja riittämättömistä toimenpiteistä idänkaupan kehityksen turvaamiseksi.

Meidän tavoitteenamme on turvata Suomen ja Neuvostoliiton taloussuhteiden kehittäminen. Sitä tarkoittavat esittämämme toimenpide-ehdotukset. Kansan on syytä sanoa mielipiteensä jo ennen vaaleja. Siihen tarjoaa mahdollisuuden käynnistyvä kansan välikysymys, joka asettaa vastuun jokaiselle ministerille ja myös jokaiselle kansanedustajalle.

RISTO ULJAS
(11.6.1949)

Tiedonantajan pitkäaikainen toimittaja.

RISTO ULJAS:

SKP(y) kartoitti Suomen saastuttajat

Tiedonantaja 6.4.1989

Metsäteollisuus on selvästi maamme pahin ympäristön saastuttaja. Jos arvioidaan eri laitosten sekä ilmaan että veteen päästämät saasteet yhteensä, saastuttajalistan kärkeen sijoittuu hieman yllättäen Rauma-Repolan Rauman tehtaat sekä Veitsiluoto Oy:n Kemin tehtaat, ilmenee SKP(y):n selvityksessä maamme pahimmista saastuttajista.

Saastuttajakartoitus julkistettiin ja luovutettiin ympäristöministeri Kaj Bärlundille keskiviikkona. Vaikka maassamme julkaistaan runsaasti ympäristöä koskevia tietoja, ei vastaavaa vertailevaa selvitystä ole aiemmin laadittu.

– Kartoituksemme antaa konkreettista tietoa elinympäristömme tilasta ja sitä kuormittavista laitoksista. Raportti on tarkoitettu ympäristönsuojelua ajavien kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen tueksi, mutta myös viranomaistoiminnan avuksi, korosti SKP(y):n puheenjohtaja Jouko Kajanoja.

Bärlund piti kartoituksen tietoja mielenkiintoisina ja sanoi yhtyvänsä myös muun muassa sen yhteydessä esitettyyn vaatimukseen maakaasun saamisesta laajaan käyttöön.

Selvityksen kohteena ovat ilmanpäästöistä hiukkaset (pöly), rikidioksidi sekä typen oksidit. Vesipäästöistä on kartoitettu biologinen hapenkulutus, fosfori ja typpi. Nämä ovat yleisimmät mm. viranomaisvalvonnan kohteena olevat päästöt. Kartoitus perustuu tuoreimpiin käytettävissä oleviin tietoihin vuodelta 1987.

Kymen metsäteollisuudella suurimmat jätevesipäästöt

Vesistöjä saastuttaa odotetusti selvästi raskaimmin kemiallinen metsäteollisuus.

Pahinta jälkeä tekevät yhteen lasketun vesistökuormituksen osalta Kymen läänin suuret tehtaat: Enso-Gutzeitin Kaukopään tehtaat Imatralla sekä Kymmenen Kaukaan tehtaat Lappeenrannassa. Molempien jätevedet menevät Neuvostoliiton puolelle. Kaukopää laskee jätteensä Vuoksen kautta Laatokkaan ja Kaukaan laskupaikka on Saimaassa lähellä Saimaan kanavan suuta, joten ne menevät suurek-

si osaksi Viipurinlahteen.

Seuraavaksi suurimmat jätevesipäästöt tulevat Veitsiluodolta Kemissä ja Kymmenen Kuusankosken tehtailta.

Eri kuormitustekijöiden osalta vesistöjen happea kuluttava saaste-kuormitus on suurin Kaukopäällä. Eniten typpeä lykkäävät vesiin Kymmenen Kuusankosken tehtaot ja typpeä Metsä-Serlan Savon Selu Kuopiossa.

Metsäteollisuuden vesistökuormitus on niin massiivista, että jätevesipäästöjen listalla 31 ensimmäistä tuotantolaitosta ovat metsäteollisuutta. Vasta 32. on muiden alojen teollisuuslaitoksista suurin saastuttaja – Neste Oy:n laitokset Porvoon maalaiskunnassa.

Vaikka vesiensuojelua on tehostettu, se ei riitä. Vesistöihin pääsee edelleen liikaa hapen kulutusta lisääviä aineita sekä rehevöitymistä aiheuttavia typpi- ja fosforiyhdisteitä. Tästä syystä monien sisävesien ja merialueiden luonnontila huononee edelleen, korostetaan SKP(y):n tiedotteessa.

Siinä vaaditaan tiukkoja vähennyksiä vesien saastutukselle, ja myös vesiin joutuville ”erikoismyrkyille”, kuten raskasmetalleille, sekä maa- ja metsätalouden saasteille. Näitä päästöjä ei ole tarkasteltu lähemmin tässä kartoituksessa.

Keskustelutilaisuus Porissa vuonna 1977 saastepäästöistä.

Rautaruukki, Helsinki ja Neste pahimmat ilmanpilaajat

Pahimmat ilmansaastuttajat ovat Rautaruukin Raahen tehtaot ja Helsingin kaupungin energialaitos, kun eri ilmapäästöt lasketaan yhteen. Kuitenkin Rautaruukin osalta tilanne parantunee jo tänä vuonna merkittävästi, koska tehdas on luopunut runsaasti rikkiä sisältävän malmin käytöstä ja korvannut raskasta polttoöljyä koksaa-mokuonalla.

Seuraavaksi pahimpia ilmansaasteiden levittäjiä ovat Neste Oy:n tuotantolaitokset Porvoon maalaiskunnassa sekä Imatran Voiman hiilivoimalat Inkoossa ja Naantalissa. Viidentenä on Rauma-Repolan Rauman tehtaot.

Eri osatekijöiden mukaan tarkasteltuna suurimmat pöly- ja muut

*Maakaasumarssijoita tulossa Lahdesta kohti
Helsinkiä 1978.*

hiukkaspäästöt leviävät ilmaan Metsä-Serlan Mäntän tehtailta. Rik-
kidioksidia syyttää eniten Rautaruukki Raahessa. Typen oksideilla il-
maa saastuttaa pahiten Helsingin kaupungin energialaitos.

Puhtaampaa ilmaa maakaasulla

SKP(y) vaati kartoituksen julkistamisen yhteydessä ilmapäästöjen vä-
hentämistä oleellisesti tähänastisia suunnitelmia nopeammin, kos-
ka pohjoinen luontomme, vesistömme ja metsämme ovat erittäin
haavoittuvia nimenomaan happosateille. SKP(y) ilmoitti yhtyvän-
sä mm. Suomen luonnonsuojeluliiton metsäadressin vaatimukseen,
jonka mukaan rikkipäästöjä on vähennettävä 90 % ja typpipäästöjä
75 % 1980-luvun alun tasosta.

Keskeiseksi keinoksi todettiin maakaasun käytön voimakas lisää-
minen. Länsi-Suomen maakaasuputkesta on tehtävä pikaisesti pää-
tös. Samoin nopeasti on ratkaistava kaasuputken vetäminen Kosta-
muksesta Pohjois-Suomeen.

Verkon laajentaminen tuo maakaasun pahimpien ilmansaas-
tuttajien käytettäväksi ja mahdollistaa sen käytön myös uusien voi-
maloiden energialähteenä.

Lähiaikoina päätetään suurista voimalaratkaisuista mm. Helsin-
gissä, Porissa, Oulussa, Kotkassa ja Kemissä. Nämä päätökset on teh-
tävä maakaasun varaan, SKP(y):n edustajat vaativat.

He huomauttavat maakaasun olevan muita fossiilisia polttoainei-
ta edullisempia myös kasvihuoneilmiön torjunnan kannalta. Kaasun
hiilidioksidipäästö energiayksikköä kohti on selvästi hiiltä, öljyä ja
turvetta vähäisempi, vaikka sekään ei ole ongelmaton.

Se sijaan kohtalokkaaksi virheeksi nimettiin valtioneuvoston äs-
kettäin hyväksymän sähköhuollon runkosuunnitelman linja, jonka
mukaan energiankäyttöä lisätään rajusti ja uusi kapasiteetti raken-
netaan pääosin kivihiiilen varaan. Maakaasun lisäksi energiapoliti-
ikan tavoitteeksi asetettiin säästö sekä korvaavien energialähteiden ja
säästävän teknologian kehittäminen.

Esimerkiksi otsonikerrosta tuhoavat freonipäästöt eivät ole mu-
kana kartoituksessa, mutta SKP(y) edustajat vaativat myös freonien
käytön lopettamistavoitteen tiukkaa toteuttamista.

Teollisuuden voitot ympäristönsuojeluun

Metsä- ja muu teollisuus on kasvattanut voittojaan viime vuosina
oleellisesti. Voittoja on viety suuria määriä ulkomaille ja käytetty
kasinotalouteen. Samaan aikaan teollisuus vaatii verovarojen käyt-
töä omiin ympäristönsuojeluinvestointeihinsa, SKP(y):n edustajat ar-
vostelivat.

Heidän mukaansa suojelukustannusten maksamisessa on nou-
datettava aiheuttamisperiaatetta ja mm. metsäteollisuus velvoitet-
tava käyttämään voittoja ympäristönsuojeluun. Myös saasteveron
avulla voidaan kiirehtiä teollisuuden siirtymistä vähemmän saastut-

tavaan tuotantoon.

Lähiajan tavoitteeksi nimettiin lisäksi yhtenäisen ja tiukan ympäristölainsäädännön ja -lupajärjestelmän aikaansaaminen. Samalla ympäristösuojeluun vaadittiin lisää resursseja ja ympäristöhallinnon asettamista voimakkaaksi kehittämiskohteeksi.

Tiedot kansalaistoiminnan tueksi

Puheenjohtaja Jouko Kajanoja totesi nyt julkistetun selvityksen tavoitteeksi sen, että kansalaiset saavat konkreettista tietoa ja voivat sen nojalla puuttua ympäristökysymyksiin entistä tehokkaammin.

Kansanedustaja Marja-Liisa Löyttyjärvi toivoi muun kansalaistoiminnan ohella erityisesti ay-liikkeen ajavan ympäristönsuojelua tähänastista tehokkaammin, mistä onkin viime ajoilta selviä merkkejä.

SKP(y):n ympäristövastaava fil.tri Heikki Haapala kertoi kartoituksen tekemisen osoittaneen pahoja puutteita ympäristötietojen saannissa ja julkisuudessa. Hän kertoi tarkoituksena olevan, että kartoitus kohdistetaan myös muihin haitallisiin päästöihin ja sitä jatketaan vuosittain.

Vuorosoutu 1982. Etualalla kansanedustaja Esko-Juhani Tennilä.

SKP:n 60-vuotisjuhla Stadionilla 1978.

V LUKU

S KP:n hajotus ja hajaannus

SKP:ssä kärjistyivät sisäiset ristiriidat, joita puolueen vastustajat käyttivät hyväkseen.

Puolueen edustajakokous päättyi vuonna 1969 avoimeen hajaannukseen. Jäsenistön yhtenäisyystahto johti jo seuraavana vuonna ylimääräiseen edustajakokoukseen.

Monista kiistoista huolimatta puolue säilyi yhtenäisenä vuoteen 1984 asti. Sen jälkeen SKP hajotettiin, vietiin konkurssiin ja yritettiin lopettaa. Noin puolet jäsenistä erotettiin. Hajotus ja hajaannus ulotettiin myös kansandemokraattiseen liikkeeseen.

Oikeus kumosi hajottavan edustajakokouksen päätökset ja erottamiset. SKP:n toimintaa jatkaneet jäsenet palauttivat puolueen uudelleen rekisteriin.

AARNE SAARINEN
(5.12.1913 – 13.4.2004)

SKP:n puheenjohtaja 1966-1982. Liittynyt SKP:hen sodan jälkeen. Rakennustyöläisten liiton puheenjohtaja 1954-1966. Valittiin SKP:n keskuskomiteaan 1957 ja poliittiseen toimikuntaan 1964. Kansanedustaja 1962-1970 ja 1972-1983. SKDL:n varapuheenjohtaja 1976-1985. Teoksia mm. Suomalaisen kommunistin muistelmat.

AARNE SAARINEN:

SKP:n sisäiset ongelmat

Kirjasta Suomalaisen kommunistin kokemuksia, Tammi 1984 (ote)

Vuosien varrella minulta on usein kyselty: ”Mistä te kommunistit riitelette? Mistä on oikein kysymys?” Kysymyksiin on vaikea vastata, sillä kiista on hyvin monimutkainen ja vaikeaselkoinen, varsinkin ulkopuolisille. Se on yhtä käsittämätöntä kuin kirkollisten opillisten erimielisyyksien selvittäminen ateistille.

Suhde klassikoihin

Eräs tekijä on käsitykseni mukaan perinne ja sen kulkeminen kommunistisessa liikkeessä. Peruskäsitykset on otettu marxilaisuuden klassikoiden teoksista. Niihin on opittu suhtautumaan kuin ”pyhiin” kirjoihin, eikä aina otettu huomioon sitä objektiivista yhteiskunnallista todellisuutta, joka on vallinnut heidän ympärillään silloin, kun he ovat mietiskelleet ja kirjoittaneet. Tämän virheellisen suhtautumisen merkitys on kasvanut sitä mukaa kuin maailma ja yhteiskunnallinen todellisuus on muuttunut. Ja muutokset ovat olleet todella suuria. Tämä koskee erityisesti tiedettä ja tekniikkaa, koulutusta, sen laajuutta ja tasoa. Siitä johtuu, että osa kommunistista liikettä on lahkoutunut. Myös uskonnollisissa liikkeissä on aina esiintynyt samankaltaisia ilmiöitä.

En sano tätä siinä mielessä, ettenkö arvosta ja kunnioita marxilaisuuden klassikoita. Onhan omakin maailmankatsomukseni rakentunut heidän kehittämiensä ajatusten pohjalle. Mutta vuosien mittaan ja oman kokemukseni perusteella olen pyrkinyt omaksumaan sen epädogmaattisena, elävänä ja muuttuvana tieteenä, en valmiina annettuna ”oppina”.

Yhteistyön vaikeus

Toinen tekijä – niin ikään vahvasti perinteinen – on suhtautuminen sosialidemokraatteihin ja sosialisteihin sekä yhteistyöhön heidän kanssaan. Pelätään ns. ideologista tartuntaa ja joutumista toisten johdettaviksi. Lähdetään siitä, että kommunisteilla tulee olla yhteis-

työssä ”johtava” asema ja rooli. Ei oteta huomioon, että yhteistyö ei voi olla yhden osapuolen sanelua, vaan se edellyttää tasavertaisuutta ja osapuolten itsenäisyyden kunnioittamista. Se puolestaan vaatii tiettyjä kompromisseja, sovittelua. Tämä on monille kommunisteille vastenmielinen asia. Eihän kompromissi ja mielipiteiden sovittelu ole aina kovin miellyttävä asia, mutta monipuoluejärjestelmässä se on välttämätöntä.

Mielessäni on aina näissä yhteyksissä Marxin ajatus perinteen voimasta ja jatkuvuudesta. SKP:n perustamisen vaiheessa omaksuttiin kielteinen asenne parlamentaariseen, ammatilliseen ja osuustoiminnalliseen toimintaan. Tosin kantaa tarkistettiin hyvin pian O.W. Kuusisen näkyvän ja vaikuttavan toiminnan tuloksena. Mutta tuo asenne jäi itämään osassa katkeroituneimpia vaistonvaraisia vasemistolaisia. Viha sos. dem. puoluetta ja sen johtoa kohtaan oli syvä. Tämä asenne näkyi 1930-luvullakin, jolloin Kominternin päätöksellä ryhdyttiin yrittämään myös Suomessa työväenluokan yhteisrintamaakin laajemman kansanrintaman rakentamista fasismia ja sota vastaan. Kommunistien keskuudessa ilmeni melko laajalti vastahakoisuutta yhteistoimintaan nimenomaan sosialidemokraattien kanssa, jotka usein varsin ylimalkaisestikin leimattiin työväenluokan pettureiksi ja jopa ”sosiaalfasisteiksi”. Tämäkin perinne on josain määrin ollut jatkuvaa suomalaisessa kommunistisessa liikkeessä. Se tuntui ja näkyi myös sinä aikana, kun olin SKP:n puheenjohtajana. Tyypillisin esimerkki oli syksyllä 1967, kun SKP:n keskuskomiteassa käsiteltiin edellä kuvaamaani ammattiyhdistysliikkeen järjestöllistä yhtenäistämistä SKP:n ja SDP:n välillä allekirjoitetun puoluesuosituksen pohjalta. Tällöin keskuskomitean vähemmistö asetui vastustamaan sopimusta ja asiasta jouduttiin äänestämään monta kertaa. Enemmistön äänin sopimus hyväksyttiin.

Totta on, että sosialidemokraatit ovat aikoinaan itsekkin syyllistyneet siihen, että kommunistien keskuudessa on syntynyt kielteinen ja jopa vihamielinen suhtautuminen yhteistyöajatukseseen. Mutta tämäkin on osoitus siitä, että ääriasenteet synnyttävät vihamielisyyttä ja että vihamielisyys synnyttää uutta vihamielisyyttä. Tämä tosiasia pätee myös kommunistien keskinäisessä riitelyssä.

SKP:n ylimääräisen edustajakokouksen valitsema keskuskomitea järjestäytymiskokouksessa 1970.

1969

Moskovassa pidettiin kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous.

SKP:n 15. edustajakokouksessa päättyi avoimeen hajaannukseen. Uusi puolueohjelma hyväksyttiin erimielisesti. Pääsihteeriksi nousi Arvo Aalto.

Tiedonantaja-lehdestä tehtiin SKP:n kahdeksan piirijärjestön muodostaman Tiedonantaja-yhdistyksen julkaisema valtakunnallinen sanomalehti.

Sirola-opiston käyneistä ”musta lista” ryönantajille.

Opiskelijaliikkeen lakot ja mielenosoitukset yliopistojen hallinnon demokratisoimiseksi alkavat.

Kettil Bruunin ja Antti Eskolan teos ”Taloudellinen valta Suomessa” ilmestyi.

1970

SKDL sai eduskuntavaaleissa 16,6 % äänistä ja 36 paikkaa, menettäen viisi paikkaa. TPSL menetti kaikki paikkansa. SDP sai 52 paikkaa.

14.2. pidettiin SKP:n ylimääräinen, eheyttävä edustajakokous.

Leninin syntymän 100-vuotisjuhlat.

Shaahin vastaiset mielenosoitukset Helsingissä kesäkuussa.

Yrjö Engeströmin kirja ”Koulutus luokkayhteiskunnassa”.

Aulikki Oksasen levy ”Kenen joukoissa seisot?”

Maksimalismi ja subjektivismi

Kolmas tekijä on maksimalismi. Osa kommunisteja haluaa asettaa tavoitteet mahdollisimman korkealle, riman niin ylös, ettei sitä voida vallitsevissa oloissa ylittää. Tämä tehdään joskus väärin käsitysten ja arvioiden varassa, mutta käsitykseni mukaan yleisimmin taktisista syistä tarkoituksena ”paljastaa” poliittiset kilpailijat ”työväenluokan pettureiksi” ja saavuttaa siten lisää kannatusta. Tämä taktiikka oli varsin yleinen aikana, jolloin puolue oli yhtenäinen tai ainakin nykyistä yhtenäisempi. Silloin sitä sovellettiin yksinomaan sosialidemokraatteihin. Myöhemmin, kun puolue oli jo sisäisesti jakautunut kahtia, vähemmistö alkoi soveltaa samaa taktiikkaa myös puolueen enemmistöön ”paljastaakseen” senkin ”työväenluokan pettureiksi”. Paljastusten katsottiin palvelevan puolueen sisäistä valtataistelua. Sillä haluttiin osoittaa, että johdossa ovat ”revisionistit”, jotka on karkotettava puolueen johdosta.

Neljäs tekijä on tietynlainen subjektivismi. Se lähtee siitä, että puolueen tappiot ja voitot riippuvat ratkaisevasti puolueen johdosta. Puoluejohdon tahdolla on sen mukaan ratkaiseva merkitys. Siihen eivät vaikuta ainakaan sanottavasti muut tekijät, kuten yhteiskunnallinen todellisuus ja miten ihmiset sen itse kokevat, ei myöskään muiden puolueiden toiminta, niiden tahto ja kyky kilpailla kommunistisen puolueen kanssa.

Edellä olen luetellut mielestäni tärkeimmät kommunistien riitosen aiheet. Niitä on muitakin, kuten henkilökohtaiset sympatiat ja antipatiat, henkilökohtaiset edut ja pyrkimykset, mutta niillä ei ole kovin suurta merkitystä.

TAISTO SINISALO:

Mitä kommunistisessa liikkeessä tapahtui 1960- ja 70-luvulla?

Alustus Tampereen sosialistisessa piirikoulussa 24.10.1979, julkaistu kirjassa Toisenlainen puolue, lyhennelmä

Monille pari viimeistä vuosikymmentä on niin voimakkaasti ja omakohtaisesti elettyä elämää, että tuntuu tarpeettomalle asioiden ja tapahtumien kertominen. Kuitenkin arviointi omakohtaisesti koetus-takin aina auttaa etsimään tietä eteenpäin – näkemään tehtäviä, joita uusi vuosikymmen eteemme tuo. Työväenliikkeen piirissä on myös paljon tovereita, joille on vaikeaa, osalle jopa mahdotontakin muodostaa omakohtaista kuvaa viime vuosikymmenien tapahtumista.

Tämä kirjoitus ei ole mikään kokonaisvaltainen 1960- ja 1970-luvun erittely. Tällainen on ”Suomalainen kapitalismi” – tutkimus (tutkimus yhteiskunnallisesta kehityksestä ja sen ristiriidoista sodanjälkeisessä Suomessa, Love Kirjat 1979). Esimerkiksi taloudellisen ja porvarillisen hallitsemistavan kehitys on tuossa tutkimuksessa käsitelty sellaisella perusteellisuudella, että siihen toivoisin jokaisen voivan tutustua.

Suuntataistelun vuosikymmenet

1960- ja 1970-lukuja ovat työväenliikkeessä hallinneet voimistuneet suuntataistelut.

Jonkin erillisen ajankohdan tarkastelu synnyttää aina helposti näköharhaa. Sellainen epäilemättä olisi myös se, että vain viimeisillä vuosikymmenillä olisi työväenliikkeessä käyty suuntataisteluja. Kuitenkin taistelujen tälläkin lohkolla on omat vuoksensa ja luoteensa. 1960- ja 1970-luku tulevat jäämään kansainvälisen työväenliikkeen historiaan suuntataistelujen kärjistyneinä kausina. Näiden taistelujen vaikutus on koettu aikaisempaa syvällisempänä ja laajempaanakin muun muassa siksi, että työväenliikkeen vaikutus ja erityisesti kommunististen puolueiden asema yhteiskunnassa on suuresti kasvanut toisen maailmansodan jälkeen.

Suomen ilmiöitä on syytä katsella kansainvälisissä yhteyksissään,

TAISTO SINISALO

(29.6.1926 – 26.3.2002)

Toimi SKP:n varapuheenjohtajana 1970-1982. SKP:n järjestöjen keskuskomitean ja SKP-yhtenäisyyden puheenjohtaja 1986-1988. Liittyi SKP:hen 1944. Valittiin 1947 SDNL:n Kymen piirisihteeriksi, SKDL:n valistus- ja piirisihteeriksi ja sitten SKP:n Kymen piirisihteeriksi. Valittiin SKP:n keskuskomiteaan 1962 ja poliittiseen toimikuntaan 1965.

Kansanedustaja 1962-1979. Pitkäaikainen Kotkan kaupunginvaltuutettu. Teoksia mm. Kommunistin puheenvuoro, Niin muuttuu maailma, Vastaus on vasemmistopolitiikka, Päälinjalla.

mutta samalla nähdä myös tietyt erityispiirteet. Niitä ovat muun muassa Suomen ja Neuvostoliiton YYA-sopimukseen perustuva laajamittainen yhteistyö, maamme paikka monessa suhteessa edelläkävijämaana kapitalistisista maista rauhanomaisen rinnakkaiselon järjestelmässä, kommunistisen liikkeen huomattavan laaja joukkopohja ja vaikutus yhteiskunnassa.

Voidaksemme tarkastella, mitä taistelu opportunistia vastaan on ollut, on ensin vastattava kysymykseen, mitä opportunisti työväenliikkeessä merkitsee. Lenin on antanut tähän varsin tyhjentävän vastauksen kirjoittaessaan: ”Opportunisti on opportunistia sen tähden, että se uhraa liikkeen perusedut sellaisten hetkellisten etujen ja tavoitteiden vuoksi, jotka perustuvat mitä lyhytnäköisempiin ja pin-tapuolisimpiin laskelmiin.” (Leninin teosten 16. osa sivu 306)

Opportunisti ilmenee sekä luokkataistelun käytännössä että teoriassa. Teoriassa se on saanut revisionismin muodon. Revisionismi taas on sellaista opportunistia, joka käyttää muodollisena lippunaan marxilaisuutta, mutta jonka tarkoituksena on marxilais-leniniläisen teorian vallankumouksellisen luonteen hävittäminen, sen perusperiaatteiden mustaaminen ja mitätöiminen, niiden korvaaminen olemukseltaan pääasiassa pikkuporvarillisilla käsityskannoilla sekä opportunistin aatteellinen perustelu ja puolustelu politiikassa.

1950-luvun perintö

Vuosikymmenet eivät tietenkään esiinny yhteiskuntaelämässä jonain erillisinä kausina. Ne ovat tiiviissä yhteydessä niitä edeltäneisiin ja myös niitä seuraavaan aikaan. Jo 1950-luvulla, varsinkin sen jälkipuoliskolla, koettiin opportunistin tuntuva aktivoituminen. Sillä oli oma vaikutuksensa 1960-luvun opportunistin purkauksiin.

Oikeisto-opportunistin nousu näkyi monissa maissa. USA:n kommunistisessa puolueessa opportunistit julistivat jo tuolloin kapitalismin kokeneen niin syvällisiä muutoksia, ettei muka enää voi puhua imperialismin ristiriidoista ja vastakkaisuudesta sosialistiseen järjestelmään nähden. Italiassa esiintyi oppeja, jotka yrittivät todistella uusien olosuhteiden sulkevan kokonaan pois sosialistisen vallankumouksen välttämättömyyden. USA:n, Kanadan, Tanskan, Brasilian, Englannin ja eräissä muissakin puolueissa oli käynnissä keskustelu kommunististen puolueiden koko olemassaolon välttämättömyydestä.

Näillä kansainvälisillä ilmiöillä ja varsinkin joillain tapahtumilla sosialistissa maissa oli vaikutuksensa myös Suomeen. Aivan erityisesti on mainittava Stalinin henkilöpalvonnan kauden käsittely ja virheiden korjaaminen Neuvostoliiton Kommunistisessa Puolueessa. Suomessa käytiin tästä aiheesta ja vuoden 1956 Unkarin tapahtumista lehdistökeskustelu kommunistisessa puolueessa. Erittäin laajaa kamppailua kävi myös oikeisto ja SDP näiden tapahtumien ympärillä. Heidän tavoitteenaan oli käyttää syntynyttä tilannetta hyödykseen kommunistien vaikutuksen heikentämiseksi, sekaannuksen ja hajaannuksen synnyttämiseksi SKP:n riveihin.

On tärkeää tässäkin yhteydessä korostaa, että puolueessamme ei esiintynyt ongelmia yhtyä NKP:n keskuskomitean kesäkuussa 1956 julkaisemaan päätöslauselmaan yksilönpalvonnasta ja sen seurauksista. Tältä etäisyydeltä saattaa kuitenkin tuntua siltäkin, että silloinen julkinen keskustelu lehdistössämme sammui ilman riittävän perusteellisia johtopäätöksiä ja jätti kytemään pesäkkeitä, jotka sittemmin olivat yhtenä lähtökohtana 1960-luvun taudille.

Tiedonantaja-juhla Helsingin Messukeskuksessa 1977.

Oikeistopoikkeaman nousu Suomessa

Matti Kurjensaari on kirjoittanut 1960-luvusta: ”Yli puolivuosisataa on kommunismi ollut punainen viiva Suomen kansan tajunnassa. Yli puolivuosisataa se on hallinnut ajatuksia. – Yhteen toviin jo näytti siltä, että kommunismi on kansallisena tapahtumana kuin kuiva laine virrassa, mutta oppositio, SKP:n riita on tehnyt siitä jälleen haavan joka kirvelee ja vaikuttaa meidän kaikkien elämään.” (Silmätkut, Tammi 1971)

Lastuna kansallisessa virrassa Kurjensaari on nähnyt SKP:n lähinnä 1960-luvun keskivaiheilla. Taistelun vaihetta tuo oikeisto-oppportunismin esiinryntäämisen kausikin kyllä oli, joskin sivusta seuraten vaikeammin havaittava kuin vuosina 1968–1969. Hyvin monet ongelmat esiintyivät ja kärjistyivät jo vuoden 1966 alussa pidetyn 14. edustajakokouksen valmisteluissa ja esiintyivät kärkevinä kokouksessa. Aiheellisesti juuri näitä vaiheita on usein korostettu puolueongelmiemme kärjistymisen alkuvaiheeksi. Erikoisen näkyvä taistelu puhkesi vuonna 1968 suhtautumisesta Tšekkoslovakian tapahtumiin ja 15. edustajakokouksessa huhtikuussa 1969, jolloin puolue ajautui avoimeen hajaannustilaan.

Eräänä käyttövoimana oikeisto-oppportunismilla olivat ”uudistustavoitteet”, väitetyt luutuneisuuden voittaminen puolueessa ja liikkeessä. Tätä perustetta on myöhemminkin esitetty oikeutuksena 1960-luvun asenteille.

Oliko sitten SKP ajan muutoksista tipahtanut tultaessa 1960-luvun loppupuolelle? Oliko ”uudistusliikkeen” perusteilla oikeutuksensa?

Olisi varmasti väärin väittää, että kaikki olisi ollut SKP:ssa niin, ettei mitään olisi ollut tarvetta parantaa. Mutta ehdottomasti on epäobjektiivista antaa SKP:n kehityksestä ja tilasta sellainen kuva, että se olisi antanut oikeutuksen siihen kampanjaan, joka käynnistettiin SKP:n johtoa vastaan. Päinvastoin SKP voi osoittaa sodasta kuuluneen kahdenkymmenen vuoden ajalta erittäin merkittäviä saavutuksia. Puolueen rooli Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysuhteiden rakennustyössä ja maamme demokratisoimiskehityksessä on saavutus, joka hakee vertaistaan. Puolue oli suorittanut kauaskantoista ja hyvää teoreettista työtä SKP:n ohjelma vuodelta 1957 oli yksi ensimmäisistä kommunististen puolueiden kannanotoista maailmassa, jossa viitotettiin sosialismiin siirtymisen rauhanomaista tietä. Eikä tämä ole vuoden 1957 ohjelman ainoa ansio. Poliittisen taktiikan kehittämiseksi taas esimerkiksi vuoden 1954 ”Työväki yhteistointaan” –lausuma osoitti suurta kykyä yhteistointataktiikan kehittämiseksi. Tämän asiakirjan ajankohtaisuutta on tänäänkin syytä korostaa. SKP:n kiistattomiin ansioihin kuuluu 1960-luvun alussa esiintyneen voimakkaan oikeistohyökkäyksen, Honka-liiton takaisinlyöminen. Puolue oli tiiviissä yhteydessä työväen joukkoihin ja nautti laajaa luottamusta työväen perusjoukkojen taholta. Sen kansainväliset suhteet olivat kunnossa.

Eräs kriteeri linjan ja toiminnan oikeellisuudesta on aina poliittinen kannatus. SKDL saavutti 1958 23,3% kannatusosuuden valtiolisissa vaaleissa, jota vastaavan se oli saavuttanut vain 1945 (23,5%). Myös 1962 vaalien tulos merkitsi korkeaa, SKDL:n kolmanneksi korkeinta kannatusosuustulosta (22,0%). SKP oli silloin maan suurin työväenpuolue. Nämä tulokset ovat valitettavan suurinumeroistekin alitettu kaikissa myöhemmissä vaaleissa.

Oleellista oikeisto-opportunismin 1960-luvun purkauksen arvioinnissa on nähdä se, että tosiasiaa ei ”uudistusliikkeen” lähtökohtana ollut puolueen vahvistaminen, vaan pyrkimys periaatteiden ja puolueen perusolemuksen muutokseen.

Uusvasemmistolaisuus

1960-luvun eräs erikoisuus oli, että SKP:n oikeisto-opportunismin nousu tapahtui samanaikaisesti uusvasemmistolaisuuden nousun kanssa, osittain jopa sen avulla.

1960-luvun uusvasemmistolaisuus oli voimakkaasti kansainvälinen ilmiö. Marxilaiset ovat jonkin verran arvioineet näitä ilmiöitä. Merkittävin Suomen kielellä ilmestynyt selvitys on Stepan Salytsevin kirjanen ”*Uusvasemmistolaiset: Kenen kanssa, ketä vastaan*” (Edistys 1976). Suomessa on uusvasemmistolaisen liikkeen olemusta arvioitu ehdottomasti riittämättömästi. Tästä johtuu myös, että se usein koetaan sellaisiin yhteyksiin liittyvänä, joihin se ei kuulu. Ehdottomasti väärin on samaistaa uusvasemmistolaisuus ja oikeisto-opportunisti-

nen purkaus, vaikkakin niillä oli vaikutuksensa toisiinsa.

Salytsev luonnehtii uusvasemmistolaisuuden tärkeimmäksi sisälöksi porvarillis-demokraattisten instituutioiden valheellisuuden tajuamisen ja porvarillisten liberaalien ulkokultaisuuden ja kaksinaamaisuuden paljastamisen.

Meilläkin korostui uusvasemmistolaisissa virtauksissa voimakas yhteiskuntakriittisyys. Porvarillista demokratiaa ryhdyttiin ensimmäistä kertaa arvostelemaan ankarasti työväenliikkeen ulkopuolelta. Joukkoliikkeen, suoran toiminnan muodoin se ilmaisi varsin herkästi yhteiskunnallista tyytymättömyyttä erilaisia sorron ja epäoikeudenmukaisuuden ilmiöitä vastaan. Kyseessä oli laaja nuorison ja nuoren sivistyneistön älyn kapina vakiintunutta porvarillista yhteiskuntaa vastaa. Tieteen, koulutuksen ja sivistyneistön aseman syvät muutokset lankesivat yhteen porvarillisen yhteiskunnan kritiikin kanssa ja muodostui uusi perusta opiskelijoiden ja sivistyneistön laajamittaiselle liikehtimiselle ja liitolle työväenliikkeen kanssa. Tietenkin tässä liikkeessä esiintyi monenlaisia asenteita, runsaasti myös sellaisia, joita kommunistit eivät voineet hyväksyä. Tällaisia olivat erikoisesti jotkut asenteet sosialistisia maita kohtaan. Ylipäätensä on syytä puhua suurin varauksin yhtenäisestä uusvasemmistolaisuudesta.

Yleensä on arvioitu kommunistien myöhästyneen tässä 1960-luvun uudessa tilanteessa. Tällaista varmasti tapahtui Suomessakin. Siihen osaltaan vaikutti juuri tuo varsin hämäävä uusvasemmistolaisuuden ja oikeisto-opportunismin nousun yhdenaikaisuus. Se esti ilmiöiden ja liikkeiden riittävää erittelyä ja vaikeuttaa sen arviointia tänäänkin.

Uudistajien porvarilliseen demokratiaan tukeutunut linja

Oleellisinta tässä tilanteessa oli SKP:n ja kansandemokraattisen liikkeen piirissä esiintyvä poikkeava kulkusuunta uusvasemmistolaisiin liikkeisiin nähden. Uusvasemmistolaisuuden kulkiessa keskeisin osin imperialismin ja porvarillisen demokratian vastaisella linjalla ”SKP:n uudistusliike” kääntyi päinvastaiseen suuntaan. Silloin syntyivät julistukset, että elämme ”maailman demokraattisimmassa maassa”, ja että yhteiskunnallinen uudistusliike voisi kulkea menestyksellä porvarillisen demokratian pelisäännöin jne. Nämä asenteet olivat luonnollisesti omiaan häiritsemään uusvasemmistolaisuuden kehitystäänkin.

Olen ennenkin käyttänyt esimerkkinä eräitä Kansan Uutisten silloisen päätoimittajan, SKP:n poliittisen toimikunnan jäsenen Jorma Simpuran kantoja. Hän kirjoitti v. 1968: *”Kun kommunistit Suomessa ovat hyväksyneet sellaiset toimintatavat ja tavoitteet, jotka merkitsevät rauhanomaista tietä sosialismiin, edellyttää se, että he ovat ottaneet pääpiirteissään myönteisen kannan niihin valtioelämän muotoihin ja normeihin, joiden säätämissä rajoissa poliittista taistelua ja kilpailua maassamme nytkin käydään. Joka tapauksessa lähtökohta on se, ettei sosialismiin siirtyminen ja sen rakentaminen edellytä perinteisten valtiollisten laitosten hävittämistä, vaan niiden kehittämistä ja edelleen demokratisoimista”*.

”Uudistajien” ajatukset eivät olleetkaan niin uusia – itse asiassa paluuta jo kymmeniä vuosia tunnettuihin reformistisiin katsomuksiin uusin perustein.

Oikeisto-opportunismin nousu oli se, joka synnytti SKP:n tilanteen kärjistymisen. Liittyihän siihen pyrkimys muuttaa puolue ”liberaalisemmaksi” ilman luokkataistelua, ”demokraattisemmaksi” ilman demokraattista sentralismia, ”kansalliseksi” mutta käytännössä nationalistiseksi, muuttaa SKP sellaiseksi, joka saisi Suomessa hyväksymisen kenen taholta tahansa.

Järjestöelämään liittyvinä syntyivät vaatimukset jopa koko kommunistisen puolueen lopettamisesta ja sen korvaamisesta laajapohjaisemmalla, väljemmällä sosialistisella liitolla. Historiassa säilyy esimerkiksi tätä koskeva SKP:n Lapin piirijärjestön ja sen silloisen piirisihteerin Arvo Aallon kirjelmä SKP:n keskuskomitealle.

Tietenkin on muistettava myös, että monet esimerkiksi hyvin värikkään 1960-luvun ”uudistusliikkeeseen” liittyneen lehtikirjoittelun osanottajat luulivat toimivansa SKP:n parhaaksi. Tosiasiassa puolue saatettiin todella vakavan uhan alaiseksi.

Taistelu huipentui 15. edustajakokouksessa (huhtikuussa 1969) tehtyyn yritykseen suorittaa sellaisia ratkaisuja, jotka olisivat avanneet oikeisto-opportunistisille virtauksille vapaan tien puolueeseen. Tämä johti SKP:n avoimeen hajaannukseen.

1970-luvun SKP vastaanotti järjestöllisesti hajaantuneena. SKP:n Etelä- ja Itä-Suomen piirijärjestöt olivat muodostaneet Kommunistisen maatakäsittävän neuvottelukunnan, jonka aloitteesta oli aloitettu neuvottelut ulospääsytien löytämiseksi siitä hajaannustilasta, johon 15. edustajakokous oli puolueen johtanut.

Neuvottelutulos ylimääräisen edustajakokouksen koollekutsumisesta alkoikin hahmottua vuoden loppuun mennessä.

Työnantaja kielsi puhetilaisuuden Loviisan ydinvoimalan rakennustyömaalla, mutta työläiset hakivat joukolla puhujat – kansanedustajat Taisto Sinisalon ja Markus Kainulaisen – portilta sisään työmaa-alueelle 1975.

Oikeisto-opportunismin synnyttämä vastaprosessi

1960-luvun loppuun ja 1970-luvun alkuun sijoittui varsin voimakkaan vastaprosessin käynnistyminen oikeisto-opportunististen virtauksien torjumiseksi. Tämä tapahtui niin kansainvälisessä kommunistisessa liikkeessä kuin omassa maassammekin.

Kommunististen ja työväenpuolueiden vuoden 1969 neuvottelukokouksella oli erittäin suuri vaikutuksensa kommunististen puolueitten ideologisen työn vahvistumiseen ja periaatelinjan selkiintymiseen. ”Uskollisuus marxismi-leninismille – suurelle kansainväliselle opille – on kommunistisen liikkeen uusien menestysten takeena” todettiin 75 puolueen valtuuskunnat käsittäneen neuvottelukokouksen lausumassa. Leninin syntymän 100-vuotisjuhlavuodesta vuonna 1970 muodostuikin hyvin laajavaikutteinen marxismi-leninismien tunnetuksi tekemisen ja periaatteiden puolustamisen kamppailu. Se kokosi esimerkiksi meidän maassamme laajat nuorisojoukot Leninin aatteiden vaikutukseen.

Tärkeää osaa vuosikymmenien vaihteen kehitysprosessissa näytteli imperialisminvastaisten mielialojen ja toiminnan, erikoisesti rauhanliikkeen vahvistuminen. Muun muassa Vietnam-solidarisuus ja Angela Davis –kamppailu kasvattivat kokonaisen sukupolven maailmankatsomusta syvällä tavalla.

Erityisen voimakas oli se prosessi, joka käynnistyi SKP:ssa opportunistisia virtauksia vastaan. Se osoitti, ettei 15. edustajakokous ollut ilmentänyt todellista tilannetta puolueessa. Kokouksen valmisteluhan olikin tapahtunut siten, että lehdistö asetettiin ajamaan tiettyjä puolueen johdon ja linjan muutokseen tähtääviä tavoittei-

1971

29.10. Kekkonen hajotti eduskunnan. Uudet vaalit pidettiin tammikuussa 1972. SKDL oppositioon.

Metallityöntekijäin seitsemän viikon lakkoon osallistui 70 000 työntekijää.

Joensuun teatterissa lakko Jouko Turkan erottamista vastaan.

KOM-teatteri perustettiin.

Pentti Saaritsan ”Jäsenkirjan lisälehdet” ja Marja-Leena Mikkolan ”Raskas puuvilla” ilmestyivät.

USA:n dollari irrotettiin kultakannasta.

1972

Äänioikeusikäraja laskettiin 18 vuoteen.

Kansanterveyslaki tuli voimaan. Terveyskeskukset aloittivat toimintansa 1.4.

SKDL sai eduskuntavaaleissa 17,0 % äänistä ja 37 paikkaa. SDP sai 55 paikkaa. SKDL oppositioon.

31.3.-2.4. järjestettiin SKP:n 16. edustajakokous.

Antti Eskolan ”Yhteisiä asioita”, Matti Rossin ”Agitprop”, Mikko Niskasen ”Kahdeksan surmanluotia” sekä Hannu Salaman ”Siinä näkijä missä tekijä” julkaistiin.

ETYK-konsultaatiot alkavat.

Noin 30 000 opiskelijaa lakossa yliopistoilla yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden puolesta.

ta. Puoluejärjestöiltä riistettiin oikeus esittää näkökantojaan. Useat puolueen pirkkaaikaisen taistelun ja lujan periaatteellisuuden kokemusta omanneet toverit joutuivat hillittömän hyökkäyksen kohteeksi. Puolueväen oli vaikea ymmärtää mistä oli kyse. Näin syntyi niin sanottu enemmistö puolueeseen. Mutta kun asiat alkoivat selvitä, muodostui nopeasti laaja ja aktiivinen rintama puolueen marxilais-leniniläisiä periaatteita ja kansainvälistä linjaa puolustamaan. Keskeistä osaa tässä näyttelivät SKP:n useat Etelä- ja Itä-Suomen piirijärjestöt.

Aivan erityinen merkitys kamppailussa oli neuvostovastaisuuden torjumisella. Se koettiin jo vuonna 1968 Tshekkoslovakian tapahtumien yhteydessä. Puolueen jäsenistön suuren enemmistön kanta oli selvä: SKP tulee kulkemaan läheisessä yhteistyössä NKP:n kanssa ja arvostaa Leninin puolueen rikasta kokemusta. Tällä kysymyksellä oli myöhemmissäkin vaiheissa erittäin suuri merkitys puolueemme kehitykseen.

Tässä prosessissa syntyivät Tiedonantaja ja eräät muut kommunistiset lehdet. Alkoi myös marxilaisen kirjallisuuden ennennäkemättömän laaja julkaiseminen suomen kielellä.

Se oli laajemminkin suurta voimankasvun, luokkakantaisen toiminnan nousun aikaa. Tämä kasvu rakensi Sosialistisen Opiskelija-liiton marxismi-leninismiin sitoutuneena laajana opiskelijaliikkeenä, se kehitti kommunistisen kulttuuriliikkeen, työläisnuorisoliike laajeni.

Kaikki tämä muodosti perustaa SKP:n ylimääräisen edustajakokouksen koollekutsumiselle ja sittemmin vei eteenpäin sen johtopäätöksiä ja sai niistä voimaa.

SKP:n ylimääräinen edustajakokous

SKP:n ylimääräinen edustajakokous kokoontui helmikuussa 1970. Ratkaisevaa osaa sen koollekutsumisessa esittivät SKP:n kahdeksan Etelä- ja Itä-Suomen piirijärjestöä.

Ylimääräinen edustajakokous oli tärkeä johtopäätös puolueen kriisiin vieneestä kehityksestä. Kokous lujitti puolueen aatteellista perustaa marxismi-leninismiin pohjalta. Se määritteli SKP:n poliittisen päälinjan. Se on demokraattisen rintaman rakentaminen taistelussa monopoleja ja poliittista taantumusta vastaan työtätekevien demokraattisten oikeuksien laajentamiseksi, rauhan lujittamiseksi ja sosialismin edellytysten luomiseksi. Kokous loi myös puolueen yhtenäisyyden rakentamisen toimintalinjan.

Ylimääräinen edustajakokous totesi, että ”eräiden vallinneiden erimielisyyksien ja niiden syiden osalta on pidetty oikeana jättää niiden selvittely tilanteeseen, jossa olosuhteet ovat nykyistä otollisemmat. Osa erimielisyyksistä saattaa jäädä pitkäaikaisiksi, osan niistä ratkaisee käytännön elämä.” Tällainen tilannearvio johti sitä vastaavan järjestönormiston vahvistamiseen.

Kommunistisen puolueen järjestöperiaatteita – demokraattista sentralismia – on jouduttu soveltamaan hyvin erilaisiin olosuhteisiin.

siin. Ylimääräisessä edustajakokouksessa tehtiin joukko uusia sovel-
lutuksia, jotka myöhemmät edustajakokoukset ovat vahvistaneet ja
joilla on ollut ja on ratkaiseva merkitys tänäänkin puolueen toimin-
tavoiman lujittamisessa.

Demokraattinen sentralismi rakentuu puolueen sääntöjen ohel-
la näiden edustajakokousten puolueen yhtenäisyyden rakentamista
koskeviin päätöksiin. Näissä päätöksissä lähdetään siitä, että vaike-
uksien voittamisen muotona voi olla vain aatteellinen ja poliittinen
keskustelu, kollektiivinen johtotyö, syrjinnän, erottamisten ja kaik-
kien hallinnollisten menetelmien torjuminen sekä yhteinen taiste-
lu suurpääomaa ja poliittista taantumusta vastaan. Valmistellessaan
puolueemme 18. edustajakokousta keskuskomitea (26.4.1978) päät-
ti: ”Asialliset ja toverilliset keskustelut, vakuuttaminen ja kokemus
sekä yhteinen toiminta ovat ne keinot, joilla erimielisyydet voidaan
selvittää, yhtenäisyys säilyy ja lujittuu. Vallitsevia erimielisyyksiä ei
voida yksinkertaisesti poistaa hallinnollisin toimin, vaan ne jäisivät
olemaan ja kärjistyisivät vielä entisestäänkin.”

Ylimääräisessä ja sen jälkeisissä edustajakokouksissa on perus-
tellusti korostettu kollektiivisuuden, puoluedemokratian oleellisen
osan asemaa puolueen yhtenäisyyden rakentamisessa. On ollut ai-
heellista palauttaa mieliin, että jo puolueemme perustaja Otto-Wil-
le Kuusinen on korostanut: ”Sentralismi merkitsee kommunistis-
sa järjestöissä poliittisen toiminnan keskittämistä eikä vallan ja her-
ruuden keskittämistä....pyrkimys lujaan johtoon ei saavuta tarkoi-
tustaan niin kauan kuin yritämme päästä siihen muodollisen de-
mokratian pohjalta.” (*Teesit Kommunististen puolueiden rakenteesta*

*Puolukanpoimintatalkoilla kerättiin
vaalirahaa Kuopion piirissä 1978.*

1973

Kulttuurityöntekijäin liitto (KTL)
perustettiin.

SOL:n Taisteluojelma Suomen
opiskelijoille.

Ensimmäisissä kouluneuvostovaaleissa
yleisdemokraatit saivat 34 % äänistä.

Ensimmäiset Spartakiadit, kommunistisen
nuorison kulttuuri- ja urheilutapahtuma
Hangossa.

11.9. Chilen sotilasvallankaappaus, jossa
murhattiin noin 5000 ihmistä ja vangittiin
kymmeniätuhansia.

EEC-vapaakauppasopimus hyväksyttiin
5.10. eduskunnassa äänestyksen jälkeen.

Lasten päivähoitolaki.

Agit Prop ja Quilapayun esiintymässä Helsingin Jäähallissa.

ja järjestötoiminnasta, O.W. Kuusisen valitut teokset s. 22-24, Kustannus Oy Edistys).

On luonnollista, että mahdollisimman monitahoisen puoluedemokratian noudattaminen saa korostetun merkityksen oloissa, joissa puolueemme nyt elää.

"Porvarilliset puolueet ratkaisevat tärkeät poliittiset kysymykset satumanvaraisesti ja yksinkertaisesti päätöksillä, minkä tekee tämä tai tuo puolue – 'instanssi', joka kulussien takana valmistelee kansaa varten erilaisia politikoitsijain reseptejä... vain työväenpuolue vaatii kaikilta jäseniltä harkittua, suoraa ja selvää vastausta kysymykseen, otetaanko jokin tietty aske, ja nimenomaan miten se on otettava", kirjoitti Lenin. SKP:n toiminnassa tämä on keskeinen ehto menestykselliselle toiminnalle. Puolueen yhtenäisyyden lujittamisen tehtävät yhdistyvät tiiviisti puoluedemokratian kehittämiseen.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana on aina silloin tällöin palattu keskusteluun ylimääräisen edustajakokouksen vahvistamista järjestöllisistä periaatteista. Niitä kohtaan kohdisti voimakkaan kritiikin puheenjohtaja Saarinen keskuskomitean kokouksessa 5.10.1979. On pyritty asettamaan myös säännöt edustajakokouspäätösten vaihtoehdoksi. Ylimääräisen edustajakokouksen jälkeinen kokemus osoittaa kuitenkin ylimääräisen edustajakokouksen linjan oikeutukseen. Niiden pohjalta on voitu saavuttaa ne myönteiset tulokset, joita tähän kauteen liittyy, ja vastaavasti aina, kun päätöksistä on poikettu, on ajaututtu vaikeuksien kärjistymiseen. Puolueen heikkoutena on nähtävä nimenomaan puutteet päätösten toteuttamisessa. Mitä tulee sääntöjen asemaan puolue-elämässä, niin sääntöjen mukaan puoluekokouspäätösten toteuttaminen on keskeinen sääntöjen edellyttämä tehtävä jokaiselle puolueessa.

Aatteellisen taistelun asema

Puolueen yhtenäisyys on aatteellista, poliittista ja järjestöllistä. Nämä kolme puolta kietoutuvat erottamattomasti toisiinsa. Puolueen yhtenäisenä arviona on usein korostettu vaikeuksien aatteellispoliittista luonnetta.

SKP:ssa esiintyvä jakautuma johtuu erilaisista näkökannoista useissa aatteellis-poliittisissa kysymyksissä. Viimeksi Arvo Aallon esittämä strateginen linjanveto *"Historiallinen kompromissi suomalaisena mahdollisuutena"* (Kommunisti n:o 1/1979) on osoittanut tämän. Onhan sitä toisaalta luonnehdittu merkittävimmäksi SKP:n asiakirjaksi "vuosiin ellei vuosikymmeneihin" ja toisaalta todettu sen olevan reformistinen yritys puolueen päälinjan muuttamiseksi ja perusperiaatteiden tarkistamiseksi.

Koko 1960- ja 1970-lukujen kokemus korostaa aatteellisen, teoreettisen toiminnan merkitystä. Kokemus osoittaa, että siellä missä käytäntö yksin hallitsee, esiintyy heikkouksia teoreettisessa työssä ja syntyy marxilais-leniniläiseltä perustalta luisumisen vaara. Ajatus, että käytäntö sinänsä kehittää teoriaa tai kokemus automaattisesti rikastuttaa sitä, johtaa helposti subjektivismiin ja asioiden virheellisiin

teoreettisiin perusteluihin. Omaksutun väärän käytännön esittäminen uutena teoriana loitontaa puoluetta aina tieteellisestä ideologiasta ja politiikasta. Uudet käytännön ratkaisut perustellaan aikaisemmillä ratkaisuilla. Tällainen asenne kieltää tieteellisen ennakkonäkemyksen mahdollisuuden, historian lainmukaisuuksien kanssa yhdensuuntaisen päätöksenteon ja toiminnan reaalisen pohjan sekä kadottaa taistelun historiallisen perspektiivin. Toivottomuusmielialan julistajat työväenliikkeessä ovat aina unohtaneet, ettei ilman vallankumouksellista teoriaa voi olla vallankumouksellista liikettäkään.

Teoreettisen työn merkitys näkyy myös 1970-luvulla tapahtuneessa marxilaisen tutkimuksen huomattavassa laajenemisessa maassamme. Marxilaisen tutkimuksen vieminen yliopistoihin on tulosta viime vuosien kehityksestä ja on kokonaan uusi myönteinen ilmiö maassamme.

Tampereen piirin edustajia SKP:n 18. edustajakokouksessa 1978 Kulttuuritalolla.

Kamppailu puolueen päälinjasta ja hallituskysymys

Jos 1950-luvun loppupuolta ja 1960-luvun alkua pyrittiin luonnehtimaan luokkataistelun laantumisen alkamiseksi, niin 1960-luvun loppu ja 1970-luku rikkoivat tämän reformistien haavekuvan. Koettiin luokkataistelun suuren aallon nousu. Kapitalismin yleisin kriisin kärjistyminen tällä vuosikymmenellä ja sen lopun syvä talouskriisi toivat uusia aineksia luokkataistelun nousulle.

Kapitalismin väitettyä ”uutta nuoruutta” perusteltiin menneinä vuosina väitteillä, että tieteellis-tekninen edistys, kapitalismin laajentunut kansainvälinen yhteistyö sekä talouden ja valtiovallan yhä tiiviimpi yhteenkietoutuminen turvaavat, että kapitalismi pääsee eroon sisäisistä ristiriidoistaan ja epäkohdistaan. Juuri näillä perusteilla väitettiin kapitalismia koskevien arvioiden romahtaneen. Viime vuosien kehitys on kumonnut nämäkin haavekuvat. Imperialismi kehittyy nimenomaan siihen suuntaan kuin Lenin ennusti. Kapitalismin yleisen kriisin syveneminen jatkuu. Edellä mainituista sinänsä kyllä tiettyä uutta voimanhäviötä kapitalismille merkinneistä kehitystekijöistä on tullut ristiriitoja syventäviä tekijöitä. Se näkyy erillisissä maisissa ja kapitalistimaiden keskinäissuhteissa.

Kehitys osoittaa SKP:n suurpääoman vastaisen päälinjan oikeutuksen. Suomen kansalla on todellakin edessään valinta: ”joko monopolien mahdin lujittamiseen perustuva tie, joka merkitsee kasvavia vaikeuksia työkansalle, tai demokratian laajentamiseen ja työväenluokan sekä muiden työtätekevien väestöryhmien etujen puolustamiseen perustuva tie, joka merkitsee monopolien harvainvallan kaventamista ja vihdoinkin sen kumoamista.” (SKP:n 17. edustajakokouksen esitys demokraattisten voimien yhteistyöohjelmaksi).

SKP on päätnyt tärkeisiin ja ajan kokeen kestäneisiin tilanneerittelyihin ja ohjelmallisiin kannanottoihin oikean päälinjan pohjalta. 17. edustajakokous hyväksyi ”Demokraattisten voimien yhteistyöohjelmaesityksen”, keskuskomitea marraskuussa 1976 asiakirjan ”Demokraattinen tie ulos kriisistä” ja 18. edustajakokous kesäkuussa 1978 ”Demokraattisen käänteen” ohjelman.

1974

Olympiastadionilla järjestettiin SKP:n julkisen toiminnan 30-vuotisjuhla, osallistujia 40 000.

Brysselissä järjestettiin Euroopan kapitalististen maiden kommunististen puolueiden kokous.

Sosialistinen Opiskelijaliitto sai opiskelijavaaleissa 18 % äänistä.

Opiskelijoiden mielenosoitukset opintotuen puolesta alkavat.

Portugalissa tapahtui neilikkavallankumous.

Vietnamin sota päättyi.

Kreikan sotilasjunta pois vallasta.

Suomessa voimaan palkallinen puolen vuoden äitiysloma.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) perustettiin.

Näistä yksimielisistä päätöksistä huolimatta 1970-luvun keskeiseksi poliittiseksi ongelmaksi on noussut päälinjan toteuttaminen. Tämä on aiheutunut siitä, että hallituspolitiikkaan sitoutuminen on johtanut suoranaiseen vastakkaisuuteen päälinjaan ja yhteisiin päätöksiin nähden. Vieläpä se on synnyttänyt kasvavat paineet päälinjan hylkäämiseen ja muuttamiseen. Aallon uusia strategisia linjanvetoja on avoimesti luonnehdittu viime vuosien hallituspolitiikan perusteluksi ja ohjelmaksi tämän linjan jatkamiseen.

SKP on vuoden 1948 jälkeen osallistunut hallituksiin vuosina 1966–1971 (Paasion, Koiviston ja Karjalaisen I hallitukset) sekä vuodesta 1975 lähes yhtäjaksoisesti. SKP:llä on laajin kapitalististen maiden kommunististen puolueiden kokemus hallitusyhteistyöstä. Tuntuu luonnolliselle, että tällaisen kokemuksen erittely on viime vuosikymmenien politiikan alan tärkeimpiä kysymyksiä.

Runsaasta kokemuksestaan huolimatta puolue ei kuitenkaan kyennyt hallituspolitiikkaa koskeviin yhtenäisiin arvioihin ylimääräisen edustajakokouksen eräitä arvioita lukuun ottamatta.

SKP:ssä ei vallitse erimielisyyttä periaatteellisesta mahdollisuudesta osallistua demokraattiseen yhteistyöhallitukseen nykyisissä oloissa. Erimielisyys koskee nimenomaan sisä- ja talouspolitiikan linjaa ja niitä yleisiä periaatteellisia lähtökohtia, joille kommunistien osallistuminen hallitukseen tulisi perustua.

Kommunistit eivät voi alistaa yhteistoimintaa kilpailuksi reformistisuudesta sosialidemokraattien ja kommunistien kesken. Kommunisteille reformeista käytävä taistelu on alistetussa asemassa val-lankumouksellisen liikkeen kehittämisen tehtäviin. Hallitukseen osallistuminen ei siis voi tähdätä poliittisen ja yhteiskunnallisen elämän "rauhottamiseen" ja "vakauttamiseen" monopoliporvariston ehdoin ja järjestelmän tueksi. Sen tulee päinvastoin merkitä työtä-tekevien taistelun voimistamista ja monipuolistamista.

Kaikelta tältä pohjalta ja SKP:n rikkaan kokemuksen perusteella on tehty yrityksiä johtopäätöksiin. SKP:n 18. edustajakokoukselle (1978) esittämässäni alustuksessa luetteloin tällaisina johtopäätöksinä seuraavat:

1. Yhteistoiminnalla on oltava selkeästi määritellyt tavoitteet ja hallitusyhteistyöllä puolueen päälinjan kanssa sopusoinnussa oleva ohjelma, menettelytapasopimukset ja toimintalinja.

2. Ylätason yhteistyön kehitys ei suinkaan vähennä, vaan korostaa joukkojen toiminnan kasvavaa merkitystä.

3. Kommunistit säilyttävät yhteistyötä harjoittaessaan itsenäisen luokkapolitiikan, aatteellisen ja järjestöllisen itsenäisyyden. Yhteistoimintaa kaikilla tasoilla on puolueen johdettava kollektiivisesti.

4. Demokraattinen kehitys ei tapahdu ilman luokkataistelun voimistumista, murtamatta taantumuksen vastarintaa ja torjumat-ta pyrkimyksiä sopeuttaa kommunistit muiden poliittisten voimien tavoitteiden epäitsenäisiksi toteuttajiksi.

5. Puolueen päälinjan toteuttaminen vaatii taakseen koko jäsenistön tuen, yhteistoimintaa on harjoitettava siten, että se vahvistaa puolueen yhtenäisyyttä ja joukkovoimaa.

6. Demokraattisten voimien yhteistoiminnan eri muotojen to-

teuttamisedellytykset eivät aina ole samanlaiset. Tämä on tärkeä asia hallituskysymyksen kannalta. Niin taloudelliset kuin myös poliittiset kriisit ovat erottamaton osa maamme nykyisyyttä. Jos puolue ei ota huomioon oppositiopolitiikan vaihtoehtoa, se ei ole vain hallituksen vanki, vaan aiheuttaa puolueen tulevalle kehitykselle arvaamattomia vahinkoja. Kokemuksesta myös tiedämme, että olla oppositiossa ei merkitse samaa kuin olla politiikan ulkopuolella.

Yhteisten hallituspoliittisten periaatteiden ja johtopäätösten kehittäminen on epäilemättä SKP:n yhtenäisyyden rakentamisen tärkeimpiä kysymyksiä.

Viime vuosien politiikan tulokset

1970-luvun kääntyessä päätökseen onkin laajentunut keskustelu ja johtopäätösten etsintä viime vuosien politiikasta.

Pohdinnan keskeiseksi aiheeksi on noussut huolestuneisuus koko kymmenluvulle leimansa lyövästä oikeistolaistumiskehityksestä ja siitä, että työväenliikkeen ominaispaino on yhteiskuntapolitiikassa vähentynyt. Kommunistisessa liikkeessä synnyttää tietenkin syvää huolta poliittisessa kannatuksessa koetut takaiskut, SKDL:n kannatuksen muuttuminen sodanjälkeisen kauden pienimmäksi.

Kasvavina huolenaiheina ovat myös taloudellinen ja sosiaalinen kehitys. Viime vuodet ovat merkinneet yhteiskunnallisen uudistus-toiminnan lähes täydellistä pysähdystilaa ja pääasiassa suurpääoman ehdoin tapahtuvaa talouspolitiikkaa. Kapitalismin kriisin rasisitteet ovat raskaana asetetut työkansan kannettaviksi. Hallitukset ovat tuottaneet lähinnä myönnytyksiä porvaristolle ja sitoneet työväenliikettä periaatteitaan vastaamattomaan politiikkaan. Reaalipalkkataso on kaikkina viime vuosina jäänyt vuoden 1974 tason alapuolelle. Sen sijaan suurpääoma on rikastunut, pääomat kasaantuneet ja keskittyneet. Suomesta on tullut kansainvälisestikin ihmetystä herättävä maa: Täällä on maailman voimakkain työväestön ammatillinen järjestäytyminen, mutta siitä huolimatta useat kansainväliset tutkimukset pitävät maamme kapitalistien kannalta eturivin maana. Amerikkalaistutkimus julisti hiljattain Suomen poliittisesti ja taloudellisesti turvallisimmaksi alueeksi monikansallisten yritysten voitontavoittelua ajatellen.

Työväen ja demokraattisten voimien sitoutumisessa kansan suuren enemmistön vastaiseen politiikkaan on oikeiston etenemisen ja työväen ja demokraattisten voimien tappion syyt. On luonnollista, että tällainen kehitys koetaan muita puolueita ankarampana kommunistisen puolueen asemassa: kommunistiseen puolueeseen kohdistuvat aivan erilaiset odotukset ja toiveet.

1970-luvun kehityksestä löytyy tietenkin useita tekijöitä, joiden yksityiskohtainen arviointi on tarpeen. Tässä yhteydessä haluan viitata ”*Suomalainen kapitalismi*” –tutkimuksen merkitykseen viime vuosikymmenen taloudellisia, sosiaalisia, poliittisia ja ideologisia piirteitä arvioitaessa.

Kun yhteiskunnallisen kriittisyyden viimeaikaisen kasvun mer-

1975

16.-18.5. SKP:n 17. edustajakokous hyväksyi ohjelmallisen asiakirjan ”SKP:n esitys demokraattisten voimien yhteistyöohjelmaksi”.

SKDL sai eduskuntavaaleissa 18,9 % äänistä ja 40 paikkaa.

ETYK:n päätösasiakirja allekirjoitettiin Helsingissä heinäkuussa.

Kekkonen ”runnaa kansallisen hätätilahallituksen”. SKDL mukaan tähän Miittusen hallitukseen.

SKP:n Kymen ja Etelä-Karjalan piirijärjestöt julkaisivat Taisto Sinisalon ”Kommunistin puheenvuoron”.

Lenin-seminaari Tampereella. Seppo Toivainen toimittaa sen aineistosta kirjan ”Henkisen ja ruumiillisen työn liitto”.

KTL hyväksyi taidepoliittisen ohjelman ”Taide kuuluu kansalle”.

Ensimmäiset poliittisen laulun festivaalit, Helsingin Laulufestivaalit.

Peter von Baghin ”Elokuvan historia”.

keissä on suoritettu vertailuja 1960-luvun tapahtumiin, on mahdollisten yhtymäkohtien ohella nähty kuitenkin myös huomattavia eroavaisuuksia. Tällaisia ovat epäilemättä porvariston uusien hallitsemistapojen kasvanut vaikutus, porvariston suurempi kokeneisuus, työväenliikkeen johdon ja toisaalta kannattajakunnan ja jäsenistön etääntyminen toisistaan, sekä reformismin vaikutuksen kasvu. Myös ihmisten sosiaalisessa asemassa on tapahtunut huomattavia muutoksia. Työttömyys, taloudellinen ja sosiaalinen ahdinkotila on lisääntynyt. Kokonaan uudet ihmisryhmät ovat joutuneet kokemaan nämä ongelmat. Myös kansainvälinen tilanne, sodan uhka ja turvattomuus sen edessä koetaan aikaisempaa vielä laajemmin.

Keskusteluissa on korostettu myös sitä, että kun 1960-luvulla esimerkiksi laajoja nuorisojoukkoja hallitsi suuri optimismi, niin nyt havaittavan radikalisoitumisen lähtökohta on ollut toinen. Nuorison asenteisiin ovat suuresti vaikuttamassa muun muassa täyttymättömät toiveet ja pettymyksen synnyttämät yhteiskunnalliset paineet, jotka lienevät yhteiskunnallisena perustana esimerkiksi rikollisuuden ja väkivaltaisuuksien kasvulle.

1960- ja 1970-luvun opportunistin perusta

Marxilainen tutkimus on korostanut opportunistin objektiivisena alkulähteenä olevan pikkuporvarillisen ja muun työväenluokan maailmankatsomukselle vieraan ideologian vaikutuksen sekä työväenluokan erilaatuisen, tietyllä tavalla epäyhtenäisen koostumuksen. Suuri huomio opportunistin lähteenä on kohdistunut tässä eriteltyssä niin sanotun työläisaristokratian vaikutukseen ja tänään jatkuvasti kasvavaan byrokratiaan työväenliikkeessä.

Mutta on olemassa myös yksilöitävämpiä syitä, joissa voimakkaasti korostuu subjektiivisen tekijän vaikutus. Tällaisia ovat muun muassa:

- tuotantovoimien kehityksen jaksottaisuuden synnyttämät harhat ja erikoisesti kapitalismin kehitysmahdollisuuksien yliarvioiminen,
- suoranainen ulkoapäin tapahtuva tunkeutuminen ja vaikutus,
- sukupolvien vaihtuminen ja kokemuksen periytyksen vaikeudet,
- sukupolvien tai muiden vaihdosten vaikutus liikkeen sisällä,
- johtamistyön perinteen välittymisen ongelmat ja
- teorian jääminen jälkeen käytännön elämän synnyttämistä vaatimuksista.

Luulen, että kaikilla näillä on ollut oma vaikutuksensa kommunistisen liikkeen kehitykseen. Näiden syiden yksityiskohtainen erittely olisi tärkeää oikeiden johtopäätösten tekemistä ajatellen.

Kuitenkin on syytä aivan erityisesti korostaa myös maamme yhteiskunnallisen kehityksen erikoislaatuista paikkaa kapitalistisen maailman maitten rintamassa ja sen synnyttämiä haasteita porvaristolle, välttämättömyyttä kehittää omaa luokkataktiikkaansa ja kai-

1976

SKDL oppositioon syyskuun lopussa.

Elintarviketyöläisten lakko 1976.

29.-30.6. Berliinissä järjestettiin Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden konferenssi.

Tutkijaliitto perustettiin, Tiede & Edistys-lehti alkoi ilmestyä.

Pentti Haanpään kootut teokset julkaistaan.

Etelä-Afrikassa alkoivat Soweton mellakat.

Kentän terveiset KTV:n valtuustolle maaliskuussa 1977.

1977

Toukokuussa SKDL mukaan Sorsan hallitukseen.

SKP:n vs. pääsihteeriksi Erkki Kivimäki (Arvo Aallon siirrettyä ministeriksi).

Marraskuussa Tiedonantajan kirjapainon tuhopoltto.

Vuoden aikana lakoissa oli 747 000 työntekijää, lakkopäiviä yli 2,4 miljoonaa.

Tasa-arvon ja demokratian tutkimus "TANDEM" (Pekka Gronow, Pertti Klemola ja Juhani Partanen) ja Seppo Toiviaisen "Nuori Lukacs" ilmestyvät.

ken tämän vaikutusta työväenliikkeeseen.

Maamme on eräänlainen edelläkävijä siinä kehityksessä, jonka tulevat lähivuosina kokemaan yhä useammat maat jännityksen lientymiskehityksen ja rauhanomaisen rinnakkainelolon lujittumisen myötä. Täällä vaikuttaa voimakkaimmillaan tämän kehityksen työväen ja demokraattisten voimien toiminnalle myönteiset tekijät. Kansainvälisten ja poliittisten voimasuhteiden muutos, erikoisesti Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden sodanjälkeinen luonne ovat aikaansaaneet huomattavia muutoksia esimerkiksi kansalaisvapauksien alalla. Ja tietyllä tavalla nykyinen tilanne rajoittaa kaikkien äärimmäisten oikeistovoimien mahdollisuuksia. Kaikki tämä on ymmärrettävästi synnyttänyt porvariston taktiikalle vakavia haasteita.

Suomen porvariston on toki ollut noudatettava erikoisesti suhteissa kommunisteihin koko sodanjälkeisen ajan toista linjaa kuin ennen sotia. Mutta 1950- ja 1960-luvulla oltiin kuitenkin toisenlaisessa, porvaristolle vaarallisemmassa tilanteessa kuin mitä sillä taholla ilmeisesti toivottiin vuoden 1948 jälkeiseltä kehitykseltä SKDL sai vuoden 1958 vaaleissa miltei yhtä suuren kannatuksen kuin vuonna 1945. Vuoden 1956 yleislakko oli myös saattanut porvariston uusien pohdintojen eteen.

Meillä on tiedossakin joitakin uusiin taktillisiin linjanvetoihin kuuluvia etappeja. Lasken niihin Ralf Dahrendorffin teoksen *"Luokat ja luokkaristiriidat teollisessa yhteiskunnassa"*. Teos ilmestyi vuonna 1957 ja tuli tunnetuksi meillä vuosina 1963–64. Kansalaisajattelun seminaarissa 1964 kehiteltiin taktiikkaa "kommunistien myrkyhampaan" poistamiseksi. Urho Kekkosen Ostrobotnia-puhe uudesta asenteesta kommunisteihin helmikuussa 1967 perustui näihin linjanvetoihin ja oli perusteluna sille, miksi kommunistit vedettiin mukaan hallitusvastuuseen vuonna 1966.

Porvariston taktiikan muuttumiseen ja kehittymiseen ovat varmasti olleet vaikuttamassa monet eri tekijät, mutta ilmeisesti ratkaisevimmin kehitellyt ristiriitojen säätelyn opit ja pelisääntöteoriat. Tätä ainakin korostavat vuonna 1967 hyväksytty laki puoluetuesta ja vuoden 1976 puoluelaki. Porvariston taktiikan muutokset ovat aina aiheuttaneet työväenliikkeelle vaikeuksia. Siihen kiinnittivät huomiota jo marxilaisuuden klassikot. Lenin kirjoitti: "...porvaristo luo kaikissa maissa välttämättä kaksi hallintojärjestelmää, kaksi etujensa puolesta taistelemisen ja herruusasemansa puolustamisen menetelmää, ja tällöin nämä kaksi menetelmää joko vaihtelevat tai kietoutuvat yhteen erilaisin yhdistelmin. Ensinnäkin väkivaltamenetelmä, kieltäytyminen kaikista myönnytyksistä työväenliikkeelle, kaikkien vanhojen ja aikansaeläneiden laitosten tukeminen, uudistusten kertakaikkinen kieltäminen... Toinen menetelmä on "liberalismin" menetelmä, askeleet poliittisten oikeuksien kehittämisen suuntaan, uudistusten, myönnytysten yms. suuntaan." (Lenin, kootut teokset, osa 16, ss. 350–351)

Tandem-tutkijat (Jukka Gronow, Pertti Klemola ja Juha Partanen) ovat tutkineet Suomen poliittisen kehityksen kuvioita ja päätyneet nimittämään 1960- ja 1970-luvulla tapahtunutta prosessia "toiseksi kansalliseksi eheytykseksi", johon on liittynyt hallitsemistavan, ideologisen toiminnan ja politiikan kehittyminen.

1970-luvulla on tätä kaikkea ryhdytty nimittämään tulopolitiikaksi, hallituskokeiluksi, myöhemmin Korpilammen hengeksi ja yhteiskuntasopimuspolitiikaksi. Puhuessaan EVA-päivillä 20.9.1979 ei Max Jakobson jaksanut olla ilkkumatta, että tämän prosessin tuoma tärkein seuraamus on ollut "SKDL:n kannatuksen jatkuva kaventu-
minen, kommunistisen puolueen kahtiajako", ja "eurokommunisti-
sen, reformistisen" kommunistisen liikkeen synty ja kehitys. Tämän hän näkee johtavan "skandinaaviseen puoluerakenteeseen" Suomessa. "Puna-valkoisen vastakkainasettelun tilalle on tullut yhteiskun-
tasopimus", sanoo Jakobson.

Johtopäätösten aika

Kapitalistisessa yhteiskunnassa ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka olisivat kumonnet työn ja pääoman ristiriidan. Muutoksia kapitalismissa on tietenkin tapahtunut. Maamme yhteiskunnallisessa kehityksessä on koettu huomattavia yhteiskunnallisia rakenne- ja sosiaalimuutoksia. Ne ulottavat vaikutuksensa myös poliittisiin muutoksiin. Valtiomonopolistisen kapitalismin säätelykoneiston kehitys, tieteellis-tekninen edistys ja kansainvälinen yhteistyö talouden ja politiikan alalla ei ole kuitenkaan suinkaan heikentänyt, vaan päinvastoin vahvistanut suurpääoman herruusasemaa. Kaikki tämä on perustana yhteiskunnallisten ristiriitojen syvenemiselle. Tältä pohjalta nousevat myös ne uudet yhteiskunnalliset ristiriidat, jotka muun muassa ympäristöongelmina, luonnonvarojen väärinkäytöksiä, naisten ja nuorten kasvaneina yhteiskunnallisina vaikeuksina ja moraalien rappioilmiöinä ovat kohoamassa kasvavan huomion kohteeksi. Oleellisen keskeistä on nähdä, että kapitalismin sovittamaton perusristiriita, työn yhteiskunnallisen luonteen ja tuotantovälineiden yksityisomistuksen ristiriita, kärjistyy. Työväenluokka etään-
tyy entistä kauemmas työnsä tuloksista. Kansan ja suurpääoman vastakkaisuus kasvaa.

Vain luokkakantainen lähtökohta antaa yhteiskuntaelämän erittelyn oikean tuloksen ja perusteet kestävään politiikkaan. Lenin sanoi, että ihmiset tulevat olemaan petoksen ja itsepetoksen uhreja kunnes oppivat kaikkien eettisten, poliittisten ja sosiaalisten korulauseiden ja lupauksen takaa löytämään niiden tai näiden luokkien edut.

Vaikka porvariston ja työväenluokan yhteistyötä korostava yhteiskuntasopimuspolitiikka esittäytyy voimantunnossaan siirryttäessä uudelle vuosikymmenelle, on sen voima huomattavassa määrin näennäistä. Siltä puuttuu perusta. Tämän politiikan nykyinen menestys on perustunut ylhäältä annettuihin odotus- ja toiveikkuusmielialoihin, jonka perusteettomuus paljastuu arkisen todellisuuden valossa. Ihmisten luottamus tähän politiikkaan onkin horjumassa.

Kriittisyys hallitus- ja tulopolitiikkaan on selvästi kasvamassa. Se ei koske vain kommunisteja ja kansandemokraattista liikettä, vaan pitkään lähes hiljaa ollut vasemmistososialidemokratia on alkanut jälleen antaa kuulua itsestään. Keskusteluvalmius ja kriittisyys on

1978

9.4. järjestettiin Helsingin jäähallissa kommunistisen lehdistön suurjuhla.

1.-3.6. pidettiin SKP:n 18. edustajakokous, joka hyväksyi asiakirjan ”Demokraattisen käänteen puolesta”. SKP:n 60-vuotisasiakirjasta ei päästy yksimielisyyteen.

4.6. SKP:n 60-vuotisjuhla Helsingin olympiastadionilla kokosi 40 000 osanottajaa.

Seppo Toiviaisen ”Nykyinen kriisi ja hallituskysymys” ilmestyi.

1979

Tammikuussa Kommunisti-lehdessä julkaistiin Arvo Aallon esitys ns. historiallisesta kompromissista.

SKDL sai eduskuntavaaleissa 17,9 % äänistä ja 35 kansanedustajaa.

29.5. järjestettiin Helsingissä kommunistisen lehdistön suurjuhla (Tiedonantaja 10 vuotta).

Pekka Kososen toimittama ”Suomalainen kapitalismi”-teos julkaistiin.

Jäsenkirjan luovutus, kuva 70-luvulta.

lähtökohtana uusiin johtopäätöksiin.

Myös lakot ja eräät uudet yhteiskunnalliset joukkoliikkeet tuulettavat pitkään paikallaan pysyneitä asenteita. Niilläkin on selvä politiikan muutospainetta lisäävä luonteensa.

Työväenliikkeen on syytä tervehtiä ilolla nuorison uutta liikehtimistä. Sillä onhan näiden liikkeiden luonne yhteiskunnallisia muutoksia hakeva. Nuoriso kokee joukon yhteiskunnallisia ongelmia asemansa vuoksi lähemmin, vakavammin kuin varttuneemmat. Monet heidän esiinnostamat ongelmat ovatkin todellisia huomispäivän ongelmia. Vaikeudet syvimmin kokevilta ja muutosta etsiviltä puuttuu kuitenkin kokemus yhteiskunnallisista asioista ja toiminnasta. Kokeineilta taas puuttuu se syvä tulevaisuuden tuska, jonka nuoriso kokee. Se on tietty ristiriitatilanne. Juuri siksi nykytilanne vaatii työväenliikkeeltä periaatteellisuutta, avaruutta ja joustavuutta, rohkeaa uuden kokemisen välttämättömyyttä siten, että se osoittautuu kykeneväksi antamaan nuorisolle kokemuksensa sen muovatessa maailmankatsomusta todella vaikeissa olosuhteissa. Meillä on tarjottavana kestävä, ehyt maailmankatsomus, leninismin voittoisat aatteet ja yhteiskunnallinen tutkimustapa. Ei suinkaan marxilaisuus vaan reformistiset ja porvarilliset maailmankatsomukset ovat kriisissä.

SKP:n viime vuosien kollektiivisesti kehittelemillä analyyseilla ja vaihtoehto-ohjelmilla on erityinen merkitys siksi, että ne ovat kestäneet ajan kokeet silloin kun muiden arviot ovat pettäneet. Voiman näille ohjelmille antaa se, että murramme ahtaan holhouksen, ihmisten omaa ajattelua kahlitsevan säätelyn ja omatoimisuuden merkityksen kieltävän byrokratian ja yhteiskuntasopimusjärjestelmän pakkopaidan. 1970-luvun lopun keskustelu ja monet uudet liikkeet puoltavat tätä näkökantaa.

Kysymys demokratiasta on noussut kaiken tämän seurauksena keskeiseen asemaan. Oikeiden johtopäätösten tekeminen tässä asiassa vaatii muun ideologisen työmme voimistamista. Se edellyttää valtion luokkaluonteen olemusta koskevaa keskustelua ja sitä koskevien johtopäätösten selvittämistä.

Jotta orastavat muutokset voisivat tapahtua, tarvitaan kommunistisessa ja kansandemokraattisessa liikkeessä kriittisyyttä ja arviointirohkeutta, päättävyyttä torjua kaikki yritykset tyytymättömyyden ja uudelleenarviointien tukahduttamiseen, luovaa ilmapiiriä ja keskusteluvalmiutta ja tietenkin ennen muuta nojautumista kestäviin periaatteisiin. On välitettävä enemmän taistelevien veljespuolueiden kokemusta.

Yhteiskunnallinen muutos tarvitsee tuekseen ennen muuta voimakasta kommunistista liikettä. Kommunistit eivät korosta tiukkaa luokkakantaisuutta yhteiskuntaelämässä eristääkseen työväenluokan, vaan yhdistääkseen sen kaikkien muiden edistyksellisten voimien kanssa suurpääoman ja oikeiston vastaiseen taisteluun. Se on SKP:n päälinjan viitoittama oikea suunta myös 1980-luvulle.

Opiskelijoiden tukikeräys Kumi- ja nahkaliiton lakkolaisille, 1971.

SKP:n hajotuksesta puolueen uudelleenrekisteröintiin

SKP:n vuosikirja 1996

25.-27.5.1984 SKP:n 20. edustajakokous

Arvo Aallon johtama ryhmittymä hankkii kokoukseen enemmistön mm. noin 2500 paperijäsenellä. Keskuskomiteaa valittaessa vähemmistöön jääneiden piirijärjestöjen ja muut yhtenäisyyslinjan edustajat syrjäytetään äänin 183-163. Jouko Kajanojan tilalle puheenjohtajaksi valitaan Arvo Aalto ja pääsihteeriksi Aarno Aitamurto. Poliittisen asiakirjan yhteydessä äänestettiin mm. suhtautumisesta hallituspolitiikkaan ja työttömyysturvan verollepanoon. Lehdistöpäätös merkitsi puolueen oman Yhteistyö-lehden lopettamista ja yritystä lopettaa Tiedonantaja. Järjestöpoliittisessa asiakirjassa äänestettiin mm. SKP:n päälinjasta sekä puolueen yhtenäisyydestä ja itsenäisyydestä.

Muun muassa tuhat puolueveteraania, 562 ay-luottamusmiestä, 223 tutkijaa ja asiantuntijaa, lähes sata taiteilijaa sekä useat veljespuolueet vetosivat SKP:n yhtenäisyyden puolesta.

15.6.1984 SKP:n keskuskomitea aloittaa puhdistukset

Yhtenäisyyden kannalla olevia keskuskomitean toimitsijoita erotetaan ja osaan piireistä palkataan rinnakkaisyhteistyötoimikuntia. Tiedonantajaa tukevia järjestöjä uhataan erottamisilla.

16.6.1984 kahdeksan piirin avoin kirje kommunisteille

Kahdeksan piirijärjestöä ehdottavat SKP:n ylimääräisen edustajakokouksen pitämistä hajaannuksen pysäyttämiseksi ja puolueen cheyttämiseksi.

9.9.1984 salainen muisto SKP:n harjoittamisesta

SKP:n poliittisen toimikunnan muistiossa asetetaan tehtäväksi toteuttaa laajamittainen ”puhdistus”, jotta ”puolue ei luisu tiedonantajaryhmän käsiin”. Sii-

nä nimetään henkilöt vastaamaan ”kahden puolueen syntyminen edellyttämistä konkreettisista lisäselvityksistä ja toimenpiteistä”. Keskeisenä tavoitteena on tehdä SKP:stä ”hallituskelpoinen” konsensuspolitiikan puitteisiin.

27.-28.10.1984 SKP:n keskuskomitea vauhdittaa hajotusta

Keskuskomitea erottaa eri mieltä olevia toimitsijoita ja valmistelee rinnakkaisten piirijärjestöjen perustamista johdon hajotuslinjaa tukevan ”enemmistön” turvaamiseksi.

15.12.1984 keskuskomitea syventää kahtiajakoa

11500 SKP:n jäsenen yhtenäisyysvetoomus luovutetaan keskuskomitealle. Keskuskomitea hylkää esitykset hajotustoimien perumisesta. Se kutsuu koolle ylimääräisen edustajakokouksen muuttamaan puolueen sääntöjä hajaannuksen syventämiseksi ja jäsen-demokratian kaventamiseksi. Ohjelmatyössä hylätään marxilaisuus ja sosialistisen yhteiskunnan tavoite. Keskuskomitean valistusosasto sekä taloudellinen ja suunnitteluosasto lakkautetaan. Vähemmistöön jääneiltä piirijärjestöiltä evätään puoluetuki ja niiden jäsenet komennetaan maksamaan jäsenmaksut rinnakkaispiireille. SKP:n omaisuutta ryhdytään siirtämään puolueen ulkopuoliselle säätöille.

6.1.1985 Tiedonantajaa julkaisevien puoluejärjestöjen kokous

Kahdeksan SKP:n piiriä peruttaa aiemman esityksensä ylimääräisestä edustajakokouksesta ja esittää 20. edustajakokouksen edustajien koollekutsumista käsittelemään kiireellisenä asiana hajotustoimien peruuttamista ja puolueen cheyttämistä.

12.1.1985 valitus tarkastuskomitealle

SKP:n Etelä-Karjalan piirijärjestön valituksessa

Arvo Aalto sulkee oven puolueen yhtenäisyydeltä 1982.

SKP:n yhtenäisvoimien juhla 1984 Vanhalla ylioppilastalolla.

Naiskommunistien lehdistötilaisuudessa 1984 paljastettiin dokumentit Arvo Aallon johtaman ryhmän keinottelusta ns. paperijäsenillä SKP:n edustajakokouksen enemmistön turvaamiseksi.

Keskuskomitealle tuotiin laaja vetoamus SKP:n yhtenäisyyden puolesta 1984.

tarkastuskomitealle esitetään toimia sellaisen johdon turvaamiseksi puolueelle, joka haluaa ja kykenee täyttämään puolueen sääntöjen mukaiset tehtävät.

23.3.1985 SKP:n ylimääräinen edustajakokous

Edustajakokous edustaa vain osaa jäsenistöstä. Se hylkää 20. edustajakokouksen päätöksiin sisältyneen suurpääoman ja oikeiston vastaisen päälinjan sekä hyväksyy uudet säännöt, jotka avaavat tien joukkoerotamisille ja kaventavat jäsenten oikeuksia. Arvo Aalto jatkaa puheenjohtajana. Pääsihteeriksi valitaan Esko Vainionpää.

25.3.1985 valitus Helsingin raastuvanoikeudelle

SKP:n veteraanit Veikko Haukia ja Olavi Pohjola jättävät valituksen Helsingin raastuvanoikeudelle edustajakokouksen päätösten ja sääntömuutosten hylkäämiseksi sääntöjen vastaisina ja laittomina. Siihen yhtyy mm. SKP:n Kymnlaakson piirijärjestö. Asianajajana Arjo Suonperä.

6.-5.4.1985 nuorisoliitossa alkaa ”puhdistus”

SDNL:n 14. liittokokous ”puhdistaa” nuorisoliiton johtoelementtejä yhtenäisyyden kannalla olevien piirein edustajat lähes kokonaan. Kokouksen enemmistö varmistetaan 35-60 -vuotiailla ja paperijäsenillä.

22.5.1985 esitys vaaliyhteistyöstä

Tiedonantajaa julkaisevat järjestöt esittävät SKDL:n vaaliliittojen hajotuksen estämistä ja yhtenäistä valmistautumista vaaleihin.

25.-26.5.1985 SKDL:n liittokokous hajotuslinjalla

SKDL:n liittokokous päätti äänin 142-30 torjua yhtenäisen valmistautumisen vaaleihin. Liiton johdosta puhdistettiin lähes kaikki radikaalin vasemmistopolitiikan tukijat.

17.-18.6.1985 junttakokous Sirola-opistossa

Pääsihteeriksi Esko Vainionpään johtamassa keskuskomitean ja piirien ”kirveslinjalaisten” toimitsijoiden junttakokouksessa päätetään, että keskuskomitea aloittaa syksyllä erottamiset ja että ”Tiedonantajaryhmittymää ei hyväksytä SKDL:n vaalilistoille”. Hajotus päätetään ulottaa myös joukkojärjestöihin.

13.10.1985 keskuskomitea erottaa 8 piiriä

Keskuskomitea erottaa sääntöjen vastaisesti 8 SKP:n piirijärjestöä. Samalla se vaatii niiden osastoja

ja jäseniä erottamisten uhalla siirtymään rinnakkaisiin piirijärjestöihin. Osa piireistä alkaa erottaa osastoja.

19.-20.10.1985 Lokakuun tapaaminen

7000 kommunistia osallistuu Lahdessa järjestettyyn Lokakuun tapaamiseen SKP:n päälinjan ja yhtenäisyyden puolesta.

23.11.1985 SKP:n järjestöjen toimikunta perustetaan

Helsingissä pidetyssä kokouksessa perustetaan 65-jäseninen SKP:n järjestöjen toimikunta yhtenäisyyden puolesta hajotusta vastaan. Se esittää vetoomuksen kaikille SKP:n jäsenille. Toimikunnan puheenjohtajiksi valitaan Veikko Alho, Eino Kaajakari, Jouko Kajanoja, Ilmari Nieminen, Kaija Sinervä ja Taisio Sinisalo. Myös useisiin piireihin perustetaan yhtenäisyystoimikunnat.

15.12.1985 Päätös jäsenkirjojen vaihdosta

Keskuskomitea päättää aloittaa 21. edustajakokouksen valmistelut ottamalla käyttöön uudet jäsenkirjat siten, että niitä ei anneta erotettujen piiri- ja perusjärjestöjen jäsenille. Näin aiotaan erottaa noin puolet SKP:n 30 000 jäsenestä.

7.2.1986 hajotus Metallityöväen liiton ryhmässä

Metallityöväen liiton kansandemokraattisesta ryhmästä erotetaan jäsenistön palkankorotusvaatimuksia tukeneet kommunistit Eero Remes ja Pekka Mäkelä. Hajotus laajenee myös metallin vaaleihin ja muualle ay-liikkeeseen.

SKP:n yhtenäisyysvoimien tilaisuus Oulussa 1985.

15.-16.2.1986 SKP:n järjestöjen toimikunta koolla

SKP:n järjestöjen toimikunta kutsuu koolle SKP:n järjestöjen edustajakokouksen ja tekee aloitteen laaja-pohjaisen vaalijärjestön perustamisesta. Toimikunta torjuu esitykset SKP:stä luopumisesta ja uuden puolueen perustamisesta. Se kehottaa jäseniä säilyttämään yhtenäisen SKP:n jäsenkirjan.

22.-23.3.1986 Punaisen nuorison neuvosto perustetaan

SDNL:stä erotettujen ja syrjinnän kohteeksi joutuneiden seitsemän nuorisopiirin edustajat muodostavat Punaisen nuorison neuvoston. Sen puheenjohtajaksi valittiin Markku Kangaspuro. Myöhemmin otetaan käyttöön nimi Vallankumouksellinen nuorisoliitto (VKN).

12.4.1986 DeVa perustetaan

Runsaat sata kaikista vaalipiireistä tullutta edustajaa perustaa vaalijärjestöksi Demokraattisen Vaihtoehdon sen jälkeen kun SKDL:n vaaliliittojen ja eduskuntaryhmän hajotus oli käynyt selväksi. DeVan puheenjohtajistoon valitaan mm. Leo Suonpää, Jouko Kajanoja, Kaj Chydenius, Tutteli Tiivola ja Asser Siuvatti. Sihteeriksi valitaan Seppo Timonen.

26.-27.4.1986 SKP:n järjestöjen edustajien kokous

Tampereen Hervannassa pidetty kokous edustaa SKP:n 8 piirijärjestöä, 9 muun piirin alueelle muodostettua yhtenäisyystoimikuntaa ja yli 600 perusjärjestöä, joihin kuuluu yhteensä 16600 jäsentä.

Kokous hyväksyy mm. asiakirjat "Rauhan linjalta, demokratian puolesta", "Suomen kansan asialla" ja "Suomen kommunistinen puolue nousuun". Se valitsee SKP:n järjestöjen keskuskomitean; puheenjohtajaksi Taisto Sinisalo, pääsihteeriksi Jouko Kajanoja ja varapuheenjohtajiksi Yrjö Hakanen ja Marita Virtanen.

5.6.1986 DeValle eduskuntaryhmä

SKDL:n eduskuntaryhmästä erotetut 10 kansanedustajaa muodostavat DeVan eduskuntaryhmän. Sen puheenjohtajaksi valitaan Ensio Laine.

13.6.1986 joukkoerottamiset

SKP:n keskuskomitea erottaa 497 jäsenjärjestöä ja

Taisto Sinisalo ja Jouko Kajanoja SKP:n järjestöjen toimikunnan tiedotustilaisuudessa 1986.

niiden noin 15000 jäsentä. Suurin osa erotetuista jatkaa toimintaa SKP:ssä ja SKP:n järjestöjen keskuskomitean yhteydessä.

14.8.1986 esitys 21. edustajakokouksen yhteisestä valmistelusta

Erotettujen järjestöjen edustajat esittävät SKP:n 21. edustajakokouksen yhteistä, demokraattista ja eheyttävää valmistelua. SKP:n keskuskomitea torjuu esityksen.

23.-24.8.1986 SKP:n järjestöjen keskuskomitea

SKP:n järjestöjen keskuskomitea päättää ottaa käyttöön nimityksen SKP(yhtenäisyys). Samalla se päättää kutsua koolle puolueen 21. edustajakokouksen.

25.26.10.1986 naisliitto syrjintälinjalle

SNDL:n 14. liittokokous jatkaa SKP:ssä ja SKDL:ssä aloitettua syrjintälinjaa. Marraskuussa uusi johto erottaa kuusi SNDL:n piiriä.

6.-7.12.1986 DeVan valtakunnallinen kokous

DeValle hyväksytään vaaliohjelma. DeVan uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Kristiina Halkola. SKP:stä ja SKDL:stä erotettujen lisäksi mukana olivat mm. Sosialistinen Työväenpuolue, eräitä vihreitä, Punainen nuorison neuvosto, Sosialistinen Opiskelijaliitto, Kulttuurityöntekijöiden Liitto sekä ay- ja kansalaisliikkeiden aktiiveja.

22.12.1986 Helsingin raastuvanoikeuden päätös

Helsingin raastuvanoikeus julistaa mitättömäksi

rinnakkaispiirien perustamisen, SKP:n sääntömuutokset ja niiden perusteella tehdyt puoluejärjestöjen erottamiset. SKP:n johto valittaa tuomiosta.

5.-7.6.1987 SKP:n (yhtenäisyys) 21. edustajakokous

Kokous hyväksyy ”Rauhan ja Suomen itsenäisen demokraattisen kehityksen ohjelman”, puolueasiakirjan ja vetoomuksen SKP:n voimien kokoamiseksi. Se päättää aloittaa uuden puolueohjelman valmistelun. SKP:n (yhtenäisyys) keskuskomitean puheenjohtajaksi valitaan Taisto Sinisalo, varapuheenjohtajiksi Yrjö Hakanen ja Marja-Liisa Löyttyjärvi sekä pääsihteeriksi Jouko Kajanoja. Kokouksen edustajat edustavat 600 osastoa ja yli 15000 jäsentä. Muutamat edustajat vaativat uuden puolueen perustamista ja luopumista SKP:stä.

11.6.1987 Helsingin hovioikeuden päätös

Hovioikeus vahvistaa raastuvanoikeuden päätökset, joilla kumottiin erottamiset ja sääntömuutokset. Myös jäsenkirjojen vaihtoa koskeva päätös kumotaan. Keskuskomitea veloitetaan antamaan jäsenkirja kaikille jäsenille. Keskuskomitea ilmoittaa valittavansa tuomiosta.

12.-14.6.1987 SKP:n 21.edustajakokous

Vaikka erottamiset on tuomittu laittomiksi, ei erotetuille anneta mahdollisuutta osallistua kokoukseen ja sen valmisteluihin. Tynkäkokous päättää uudelleen erottamisista, hyväksyy uuden puolueohjelman ja valitsee uuden keskuskomitean. Puheenjohtajana jatkaa Arvo Aalto. Pääsihteeriksi valitaan Esko Vainionpää.

16.6.1987 yritys ”ostaa” Tiedonantajan toimittajat

Kansan Uutisten toimitusjohtaja Esa Älander teki eräille Tiedonantajan toimittajille tarjouksen siirtymisestä paremmalla palkalla Kansan Uutisiin. Arvo Aalto oli hyväksynyt tarjouksen esittämisen.

21.-23.8.1987 aloite ”Toimikaamme yhdessä”

SKPy:n keskuskomitea esittää SKP:n keskuskomitealle ja kaikille SKP:n jäsenille ja puoluejärjestöille yhteistä toimintaa, aluksi vaikka vain yksittäisessä asiassa. SKP:n keskuskomitea torjuu kaiken yhteistyön.

31.8.1987 uusi valitus raastuvanoikeudelle

Kahdeksan SKP:n piiriä valittaa raastuvanoikeu-

SKP:n järjestöjen edustajien kokous Tampereella 26.-27.4.1986.

delle 21. edustajakokouksen laittomuudesta ja hajotuspäätöksistä.

20.-21.2.1988 SKPy keskuskomitea esittää keskusteluja

SKPy:n keskuskomitea esittää SKP:n keskuskomitealle yhteisiä keskusteluja yhteistyöstä ja yhtenäisyyden rakentamisesta.

10.5.1988 SKP:n johdon kasinoseikkailut paljastuvat

Demokraattinen Lehdistöpalvelu julkaisee tiedot SKP:lle aiheutuneista kymmenien miljoonien markkojen tappioista puolueen johdon sijoitettua varoja pääomakeinotteluun kasinotaloudessa. Ensitietojen mukaan tappiot ovat 35 miljoonaa markkaa (myöhemmin luku kasvaa vielä tästäkin).

11.5.1988 SKP:n poliittinen toimikunta eroaa

Poliittinen toimikunta jättää kasinoseikkailujen takia paikkansa keskuskomitean täytettäväksi. Aalto, Vainionpää ja erät muut ilmoittavat kuitenkin halunsa jatkaa. SKPy:n poliittinen toimikunta toivoo laajempaakin uudelleenarviota hajaannukseen johtaneen linjan virheellisyydestä ja puolueen voimien kokoamisesta. SKPy esittää myös SKDL:n ja DeVan vaaliliittoa.

21.5.1988 KTP perustetaan

SKPy:n yhtenäisyyslinjaa arvosteleva ja uuden marxilais-leniniläisen puolueen perustamista vaatineet perustavat Rauhan ja sosialismin puolesta – Kommunistisen työväenpuolueen.

28.-29.5.1988 SKP:lle uusi johto

SKP:n keskuskomitea valitsee uudeksi puheenjohtajaksi Jarmo Wahlströmin ja pääsihteeriksi Heljä Tammisolan (Ketola). Perusteellisten johtopäätösten sijasta taloussotkut todetaan ”oppirahoiksi”.

1.7.1988 Korkeimman oikeuden päätös

Korkein oikeus vahvistaa tuomion, jonka mukaan 8 piiriä ja noin 15 000 jäsenen erottamiset sekä SKP:n sääntöjen muutokset ovat laittomia

27.-28.8.1988 SKPy:n puoluekonferenssi ja 70-vuotisjuhla

Turussa pidetty konferenssiin osallistuu 612 edustajaa ja 343 seuraajaa. Konferenssi hyväksyy mm. Teesit SKP:n päälinjan kehittämistä, päätöksen ohjelmatyön jatkamisesta ja SKP:n 70-vuotisasakirjan. Keskuskomitea valitsee terveydellisistä syistä eroa pyytäneen Taisto Sinisalon tilalle puheenjohtajaksi Jouko Kajanojan, pääsihteeriksi Yrjö Hakasen ja varapuheenjohtajiksi Esko-Juhani Tennilän ja Marja-Liisa Löyttyjärven.

24.-25.9.1988 SKPy:n keskuskomitea Vasemmistofoorumista

SKPy ehdottaa SKP:lle ja SKDL:lle, että Vasemmistofoorumin valmistelu laajennetaan yhteiseksi ja myös muille vasemmistolaisille avoimeksi. SKPy päättää osallistua Vasemmistofoorumeihin tämän linjan edistämiseksi.

3.-4.12.1988 SKPy:n keskuskomitea ”Vasemmistoliitosta”

SKPy esittää SKDL:n johdon kaavailemaan Vasemmistoliiton muodostamista vasemmisto- ja muut osvoimien yhteisiin tavoitteisiin, yhteistoimintaan, tasavertaisuuteen ja itsenäisyyteen perustuvaksi liitoksi. Samalla SKPy esittää hylättäväksi lähtökohdat Vasemmistoliiton muodostamisesta uudeksi sosialistiseksi puolueeksi mm. kommunistisen puolueen sijaan.

6.2.1989 raastuvanoikeuden toinen tuomio

Oikeus kumoaa 21. edustajakokouksessa uudelleen päätetyt erottamiset laittomina.

7.3.1989 kd-liikkeen strategiapalaveri ”Vasemmistoliitosta”

SKDL:n, SKP:n, SNDL:n ja SKDL:n eduskuntaryhmän puheenjohtajien muodostama ”kd-liikkeen strategiapalaveri” sopii esityksestä, jonka mukaan SKP ja SKDL lakkautetaan ja niiden tilalle perustetaan uusi sosialistinen puolue.

8.4.1989 keskuskomitea suuntautuu SKP:n alasajoon

SKP:n keskuskomitea päättää äänestyksen jälkeen ryhtyä käytännön valmisteluihin Vasemmistoliiton perustamiseksi SKP:n ja SKDL:n tilalle.

3.-4.6.1989 SKPy:n ehdotus SKP:n 22. edustajakokouksesta

SKPy:n keskuskomitea vetoaa kaikkiin kommunisteihin, jotta Reijo Käkelän johtaman ”seitsikon” esitykset SKP:n lakkauttamisesta torjutaan. SKPy esittää SKP:n toimintaa jatkavan ja eheyttävän 22. edustajakokouksen valmistelua siten, että kaikilla jäsenillä on tasavertaiset vaikutusmahdollisuudet mm. puoluekeskustelussa ja jäsenäänestyksessä. Uuden vasemmistopuolueen perustamisen sijaan SKPy ehdottaa SKDL:oa laajempaa, avaraa demokraattista yhteistyöliittoa tai vaalijärjestöä.

24.8.1989 SKP:n poliittinen toimikunta

SKP:n poliittinen toimikunta päättää esittää puolueen kaiken toiminnan lopettamista ja sulauttamista uuteen vasemmistopuolueeseen. Myöskään SKP:n aatteellista toimintaa ei enää aiota jatkaa.

27.-28.8.1989 SKPy:n keskuskomitea

SKPy ilmoittaa olevansa valmis osallistumaan SKP:n 22. edustajakokoukseen, jotta turvataan SKP:n olemassaolo ja voidaan pyrkiä SKP:n eheyttämiseen ja uudistamiseen. SKPy:ssä toimivat piirit ilmaisevat olevansa myös valmiita selvittämään tätä varten kaikki jäsentiedot. Sen sijaan SKP:n keskuskomitea ei salli jäsenille oikeutta tarkistaa puolueen jäsentietoja.

Lisäksi SKPy esittää ahtaan puolueuudistuksen Vasemmistoliiton sijaan kaikille vasemmistolaisille ja edistyksellisille avointa liittoa.

9.-10.9.1989 SKDL:n, SKP:n ja SNDL:n esitys ”Vasemmistoliitosta”

SKDL:n, SKP:n ja SNDL:n johtaelinten yhteiskokous esittää niiden yhdistämistä perustamalla uusi puolue, Vasemmistoliitto. SKDL:n puheenjohtaja

Vappumarssi Hakaniemen Pitkällä sillalla 1989: "Luulevat lopettavansa SKP:n... erehtyvät".

Reijo Käkälä ja pääsihteeri Salme Kandolin torjuvat SKP:n toimintaa jatkavien osallistumisen.

14.-15.10.1989 SKPy avaa puoluekeskustelun

SKPy:n keskuskomitea esittää puoluekeskustelua SKP:n 22. edustajakokouksen yhteiseksi valmisteluseksi ja päättää osaltaan valmistella siihen aineistot SKP:n päälinjan ja toiminnan uudistamisesta.

22.10.1989 Tennilä SKPy:n puheenjohtajaksi

Keskuskomitea valitsee Esko-Juhani Tennilän SKPy:n puheenjohtajan tehtävistä eronneen Jouko Kajanojan tilalle.

21.11.1989 keskuskomitea esittää SKP:n alasajoa

SKP:n keskuskomitea päättää esittää 22. edustajakokoukselle puolueen kaiken poliittisen toiminnan ja resurssien siirtämistä Vasemmistoliittoon. Se hyväksyy kahdeksan piirin edustusosoikeuden puoluekokoukseen.

3.2.1990 Vasemmistoliiton kokous avoimeksi

Vasemmistoliiton perustamista valmisteleva valtuuskunta päättää äänin 39-22 avata perustavan ko-

kouksen kaikille kiinnostuneille ja asettamatta ehdoksi SKP:n tai SKPy:n lakkauttamista. Reijo Käkälä ilmoittaa eroavansa, koska ratkaisu tukee SKP:n säilymistä ja avaa ovet SKPy:ssä toimiville.

17.-18.2.1990 SKPy valmis yhdistämään toiminnan SKP:n puitteissa

SKPy:n keskuskomitea ilmoittaa olevansa valmis yhdistämään kaiken toimintansa SKP:n puitteisiin, jos edustajakokous päättää jatkaa SKP:n toimintaa poliittisena puolueena. SKPy on myös valmis yhdistämään poliittisen toiminnan eduskunnassa, kunnanvaltuustoissa ja ay-liikkeessä avoimen ja moniarvoisen Vasemmistoliiton puitteissa. Samalla SKPy torjuu kommunistisen puolueen ja Vasemmistoliiton asettamisen toistensa vaihtoehtoiksi tai vastakohtiksi.

23.-25.2.1990 SKP:n 22. edustajakokous

Sääntöjen mukaiset jäsenoikeudet takaisin saaneiden kahdeksan piirin ja Pirkanmaan piirin edustajat estävät puolueen alasajoon tähänneet sääntöjen muutosesitykset. Johto valitaan edelleen syrjintälinjal-

la ja aiempaa suppeampana. Päätöslausumassa typistetaan puolueen tehtävät aatteelliseksi kerhoksi. Puheenjohtajaksi valitaan Heljä Tammissola (Ketola) ja pääsihteeriksi Asko Mäki. Kokous ei tee perusteellista julkista selvitystä taloussotkuista.

28.-29.4.1990 Vasemmistoliiton perustava kokous

Kokous pidetään avoimena kaikille vasemmistolaisille. Vasemmistoliitolle hyväksytään punavihreä liiton poliittinen ohjelma ja demokraattiset säännöt. Liiton johtoon valitaan entisten kommunistien ja kansandemokraattien lisäksi myös SKPy:n johdon jäseniä.

10.6.1990 DeVa yhdistää toimintansa Vasemmistoliittoon

DeVan ylimääräinen neuvottelukokous päättää lopettaa DeVan toiminnan ja siirtää sen Vasemmistoliittoon.

8.-9.9.1990 kansanedustajat pois SKPy:n

puheenjohtajistosta

Kansanedustajat Tennilä, Löyttyjärvi ja Laine jäävät pois SKPy:n puheenjohtajiston ja poliittisen toimikunnan jäsenyydestä osana sopimusta, jolla DeVan eduskuntaryhmä yhdistetään VAS:n ryhmään. SKPy:n puheenjohtajaksi valitaan Yrjö Hakanen, varapuheenjohtajaksi Kristiina Nieminen ja pääsihteeriksi Arto Viitaniemi. Samalla päätetään SKPy:n edustajakokouksen koollekutsumisesta.

25.-26.1.1991 VAS:n johto vaatii erottamisia

Puoluesihtööri Matti Viialainen ja varapuheenjohtaja Salme Kandolin ryhtyvät vaatimaan SKPy:n johtoon kuuluvien erottamista Vasemmistoliitosta.

18.-19.5.1991 SKP:n (yhtenäisyys) edustajakokous

Lahdessa pidettyyn kokoukseen osallistuu 388 edustajaa, jotka edustavat noin 10000 jäsentä. Kokous hyväksyy ”Puheenvuoron keskusteluun vasemmistolaisuudesta ja sosialismista”, päätöksen osallis-

tumisesta Vasemmistoliittoon ja päätöksen puolueen uudistamisesta. Puheenjohtajaksi valitaan Yrjö Hakanen, varapuheenjohtajaksi Kirsti Kasnio ja pääsihteeriksi Arto Viitaniemi.

29.5.1991 VAS:sta taas erottamisvaatimuksia

Puoluesihtööri Matti Viialainen vaatii Ensio Lai-
neen erottamista eduskuntaryhmästä, koska hän osal-
listuu SKPy:n keskuskomiteaan. SKPy:n johto ja Lai-
ne ovat valmiita sopimaan Laineen vetäytymisestä
keskuskomitean jäsenyydestä, jos sillä turvataan kai-
kille mahdollisuus osallistua tasavertaisesti Vasemmis-
toliittoon.

15.11.1991 SKP:n keskuskomitea luopuu edustajakokouksesta

SKP:n keskuskomitea luopuu aikomuksesta kut-
sua koolle ylimääräinen edustajakokous päättämään
puolueen lopettamisesta, koska piirien edustajien
tarvittavaa määränemmistöä ei saada lopettamisen
kannalle. Keskuskomitea päättää kuitenkin jatkaa
puolueen alasajoa.

12.2.1992 hovioikeuden tuomio

Hovioikeus kumoaa 21. edustajakokouksen pää-
tökset ja erottamiset laittomina. Edustajakokouk-
sen valitsemalla johdolla ei ole siten ollut valtuut-
ta myöskään SKP:n alasajamiseen tähdänneisiin toi-
miin. SKP:n johto valittaa päätöksestä.

6.10.1992 korkeimman oikeuden tuomio

Korkein oikeus vahvistaa hovioikeuden päätök-
set.

31.10.1992 SKPy:n keskuskomitean esitys edustajakokouksesta

SKPy:n keskuskomitea esittää keskusteluja SKP:n
toimintaa jatkavan edustajakokouksen valmistele-
miseksi.

17.11.1992 SKP:n keskuskomitea hakee puolueen konkurssiin

SKP:n keskuskomitea päättää hakea puolueen
konkurssiin noin 100 miljoonan markan velkojen
vuoksi. Syyksi ilmoitetaan mm. kasinopeli, Kansan
Uutisten kirjapainon velat ja kiinteistöjen arvonme-
netys. Kulttuuritalo on jo aiemmin siirtynyt velko-
jille. Konkurssituomio annetaan 1.6.1993. SKPy il-
moittaa, että konkurssi ei lopeta SKP:n toimintaa ja
että jäsenistöllä tulee olla oikeus päättää konkurssime-

nettelyn jälkeen puolueen tulevaisuudesta.

28.-29.1993 puoluekonferenssi ja 75-vuotisjuhla

SKP(yhtenäisyys) järjestää Helsingissä puoluekon-
ferenssin ja SKP:n 75-juhlan. Konferenssi esittää kai-
kille kommunisteille avoimen SKP:n toimintaa jat-
kavan edustajakokouksen valmistelemista vuodelle
1994. Konferenssi hyväksyy avauksen keskusteluun
SKP:n uudesta ohjelmasta otsikolla ”Demokratia, so-
sialismi, tulevaisuus”.

29.8.1993 Vasemmistoliiton johto hukkaa SKP:n rahat

Helsingin Sanomat kertoo Vasemmistoliiton joh-
don hallintaan siirtyneen SKP:n noin 170 miljoonan
markan omaisuuden hukkaamisesta mm. kiinteistö-
keinottelussa ja Variant Oy:n (Fexima Oy) osakekau-
poissa.

13.-14.11.1993 VAS:n valtuusto esittää sääntömuutoksen

Vasemmistoliiton valtuusto esittää sääntöjen muu-
tosta, jonka tavoitteena on ns. kaksoisjäsenyyden kiel-
täminen ja muutos ”normaalipuolueeksi”.

28.11.1993 SKPy esitys VAS:ille

SKPy:n keskuskomitea vetoaa VAS:n johtoon
kommunistien erottamiseksi esitettyjen sääntömuu-
tosten hylkäämiseksi ja esittää sen sijaan liiton avar-
tamista ja laajentamista.

19.-20.2.1994 kutsu SKP:n toimintaa jatkavaan edustajakokoukseen

SKPy:n keskuskomitea kutsuu koolle SKP:n toi-
mintaa jatkavan edustajakokouksen ja päättää valmis-
tella sille mm. esityksen uudeksi puolueohjelmaksi.

14.3.1994 SKPy:n ja VAS:n johto sopivat

Vasemmistoliiton puheenjohtaja Andersson ja
puoluesihtööri Viialainen sekä SKPy:n puheenjohtaja
Hakanen ja pääsihtööri Viitaniemi tekevät sopimuk-
sen siitä, että kun SKPy:n puheenjohtajat, pääsihtee-
ri ja lehden päätoimittaja jäävät pois VAS:sta, voivat
muut SKP:n jäsenet kuulua liittoon henkilöjäseninä
(mutta eivät SKP:n osastojen kautta) ja sääntöihin esi-
tetystä ”kaksoisjäsenyyden” kiellosta luovutaan. Sa-
malla todettiin VAS:n vaaliliittojen olevan avoimia
myös SKPy:n jäsenille.

SKP:n alasajaneen johdon jäsenet Reijo Viitala ja Ilpo Eerola jättivät eriävän mielipiteen SKP:n toiminnan jatkamisesta päättäneessä kokouksessa.

Uuden SKP:n puheenjohtajisto: Yrjö Hakanen, Riitta Tynjä ja Arto Viitaniemi.

26.-27.11.1994 SKP:n toimintaa jatkava edustajakokous

252 SKP:n järjestöjen edustajaa päättää jatkaa SKP:n toimintaa itsenäisenä ja täysivaltaisena, rekisteröitynä poliittisena puolueena. Kokous hyväksyy uuden puolueohjelman ja päättää sääntöuudistuksen valmistelusta. Edustajakokous valitsee uuden keskuskomitean.

12.4.1995 VAS mukaan hallitukseen

Vasemmistoliiton valtuusto ja eduskuntaryhmä päättävät äänin 47-25 hyväksyä Lipposen hallituksen ohjelman ja osallistua hallitukseen, joka leikkaa mm. lapsilisää, työttömyysturvaa, opintotukea, kuntien palveluja ja muuta sosiaaliturvaa. SDP:n johto edellyttää VAS:lta pesäeroa SKP:hen ja hallituspolitiikasta eri mieltä oleviin.

25.4.1995 joukkoerottamiset alkavat VAS:ssa

VAS:n hallitus vaatii piirijärjestöjä erottamaan 57 VAS:iin kuuluvaa ja myös SKP:ssä aktiivisesti toimivaa jäsentä. Useimmissa piireissä ryhdytään erottamaan kommunisteja. VAS:n puoluekokoukselle valmistellaan "kaksoisjäsenyyden" kieltäviä sääntöjä.

4.6.1995 SKP:n kirje VAS:n puoluekokousedustajille

SKP:n keskuskomitea esittää Vasemmistoliiton tappioiden ja hajaannuksen välttämistä turvaamalla kaikille jäsenille tasavertaiset vaikutusmahdollisuudet, välttämällä samaistuminen hallituksen vaihtoehtotomaan linjaan ja irtaantumalla Emu-sopeutuksesta,

siirtämällä "kolmannen vasemmiston" ohjelman hyväksymistä sekä perumalla erottamiset.

16.-18.6.1995 VAS:n puoluekokous hallitus- ja hajotuslinjalla

Vasemmistoliiton puoluekokous hyväksyy äänestysten jälkeen Lipposen hallituksen linjan, liiton muuttamisen puolueeksi; sääntömuutokset, jotka kieltävät SKP:n jäsenten oikeuden kuulua VAS:iin; puolueohjelman, joka sopeutuu kapitalismin puitteisiin ja vetää jyrkkää rajaa kommunisteihin; syrjäyttää kommunistit johtoa valittaessa. Claes Andersson jatkaa puheenjohtajana. Pääsihteeriksi valitaan tiukan äänestyksen jälkeen Ralf Sund.

20.6.1995 erottamiset alkavat VAS:n eduskuntaryhmässä

Eduskuntaryhmä erottaa Mikko Kuopan ja Esko-Juhani Tennilän, jotka äänestivät Lipposen hallituksen ohjelmaa ja sosiaalimenojen leikkaamista vastaan. Myöhemmin erotetaan myös Veijo Puhjo. Erottamisella uhataan myös muita hallituksen linjaa vastaan äänestäviä.

23.11.1995 Ilmoitus SKP:n konkurssimenettelyn päättymisestä

SKP:n konkurssipesän edustajat vahvistavat SKP:n Uudenmaan piirin edustajien tiedustelun johdosta, että konkurssimenettely on päättynyt.

3.12.1995 SKP päätetään rekisteröidä uudelleen

SKP:n toimintaa jatkava keskuskomitea päättää ryhtyä tarvittaviin toimiin SKP:n uudelleenrekisteröimiseksi ja siihen tarvittavien kokousten järjestämiseksi.

si. Se päättää myös valmistella sääntömuutokset, jotta vanhat virheet ja konkurssitappiot eivät toistu.

5.12.1995 Pakinkylän Veljien ilmoitus yhdistysrekisteriin

Pakinkylän Veljet –yhdistys (puheenjohtaja Yrjö Hakanen) jättää yhdistysrekisteriin muutosilmoituksen, jolla se ”varaa” SKP:n nimen, jos SKP puretaan entisen johdon toimesta tai taloudellisista syistä.

15.12.1995 esitys SKP:n ylimääräisestä edustajakokouksesta

SKP:n Etelä-Karjalan, Joensuun, Kuopion, Kymenlaakson, Lahden, Tampereen, Turun ja Uudenmaan piirijärjestöt jättävät SKP:n keskuskomitealle (puheenjohtaja Heljä Ketola) sääntöjen mukaisen esityksen ylimääräisen edustajakokouksen pitämistä. SKP:n keskuskomitea ei hyväksy esitystä.

16.1.1996 hakemus edustajakokouksesta lääninhallitukselle

SKP:n jäsenjärjestöt hakevat Uudenmaan lääninhallitukselta lupaa ylimääräisen edustajakokouksen koollekutsumiseen. Hakemuksen jättävät em. piirijärjestöt ja SKP:n Himangan osasto, Kypärämäen osasto, Käppärän osasto, Pakilan osasto, Ruukin osasto ja Kemin kaupunkijärjestö.

10.2.1996 SKP:n keskuskomitean lausunto lääninhallitukselle

Heljä Ketolan allekirjoittamassa lausunnossa SKP:n keskuskomitea vastustaa kokouksen pitämistä. Jäsenjärjestöjen edustajat esittävät siihen vastineen.

9.5.1996 Uudenmaan lääninhallitus hyväksyy hakemuksen

Lääninhallitus oikeuttaa jäsenjärjestöt kutsumaan koolle ja järjestämään ylimääräisen edustajakokouksen jäsenjärjestöjen esittämiä asioita varten.

19.5.1996 edustajakokous kutsutaan koolle

Lääninhallituksen valtuuttamat jäsenjärjestöt kutsuvat SKP:n ylimääräisen edustajakokouksen koolle. Kutsu julkaistaan mm. Kansan Uutisissa ja Tiedonantajassa sekä toimitetaan kaikille SKP:n piirijärjestöille.

12.6.1996 Ketolan valitus hallinto-oikeudelle

Heljä Ketola jättää lääninhallituksen päätöksestä valituksen Korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja vaa-

tii lääninhallituksen päätöstä toimeenpanokieltoon.

Edustajakokouksen koollekutsuneiden jäsenjärjestöjen edustajat esittävät siihen vastineensa.

Hallinto-oikeus ei määrää toimeenpanokieltoa.

30.8.1996 SKP:n ylimääräinen edustajakokous

Ylimääräinen edustajakokous päättää muuttaa yhdistyksen nimen Järjestöyhdistys Tähdeksi ja antaa sille valittavan johdon tehtäväksi valmistella yhdistyksen purkamiskokous, koska toiminnan jatkamiselle juridisessa mielessä ei ole taloudellisia edellytyksiä entisen johdon konkurssivelkojen takia. Toimintansa lopettaneiden Helsingin ja Lapin piirien nimissä esiintyneet kaksi Vasemmistoliiton johtoelimiin kuuluvaa edustajaa, Ilpo Eerola ja Reijo Viitala jättävät eriävän mielipiteen kokouksen päätösvaltaisuuteen ja sääntömuutoksen käsittelyynottoon.

Heti ylimääräisen edustajakokouksen jälkeen pidettävä edustajakokous päättää jatkaa SKP:n toimintaa ja rekisteröidä uudelleen SKP:n uudella ohjelmalla ja uudistetuin säännöin sekä valitsee puolueelle uuden johdon. Puheenjohtajaksi valitaan Yrjö Hakanen, varapuheenjohtajaksi Riitta Tynjä ja pääsihteeriksi Arto Viitaniemi.

SKP vetoaa sosialidemokraatteihin, vasemmistoliittolaisiin ja vihreisiin Lipposen hallituksen leikkauslinjan ja Emu-sopeuttamisen hylkäämiseksi sekä työttömien, ay- ja kansalaisliikkeiden vaatimusten tukemiseksi.

11.11.1996 SKP rekisteröidään uudelleen

Yhdistysrekisteri rekisteröi uudelleen Suomen kommunistisen puolueen edustajakokouksen päätösten mukaisesti. Sitä edeltää myös puolerekisteriä ylläpitävän oikeusministeriön hyväksyvä lausunto. Nimenkeräys SKP:n merkitsemiseksi uudelleen puolerekisteriin alkaa.

29.11.1996 SKP:n päätöksistä ei enää valiteta

Kansan Uutiset ilmoittaa SKP:n entisen johdon luopuneen aikomuksista valittaa edustajakokouksen päätöksistä.

Vappumarssi Helsingissä 1977.

VI LUKU

Työstä ja taistelusta

Työväen elintaso ja demokraattiset uudistukset – joita porvaristo esittelee usein omana ansionaan – ovat luokkataistelujen tulosta. Ne on taistellen saavutettu ja myös niiden säilyttäminen on taistelukysymys.

Erityisesti 1970-luku oli voimakasta ammattiyhdistysliikkeen, opiskelijoiden ja kulttuurin radikalisoitumisen ja vasemmistolaistumisen aikaa. ”Porvari nukkui huonosti”.

AULIKKI OKSANEN
(19.7.1944)

Kirjailija ja runoilija. Toiminut aktiivisesti KTL:ssä ja rauhanliikkeessä. Kenen joukoissa seisot? on yksi monista hänen runoistaan, jotka ovat tulleet tutuiksi myös Kaj Chydeniuksen säveltäminä. Valtion kirjallisuuspalkinto 1974 ja 1980. Teoksia mm. Isosisko ja pikkuveli, Maallisia lauluja, Ykä ja Kuu, Alumiinipaita, Sinua, sinua rakastan, Piispa Henrikin sormi ja muita katkelmia.

AULIKKI OKSANEN:

Kenen joukoissa seisot?

LP-levy Kenen joukoissa seisot?, Love Records 1970.

Ei ystäväni,
ei synny rakkaus maailmaan
odottaessasi taivaan armoa,
vallanpitäjien sääliä.

Ei ystäväni,
niin kauan kuin leivästä
jää reikä leipojan käteen,
jääköön rakkaudesta puhuminen
pastorien houreeksi!

Pitäkööt leijonat makeiskorinsa,
puolueettomat humanistit korulauseensa!
Tätä vääryyttä vastaan ei taistella kukkasin.
Tätä verta ei pysäytä pehmeä myötätunto.
Nälkäisten vatsat eivät suudelmista täyty.

Kenen joukoissa seisot?
Kenen lippua kannat?
Ei synny rakkautta ilman oikeutta,
ei synny oikeutta ilman taistelua,
ei taistelua ilman yhteistä rintamaa.

KTL:n ja Kiilan väkeä vappumarssilla.

Lisää työväenohjelmia Yleisradioon

Tiedonantaja 1.7.1972

Helsingin Kauppiat Oy:n lihanleikkaajat ovat kokouksessaan paheksuneet tapaa, jolla Yleisradion hallintoneuvosto on suhtautunut työväenhenkisiin ohjelmiin ja esityksiin. Porvareitten toimeenpaneman ajojahdin työläiset tuomitsevat jyrkästi ja kehottavat hallintoneuvostoa purkamaan kyseiset päätöksensä ja palaamaan normaaliin päiväjärjestykseen.

Vaatimuksiensa tukemiseksi lihanleikkaajat pysäyttivät työnsä kahta tuntia tavallista aikaisemmin 22.6.

ILMARI NIEMINEN
(10.10.1936)

Pitkääaikainen Metallityöväen liiton palkkasihteeri. Valittiin SKP:n keskuskomiteaan 1981 ja SKP-yhtenäisyyden keskuskomiteaan ja poliittiseen toimikuntaan 1986-1991. Liittyi SKP:hen 1959.

ILMARI NIEMINEN:

Metallityöläiset lakossa

Tiedonantaja 11.2.1971

Raskas metalli on aloittanut lakon työnantajien typeryyden, työläisten aliarvioimisen ja metallityön arvostamattomuuden vuoksi. Metallityöläisten päättävä esiintymisen kaksine jäsenäänestyksineen osoitti heikkokuuloisilekin 78% voimalla, että jäsenistö on vakavasti tehnyt esityksiä sopimuksen korjaamiseksi. Kaikenlaiset pelottelut ja asioiden sahaamiset eivät horjuttaneet taisteluväliä, vaan päinvastoin terästäivät mielialoja.

Tässä taistelussa on muistettava, että koko maan teollisuusväestöstä noin 1/3 on joutunut avoimeen selkkaukseen suurpääoman eräiden valtaperusteiden kanssa. Olemme vaatimassa sopimusteitse turvallisuutta, mutta meille tarjotaan asian tutkimista, tilanteen huomioon ottamista, palkkaerojen selvittelyä ja muutamia pennejä ohjepalkkoihin.

Työntajien kanta näyttää olevan se, että koska heillä on valta, niin asiallisiin ehdotuksiin ei tarvitse ottaa huomioon. Tosiasia kuitenkin on, ettei lakkotilanteesta selvitä ilman, etteikö työnantajapuolella vakavasti tehdä uutta tilannearviota ja oteta huomioon työntekijäpuolen esitykset.

Vanha patruunahenki ja ylimielinen kiukuttelu ei selvitä tilannetta. Metallityöläiset ovat osoittautuneet vakaviksi, harkitseviksi ja päättäviksi valveutuneiksi kansalaisiksi, joilla täytyy olla myös oma sanansa sanottavana omista työehdoista päätettäessä. Herrojen kapitalistien tulee muistaa, että työväenluokan tietotaso nousee, eikä vanhoilla kikkakonsteilla enää ratkota kysymyksiä.

Maata on hallittu vakauttamisnimikkeellä 3 vuotta. Työmarkkinajärjestöjen arvovaltaa on korostettu, mukaan on tullut muitakin markkinamiehiä, jotka haluavat ratkaista työmiehen työvoiman hintaa. Tyytymättömyys harjoitettuun talouspolitiikkaan on leviämässä yhä laajempiin kansalaispiireihin. Tämä siksi, että vakauttamisessa on unohdettu ihminen ja turvattu kapitalisteille leveä rahapussi. Suuria ammattiyhdistysjohtajia tarvittiin vakauttamisen sisäajossa, siinä ei tarvittu mitään ulkopuolisia "sovittelijoita". Asiantuntemusta ja arvovaltaa oli laajasti kaikilla, jotka puolsivat kapitalistin etuja. Mutta tilanne on muuttunut. Nyt kun työväen etukysymyksistä on puhe, ei edes eheytyntä ay-liike tahdo löytää paikkaansa. Nyt, kun

metallityöläiset ovat lähteneet taistelun tielle, on heitetty ajatuksia erilaisista ulkopuolisista sovittelijoista.

Meillä on määrätty työriitojen sovittelumekanismi, jota on käytetty surkealla tavalla. Kumarrus työnantajiin päin oli tyrmistyttävä. Lisäksi on esiintynyt halukkuutta vetää peliin ulkopuolisia ”sovittelijoita”. Miksi yleensä ulkopuolisia ”sovittelijoita” tarvitaan? Jos sekaantuu eläimeen, niin se ei kuulemma enää ole rikos. Samaa voi sanoa metallin tilanteesta. Jos joku tai jotkut yrittävät sekaantua ulkopuolisina lakkotilanteeseen, ei sekään ole tietenkään rikos. Mutta tämän ulkopuolisen tehtävä asiallisesti tässä tilanteessa olisi vain se, että pyritäisiin pelastamaan työnantajaliitto ja sen hallinnon kasvot.

Tämä sen vuoksi, että tätä lakkoa ei sovitella muulla kuin rahalla, joka sijoitetaan sopimusmääräyksiin, joita työntekijät ovat esittäneet. Liittojen työehtosopimusneuvottelukunnat voivat jatkaa edelleen neuvotteluja ja todeta asialliset esitykset sekä suorittaa korjaukset sopimukseen tilanteen laukaisemiseksi. Arvovaltasyiden ei pitäisi olla esteinä järkeville ratkaisuille. Tässä asiassa ei sovittelijain sovittelijoita tarvita.

Seuraavia vaatimuksia ei saa ”poliittisiksi” kirveelläkään, vaikka vuorineuvokset yrittävät asian näin vääntääkin!

☐ Yleiskorotus 50p.

☐ Metallityöläisten perusvaatimukset ovat edelleen:

- Ohjepalkat 4,50 – 6,00 mk palkkaryhmistä riippuen
- Palkkaryhmien vähentäminen
- Aikapalkkalaisten aseman parantaminen
- Vuorotyölisien korottaminen
- Vuosilomapalkan korottaminen
- Luottamusmiesten toimintaoikeuksien laajentaminen
- Valimotyöläisille 15 min. mittainen pesuaika
- Keskeytymättömässä vuorotyössä oleville ylimääräinen elpymisloma
- Sairausajan karenssin poistaminen

Metallityöläisten lakkomarssi 1971.

Metallin lakko 1971.

Porvarin kummat huolet

Tiedonantaja 11.2.1971

On se kumma kun porvarit lehdissä ja radiossa ja TV:ssä laskevat kuinka paljon työläiset menettää lakossa ja ovat siitä niin pirun huolestuneita. Ei ne kyllä työläisten toimeentulosta ole silloin olleet huolestuneita kun on puhuttu työttömyysavustuksista, vaikka on ollut kymmeniätuhansia, jotka eivät ole saaneet penniäkään.

Se kapitalisteja nyt kismittää kun heillä ei ole minkäänlaista tietoa siitä, kuinka paljon lakkolaiset saavat ulkopuolista apua.

Ulkopuolelta tulevilla avustuksilla pitäisi tukea erityisesti niitä nuoria metallimiehiä, jotka armeijan tai muun syyn takia eivät ole ehtineet kuulua liittoon niin kauan että saisivat lakkoavustuksia.

Kyllä on väärin väittää, että metallityöläiset olisivat hyljänneet solidaarisuuden ja astuneet muiden työläisten varpaille kun sopimusehdotukset ja niihin muka sisältyvä paljon mainostettu solidaarinen palkkapolitiikka on hylätty. Kyllä metalli nyt taistelee nimenomaan kaikkien puolesta. Ellei metalli taisteluun suurimpana liittona voita eivät muutkaan kyllä mitään saa.

nimerkki KELASKA

MAURI PERÄ
(28.12.1935)

Pitkäaikainen Rakennusliiton toimitsija ja Kansainvälisen Rakennus- ja rakennusaineteollisuuden liiton UITTB:n pääsihteeri. Liittyi SKP:hen 1963. Valittiin SKP:n keskuskomiteaan ensi kerran 1978. SKP:n keskuskomitean ja poliittisen toimikunnan jäsen 1996-2004. Rauhanpuolustajien varapuheenjohtaja.

MAURI PERÄ:

Rakennustyöläisten lakko ei ollut turha

Tiedonantaja 8.4.1971

Rakennusalan työtaistelu johti suurin piirtein samanlaiseen tulokseen kuin metallialalla. Silmiinpistävänä poikkeuksena näissä tuloksissa lähinnä oli alimman palkkaryhmän poistaminen rakennusalan työehtosopimuksista. Tämän vastapainona tuli työehtosopimukseen suhteellisen tiukkasanaanainen työrauhavelvoite. Rakennusalan taistelun tuloksia käytyyn taistelu-aikaan vertaillen voitaisiin pitää kohtalaisina. Tämä arvio ilmeni myös jäsenistön keskuudessa noin 69 prosentin äänestäessä sopimusesityksen puolesta.

Toisaalta sopimusesitykseen sisältyi tiettyjä periaatteellisia heikkouksia, joiden arvioiminen äänestystilaisuuksien yhteydessä oli varsin vaikeaa ja jopa mahdotontakin. Tulokset, jotka rakennusosalalla saavutettiin, olivat tulosta metalli- ja rakennusalan yhteisestä taistelusta sekä siitä laajasta solidaarisuusliikkeestä, jonka edellä mainitut työtaistelut osakseen saivat. Vaikka äänestystulos oli sopimukselle varsin myönteinen, se ei merkitse sitä, että oltaisiin loppuun asti ratkaisun kirjaimeen tyytyväisiä. Tulos johtui ennen kaikkea siitä, että rakennustyöläiset olisivat joutuneet käymään yksinään taistelua siitä mihin metallialan kanssa yhteisesti päästiin. Tämä oli eräs vaikuttavin tekijä myös suureen jaa -äänien tulokseen.

Joka tapauksessa metalli- ja rakennusalan taistelun merkittävin saavutus on siinä, että työehtosopimuksissa on pakko tulevaisuudessa siirtyä kabinettisopimuksista joukkojen sopimuksiin. Näillä taisteluilla annettiin vakava isku tulopoliittisia ratkaisuja vastaan, joskaan niillä ei tulopoliittista rintamaa loppuun asti murrettu.

Toiminta työpaikoilla ratkaisee

Työehtosopimuksen toteuttaminen sopimuksessa solmituilla ehdoilla on ratkaisevasti kiinni siitä, kuinka työntekijät työpaikkatoiminnassaan asioihin suhtautuvat. Sen vuoksi tärkeimpiä tehtäviä on työpaikkatoiminnan elvyttäminen siten, että työehtosopimuksen ehdot tulevat viimeistä piirtoa myöten toteutetuiksi. Tätä seuraa myös jatkuva kamppailu porvarilliseen tulopoliittikkaan perustuvia talouspoliittisia ratkaisuja vastaan. Edelleen tarvitaan joukkoliikettä. Sitä tar-

vitaan työehtosopimusten voimassa ollessa silloin, kun käydään taistelua reaaliensiotason säilyttämisen puolesta. Joukkoliikkeen perusta, organisaatio ja kokemus on palautunut käytyjen taistelujen myötä ja se luo edellytykset myös jatkolle.

Näissä puitteissa meidän on myös tehtävä selvitystä työehtosopimuspolitiikasta, työehtosopimuksista, työlainsäädännöstä jne. Tässä mielessä on jo käynnistetty varsin monipuolinen kurssi- ja luentosarjaohjelma. Miltei joka päivä tulee olemaan tilaisuuksia, joissa näitä kysymyksiä selvitetään. Eräs lakon aikaisiin tehtäviin liittyvä kysymys on tehdä selvitystyötä siitä, millä tavalla lakon jälkeen työehtosopimuksia ja saavutuksia tullaan soveltamaan käytännössä. Tämä on välttämätöntä sen vuoksi, että hyväkin työtaistelun tulos saattaa valua hiekkaan.

Rakennustyöläisten ja metallityöläisten yhteinen mielenosoitus 1971.

MARJA-LEENA MIKKOLA
(18.3.1939)

Kirjailija ja kääntäjä. 1960-luvun lopulla Mikkolasta tuli näkyvimpiä vasemmistolaisia kirjailijanimiä kabareillaan, lauluillaan, novelleillaan ja näytelmillään. Julkaisi 1970-luvun alussa raporttikirjan Raskas puuvilla ja vuonna 2004 kirjan Menetetty lapsuus suomalaisen Itä-Karjalan miehityshallinnon toiminnasta ja keskitysleireistä sodan aikana. Toimi aktiivisesti SKP:n hajottamista vastaan. Suomentanut mm. Anna Ahmatovan ja Sylvia Plathin runoja. Teoksia mm. Amalia, karhu, Suistomaalla, Maailman virrassa, Mykkä tytär.

MARJA-LEENA MIKKOLA:

Raportti Oulun ja Kemin satamatyöläisten työtaistelusta

Tiedonantaja 18.7.1972 (lyhennelmä)

Oulun Toppilan sataman pääluottamusmies Kaarlo Liimatainen:

– Olemme käyneet 10 viikkoa raskasta työtaistelua kelvotonta työehtosopimusta vastaan. Neuvotteluissa mukana olleena tiedän, miten sopimus on syntynyt.

8.4. Auto- ja kuljetusalan työntekijäliiton (AKT) satamajaosto hylkäsi Lastauttajain työnantajaliiton työehtosopimusesityksen yksimielisesti.

13.4. jätettiin uhkavaatimus. Lakon oli määrä alkaa 27.4.

22.4. käytiin tiiviitä työehtosopimusneuvotteluja, AKT:n puheenjohtaja Veirto ja toinen sihteeri Erik Ruotsalainen jättivät valtakunnansovittelija Sunilalle sopimusesityksensä, samoin työnantajapuolelta Jan-Erik Ehrström. Sunila määräsi tapaamisen seuraavaksi päiväksi; työnantajapuolelle klo 10:ksi ja työntekijöille klo 11:ksi.

23.4. puheenjohtaja Veirto ilmoitti meille SKDL:n neuvotteluryhmän jäsenille, että tapaaminen Sunilan kanssa oli siirretty kello 17:ksi, koska sosdem-ryhmä halusi neuvotella keskuudessaan. Ennen sovittelijan luo menoa me sitten tarkastimme sosdem-ryhmän tekemän työehtosopimuksen. SE OLI PRIKULLEEN SAMA KUIN TYÖNANTAJAN TEKEMÄ SOPIMUSESITYS, JOKA SATAMAJAOSTOSSA OLI JO HYLÄTTY. Tämän hylkäämisen jälkeen meille oli annettu tehtäväksi sopimus, jonka takana seisten olisi saatua aikaan tyydyttävä ratkaisu. Juuri tämä satamajaoston yksimielisesti hyväksymä esitys oli jätetty sovittelijalle edellisenä päivänä; 23.4. sitä ei enää löytynyt. Se oli yön aikana kokonaan hävinnyt.

Ilmoitimme, ettemme voi hyväksyä sosdem-ryhmän paperia, jonka Veirto kuitenkin nakkasi Sunilalle sanoen, että se on AKT:n enemmistöryhmän hyväksymä. Tällöin neuvottelukunnan jäsenet Erik Ruotsalainen, Jouko Heikkilä, Leo Roppola, Kaarlo Liimatai-

nen ja Lauri Pekola esittivät sovittelijan pöytäkirjaan eriävät mielipiteensä.

AKT:n puheenjohtaja Veirto pyysi nyt valtakunnansovittelijalta lisääaikaa, jotta työehtosopimus voitaisiin asettaa jäsenäänestykseen. Mutta jäsenäänestystä ei koskaan suoritettu. Satamajaostossa sopimus nuijittiin nyt nopeasti läpi äänin 6-5 sosdem- ja kd-ryhmien voimasuhteiden ollessa 5-5 ja puheenjohtajan äänen ratkaistessa; nythän jaostolle oli valittu ohjesäännön vastaisesti sosiaalidemokraattinen puheenjohtaja. Tilaisuus kesti 10 minuuttia. Ja näin tuli meidän leipämme entistä kapeammaksi ja vuosikausien taistelun tuloksena syntyneet saavutukset kumotuksi.

Saimme sopimuksesta esimakua heti toukokuun alussa, jolloin 2.5. työnantaja oli jo erottanut 70 työntekijää, joista 55 naista, vedoten siihen, että uusi sopimus antaa siihen oikeuden. Ensimmäisen pykälän mukaan työnantajalla on oikeus vähentää työntekijöitä 80 prosenttiin nykyisestä määrästä. Tästä työtaistelu alkoi ilman erityistä julistamista. Kaikki työntekijät kieltäytyivät menemästä töihin. Siinä yhteydessä todettiin, että muuta keinoa ei ole tilanteen ratkaisemiseksi kuin entinen työehtosopimus lisättynä HL-penneillä.

Muita uuden sopimuksen epäkohtia: Likaisen työn lisä on poistettu. Tällä hetkellä Oulu-Osakeyhtiön Patelan tehtaan työntekijät vaativat timpurilla kyllästetystä puutavarasta lisää; meillä tällainen lisä sisältyi vanhaan sopimukseen, mutta uudessa ei ole siitä riviäkään. Syyskuun 15.päivän jälkeen tuli vedestälastauksesta kylmän veden lisä; se on nyt poistettu. Lokakuun 1.päivän jälkeen työn vaikeutuesssa tuli 10 prosentin talvilisä; se on poistettu.

Työnantaja on neuvotteluissa tuonut esiin uuden työehtosopimuksen viidennen pykälän nimittäen sitä leijonapykäläkseen. Sitä se onkin: siinä on annettu työnantajalle oikeus siirtää työntekijä ryhmästä toiseen ja määrätä työryhmien koko. Entisessä sopimuksessa oli selvä maininta siitä, että työntekijää ei saa siirtää ryhmästä toiseen, jos hänen ansionsa alenevat tai työmääränsä lisääntyy. Nyt työntekijäpuolelta on poistettu kaikki oikeudet valvoa tasapuolista työnjakoa. Kaksivuorotyö on erittäin suuri huononnuks Toppilan satamassa, jossa vuodesta toiseen on käynyt sama määrä laivoja; nyt työnantaja voi kaksivuorotyöllä ja pienillä ryhmillä teettää työt yhden päivän aikana valmiiksi, jolloin työntekijän ansio jää vain tähän yhteen päivään. Joka kolmas lauantai on määrätty 8 tunnin työpäiväksi: aikaisemmin lauantaityöstä tuli 200 prosentin pyhätyökorvaus. Tässä kohden on mentykin pitkälti taaksepäin.

Nämä olivat vain niitä pahimpia epäkohtia. Kysyin sosialidemokraateilta, eikö SAK:n periaateohjelma ole tarkoitettu toteutettavaksi. Näin vakuutettiin asian olevan. Minä luin heille siitä kohtia, joissa kielletään SAK:ta ajamasta ansioita alentavaa politiikkaa. SAK:n tavoitteena on vähintään tuottavuuden nousua vastaava palkankorotus, mutta tässä meidän tapauksessa ei edes sitä ole noudatettu.

Olen lukenut paljonkin ay-liikkeen historiaa, mutta en ole mistään löytänyt vastaavaa törkeyttä. On kaiketi palattava vuoden -38 Saksaan asti. Hitler oli noussut valtaan, ja kun ihmiset lähtivät vaatimaan oloihinsa parannusta, organisoitiin nuorisoa ja tehtiin siitä

Etelässä kerättiin tukea pohjoisen satamien lakkolaisille.

Elintarviketyöläisten lakkovahteja Valion meijerin portilla 1994.

rikkurijärjestö. Tässä on samanlaisia piirteitä. Tänne on haalittu rikkurityövoimaa, ja AKT:n toimitsijat ovat perustaneet tänne uuden hajotusosaston. Mutta se on kuolleena syntynyt ajatus. Totuus on se, että kokousta on yritetty saada pystyyn, mutta sitä ei ole saatu edes päätösvaltaiseksi eikä sille ole löydetty sihteeriä. Valmetin miehet ovat tällä hetkellä kouluttamassa rikkureita.

Kaiken lisäksi meille on kropsautettu työtuomioistuimesta sakkoa 5000 markkaa ja oikeudenkäyntikulut. Sitä ei ole maksettu. Rahat on sanokaamme vaikkapa syöty; joka mökissä on vielä pystytty kiehauttamaan keitto.

Ahtaajat Eine Heikkinen, 49, Aino Aitta, 48 ja Eila Leinonen, 42:

– Naistyöntekijöiden asema on erittäin vaikea. Kullakin on henkilökohtainen numero, jonka mukaan hän pääsee työhön, ja työn jälkeen hän menee taas hänille odottamaan vuoroa. Mutta nyt meillä ei ole vuoroja, ei työtä. Henkselit on vedetty päälle konttorissa. Täällä on paljon naisia perheen huoltajina, heillä on alaikäisiä huollettavia. Meidän kohdalla on asia vielä niin, että kun me naiset menimme työttömyyskassalle, niin sosiaalipäälikkö väitti, että ketään ei ole erotettu. Jos olisi myönnetty, että meidät on virallisesti erotettu, niin olisimme saaneet erorahan ja työttömyysavustusta koko ajan. Meille uusi työehtosopimus merkitsee samaa kuin erottaminen, mutta nyt kun pitäisi saada työttömyysavustusta, niin väitetäänkin että töitä on muka samoin kuin ennenkin.

Työehtosopimuksessa on monia muitakin outoja asioita. Ei ole talvi- eikä ylityölisää, ja likaisen työn lisä voidaan korvata antamalla haalarit. Ei ne haalarit pölyä poista. Tänä aikana tuntuu uskomattomalta, että tällainen sopimus solmitaan. Edut joiden puolesta on taisteltu 20-30 vuotta, hurautettiin meiltä kerralla pois. Pitää palata ajassa 30-luvulle tai vielä kauemmas, pettuleivän aikoihin. Nyt työnantaja voi 2-vuorotyöllä teettää ylityöt ilman korvausta, ja kyllä sen käsittää pöljäkin, että kun miehet tekevät 2-vuorotyötä, niin meille naisille ei tule ikinä sitä vuoroa. Jos sinne pääset, niin parin tunnin kuluttua joudut pois, vakituinen tulee tilalle. Uuden sopimuksen mukaan työ menee aivan työnjohtajaterroiksi. Työntekijää saadaan heilutella ryhmästä toiseen ja satamasta toiseen. Jos jossain satamassa on työsulku tai jokin työrettelö, niin sinnekin on nyt pakko lähteä tämän sopimuksen mukaan, jos niin määrätään.

Oulussa ei ahtaajia olisi kuulunut tuohon vakinaistetussa työsuhteessa oleviin ollenkaan, vain konemiehiä. Mutta vakinaiset ovat olleet meille solidaarisia. Vaikka heidän palkkansa olisi nyt noussut, niin silti he jäivät lakkoon, samoin remonttimiehet, ja kaikki saivat lopputilin.

Me paheksomme kovasti sitä, että sopimusta ei asetettu jäsenäänestykseen. Meidän asioista päättävät vain yhdet miehet, ja täysi ylätys oli se, että meidät erotettiin liitosta. Yli 20 vuotta on tässä lastattu laivoja, ja nyt tuntuu että viimeinenkin tuki pettää, nimittäin

SAK. Mitä hyötyä on ammattiyhdistysliikkeestä, kun ei se hoida työläisten asioita? Ruotsalaisen Erkki on meidän tuki; nytkin hän on kesälomalla ja hoitaa täällä meidän asioita. Me yritämme pysyä toivorikkaalla mielellä ja toivoa parasta.

Olemme päässeet juttuihin rikkureiden kanssa. Heti ensimmäiseen laivaan tuli rikkuriporukka Utajärveltä työnvälityksen kautta, mutta ne lähtivät pois, kun pojat olivat selittäneet niille tilanteen. Rakennustyöläisten liitosta oli myös mies selittämässä rikkureille tilannetta, koska täällä oli sen liiton jäseniä tulossa rikkurityöhön. Rakennustyöläisten liitto onkin ollut solidaarinen; Pateniemessäkin se kielsi nostureita tekemästä työtä rikkureiden kanssa. Rakennustyöläisille kannattaa nostaa hattua. Nyt kesällä on rikkureita helppo saada, koululaisia ja opiskelijoita, mutta myös naisia. Tänne tuli eräs kotirouva nuoren tyttärensä kanssa töihin. Me kysyimme, että nytkö juuri se nälkä tuli, kun me täällä taistellaan leivästä. Tulkaa syömään soppakanuunalta hernesoppaa, jos nälkä on, me sanoimme. Rouva lähti, mutta seuraavana päivänä hän oli jo rikkurityössä ruumassa. Kyllä me yritämme rikkureiden kanssa porista ja jakaa monisteita. Siellä on sellaisia yksinkertaisia ihmisiä, joille rikkuriagentit ovat luvanneet maat ja taivaat; he sanovat että heille on luvattu suuri summa rahaa, ja sen saatuaan he kyllä lähtevät. Moni ymmärtämättömyydessään jättää vakinaisen työpaikkansa ja tulee tänne tietämättä, että päiväpalkka on taattu vain siksi yhdeksi päiväksi, että seuraavaa työpäivää voi joutua odottamaan kaksi viikkoa tai kuukauden. Siellä näkyy olevan hyvin, hyvin nuoria poikia, jotka palasivat ikänsä takia heti, jos ammattientarkastaja tulisi paikalle. Pätevyys tähän työhön ei tule muutamassa viikossa, ja siksi on odotettavissa, että tämän työvoiman työnjäljistä tulee kyllä jälkimaininkeja ulkomailta. Ja nyt neljä miestä pyörittää yhtä massapaalua; 2-3 päivää kuluu siihen työhön, mikä ennen pantiin puolessa päivässä urakalla läpi. Syksyllähän monien rikkureiden on sitten lähdeittävä taas kouluun ja opiskelemaan.

Viikko sitten me kävimme sovitusesityksen mukaisesti ilmoittautumassa työkonttorissa. Porukalla menttiin, meitä oli yli 200. Mutta meitä ei otettu vastaan, ennen kuin rikkurit oli huudettu töihin. Ja oimme heille lehtisiä ja puhuimme. Sitten kun olimme päässeet ilmoittautumaan, niin poliisi tuli; poliisipäälliköstä lähtien tuli viisi poliisiautoa torvia huudattaen ja kaistalta toiselle ajaen. Eikä meillä ollut minkäänlaista rähinää siellä. Meillä on ollut hyvin pitkä viete-ri, olemme pysyneet koko ajan aivan rauhallisina.

Me lapioimme mm. kivihiiltä ja suolaa, jota trukki ei voi ottaa. Eläkeikä on 65 vuotta, mutta emme me siihen asti jaks. Naisilla on kulumia, reumatismia, selkävikoja ja sydänvikoja. Me emme pääse enää muualle töihin, ja eläkkeelle olemme liian nuoria. Sairaseläkkeelle pääseminen on tietävästi vaikeaa. Kunhan syyskuu tulee, niin rikkureita lähtee, ja syyspuoli on niin paljon vilkkaampaa muutenkin. Porukka on ollut koko ajan yhtenäinen, jotenka meidän kanssa ei pidä leikitellä eikä aivan gangstereiksi heittäytyä.

Agitpropin kvartetti matkalla Berliinin festivaaleille 1973.

Ahtaaja Taisto Takkula, 26:

– Kun herrojen kanssa yhteisymmärryksessä punotaan sopimuksia, niin tällaista jälkeä tulee. Meillä täällä pohjoisessa on ollut paljon paikallissopimuksia, ja ehkä nyt liitosta tuntuu, että heillä on ollut liian vähän sanavaltaa pohjoisen satamissa. Nyt ovat lähteneet työnantajan keppihevoseksi.

Syksy on täällä vilkkainta aikaa. Talvella on kolme kuukautta hiljaista aikaa. Silloin ollaan työnvälityksen kirjoissa ja saadaan kassarahaa. Tällä hetkellä vaimoni on ollut valtion työllisyyskursseilla. Kummallakaan ei siis ole työtä, ja meillä on 2- ja 4-vuotiaat lapset. Perheen on nyt tultava pienellä avustuksella toimeen, kunnes tilanne selkiytyy minun kohdallani ja vaimo syksyllä töihin. Eteenpäin on pakko mennä.

Tämä on suoranaista nöyryytystä, yritetään viedä työmieheltä se ainoakin mikä sillä on, ylpeys.

Kemin sataman pääluottamusmies Lauri Pekola:

– Eilen tänne saapui SAK:n sihteeri Simo Elomaa, jonka ehdotus oli, että me menisimme yksityishenkilöinä tarjoutumaan töihin. Hänen esityksensä ei saanut kannatusta, tällainen menettely ei olisi tullut kysymykseen Kemissä. Hän otti sitten suoraan yhteyden toimitusjohtaja Saloseen, ja työnantaja jätti hänelle kaksi esitystä, joista toisen hän hylkäsi, ja toinen, parempi, viedään tänään iltapäivällä työntekijöiden yleiseen kokoukseen. Käytyjen neuvottelujen tulos on se, että työväki otetaan ketään boikotoimatta töihin, kenenkään ei tarvitse mennä yksityisesti lakki kourassa pyytelemään työtä. Mikäli esitys yleisessä kokouksessa hyväksytään, niin huomisaamuna eli keskiviikkona kaikki kokoontuvat työpaikalle, jossa toimitetaan nimiluetteloiden mukainen nimenhuuto ja kruksataan kaikki paikallaolevat. Kaikki palaavat samanarvoisina työhön entisen käytännön mukaan. Ensimmäisen työviikon jälkeen tehdään paikallissopimus kuten Pietarsaaressa. Neuvotteluihin osallistuvat AKT:n ja Lastauttajain työnantajaliiton edustajien lisäksi myös paikallisten työnantajien ja työntekijöiden edustajat. Tässä onkin oleellinen muutos aikaisempiin lähtökohtiin verraten: työssä olevat työntekijät nimeävät neuvottelijansa riippumatta siitä, ollaanko AKT:n jäseniä vai ei. Tämä esitys pitäytynee vain töihinpaluun ehtoihin. Porukkamme on ollut yhtenäinen ja luja, ja vielä kovempaa yhtenäisyyttä tarvitaan, kun alkaa tappelu paikallissopimuksesta. Kemin tilanteen ratkaisun taustana on se tosiasia, että Kemin satamatyöläiset oikeuksiaan puolustavana tappelijaporukkana on ehkä jo tätä ennenkin ollut edellä muita. Satamassa on pienempienkin työtaistelutilanteiden sattuessa joukkomittainen yhteishenki ollut vallitseva. Tietäen kiistan aiheen ovat Kemin sataman työntekijät aina seisseet yhtenäisinä.

Ahtaaja Aarne Ruotsalainen:

– Rationalisointi satama-alalla tulee muodostamaan suuren ongelman. Liikaväestöä tulee olemaan, ja sitä pyritään vähentämään. Mutta tällä keinoin vähentäminen on edullista vain laivanvarustajille. Laivanvarustajathan maksavat satamissa tapahtuvan käsittelyn, koska se kuuluu heidän rahtiinsa. No kuta halvemmalla ne pystyvät viemään tavarat ulkomaille, sitä edullisempaa niiden toiminta on. EEC-kaavailujen ajan on ollut pelko laivan kapteenienkin taholla, että Suomen merimiehet jäävät työttömiksi, koska meillä on kalliimmat rahat kuin muilla, ja että saksalaiset ynnä muut tuollaiset pienemmät varustamot pystyvät kuljettamaan tavaraa Eurooppaan halvemmalla kuin suomalaiset. Tässä on minun mielestäni ydinkysymys. On organisoitu tämä tilanne, johon satamatyöntekijät on nyt ajettu, ja se liittyy järjestelyihin, joita käydään Suomen sitomiseksi EEC:hen. AKT:n johto ja työnantajat, siinä taantumus ponnistaa eteenpäin.

Suomalaisten rantakapitalistien piti saada alennettua kustannuksia. Ja kun nyt pyritään tässä meidän sopimuksessa siihen, että kaikki työ on tuntityötä määrättyllä takuulla, pidetään huoli siitä, että työväuhti tulee jatkuvasti kiristymään lisäämällä työnjohtoa. Sillä tavoin säilytetään ainakin sama jollei suurempikin kapasiteetti yhä pienemmällä satamatyöntekijöiden määrällä.

Tilanne tulee entisestään huononemaan, jos nämä EEC-kaavailut toteutuvat. Eiväthän suomalaiset laivanvarustaja pärjää integroituneessa Euroopassa, jos kustannukset ovat korkeat.

*AKT:n lakko hiljensi
satamat myös vuonna
2004.*

*Lakkovahreja Maito-Auran
tehtaalla 1976.*

*Elintarviketyöläisten lakkomarssi
Helsingissä 1976.*

*Milkan Vaasan meijerin
lakkotaistelua 1976.*

*Leipomotyöntekijöiden lakkokokous Helsingin
työväentalolla 1983.*

Kommunistit tukena Nokian kaapelitehtaalla

Tiedonantaja 5.10.1977

Tänä päivänä kommunistit varoittavat työläisiä työnantajakapitalistien lisääntyvästä painostuksesta ja oikeistovaarasta, joka uhkaa painaa työtätekevät entistä suurempaan ahdinkoon.

Kommunistit kehottavat työläisiä tiivistämään rivejään työpaikoilla ja tehostamaan yhteistä toimintaansa ammattijärjestöissä. Kapitalistien painostukseen on vastattava ja kamppailtava entisten etujen säilyttämiseksi sekä kehityksen kääntämiseksi työläisten kannalta parempaan suuntaan.

Ja tämän laatuksen kamppailun etulinjassa kommunistit ovat olleet koko sen ajan kun he ovat voineet toimia julkisesti – ja sitä ennenkin. Työpaikoilla saatu kokemus osoittaa, että kommunistit ovat mukana jokaisessa työväen kamppailussa. Samalla he ovat myös osoittamassa suuntaa eteenpäin.

Kuinka työpaikkatoiminta käynnistyi Kaapelitehtaalla

Puna-armeijan voitto fasismista avasi myös suomalaisille kommunisteille vankiloiden portit. Ennen sotaa ja sen aikana vaikeissa maanalaisuuden oloissa toiminut Suomen kommunistinen puolue järjestäytyi uusissa olosuhteissa.

Vuonna 1945 pidetty SKP:n ensimmäinen julkinen edustajakokous päätti siirtää puolueorganisaation rakentamisen painopisteen työpaikoille. Tavoitteena oli puolueosaston perustaminen jokaiseen suureen tai keskisuureen työpaikkaan, pienempiin työpaikkaryhmiin.

Nokia Oy:n Helsingin tehtaissa työskentelevät kommunistit toteuttivat puoluepäättöksen vuonna 1947: noin 1000 työntekijää käsittäneelle alueelle perustettiin SKP:n Kaapelinvalmistajain osasto. Osaston 30-vuotisjuhla antaa aiheen tarkastella SKP:n työpaikkatyön merkitystä sodan jälkeisinä vuosikymmeninä.

Ystävyyden ja yhteistyön rakentajat

*Kaapelitehtaan osaston kokous
1981.*

Sotapolitiikan sijaan astui rauhan tultua ystävyyden ja yhteistyön harjoittaminen Neuvostoliiton kanssa. Kommunistit toimivat aktiivisesti ja aloitteellisesti hyvien naapuruussuhteiden rakentamiseksi.

Nokian kaapelitehtaat osallistuivat sotakorvausten tuottamiseen Neuvostoliittoon. Tälle pohjalle rakentuivat sittemmin pitkäaikaisiksi kehittyneet kauppasuhteet Neuvostoliittoon ja muihin sosialistisiin maihin. Samalla turvattiin kaapeliteollisuuden kehitys sodanjälkeisissä oloissa.

Kaapelin kommunistit tiesivät, että yhteistyö Neuvostoliiton kanssa ei merkinnyt vain leipää vaan myös rauhantahdon leviämistä. Osasto järjesti useana vuonna juhlan Neuvostoliiton vuosipäivän kunniaksi.

Naapurimaan merkkipäiviä muistettiin tšekäläisen lähetystön välityksellä toimitetuin onnittelusähkein. Osasto vaikutti myös Suomi-Neuvostoliitto-Seuran aineiston leviämiseen tehtaalla.

Merkittäviksi muodostuivat ystävyyssuhteet neuvostoliittolaisten ammattiveljien, ennen kaikkea Moskovan kaapelitehtaan työntekijöiden kanssa.

Moskovaan onkin tehtaalta suuntautunut moni ammatti- ja puolueosaston valtuuskunta ja sitä tietä yhteisymmärrys ja ystävyys on lujittunut.

Työ hyvien naapuruussuhteiden luomiseksi on saanut myös korkean tason arvostusta. Neuvostoliitosta Suomeen suuntautuneiden valtiovierailujen ohjelmassa on usein ollut tutustuminen kaapelitehtaisiin. Muun muassa Neuvostoliiton varapääministeri Mikojan vieraili tehtaalla 1959 ja vuonna 1961 tapahtui Leonid Brezhnevin vierailu. Brezhnev oli tuolloin korkeimman neuvoston puhemies-

tön puheenjohtaja.

Nokia Oy:n kauppasuhteiden kehittyminen Neuvostoliittoon ja muihin sosialistisiin maihin ei kuitenkaan ole ollut itsestäänselvyys. SKP:n kaapelinvalmistajain osasto on koko toimintansa ajan joutunut taistelemaan kauppasuhteiden säilyttämiseksi ja laajentamiseksi.

Kauppa sosialistisiin maihin takaa leivän työläisille, sen on kaapelin väki omakohtaisesti todennut.

Työtä ja opiskelua

Puolueosaston työn päähuomio kiinnitettiin yhtenäisyyden ja tietoisuuden lisäämiseen tehtaan työläisten keskuudessa. Työn perustana oli lehtien levittäminen (Työkansan Sanomat, Vapaa Sana, Kommunisti). Puolueosaston aloitteesta tehtaalle perustettiin SN-Seuran osasto. Puolueosasto piti myös avoimia kokouksia, joista muodostuikin perinne.

SKP:n Kaapelin osaston perustamislähtökohdat olivat hyvät muiltakin osin: elettiin kansanrintaman kautta, työväen poliittisen ja ammatillisen järjestäytymisen nousukautta. SKP:n jäsenmäärä kasvoi ja toiminnan kehittämiseen kiinnitettiin runsaasti huomiota. Opintotoiminnan kehittäminen nähtiin tärkeäksi, joukkojen aatteellisuuden nostamisessa oli demokraattisen kehityksen, oikeiston takaisinlyömisen ja rauhan tae. Kaapelin puolueosaston jäsenmäärä nousi pian puoleen sataan.

Puolueopiskelu tapahtui yleensä oman opintopiirin muodossa, aika ajoin opintopiiri oli yhteinen telakan puolueosaston kanssa. Osaston jäsenet opiskelivat myös piirikoulussa, jopa Sirola-opistossa saakka. Ajankohtaisten kysymysten käsittely tapahtui sekä osaston toimikunnassa että kuukausikokouksissa.

Vaikka 50-luvulla alkanut 60-luvulle jatkunut kylmän sodan kausi vaikeutti osaston toimintaa, saavutettiin edelleen merkittäviä tuloksia. Vapputervehdyksiä kerättiin vuonna 1963 ennätyslukema Kansan Uutisiin: 347 työläistä antoi vapputervehdyksensä kaapelitehtailta. Turhaan ei Helsingin puoluepiiri – jonka ohjaustyö oli tuolloin runsasta ja konkreettista – esittänyt kaapelin tovereille erityiskiitosta.

Rauhantyötä Jorvin työmaalla.

Ammattiosastoa lujittamassa

Heti alusta lähtien oli osaston keskeisenä tehtävänä toiminta ammattiosastossa, sen vahvistaminen ja vaikutuksen ulottaminen tehtaan työläisten keskuuteen. Ammattiosaston asiat, työläisten etujen mukainen linja ja toiminta olivat jatkuvan käsittelyn kohteena.

Puolueosasto kykeni myös kollektiivisesti arvioimaan luottamus-tehtäviä saaneiden jäsentensä työtä, tukemaan heitä ja tarpeen tullen esittämään rakentavasti ankaraakin arvostelua tehtävien laiminlyönneistä.

Ammattiosaston ensikätiset tehtävät olivat luonnollisesti työpaikan työolosuhteiden korjaaminen ja palkkaustilanteen seuranta, mutta osasto seurasi aktiivisesti myös koko ammatillisella rintamalla tapahtunutta kehitystä. Arabian ja Kemin lakkolaisille koottiin varoja listakeräyksiin, Arabian lakon vuoksi vankilaan tuomittujen omaisille koottiin varoja. Kemin lakkotaisteluissa poliisien ampumien työläisten muistoksi järjestettiin surujuhla. Näin toimittiin työväenluokan keskinäisen solidaarisuuden lujittamiseksi.

Jo 50-luvun alusta työläisten kädet yritettiin sitoa ”linnarauha” suunnitelmin tai ”pitkän tähtäyksen” ohjelmin; kaikki ne saivat ammattiosastolta tuomionsa.

Työnantajan pyrkimykset vähentää työvoimaa torjuttiin kerta kerralta; päävaatimus oli työpaikkojen lisäämismahdollisuus kehittämillä kauppa juuri Neuvostoliiton kanssa.

Kaapelitehtaan erityiskysymys oli tehtaille sodan aikaan haalittu runsas naistyövoima, jota sodanjälkeisenä aikana yritettiin vähentää. Naisten palkat olivat myös miesten palkkoja alempana. Kommunistit vaativat naisille samaa palkkaa samasta työstä.

Naisten ja nuorten aktivoimiseen jouduttiin kiinnittämään huomiota myös ammattiyhdistysliikkeen 50-luvulla alkaneen hajaannuksen vuoksi: kaikki voimat oli koottava ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden puolesta käytyyn kamppailuun. Nuorisokysymys nousi vielä esille tehtaan yrittäessä järjestää nuorille työntekijöille urheilu- ja kerhotoimintaa työnantajien ehdoilla. Puolueosaston aloitteesta järjestettiin neuvottelutilaisuuksia mm. TUL:n jäsenten kanssa näiden ”harhojen” torjumiseksi.

Näinä vuosina luotiin perusta nykyaikaiselle ay-toiminnaalle myös Kaapelitehtaalla. Mitään suurempaa kysymystä ei ratkaistu ilman kommunisteja. Ja juuri kommunistit ovat tehneet aloitteet palkkojen, työolojen ja yleisen ay-toiminnan kehittämiseksi. Ja koko ajan he ovat olleet ensimmäisinä puolustamassa työläisten asiaa – niin kovan painostuksen oloissa kuin parempinakin aikoina.

Ennen kaikkea kommunistien ponnistelujen tuloksena on mainittava Kaapelitehtaan työläisten korkea järjestäytymisaste, lähes 100 prosenttia.

Mallas-juoman lakkomarssi 1983.

Kaikkien maiden proletariat, liittykää yhteen!

TIEDONANTAJA

N:o 186/77

Tiistai 29. 11. 1977

Irttonumero 1.—

Fasistit toteuttivat uhkauksensa Poliittinen murhapoltto Tiedonantajan painossa

Tiedonantajan kirjapaino sytytettiin lauantain vastaisena yönä tuleen ja painoon sijoitettiin pommi, joka ehdittiin kuitenkin purkaa ennen räjähdystä.

Jos fasistien suunnitelmat olisivat toteutuneet kaikessa laajuudessaan, kirjapaino olisi ihmiseen räjähtänyt ilmaan.

Pohjois- ja vakivaltoimiston johtaja Vaino Rantio luonnehti tapausta poliittiseksi murhapoltoksi. Vastavainoista ei ole maassamme tapahtunut 1930-luvun jälkeen.

Fasistien terroriteko on tuomittu jyrkästi niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Sadat työväen- ja demokraattiset järjestöt ja yksityiset ihmiset ovat vaatineet fasistien pidättämistä ja demokraattisten oikeuksien suojelemista.

Tiedonantajan ja kirjapainon tukemiseksi on käynnistetty tukitoimenpiteet tuntuksella "Isku fasisteille: Tilauksia, ter-

□ Tulii oli sytytetty kolmesta eri kohdasta. Pommi oli sijoitettu uuden offset-painokoneen vieren. Palossa tuhoutui koko paperivarasto, kaksi painokonetta ja huomattava määrä valmiita painotuotteita. Tarkoituksena oli räjäyttää koko rakennus ihmisten ilmaan.

A s.16

Poliisi tiesi etukäteen

Tiedonantaja oli useita kertoja vastustanut Suojelupoliisilaita ja rikospoliisilaita tarve- ja rikospoliisilaita sen jälkeen, kun fasistit kaksi viikkoa sitten olivat maallanneet hakaristit kirjapaino Kurssiväin seinään ja lauantai- ja sunnuntai-iltoina pommitus.

Poliisi oli lisäksi saanut viisi päivää ennen murhapolttoa soittoa, jossa uhutettiin räjäyttää Kurssiväin viides päivä haluttua, kertoi Helsingin sanomien poliisilaitos.

miinas tietoihin sojautuen.

Poliisien tiedon osoittaa myös se, että poliisit kuulustelivat Suomen fasistien karkikahmos Pekka Siitoina monen tunnin ajan perjantaina. Murhapoltto toteutettiin seuraavana yönä.

Varoitukset eivät saaneet poliisia liikkeelle. Turun Sanomat tiesi lisäksi maanantai-

B s.16

Sotasyllisten tuomitseminen alku luottamukselle

— Niin yllättävää kuin se saattaa kuulua, oletan, että se rehti tapa, jolla Suomi hoiti sotasyllisyyksikysymyksen, oli hyvänä alkuna sille luottamukselle, joka viime vuosikymmenien aikana on kasvanut Suomen ja Neuvostoliiton välillä, sanoi presidentti Urho Kekkonen puhuessaan sunnuntai-

C s.15

Kosygin Suomeen

D s.15

Tukea tulvii Tiedonantajalle, s.5-7

Atu takaisin kouluun

Tiedonantaja 5.10.1972

Kampanja Kouvolan tyttölyseon poliittisin perustein erotetun teinikunnan aktiivin ja nuorisoliittolaisen Katriina Atu Toivosen saamiseksi takaisin kouluun etenee hyvin huolimatta oikeistolehdistössä aloitetusta valhe- ja parauskirjoittelusta. Kymenlaakson teiniyhdistyksen alullepanema valtakunnallinen nimienkeruu on otettu innostuneesti vastaan, ja tähän mennessä lasketaan jo tuhansien allekirjoittaneen solidaarisuusadressin ”Atu takaisin kouluun”. Esimerkiksi Alppilan yhteiskoulussa nimiä on kerätty noin 500. Nimilistoja saa Teiniliitosta.

Kouluhallitus hyväksyy poliittiset erottamiset?

Teiniliitto hyväksyi viime perjantaina laajan kannanoton, jossa vaaditaan kouluhallitusta ryhtymään toimenpiteisiin jotta Atu Toivonen voisi aloittaa koulunkäynnin uudestaan Kouvolan tyttölyseon kuudennella luokalla. Samassa kannanotossa puututaan voimakkaasti siihen tapaan, millä kouluhallitus on Atu Toivosen tapausta käsitellyt.

Viime talvena tehtiin kouluhallitukselle kantelu Atun erottamisesta kuukaudeksi poliittisin perustein kesken koululaisjärjestöjen yhteiskunnallisen opetuksen uudistamiskampanjaa. Kouluhallitus pyysi tällöin lausunnot asiasta ainoastaan rehtorilta, luokanvalvojalta ja Kymen lääninhallitukselta – ei Atulta itseltään, teinikunnalta, Teiniliitolta tai Atun vanhemmilta. Yksipuolisten ja vääristelyjen lausuntojen pohjalta kouluhallitus teki päätöksen, joka oli rehtorille myönteinen. Kuvaavaa kouluhallituksen tyyliä käsitellä asiaa oli se, että kantelun tekijöille ei lainkaan lähetetty tietoa kantelun päätöksestä!

Mielenkiintoisia ovat rehtorin, opettajakunnan ja luokanvalvojan talvella antamat lausunnot, jotka ovat nyt päässeet päivänvaloon. Lausunnoissa myönnetään suoraan, että päätös erottamisesta oli poliittinen. Rehtori Urpo Koskela toteaa lausunnossaan, että Katriina Toivosen tekojen vaikuttamina ovat olleet ”erittäin voimakkaat poliittiset mielipiteet” sekä että ”henkilökohtainen käsitykseni on, että rehtorin ja luokanvalvojan oli puututtava asiaan opettajien mielenrauhan ja työrauhan säilyttämiseksi”. Opettajakunta taas totesi, että ”erikoisesti Katriina Toivonen on käyttänyt asemaansa väärin teinikunnan toimihenkilönä”.

Kouluhallituksen päätös kuukauden erottamisesta on Teiniliiton mielestä selvä kannanotto poliittisten erottamisten puolesta. Se

Kouluneuvostovaalit Kruunuhaassa 1975.

ERIKOIS-KOULUTOVERI 2 B

KOULUTYÖN POHJAKSI OPPILAITTEN EDUT JA TAHTO!

Kouluneuvostovaalit on pidettävä marraskuussa!

Edukunnassa käsitellään parhaillaan lakimutosta, jolla kouluneuvostojen toimisuuden alkamisajankohtaa lykätään. Lakimutokseen liipimeno merkitsee sitä, että kouluhallituksen antamat ohjeet kouluneuvostovaiheen pitämiseksi 12. lokakuuta kumoutuvat. Teiniliitto ja kaikki poliittiset nuorisjärjestöt vaativat kouluneuvostojen työn aloittamista heti joulukuun alusta. Tämä edellyttää kouluneuvostovaiheen marraskuun alkua.

Nyt on kuitenkin ilmennyt kouluhallinnon taholta pyrkimystä vaaliajankohdan siirtämiseksi aina enni vuoden puolelle. Tämä tekisi mahdolliseksi kevätlukukauden koulutyön demokraattien suunnittelu.

Kouluneuvostovaalit on pidettävä marraskuun alkuna! Ei enää uutta jarrutusta!

Ennen kouluneuvostojen työn alkamista eduskunnan on säädettävä seuraavat muutokset kouluneuvostolakiin:

- kouluneuvostot valitaan suhteellisesti vaiheittain
- kouluneuvostotilalle taataan oikeus

päättää oppikirjoista, muusta opetusmateriaalista sekä koulun kirjastohankinnoista riittävästi neuvotteleva tehtään lakisääntöä.

Kouluneuvostotasetuksessa on lisäksi lopetettava teinikuntien rinnalla muodostettu oppilaakuntaorganisaatio.

Demokraattisiin vaaliliittoihin!

Sykeyn alussa 22.8. Teiniliittoa toimivat keskusta- ja vasemmistovoimat hyväksyivät yhteisen kannanotton, jossa vedotaan yleisdemokraattien välisten keskustelujen aloittamiseksi koulu- ja piiritasolla yhteistyöstä kouluneuvostovaiheeseen. Yleisdemokraattien vaaliliittojen muodostaminen onkin jo aloitettu usealla koululla. Samalla liberaalien, keskustalaisten, sosiaalidemokraattien ja kansandemokraattien kesken on edetty pitkälle yhteisten vaalitusnuusien ja kouluneuvostojen toimintasuunnitelman laatimisessa.

Mielivalta ja syrjintä
on lopetettava!

ATU TAKAISIN

KOULUUN!

Kymenlaakson teiniliitto on aloittanut "vakuutuslupien" kampanjan. Viikkokokous Atun Terveystieteiden osastolla käsiteltiin koulun terveyttä. Atun ei pitänyt tulla koulun ovelta, vaan koulun ovelta tulla Atun ovelle. Atun ei pitänyt tulla koulun ovelta, vaan koulun ovelta tulla Atun ovelle.

Atun Terveystieteiden osastolla käsiteltiin koulun terveyttä. Atun ei pitänyt tulla koulun ovelta, vaan koulun ovelta tulla Atun ovelle. Atun ei pitänyt tulla koulun ovelta, vaan koulun ovelta tulla Atun ovelle.

Atun Terveystieteiden osastolla käsiteltiin koulun terveyttä. Atun ei pitänyt tulla koulun ovelta, vaan koulun ovelta tulla Atun ovelle. Atun ei pitänyt tulla koulun ovelta, vaan koulun ovelta tulla Atun ovelle.

SALAINEN MUISTIO PALJASTUU

Sen jälkeen kun taantunut epäonnistui yrityksiään estää kouludemokratian liipimeno eduskunnassa, on se kehittänyt uusia keinoja kouludemokratian vastustamiseksi ja vanhan komennon säilyttämiseksi koulussa.

KOULUTOVERI on saanut hakuunsa 22.8.1972 päivätyn läroikekantaisten koulumiesten sisäisen paperin nimeltä "lydynen kouludemokratiaa koskevaan muistioon". Siinä todetaan huolestuneena, että kouluneuvostojen aloittamassa toimintansa tilanne koulussa on muuttumassa kriittiseksi. "Agiteettien toiminnalla on saatava sulku... vastatoimet ovat välttämättömiä, muutoin on edessä tuho. Sitä ei aiheuta

vieraan vallan aseellinen hyökkäys. Sen aiheuttaa vähitellen vuosia kestävä, lapsista alkava määrätietoinen sisäistämisen vaikutus."

Erikyseisen mielenkiintoisia ovat paperin lopussa luetellut "heti toteutettavat toimenpiteet". Niissä kehoitetaan rehtoreita järjestämään eri puolilla maata luontopäiviä, "joissa tilanteen vaarallisuus kaunistelematta paljastetaan." Opettajia kehoitetaan tahotamaan oppilaitse kohdistuvaa kouludemokratian vastusta ja kommunismia paljastavaa muokkautta.

KOULUTOVERI tulee lähialueina ilmentävässä numerossaan julkaisemaan paperin kokonaisuudessaan.

"saattaa vakavasti uhanalaiseksi yhteiskunnallisesti aktiivisten ja rehtoreitten kanssa eri tavoin ajattelevien oikeusturvan sekä kansalaisoikeudet", toteetaan Teiniliiton hyväksymässä kannanotossa. Teiniliitto vaatii kantelun uudelleen käsittelyä ja rehtorin ja luokanvalvojan saattamista edesvastuuseen teoistaan.

Tällä herkeellä kouluhallituksessa on käsiteltävänä toinen kantelu Atun tapauksesta. Se koskee Atun savustamista koulusta lukukauden päätyttyä. Erottaminen tapahtui runnomalla numerot sellaisiksi, että niillä ei pääsyt lukioon, mutta Atulle ei annettu myöskään yhtään nelosta jolloin hän olisi voinut käydä uudestaan viimeisen luokan. Saksan numero nostettiin tarkoituksellisesti viiteen, vaikka kaikki kevään kokeet olivat ala-arvoisia ja vaikka kahdessa edellisessä todistuksessa numero oli neljä. Atun oli vielä erikseen käynyt pyytämässä nelosta, jotta saisi käydä uudestaan kuudennen luokan.

Atun koulunkäynnin väkivaltainen katkaiseminen perustui selvästi poliittisiin syihin. Rehtori ja oikeisto-opettajat ovat halunneet päästä eroon aktiivisesta oppilaitten etujen puolesta taistelijasta ja koulun ja yhteiskunnan

epäkohtien paljastajasta.

Teiniliitto vaatii Atulle YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa luovuttua oikeutta oppia ja kouluhallitusta ryhtymään toimenpiteisiin, jotta hän voisi aloittaa kuudennen luokan opiskelut Kouvolan työtölyseossa.

Kokoomusrehtorit vaikeuttavat nimienkeruuta

Kokoomuslaiset rehtorit ovat ryhtyneet monissa kouluissa toimiin "Atu takaisin kouluun"-nimienkeruun vaikeuttamiseksi. Kouvolan lyseon kokoomuslainen rehtori on kieltänyt nimienkeruun kokonaan, Kimpisen yhteislyseon kokoomuslainen rehtori on pitänyt aamunavauksen Atua ja kampanjaa vastaan. Hän on myös kieltänyt ERIKOIS-KOULUTOVERIn levittämisen ja verrannut Atun kampanjaa IKL:n toimintaan 30-luvulla! Myös monissa muissa kouluissa oikeisto on yrittänyt vaikeuttaa nimienkeruuta – mutta huonoin tuloksin.

Rehtoreitten kovat otteet selittyvät sillä, että Atun tapauksesta

on muodostunut ennakkotapaus. Sen perusteella ratkeaa, voivatko rehtorit ja oikeisto-opettajat jatkaa teinikuntien sekä kommunistien ja muiden demokraattien poliittista syrjintää kouluissa. Kommunismilla pelottelu ja edistyksellisten oppilaiden vainoaminen on voimakkaasti lisääntynyt kouluneuvostovaalien alla.

Rivit tiivistyvät – taistelu terävöityy

Kamppailu Atun saamiseksi takaisin Kouvolan tyttölyseoon on saanut yhä laajemmat kansalaispiirit mukaansa. Yhä useammat vanhemmat tajuavat, että heidän tehtävänsä on puolustaa lastensa oikeuksia kouluissa. Monet demokraattiset järjestöt ovat aloittaneet valmistelut yhtymisestä Teiniliiton hyväksymään kannanottoon. Mutta ennen muuta kampanja etenee kouluissa, oppilaitten ja muiden opettajien keskuudessa.

”Atu takaisin kouluun” –kampanjassa ei ole kysymys pelkästään Atun tapauksesta. On kysymys jokaisen kommunistin ja demokraatin oikeuksista.

*Koululaistapaaminen
Helsingissä 1975.*

SOL:n Taisteluoohjelma Suomen opiskelijoille

Soihdunkantaja, kesänumero 1973

Sosialistisen Opiskelijaliiton 9. liittokokouksen päätöksistä mittavin on epäilemättä kokouksessa hyväksytty *SOL:n taisteluoohjelma Suomen opiskelijoille*, jonka otsikko ja pää-tunnus kuuluu: ”Opiskelijoiden etujen puolesta, demokra-tian ja tieteen puolesta imperialismia vastaan! Opiskelijoiden jouk-kovoimalla – työväenluokan rinnalla suurpääomaa ja oikeistoa vas-taan!”

Tämä lähes 250-sivuinen asiakirja on laadullisesti uusi askel Suo-men opiskelijaliikkeessä. Se osoittaa konkreettisesti ja yksityiskoh-taisesti johdonmukaisen linjan opiskelijoiden taistelulle työväenluo-kan rinnalla kaikilla politiikan alueilla. Se merkitsee opiskelijoiden ja työväenluokan yhteisen kamppailun konkretisoimista, uutta aloi-tetta ja virikettä.

Ohjelman rakenne

Ohjelma koostuu neljästä osasta.

Ensimmäinen osa sisältää tiivistetyn kuvauksen opiskelijoiden elämänoloista; siitä todellisuudesta, jota eliittiajattelua vaalivat por-varilliset ideologit pyrkivät peittelemään, mutta jonka yhä useampi opiskelija kokee joka päivä yhä kestävämmänä ahdinkona.

Toisessa osassa tarkastellaan opiskelijoiden aseman syitä: imperia-lismin kriisiä, siinä muotoutuvaa koulutuspolitiikkaa ja muita opis-kelijoiden asemaan vaikuttavia tekijöitä sekä näiden kehitystendens-sejä. Osa muodostaa kokonaisvaltaisen marxilais-leniniläisen arvion opiskelijan aseman kehityksestä Suomen valtiomonopolistisessa ka-pitalismissa, sosialistisen ja kapitalistisen järjestelmän maailmanlaa-juisen taistelun oloissa.

Kolmas osa on ohjelman poliittinen ydin. Ensimmäisen ja toi-sen osan hahmotteleman tilanteen ja kehitystendenssien pohjalta sii-nä hahmotellaan kokonaisvaltainen opiskelijoiden etujen mukainen tavoiteohjelma politiikan eri lohkoilla. Osa koostuu useista luvuis-ta. **Ensiksi** SOL:n rauhanohjelma, joka osoittaa konkreettiset teh-tävät taistelussa rauhan ja edistyksen puolesta sotaa ja fasismia vas-

Akateemisen sosialistiseuran ehdokkaita Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan vaaleissa 1971.

taan, **toiseksi** SOL:n linja opiskelijoiden ja kaikkien työtätekevien taistelun kehittämiseksi sisäpolitiikassa suurpääomaa ja oikeistoa vastaan, **kolmanneksi** SOL:n linja aineellis-sosiaalisen turvan takaamisesta kaikille opiskelijoille, **neljänneksi** SOL:n linja demokraattisen ja tieteellisen koulutuksen ja tutkimuksen puolesta käytävässä taistelussa. Tämä luku jakaantuu korkeakoululaitoksen laajuutta ja rakennetta koskevaan jaksoon, opetuksen sisältöä ja tutkintojen rakennetta koskevaan jaksoon, opiskelijoiden työolosuhteita ja opetuksen resursseja koskevaan jaksoon, tutkimuksen suuntaamista ja sisältöä koskevaan jaksoon. **Viidenneksi** kolmanteen osaan sisältyy SOL:n linja opiskelijoiden demokraattisen järjestäytymisen ja yhteisen joukkotaistelun kehittämiseksi.

Ohjelman **neljännen osan** sisältönä on Sosialistisen Opiskelijaliiton oman poliittisen, organisatorisen ja ideologisen aseman hahmotteleminen opiskelijoiden taistelussa. Se osoittaa jokaiselle opiskelijalle tien parhaiten pyrkimystensä ja etujensa mukaisen politiikan toteuttamiseen SOL:n alati voimistuvissa riveissä.

Kokonaisvaltainen, marxilais-leniniläinen ohjelma

Taisteluohjelma on siten kokonaisvaltainen opiskelijain asemaan kaikinpuolisesti nojautuva asiakirja, joka yhdistää poliittisen toiminnan eri lohkot yhtenäiseksi toimintalinjaksi. Samalla se osoittaa sen konkreettisen yhteyden joka vallitsee opiskelijoiden ja työväenluokan etujen välillä; ohjelma nojautuu nimenomaan siihen, että vain työväenluokan tuella yhdessä työväenluokan kanssa opiskelijat voivat toteuttaa vaatimuksensa.

*Opiskelijat vaativat yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta muun muassa luentolakoilla.
Kuva Helsingin yliopistolta 1973.*

Taisteluohjelma on marxilais-leniniläinen ohjelma; se tuo eri kysymyksissä esiin nimenomaisesti SOL:n luokkakantaisen linjan. Juuri näin se on täsmällinen esimerkki marxismi-leninismien luovasta voimasta. Mikä muu poliittinen järjestö kykenee konkretisoimaan yleiset yhteiskunnalliset teesinsä ja puheen opiskelijoiden eduista konkreettisiksi, selkeiksi toimintaohjeiksi ja tavoitteiksi? Missä on niiden voimien Taisteluohjelma, jotka ehtimiseen jaksavat syyttää SOL:oa ”epäkonkreettisuudesta”, ”iskulauseilla keikailusta” taikka ”dogmaattisuudesta”. Ei missään, sillä vakavamielisen, konkreettisen ja käytännöllisen ohjelmatyön mahdollistaakin vasta paneutuminen aikamme tieteelliseen maailmankatsomukseen, marxismi-leninismiin, sekä ahkera työ toimintaa ja tietoisuutta kehittävän valtakumouksellisen taisteluorganisaation luomiseksi korkeakouluille ja opistoihin.

Suuri merkitys koko demokraattiselle liikkeelle

Taisteluohjelma muodostuu merkittäväksi koko demokraattiselle opiskelijaliikkeelle. Se ei ole SOL:n esitys muille demokraattisille voimille yhteiseksi ohjelmaksi, vaan SOL:n oma kokonaisvaltainen linja. Mutta sen valmisteluissa kerätty tieto ja kokemus on mitä arvokkainta kaikille niille, jotka eivät katso voivansa kannattaa koko SOL:n politiikkaa. Se on aloite, jonka pohjalla demokraattisten voimien sisäinen ohjelmakeskustelu nousee uudelle, entistä korkeammalle tasolle, joka avaa aivan uusia tiedollisia ja toiminnallisia näkymiä koko opiskelijaliikkeelle ja sen liittoutumiselle muitten työ-
tätekevien kanssa.

Taisteluohjelma julkaistaan kesän aikana erillisenä kirjana ja sitä tullaan levittämään tehokkaasti kaikkien demokraattisten opiskelijoiden keskuuteen. Epäilemättä siitä tulee suosittu bestseller myös muiden poliittisten ryhmien käytössä – eikä mikään voisi ilahduttaa SOL:oa enempää!

MERVI VITELI:

Spartakiadien raikkaassa myötätuudessa eteenpäin

Toveri 13/ 1976

Kesäkuun lopulla nuorison urheilu- ja kulttuuritapahtuma Spartakiadit kokosi noin 10 000 nuorta Tampereelle. Spartakiadit osoittivat jälleen kerran, että suomalaisen nuorison rinnassa sykkii kansan parhaita perinteitä vaaliva sydän. Nuorisoliittolaiset olivat koko edellisen toimikauden valmistautuneet Spartakiadeille. Joka piirissä ja osastoissa järjestettiin nuorisoa kokoavia tilaisuuksia, joissa toverillisesti kilpailtiin eri urheilulajeissa, ohjelmaryhmät esiintyivät, laulu kaikui ja soittimet soivat. Tampereella SDNL:n Tampereen Seudun Aluejärjestön ja SOL:n Pohjois-Hämeen piirin järjestämään kulttuuritapahtumaan Punaiseen Kanteleeseen osallistui 180 nuorta Pohjois-Hämeen alueelta. Nuorison luomisvoimaa osoittaa, että kilpailuun lähetettiin erilaisia töitä runoista maalauksiin yli 700 kappaletta.

Spartakiadit nojaavat työtätekevän kansan kulttuuriin

Suomen kansalla on rikkaat kulttuuriperinteet, joiden ajattomuudesta on osoituksena mm. hiljakkoin Neuvosto-Karjalassa painettu kuvitettu Kalevala. Suomalaiset ovat luoneet parhaat laulunsa ja runonsa työn ääressä. Näitä perinteitä Suomen työväenliike on alusta alkaen vaalinut ja vienyt eteenpäin.

Poliittinen työväenliike käynnistyi monilla paikkakunnilla yhteisten kulttuuriharrastusten pohjalta. Vuosisadan alussa työväen näyttämötoiminta oli sytykkeenä työväen poliittisen tietoisuuden kasvulle. Myös työläisnuoriso on innokkaasti järjestänyt erilaisia retkeily- ja kulttuuripäiviä, jotka jopa 20- ja 30-luvulla valkoisen vallan oloissa kokosivat työläisnuoria ja ohjasivat sitä fasismin vastaiseen toimintaan. Tämä osoittaa, että kulttuuria ei voida irrottaa politiikasta ei-

MERVI VITELI

(29.8.1954)

Spartakiadi-liikkeen aikaan opiskeli Tampereella. Toimi muun muassa Suomen Demokraattisessa nuorisoliitossa ja SOL:ssa.

Hangossa järjestetyillä Spartakiadeilla oli muun muassa juoksukilpailuja.

kä työstä. Paras kulttuuri suuntaa aina eteenpäin, se on yhteydessä työtätekevään kansaan ja tuo esiin sen elämän kokemuksia. Todellinen kansan ja sen nuorison etujen mukainen kulttuuri kehottaa aina toimintaan kansan onnen puolesta – kuten jo Kalevalassa Sammon etsintä todistaa.

Spartakiadit osoittavat, että valtava kaupallisen länsimaisen mas-
sakulttuurin tarjonta ei ole tukahduttanut nuorison halua vaalia työtätekevän kansan kulttuuriperinteitä. Viime vuosien aikana eri puolille Suomea on syntynyt lukuisia ohjelmaryhmiä, jotka ovat elvyttäneet vanhan työväenlauluperinteen ja rikastuttaneet tilaisuuksia esittämällä eri kansojen työstä ja taistelusta kertovia lauluja.

Terve sielu terveessä ruumiissa

Myös urheilu liittyy erottamattomasti spartakiadityöhön. Nuorisoliittolaiset ovat järjestäneet satoja toverihenkisiä urheilukilpailuja ja pääasia on tietenkin ollut kaikkien innokas valmentautuminen ja kunnon kohottaminen. Tuskin löytyy nuorisoliittolaista, joka ei omista lenkkikenkiä. Monet nuoret ovat ryhtyneet toimimaan Työväen Urheiluliitossa, TUL:ssa, eivät ainoastaan oman kuntonsa parantamisen vuoksi vaan edistämään TUL:n työtä työtätekevän kansan voimien kohentamiseksi ja urheiluharrastuksen lisäämiseksi. Porvariseurat toimivat suuren rahan tuella, TUL työväen innostuksen voimalla. Suomi on juostu maailmankartalle ja suomalaista sin-

nikkyyttä ylistetty maailman lehdistössä. Tätä sinnikkyyttä edustaa myös TUL, joka on säilynyt itsenäisenä työväen urheiluliittona, vaikka porvarit vuosikausien ajan eväsivät TUL:n maineikkailta urheilijoilta pääsyn kansainvälisiin kisoihin. Viimeiset olympialaiset osoittavat, että sosialistinen järjestelmä antaa pienemmällekin maalle mahdollisuudet suuriin saavutuksiin, sillä sosialismissa huolehditaan ihmisten kaikinpuolisesta kehittämisestä – niin fyysisestä kuin henkisestäkin.

Joka vuosi yhä enemmän mukana

Nuorison innostusta osallistua tervehkiseen kulttuuri- ja urheilutoimintaan osoittaa se, että ensimmäisille Spartakiadeille Hangossa osallistui n. 1500, Porissa 3500, Lahdessa 8000 ja Tampereella 10 000 ja ensi kesänä... Mikään muu poliittinen ryhmä ei ole onnistunut kokoamaan näin paljon nuoria tilaisuuksiinsa – esimerkiksi Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliiton kesätahtumassa oli n. 1500. Spartakiadit ovat selkeä vaihtoehto porvarilliselle passivoittavalle ”viihteelle” ja haaste nuorisoliittolaisille jatkuvasti monipuolistaa toimintaansa, kehittää kansan luomaa kulttuuria, tutustua työväenliikkeen perinteisiin ja tehdä niitä tunnetuksi sekä ohjata nuoria osallistumaan tervehkiseen TUL-lilaiseen urheilutoimintaan. Spartakiadit kannustavat nuorisoliittolaisia toimintayhtenäisyyteen Suomen nuorison kokoamiseksi työväenluokan lippujen alle. Spartakiadit ovat osoitus toveruudesta, joka on perusta työmme menestymiselle, ne kuvastavat Suomen nuorison todellisia toiveita ja pyrkimyksiä.

10-1976
8. VUOSIKERTA

Teräsvaari Vasili takasivu

Toveri

KOMMUNISTINEN NUORISOLEHTI

Eteenpäin SDNL kommunistisena nuorisoliittona

SDNL:n 11. liittokokouksesta muodotul miltäva voimautumin ja oikeiden vastaisen tapahtuma. Liittokokouksen ohjelmasta esitelmät sivuilla 7-10.

Sisältöä:
Mistä kesätöitä? — sivu 6
Itämeren Rauhanpäivät — sivu 11
Ystävyyssmatkat — rauhanomaisesti sosialismiin — sivu 12
Kirjoittajakierho Kaatra — sivu 13
Ay-veninaarit — pönttä syksyn taisteluun — sivu 14

TYÖLÄIS- JA OPISKELEVAN NUORISON KULTTUURI- JA URHEILUTAPAHTUMA

SPARTAKIADIT 76
TAMPERE 18-20.6

Toveri 20 markalla loppuvuodeksi
Olethan jo mukana tilaushankinnassa

Liinan luovutus

Toveri 1/ 1977, Pioneeri-palsta

Joulun alla vietettiin SKP:n Virkkalan osaston 30-vuotisjuhlia. Tässä juhlassa luovutettiin kuudelletoista ahkeralle pioneerille pioneeriliinat.

Pioneeriliinan opiskelusta sekä liinanluovutusjuhlasta kertoivat Kirsi Savolainen, 11, Tuija Siltala, 9, ja Tiina Liimatainen, 10.

Miten Virkkalan pioneereissa opiskeltiin pioneeriliinaa?

Tuija: Esimerkiksi kymmenen kultaista ohjetta opiskelimme niin, että keksimme pienissä ryhmissä aina yhdestä ohjeesta nukketähtinäytelmän. Minun ryhmäni teki näytelmän viidennestä ohjeesta ”pioneeri on kohtelias, avulias ja kurinalainen”. Siinä näytelmässä pioneeri auttoi vanhaa mummoa linja-autossa. Toiset ryhmät saivat sitten arvata, mitä ohjetta näytelmässä kuvattiin.

Miten liinansuoritus tapahtui?

Tiina: Meillä oli ohjaajien järjestämät kokeet. Piti tietää mitä sanat Demokratian pioneeriliinan kolme kulmaa merkitsevät. Piti tuntea erilaisia työläisiä ja tietää minkälaisia työkaluja tarvitaan eri ammateissa. Yhdessä tehtävässä oli kuvia eri maanosien lapsista ja piti tietää mistä maanosasta kukin oli kotoisin. Kysymyksiä oli aika paljon.

Lopuksi piti vielä keksiä lyhyt kertomus ensimmäisestä ohjeesta ”pioneerin sanaan voi aina luottaa”. Minä kirjoitin tällaisen tarinan:

Tyttö tuli pioneerista vastaan. Tyttö kysyi: Poltatko tupakkaa? Pioneerista vastasi: En. Tyttö sanoi: En usko. Pioneerista sanoi: Kuules tyttö, pioneerin sanaan voi aina luottaa!

Miten valmistauduitte liinanluovutusjuhlaan?

Kirsi: Teimme juhlaan näytelmän. Se oli suomalainen kansansatu nimeltään ”Mökinukko ja Veijarit”. Melkein jokaisella oli joku osa, minä näyttelin piikatyttöä. Nappulat askartelivat juhlaan koristeita, tonttuja ja rauhankyyhkyjä. Harjoittelimme myös lauluja.

Minkälainen oli liinajuhla?

Kirsi: Juhlassa pidettiin puheita ja luettiin vanhoja pöytäkirjoja. Vierailivat Karjaan pioneerit esittivät kaksi laulua. Me näyttelimme.

Jännitti ensin kamalasti, kaikkien mielestä se oli mukava näytel-

mä. Kaikkein jännittävintä oli liinojen luovutus. Menimme kaksi kerrallaan yleisön eteen. Ohjaajat solmivat liinan kaulaan ja teimme tervehdyksen. Viisi pientä saivat nappulaliinan.

Kun kaikki olivat saaneet liinan, jäimme seisomaan eteen. Meidän ohjaajat Riitta ja Riika tekivät pioneeritervehdyksen ja kysyivät: "Demokratian pioneerit, oletteko kansan asian puolesta aina valmiit?". Teimme tervehdyksen ja vastasimme: "Aina Valmis." Lopuksi lauloimme yhdessä laulun Aina Eteenpäin.

*Pioneeriliinan luovutus
Meripioneerien Hanska-leirillä
70-luvulla.*

YRJÖ ENNE

(30.11.1898 – 12.11.1961)

SKDL:n pääsihteeri ja toiminnanjohtaja. SKP:n keskuskomitean jäsen. Kansanedustaja 1927-1928 ja 1954-1961. Joutui vakaumuksensa takia vankilaan 1918 ja 1928. Siirtyi Neuvostoliittoon 1931. Järjesti SKP:n toimintaa Ruotsista käsin 1935-1944. 1920-luvulla muun muassa TUL:n sihteeri ja Savon Työn päätoimittaja. Toimi myös TUL:n toisena puheenjohtajana.

YRJÖ ENNE

SKDL laajaksi demokraattiseksi kansalaisjärjestöksi

Ote alustuksesta SKDL:n 6.liittokokouksessa 1961.

Liittomme, Suomen kansan demokraattisen liiton kulke-
maa taivalta tarkasteltaessa voidaan siinä erottaa kaksi jon-
kun verran toisistaan eroavaa vaihetta. Jos halutaan ajas-
sa määritellä ensimmäisen vaiheen pituutta, voitaneen sen
katsoa päättyneen vuonna 1948. Ensimmäiselle kaudelle oli tunnus-
omaista perustan rakentaminen Suomen ja Neuvostoliiton välisel-
le ystävyydelle. Se voitiin rakentaa pohjalle, jonka maamme vasem-
mistolainen työväenliike oli omaksunut vuosikymmenien aikana an-
karan vainon vallitessa.

Tuolle kaudelle antoi leimaa myös ns. kolmen suuren yhteistyö-
hallitus, joka saatiin aikaan kansandemokraattien ponnistelujen tu-
loksena. Tämä hallitus suoritti suuren työn monellakin alalla.

Toinen vaihe liittomme toiminnassa voidaan todeta alkaneen
vuoden 1948 vaalitappiomme jälkeen. Porvarillinen oikeisto ja sii-
hen liittynyt sos.dem. puolueen johtoon päässyt ns. asevelisiipi saivat
rikottua kolmen suuren yhteistyön. Pekkalan hallitus erosi eduskun-
tavaalien jälkeen ja tilalle tuli Fagerholmin hallitus, jolloin maam-
me työtätekevän väestön elämänehdot alkoivat huonontua ja samal-
la alkoi kansandemokraattien diskriminointi yhteiskuntaelämän eri
aloilla.

Vastoinikäymisten alettua karisi joukoistamme osa sellaista väkeä,
joka oli sodan loputtua kansandemokraattien vaikutusvallan kas-
vaessa liittynyt mukaamme. Tällöin tuli välttämättömäksi lujittaa
liikkeemme perustaa, joka on työläisten ja pienviljelijäin joukoissa.
Sen vuoksi tälle toiselle kaudelle onkin ollut ominaista ennen kaik-
kea työläisten ja pienviljelijäin etujen voimakas puolustaminen, jossa
talouspoliittiset kysymykset ovat näytelleet huomattavaa osaa. Täs-
tä johtuen esiintyy liitossamme tällä kaudella voimakkaana työväen-
liikkeen luonne. Kaikkia työtätekeviä kerroksia yhdistävän laajan
kansalaisjärjestön näköalat jäävät ikään kuin sivummalle. Taistelu ul-
kopoliitiikan ja sisäpolitiikan suunnasta kiihtyi ja samalla hyökkäys
kansanvaltaisia oikeuksia ja liittoamme vastaan kärjistyi taantumus-
ainesten selvittyä sodan jälkeisestä lamaannustilastaan.

Nyt on liikkeemme perusta vahvistettu. Tämä näkyy liittomme toiminnassa ja jatkuvana kannatuksemme lisääntymisenä.

Nyt olemme mielestäni aloittamassa uutta kautta liittomme toiminnassa. Mitkä ovat ne perusteet, jotka oikeuttavat tällaiseen johtopäätökseen?

Siihen vaikuttavia tekijöitä ovat:

- Kapitalismin kehittyminen valtiomonopolistiseksi kapitalismiksi ja vakavan ristiriidan syntyminen monopolikapitalistien ja kansan suuren enemmistön välille.

- Väestö- ja ammattimuutokset sekä yhteiskunnan uuden keskikerroksen laajeneminen ja aseman muuttuminen.

- Sosialismin kehittyminen maailmanjärjestelmäksi ja sosialististen maiden voimakas kehitys sekä tähän liittyen rauhanomaisen rinnakkaiselon mahdollisuuksien lisääntyminen.

- Siirtomaajärjestelmän romahtaminen ja uusien itsenäisten valtioiden syntyminen.

- Porvarillisissa ja sos.dem. puolueessa vallitsevien sisäisten ristiriitojen kärjistyminen ja hajaannusilmiöt.

Mihin suuntaan liittoamme on kehitettävä? Tähän kysymykseen voisi vastata lyhyesti: laajan kansalaisjärjestön suuntaan, jonka pyrkimys ei saa olla ristiriidassa edistyksellisen yhteiskunnallisen muutoksen kanssa.

SKDL:ssä edessä olevana tehtävänä on taistelu monopolikapitalismia vastaan, sen suorittamaa kansan riistoa vastaan, sen pyrkimystä vastaan muuttaa maamme ulkopolitiikkaa epäkansalliseen, maalle ja kansalle vahingolliseen suunaan sekä sen diktatuuritavoittelua vastaan ja tätä varten kansamme suuren enemmistön, työväenluokan, työätekevän talonpoikaiston sekä yhteiskunnan keskiluokkien ja keskikerrosten valtaosan yhdistäminen tähän taisteluun.

Tämän toteuttamiseksi on tehtävä kaikki voitava työväenluokan toimintayhtenäisyyden saavuttamiseksi, työläisten ja talonpoikain liiton luomiseksi samalla laajentaen rohkeasti SKDL:n joukkopohjaa käsittämään työläisten ja pienviljelijäin lisäksi myös käsityöläiset, pienyrittäjät, pikkukauppiaat, toimihenkilöiden sekä viran- ja toimienhaltijain alemmat kerrokset ja edistyksellinen sivistyneistö. Näin voidaan SKDL:stä muodostaa nykyistä laajemmalla pohjalla toimiva demokraattinen kansalaisjärjestö.

Rakennusnaisten lähetystö eduskuntatalon portailla 1962.

Kansainvälisenä naistenpäivänä

Suomen Naisten Demokraattinen Liitto 8.3.1982

”Rauhassa hyvä elää”, sanoo vanha suomalainen sananparsi. Rauha merkitsi levollisuutta. Mahdollisuutta kylvää ja korjata satoa, kulkea riistamaila ja kalavesillä, tuuditella lasta ilman pelkoa. Ilman pelkoa miehen, rakastetun, isän tai veljen kuolemasta, ilman pelkoa oman työn tulosten häviämisestä.

Kaikkea tätä rauha merkitsee tänäänkin, mutta vielä paljon enemmän. Meidän maailmamme on laajentunut perheestä, pihapiiristä ja kotikylästä ihmiskunnaksi ja planeetta Maaksi. Kansat ovat naapureita.

Me emme voi olla kuulematta nälkään ja sairauksiin menehtyvien lasten itkua Aasiasta, Afrikasta ja Etelä-Amerikasta. Me emme voi kääntää selkäämme, kun ylikansalliset jättiläisrosvot ryöväävät kansoja. Me emme voi olla näkemättä, kun työttömien armeijat vaeltavat maasta toiseen vailla oikeutta kieleen ja kulttuuriin.

Vain rauha antaa meille edellytykset ihmiskunnan hädän voittamiseen ja epäoikeudenmukaisuuden hävittämiseen,

Koko maailmamme uhkaa ydinsota vakavammin kuin kertaakaan toisen maailmansodan ja Hiroshiman hirveän sienipilven jälkeen. USA:n presidentti Reagan laivaa jo Eurooppaan uusia ydinkärkiä, neutronipommeja ja hermokaasuja. Hän tarjoaa rajoitettua ydinsotaa – ”räjäytettäisiin vain Eurooppa”. Sairasta! Valmistellaan-ko tuhoa koko ihmiskunnalle?

Rauhanmarssit ovat vyöryneet kaikkialla Euroopassa ja myös USA:ssa. Kansainvälisen naistenpäivän rauhanmarssit ja tilaisuudet ovat jälleen osoituksena siitä, että me emme anna rauhan järkkyä. Me emme päästä Reaganin kuolemanlaivoja maihin.

Meidän on kamppailtava työttömyyttä vastaan, joka uhkaa nousta uusiin ennätyslukemiin. Meidän on kamppailtava työnantajien mielivaltaa vastaan irtisanoa ja lomauttaa meidät. meidän on kyettävä turvaamaan lapsillemme korkeatasoisen päivähoito, kasvun ja kehityksen edellytykset, nuorillemme mahdollisuudet elää koko nuoruuden kiihkolla ilman pelkoa ja ahdistusta.

Meidän naisten on valloitettava itsellemme tasavertaiset oikeudet työssä, perheessä ja yhteiskunnallisessa toiminnassa.

Me tarvitsemme rauhan ja aseidenriisunnan. Me tarvitsemme ydinaseettoman Pohjolan, ydinaseettoman maailman. Me tarvitsemme rauhan antamaan levollisuutta ja sen antamaa aktiivisuutta maailman rakentamisessa.

Lahti 1980.

KRISTIINA HALKOLA:

Demokraattinen Vaihtoehto

Puheenvuoro Demokraattisen Vaihtoehtoon neuvottelukunnan kokouksessa 21.2.1987

Kokoomuksen kansanedustaja Eva-Riitta Siitonen on ilmoittanut, että kokoomus on toiseksi suurin työväenpuolue. Kokoomus ei tiedä, että työväenpuolueen lähtökohtana ovat työväen periaatteet, solidaarisuus, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo. Kokoomukselle ovat suuryritysten voitot kilpailukyvyyn nimissä tärkeämpi asia kuin suomalaisten työtekevien itsenäisyys. Siitoselle on ensisijaista rikkaiden elämän helpotukset pienipalkkaisten töiden raskauden ja alipalkkauksen kustannuksella.

Mistä näissä vaaleissa sitten on kysymys? Minua kiinnostavat sekä huolestuttavat ne miljoona äänestämättä jättänyttä. Miten murtaa Vaihtoehto ihmisten tietoisuuteen; herättää heidät välittämään siitä, mitä tapahtuu tässä maassa; että kaikessa on kyse ihmisten teoista eikä ”elämän menosta”. On pelottavaa, kuinka ihmistä sopeutetaan, työttömyyteenkin.

Näissä vaaleissa on tärkeää se, miten pystymme osoittamaan to tuuden oikeistosta; paljastamaan sen valheet; todistamaan, minne yhteiskunta on menossa, jos oikeisto välillisesti tai välittömästi johdtaa maata ja sen taloutta sekä ajattelua.

Näissä vaaleissa on kyse siitä, että täytyy uskaltaa vaatia ihmisiltä itseltäänkin. Ihmisten ongelmat ovat tämän yhteiskunnan ongelmia: työttömyys, asuntojonot, naisten huonompi asema palkoissa ja työelämässä, päivähoito, eläkeläisten unohtaminen huoltorasitteeksi, opiskelijoiden tiukat opinto- ja talousehdot, toimeentulon epävarmuus jne. Kaikki tiedostavat nämä ongelmat ja niistä puhutaan ääneen. On uskallettava vaatia äänestäjiltä paneutumista; on uskallettava vaatia ihmisiltä kannanottoa. On kysyttävä, miksi on näin!

Me olemme erilaisia, toisella tavalla toimiva poliittinen voima. ”Jokainen on filosofi, taiteilija, poliitikko. Poliitiikkaa ei tule jättää poliitikoille.” Jokainen ihminen luo poliittiset päämäärät. Näin on toimittu. Devan vaalialoitteet on tehty yhdessä tavoiteohjelman pohjalta.

KRISTIINA HALKOLA
(3.6.1945)

Näyttelijä. Tuli 1960-70-luvuilla tunnetuksi useista elokuvista, televisiotähteeristä ja poliittisista lauluista. Liittyi SKP:hen 1973. Valittiin 1986 Demokraattisen Vaihtoehtoon puheenjohtajaksi. Toimi myös Helsingin kaupunginvaltuutettuna. Levy Täytyy uskaltaa.

Demokraattinen Vaihtoehto kampanjoimassa 1987.

Palestiina-solidarisuusmielenosoitus Helsingissä 2002.

VII LUKU

S KP ja kansainvälisyys

Kommunistinen liike on ollut alusta alkaen kansainvälinen – jo silloin, kun kukaan ei ollut kuullutkaan globalisaatiosta. Työväenluokan kansainvälisestä solidaarisuudesta on tullut kapitalismin kehityksen ja Euroopan unionin myötä entistä tärkeämpää.

Solidaarisuus Neuvostoliitolle ja muille sosialismia rakentaneille maille on ollut SKP:ssä keskeinen periaate. Siksi Neuvostoliiton hajoaminen oli raskas isku, joka pakotti arvioimaan monia asioita uudelleen.

MAAILMAN NUORISON
FESTIVAALI HELSINGISSÄ 1962

10 PÄIVÄN OHJELMA

Tervetuliaispäivä 28.6.

Avajaispäivä. Kansojen paraati ja suurjuhla stadionilla 29.6.

Suomen päivä 30.6.

Ystävyyden päivä. Sirkuskulkue 31.7.

Nuorten kansakuntien päivä 1.8.

Työätekevän nuorison päivä 2.8.

Taiteen ja kulttuurin päivä 3.8.

Tieteen, edistyksen ja tulevaisuuden päivä.
Avaruusmiesten tapaaminen 4.8.

Nuoruuden, kauneuden ja urheilun päivä 5.8.

Rauhan päivä. Päättäjaiset 6.8.

MAAILMAN NUORISON JA YLIOPPILAIDEN FESTIVAALI HELSINGISSÄ

Tapahtumien vyöry alkaa...

Terä 6/1962

Helsingin stadionin täyttävä ihmismeri on useiden minuuttien ajan elänyt jännitystäyhteisen odotuksen vallassa. Stadionin muurien ulkopuolelta kantautuu valtaisa kohinaa. Maailman nuorison edustajien iloinen ja värikäs kulkue valloittaa parhaillaan Mannerheimintiellä tuntek-sivan ihmispaljouden sydämiä. Mahtava avajaismarssi lähestyy kahdeksannen festivaalin avajaisjuhlan näyttämöä... On sunnuntaipäivä ja heinäkuun 29. vuonna 1962.

Kello 18.59 kajahtaa ilmoille kolmestakymmenestä kiiltävästä trumpetista Helsingin festivaalin fanfaari. Avajaisjuhla on alkanut.

Tasan kello 19 ei täyteen ahdettu stadionyleisö enää säästä äänijänteitään. Valtaisan huutomyrskyn saattamana ilmestyy vuoden 1952 olympiakisojen päänäyttämölle ryhdyttävään urheilijan kantamana festivaalilippu, yli rajojen ulottuvan ystävyyden symboli, sitä seuraa festivaalin väreihin pukeutuneiden tyttöjen kukkaisryhmä ja parinsadan urheilijan kantamana kukkasin koristeltu festivaalimerkki.

Rauhan ja ystävyyden juhlan pyrkimyksiä kuvastaa mainiolla tavalla seuraava noin 100:n kansallispukuisen nuoren ryhmä. He edustavat jokaista festivaalille osallistuvaa maata ja käsi kädessä kulkien tervehtivät pienoislippuja heiluttavaa suomalaiskatsomoa. Festivaalimaiden liput etenevät nyt tiilimurskalla tiiviissä ryhmässä suomalaisurheilijain jänteiden käsien kantamina.

Mutta tämä on vasta alkua! Nyt näemme kentällä todellista pukujen ja rakennelmien väriiloista, nuoruuden iloa, tanssia ja laulua. Suomalaisten aakkosten mukaisessa järjestyksessä virtaavat stadionin portista vuorotellen kaikki festivaalivaltuuskunnat. Tämä on juhlaa, jolle ei vedä vertaa edes hetki, jolloin samasta portista syöksyi stadionille Emil Zatopek vuoden 1952 olympiakisojen maratonkilpailun voittajana, jolloin Zatopek-nimi liitettiin urheiluhistorian lehdille Helsingin olympiakisojen juhlituimpana sankarina.

Juhla jatkuu... Tuskin on ehtinyt Suomen 2000-henkinen ja sinivalkoasuinen valtuuskunta poistua kentältä, kun kaukaa Rovaniemeltä matkansa aloittanut Suomen Viesti saapuu valkokutristen suomalaistytöjen toimesta kentälle. Kunniakkaan tehtävän saaneet ty-

*Maailman nuorison ja ylioppilaiden
VIII festivaali Helsingissä.*

töt luovuttavat suomalaisten tervehdyksen maailman nuorisolle. Festivaalituli syttyy, viiden maanosan edustajien tuoma suuri festivaalilippu kohoaa rumpujen päristessä salkoon ja taivaalle kohoaa ilmapallojen ja rakettien sinkoamien pienoislippujen sumu...

Noin kello 21 alkaa korkeatasoinen kansainvälinen konsertti, johon sisältyy myös suomalaisten voimistelu- ja kansantanhunäytös. Tuskin ovat "Koiviston polskan" sävelet ehtineet häipyä stadionin kovaäänisistä, kun 800 suomalaista tanhuujaa saa stadionin vihreälle veralle seurakseen 200 tyttöä ja poikaa eri maanosista. Ilotulitusrakettien räjähdellessä tanssitaan stadionin nurmella suomalais-ja jenkkaa...

Siitä alkaa Suomessa ennennäkemätön juhlien, ystävyystilaisuuksien, konserttien ja konferenssien sarja jatkuakseen kymmenen päivän ajan.

MARJA-LEENA MIKKOLA:

Pieni Vietnam -laulu

*Marja-Leena Mikkolan lauluja, Love Records 1973; julkaistu kirjassa
Lauluja, Otava 1979*

Vietnam on tullut minun luokseni,
kuulen sen äänettömän laulun.
Se puhuu tuhansin lapsenäänin
jotka voittavat taistelun pauhun.
Sinua se ei ole tavoittanut,
sinä seisot etäällä yksin
etkä kuule kuisketta huilunhaurasta.

Vietnam, Vietnam
Vietnam sinun sydämeesi.
Vietnam sinun sydämeesi.

Painokoneiden räikyvät äänet
ja pauhu sanomalehtein
ovat tärvelleet korvasi rumpukalvon
ja kuuroksi sinut tehneet.
Kun pääoman renkinsä käynnistää
ei ihmistä ihmiseksi tunne.
Eikä kuule hän kuisketta huilunhaurasta.

Vietnam, Vietnam
Vietnam sinun sydämeesi.
Vietnam sinun sydämeesi.

He taistelevat. He menettävät kaiken
voittaakseen kaiken.
Ei sankareista maailma kuule,
vaikka vuoksemme he kaatuvat.
Sinä kuljet keskellä markkinahälän
ja valheitten myyntipöytän.
Minä huudan sinulle vielä kerran:

Vietnam, Vietnam
Vietnam sinun sydämeesi.
Vietnam sinun sydämeesi.

Vietnamin sota päättyi USA:n tappioon ja seuraavan vuoden vappuna 1975 tuettiin Vietnamin jälleenrakentamista.

MATTI ROSSI
(13.4.1934)

Kirjailija, runoilija ja kääntäjä. Toimi Kulttuurivihkojen päätoimittajana 1978-1979. Suomentanut mm. Shakespearen näytelmiä ja saanut tästä kirjallisuuden valtionpalkinnon. Toiminut SKP:n ja KTL:n lisäksi mm. Latinalaisen Amerikan solidaarisuusliikkeissä. Teoksia mm. Agitprop, Soi kivinen lanka, Rautalammin laulut, Kuukkeli ja muita tarinoita, Teko.

MATTI ROSSI:

Harjavallan työläiset Chilen puolesta

Kulttuurivihkot 5/1975 (lyhennelmä)

Jokaisen edistyksellisen ihmisen velvollisuus on taistella ihmisoikeuksien puolesta, tukahduttaa sotilasjuntan toimintaa, joka perustuu kansainvälisen fasismin oppeihin.

— Outokumpu Oy:n tuotantolaitosten yhteistyötoimikunta 7.4.1974

Kaksi vuotta on kulunut niistä syyskuun painajaishetkestä jolloin kansainvälisen pääoman tukema fasistijunta otti vallan Chilessä. Kaksi vuotta murhia, terroria; kiristyvää riistoa. Kaksi vuotta chileläisen kulttuuriperinteen murentamista, kirjarovioita, taiteilijavainoja. Kaksi vuotta epäinhimillisyyttä, takaperoisuutta, härkäpäistä rynnistystä päin historian kehityslakeja.

Tuona syksynä olin Neuvostoliitossa, kiersin maaseudulla, tutustuin yhteistiloihin, kolhooseihin. Kun solidaarisuustoiminta alkoi mahtavana vyörynä kautta koko Neuvostomaan, kun miljoonat työläiset pitivät kokouksia ja keräsivät rahaa, kun lehdistön ja television välityksellä sain tietää myös ennen näkemättömän laajas-
ta solidaarisuusliikkeestä kautta koko maailman, silloin alkoi väistyä se orpouden ja masennuksen tunne joka valtaan minäkin olin hetkeksi joutunut.

Tuo solidaarisuus antoi voimaa ajatella, kirjoittaa, luottaa työtätekevän ihmisen peräänantamattomuuteen. Niistä ajatuksista syntyi myöhään syksyllä 1973 muuan katkeamaton kivinen lanka joka soi ja soi. En ole milloinkaan tehnyt työtä niin vahvan emotion ja liikutuksen vallassa kuin silloin kun KOM-teatterin kanssa rakensimme muisto-ohjelmaa Santiagon stadionilla murhatun toverimme, Victor Jaran kunniaksi.

Siitä tuli kunnianosoitus kaikille jotka ovat taistelleet ja taistelevat yhä sotaa, fasismia, pääoman sortoa vastaan.

Se sanoma meni perille. Minä näin sen ihmisten silmistä. Minä näin sen niistä kymmenistä tuhansista jotka saapuivat kuulemaan Quilapayunia, Inti Illimania, Agit-Propia.

Työpaikoilla syntyi voimakas solidaarisuusliike, joka myöhemmissä vaiheissa sai fasistijuntan vastaisten boikottien muodon.

Työpaikkojen solidaarisuustoiminta Neuvostoliitossa ja muissa sosialistissa maissa lankesi luonnostaan. Sosialististen maiden työläi-

set tietävät olevansa maailmanrauhan ja demokratian kantava voima. Kapitalistisissa maissa työpaikkojen solidaarisuustyö törmää moniin esteisiin. Kapitalistien vastukseen, porvarillisen lehdistön valheelliseen tiedonvälitykseen, työväenliikkeeseen tunkeutuneisiin reformistisiin, oikeistososialidemokratian vaikutusta heijastaviin asenteihin, niistä syntyneeseen välipitämättömyyteen.

Chilen kommunistisen puolueen pääsihteeri Luis Corvalan vieraili vapautumisensa jälkeen Suomessa ja muun muassa Pikkalan kaapelitehtaalla.

Harjavallan esimerkki

Tuntui vankalta ja innostavalta kun saatiin kuulla että Nokian ja Harjavallan työläiset olivat kieltäytyneet käsittelemästä kuparimalmia, joka oli tuotu juntan hallitsemasta Chilestä.

Harjavallan kuparitehdas on yksi valtiojohtoisen Outokumpu Oyn laitoksista. Matkustin Harjavaltaan tapaamaan Metallityöväen liiton ammattiosasto 127:n tovereita, niitä joiden toimesta Harjavallan boikotti oli astunut voimaan ja pitänyt. Ja herättänyt suurta kansainvälistä huomiota. Ja katkeruutta, kiemurtelua ja valheita taantumuslehdistössä.

Edessäni on neljä miestä. Pauli Nurmi, Johannes Henttinen, Heimo Haapakorpi ja Antti Poranen. Kaikki luottamusmiehiä. Nurmi on pääluottamusmies. Ammattiosasto on valtuuttanut heidät keskustelemaan kanssani ja informoimaan minua.

Chile-solidaarisuustyötä syksyllä 1973.

Outokumpu Oyn kaupat Chilen juntan kanssa

Chile-solidaarisuustyö alkoi Harjavallassa sen jälkeen kun ammattiosaston jäsenistö vuosikokouksessaan helmikuun puolivälissä 1974 velvoitti toimikunnan seuraamaan tapahtumien kulkua ja tarpeen vaatiessa ryhtymään toimiin.

Huhtikuun 6-7 päivinä pidettiin Harjavallassa Outokumpu Oyn tuotantolaitosten ammattiosastojen yhteistyötoimikunnan kokous, jossa otettiin kantaa Outokumpu Oyn kaupankäyntiin Chilen fasistijuntan kanssa.

Outokumpu Oy ei voi jatkaa kaupankäyntiä eikä muutaakaan yhteistyötä Chilen kanssa ennen kuin Chilen kansalle on palautettu perustuslailliset ja demokraattiset oikeudet, sanotaan yhteistyötoimikunnan kannanotossa.

Huhtikuun 17. päivänä yhteistyötoimikunta lähetti Outokumpu Oyn johdolle kirjeen jossa se vaatii selvitystä yhtiön yhteistyö- ja kauppahankkeista Chilen fasistien hallituksen kanssa.

Outokumpu Oyn pääjohtaja, Kauko Kaasilan vastaus kirjeeseen on sitaatin arvoinen. "Yhtiön edun mukaista on pitää yllä jo useita vuosia sitten solmittuja liikesuhteita Chilen kupariteollisuuteen..." Outokumpu Oy suhtautui siis fasismiin varsin ennakkoluulottomasti. Valtiojohtoinen yhtiö, jota porvarit hallitsevat, asettui tekopy-

hästi murhien ja kidutusten yläpuolelle ja oli valmis kasvattamaan kauppaansa Chilen kansan teurastajien kanssa.

Suomeen alkoi saapua juntalta ostettua kuparirikastetta. Outokumpu aikoi muutta mutkitta sulattaa sen.

Mutta työläiset olivat toista mieltä. Mäntyluodon satamaan saapunut verinen rikaste julistettiin boikottiin.

Nurmi: – Meillä oli jo ensimmäisen laivan tulo tiedossa, ja tämä on nyt ensimmäinen kerta kun minä totean tämän asian. Solidaarisuustaistelupäätös tehtiin Harjavallassa 12.7.1974. Se Chilen kuparimalmi purettiin tuonne radan viereen, sen työn yhtiö teetti vieraalla työvoimalla, yhtiön kesätyöntekijöitä käytettiin apuna. Meidän väen keskuudessa syntyi voimakas vastareaktio ja solidaarisuustunne. Työt sulatossa pysähtyivät 17.7.74 klo 20 kahden tunnin ajaksi. Seuravana päivänä sitten sovittiin paikallisesti, ettei Chilen rikastetta toistaiseksi ajeta prosessiin. Tilanne normalisoitui.

Pääjohtaja Kaasila oli aiemmin todennut, että Chilen eristäminen kaupallisoin keinoin tuskin onnistuu, mutta jos maan hallitus kehoittaa Outokumpua pidättymään Chilen-kaupoistaan, yhtiö on valmis noudattamaan kehoitusta.

Outokumpu Oyn hallintoneuvostoon kuului tuolloin kolme jäsentä jotka olivat ministereinä Sorsan-Virolaisen hallituksessa.

Hallitus kieltäytyi boikotista

Toukokuun lopulla 1974 yhdeksän kommunistista kansanedustajaa, Toivo Äsvik, Ensio Laine, Irma Rosnell, Pentti Liedes, Aarne Pulkkinen, Pauli Puhakka, Taisto Sinisalo, Heino Rekonen ja Aarne Koskinen olivat esittäneet hallitukselle kyselyn valtiojohtoisten osakeyhtiöiden ja yksityisten harjoittamasta kaupankäynnistä Chilen sotilasjuntan kanssa ja tiedustelleet mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä kaupankäynnin lopettamiseksi.

Ministeri Jermu Laineen vastaus saatiin syyskuun lopulla. Laine toteaa, ettei mihinkään toimiin ole ryhdytty eikä aiotakaan ryhtyä suomalaisten yritysten kaupankäynnin rajoittamiseksi chileläisten yritysten kanssa.

Suomen hallitus oli peruuttanut pienen kehitysapuluottonsa mutta kieltäytyi hurskastellen boikotista. Ei merkinnyt mitään, että toisena osapuolena oli fasistinen rikollisjoukkio joka oli murhannut demokraattisesti valitun presidentin ja anastanut vallan lahjoittaakseen maansa itsenäisyyden kansainvälisille monopoleille.

Näin Suomen hallitus antoi hiljaisen hyväksymisensä Chilen fascistijuntalle, jonka edustajat tiesivät olevansa vastedeskin tervetulleita Suomeen liikematkalle.

Outokumpu Oyn pääjohtaja Kaasila saattoi nukkua yönsä rauhassa. Suomen hallituksella ei ollut aiettakaan kehottaa hänen johdamaansa yhtiötä luopumaan Chilen-kaupoistaan.

Yhtiö odotti nyt sopivaa hetkeä verisen rikasteen syöttämiseksi tuuttiin. Sopiva hetki näytti koittaneen vuoden 1975 ensi päivinä. Silloin oli Harjavallassa määrä pitää pääluottamusmiensvaalit. Juuri vaalien alla yhtiö alkoi jälleen kerran, aiemmat paikalliset sopimuksensa unohtaen, ajaa rikastetta prosessiin, ja joutui jälleen kerran teemaan ettei se sinne sovi.

Isabel Allende vieraili Suomessa 1974.

*Chile-mielenosoitus Senaatintorilla
Helsingissä 1974.*

Pakkolomautus

Yhtiö julisti sulun ja pakkolomautti kaikki jotka kieltäytyivät käsittelemästä Chilen rikastetta.

Haapakorpi: – Se oli juuri ajoitettu pääluottamusmiessuurlin ajankohdaksi ja se oli suoraan tähdäty meitä kansandemokraatteja ja kommunisteja vastaan. Mutta siitä huolimatta väki koki että tarvitaan hyvä pääluottamusmies, ja edellisiin vaaleihin nähden Pauli Nurmen äänimäärä vain kasvoi. Niin että kotiin tuli sekä pääluottamusmiehen että varapääluottamusmiehen toimi,

kolmesta äänestä kaksi tuli aina meille ja yksi demareille, niin että sekin työnantajan homma meni pieleen.

Harjavallan väki ei pakkotoimista huolimatta suostunut vaihtamaan periaatteellisia luottamusmiehiään taipuisampiin. Väki asettui kommunistien taakse.

Luottamusmiehet innostuvat kertomaan miten Metallityöväen liiton sosialidemokraattinen puheenjohtaja Penttilä noina päivinä ”meni hukkaan”. Metallin liittotoimikunnan oli määrä tehdä päätös Chilen rikasteen käsittelystä. Outokummun johto oli juuri lomauttanut osan Harjavallan työläisistä näiden kieltäytyttyä käsittelemästä veristä malmia. Penttilä oli sähköttänyt että malmi voidaan käsitellä. Tämä ei kuitenkaan tyydyttänyt harjavaltalaisia, he vaativat Metallin liittotoimikunnalta virallista päätöstä.

Henttinen: – Silloin se Penttilä hävisi kerta kaikkiaan. Liittotoimikunnan päätös siirtyi kolmella päivällä, siellä petattiin sellaista että täällä väki murtuisi kun se lomautus jatkui niin kauan. Ja kun Penttilä sitten löytyi ja liittotoimikunta kokoontui, niin Outokummun hallintoneuvosto oli antanut sellaiset sitoumukset ettei chileläistä rikastetta enää osteta, ja sitä kauppaa vastaan voitiin täällä oleva rikaste sulattaa.

Oikeistovaara Suomessa

Keskustelumme poikkeaa fasismiin ja oikeistovaaraan Suomessa. Harjavallassa oivallettiin, ettei fasismi Chilessä eroa millään tavoin fasismista jossakin muualla. Työntekijät täällä ovat levottomina panneet merkille oikeiston riehunnan myös Suomessa. Oikeistovaara koetaan vakavana, siihen liittyy työläisten kortistointi, mielivaltaiset lomautukset, elintason alentaminen, tulopoliittinen pakkosovintojärjestelmä, urkinta, musta lista. Erittäin törkeinä on Harjavallassa koettu oikeiston hyökkäykset Suomen ja Neuvostoliiton suhteita ja maamme ulkopoliittikkaa vastaan.

Pauli Nurmi toteaa Portugalin tapahtumien yhteydessä käyneen selvästi ilmi, että sosialidemokraatit ovat sekä kyvyttömiä että haluttomia taistelemaan oikeistoa ja fasismia vastaan. Kommunistit kantavat vastuun oikeiston vastaisesta taistelusta, niin meillä kuin Portugalissa. Nurmi kertoo ihmetelleensä erityisesti Ruotsin sosialidemokraattisen pääministerin, Olof Palmen periaatteettomuutta hänen suhtautumisessaan Portugalin asioihin. – Sellainen varmasti rohkaisee oikeistoaineksia myös Suomessa, Nurmi toteaa.

Harjavallassa ollaan ylpeitä siitä mitä on saatu aikaan Chilen hyväksi. Siitäkin suurempaa kummastusta on herättänyt Suomen hallituksen ja valtiojohtoisen Outokumpu Oyn asennoituminen fasismiin. Työpaikoilla tiedetään, että vallankaappauksen jälkeen Suomen ja Chilen kauppavaihto on nopeasti kasvanut. Imperialismi pönkittää juntan valtaa kaikin mahdollisin asein, ja suomalaiset yritykset kiirehtivät kantamaan oman likaisen kortensa kekoon.

Harjavallassa ollaan sitä mieltä, että solidaarisuustoiminta Chilen kansan puolesta olisi voinut olla paljon tehokkaampaakin, mikäli Outokumpu Oy ei olisi ollut tiukasti porvariston talutusnuorassa. Metallin työläiset odottavat valtiovallalta toimia demokratian puolesta, ei sitä vastaan. Historian opetusten perusteella suhtautumisessa fasismiin, esiintyi sitä missä hyvänsä, miten kaukana tahansa, ei pitäisi esiintyä minkäänlaista epämääräisyyttä eikä anteeksiantoa.

Poranen: – Me täällä Harjavallassa olemme joutuneet vastaamaan moniin kysymyksiin ja selvittämään kiperiä ongelmia. Meillä on keskusteltu paljon mm. siitä olisiko fasistinen kaappaus mahdollinen myös Suomessa. Minä olen sitä mieltä, että niin kauan kuin armeija on otettavissa kansainvälisen kapitalismin välikappaleeksi, se on Suomessakin täysin mahdollista. Tätä kautta keskusteluissa on sitten päädytty siihen, että on syytä olla varuillaan ja että solidaarisuustoimet Chilen kansan puolesta ovat samalla myös meidän oman työväestön aseman turvaamista. Sitä voi nimittää vaikka ennaltaehkäiseväksi toiminnaksi.

Nurmi: – Minä olen tässä ajatellut että miten tästä eteenpäin. Solidaarisuustyössä ovat tärkeitä kansanvälisen työväenluokan painostustoimet, sitten on kauppasaarto, erilaisten edistyksellisten tutkimusryhmien lähettäminen Chileen, työpaikoille on toimitettava lyhyitä tiedotteita sotilasjuntan törkeyksistä, erityisesti valokuvia. Ja sitten minä sanoisin, että tämän Rauhan puolesta -lehden tilaaminen on kyllä otettava ammattiosastossa esille, sen pitää ruveta tulemaan tänne työpaikoille, sen on oltava näkyvillä joka paikassa. Ammattiosastojen kannattaa tilata se, se on erittäin hyvä lehti.

Minä olen monta kertaa miettinyt – Nurmi jatkaa – että ihminen olisi saatava tajuamaan tämän oman planeettansa pienuus ja ymmärtämään sitä kautta miten lähellä esimerkiksi nämä Chilen asiat ovat meitä kaikkia. Meillä ei ole moraalista oikeutta jättää yksin ainuttaakaan ihmisryhmää joka taistelee edistyksen puolesta julmuutta vastaan. Tällaisia pyörii mielessä.

*Matkalla Norjan Trøndelagiin
vastustamaan USA:n ydinaseita.*

Ydinaseettoman pohjolan puolesta

Terä 3/1981

Heinäkuun 24.-26. päivä kokoontui Pohjolan nuorisot Trøndelagiin, tai oikeammin Stjørdaliin. Tapahtuman idea oli vastustaa ydinaseistettua Pohjolaa, euro-ohjuksia, sanalla sanoen koko mieletöntä asevarustelua yleensä. Trøndelagiin kokoontui noin 1000 nuorta; heistä 400 oli suomalaisia. Mutta itse asiassa Trøndelag-tapahtuma tavoitti Suomen puolella kymmeniä tuhansia ihmisiä aktivoiden kaikkialla toimintaan rauhan puolesta. Pelkästään pyörämarssien aikana järjestettiin yli 30 tilaisuutta tai konserttia ympäri maata.

Varsinainen nuorisotapahtuma pidettiin Stjørdalin pikkukaupungissa, jonka lähelle USA suunnittelee asevarastoa 15 000 sotilaalle. Tapahtuma alkoi perjantaina tervetuliaisrokillla, jossa musisoi mm. suomalainen Lola Ego sekä lukuisia norjalaisia yhtyeitä. Lauantaina, jengin yhä kerääntyessä paikalle jatkettiin ohjelmaa näytteilyin, lauluin, puhein ja runoin sekä urheillen. Ehkä mielenkiintoisimman puheen piti sotaveteraani Oscar Qvre, jonka ajatukset pakkottivat jokaisen miettimään: *Ei koskaan enää!*

Ilta päättyi voimakkaaseen rauhanrokkiin. Sunnuntai valkeni kaikkien mielestä liian pian. Paneelin, jossa hyväksyttiin nuorisotapaamisen vetoamus "Pohjola ydinaseettomaksi vyöhykkeeksi", jäl-

1980

Taisto Sinisalon "Vastaus on vasemmistopolitiikka" ilmestyi.

Alkoi kansaneläkeuudistuksen kolmen vaiheen toteuttaminen 1980-1985.

1981

22.-24.5. pidettiin SKP:n 19. edustajakokous.

Sairausvakuutusta alettiin verottaa.

keen oli jäljellä vain päättäjäiskonsertti. Mutta millainen konsertti, se säilyy osanottajien mielessä aina!

Rauhanmarssilla 1984.

Tröndelag ohi – työ jatkuu!

Jo matkalla laivalla takaisin Suomeen tröndelagistit päättivät, ettei yksikään Vaasan laivojen matkustaja poistu laivasta ennen kuin vetoomus ydinaseettomasta Pohjolasta on allekirjoitettu.

Mutta tapahtuma sai itse Norjassa valtavaa huomiota. Eräänä seikkana tästä mainittakoon, että Tröndelag-tapahtuma käänsi muutamassa yössä norjalaisten mielet ydinaseita vastaan!

Mutta työ ei suinkaan tähän lopu – päinvastoin, se voimistuu! Ympäri Suomea kerätään parasta aikaa nimiä Tröndelagista lähteneeseen vetoomukseen sekä valmistaudutaan rauhanmarsseihin mm. YK:n aseistariisunnan viikolla.

Me kamppailemme todella vakavissamme asevarustelua vastaan. Siksi emme voi myöskään ummistaa silmiämme oman maamme yhä kiihtyvältä varustelulta. Olkoon eräänä vaatimuksenamme: Seuraa- vasta budjetista *Rauhanbudjetti*. Sotarahat kehitysapuun! Ja kehitysavun kohteeksi vaikkapa Nicaragua ja El Salvadorin FDR.

Tästä on hyvä jatkaa kouluissa, työpaikoilla ja asuma-alueilla. Olkoon mottona: *"Ei lehmä kaipaa sonnia, kun sataa ydinpommia!"*

1982

Teiniliiton toiminta lopetettiin huhtikuussa.

14.-15.5. SKP:n ylimääräinen edustajakokous. Puheenjohtajaksi valittiin Jouko Kajanoja. Arvo Aalto palaa pääsihteeriksi.

Mauno Koivisto valittiin presidentiksi.

SKP:n veteraani Oiva Lehto keräämässä nimiä Rauhanadressiin 1975.

Rauhanadressi kiertää Porthaniassa, Helsingin yliopistolla.

Presidentti Urho Kekkonen allekirjoitti 1976 Rauhanpuolustajien pääsihteeri Mirjam Vire-Tuomisen tuoman Toisen Tukholman vetoomuksen ydinaseita vastaan.

MARKUS PURANEN:

Rauhanliike tarvitsee ihmisiä jotka toimivat

Tiedonantaja 1.10.1982

Rauhanliike ei ole kasvanut itsestään. On tarvittu niitä, jotka kanavoivat yleisen huolestumisen toiminnaksi, jotka eivät usko houkutuksiin: ”Hittojako se auttaa meidän turata, jos Reagan kumppaneineen päättää panna hösseleksi”. Ja niitä, jotka eivät luota siihen, että joku muu järjestää...

Heinolan rauhanmarssitoimikunta kokoontui torstaina 23.8. 20-jäsenenä kaupungin nuorisotalolla. Viime vuonna marssittiin ensimmäistä kertaa vuosikausiin, marssittiin yli puolen tuhannen ihmisen voimalla.

Ja nyt ovat valmistelut jo pitkällä: poliisilaitokselta on lupa anottu, marssireitti on selvä, tori varattu, julisteet ja merkit ovat levityksessä, sana on pantu kiertämään... Rauhanpuolustajien Heinolan osasto on pannut toimeksi – ja päättänyt panna vielä viime vuotista paremmaksi.

Mitä miettivät järjestäjät: ”..ihmiset, jotka kanavoivat...”. Heinolan rauhanpuolustajien johtokunnan jäsenet opiskelija Päivi Kuisma ja apulaiskanslisti Sirpa Tölkö kertovat.

Päivi: Suomessa on melko helppo tehdä rauhantyötä, se johtuu ulkopoliitikastamme – suhteistamme Neuvostoliittoon – ainakin helpompaa kuin jossain NATO-maissa.

Oikeisto ryöpytti

Sirpa: On se helppouskin vähän niin ja näin. Kun osastomme perustettiin Heinolaan, käynnistyi paikallisessa lehdessä ennennäkemättömän laaja yleisönosastokirjoittelu. Myös lehden toimitus pyrki todistamaan, kuinka Rauhanpuolustajien pääsihteeri Johannes Pakaslahti ei edusta rauhanasiasia, vaan yksisilmäistä bulvaania.

Päivi: Tämä tapahtui osaston perustamisen aikoihin, keväällä kaksi vuotta sitten. Mutta tällä hetkellä osastomme arvovalta on kasvanut huomattavasti. Ne, joiden tavoitteena oli toimintamme leimaaminen kaikin puolin epäilyttäväksi, kärsivät haaksirikon.

Sirpa: Kyllä tästä asemasta on pitänyt taistella. Se taistelu on käyty käytännön työn tasolla, ei yleisten tunnusten. Olemme pitäneet linjaa, ja edelleenkin pidämme, että jokainen ihminen, erotuksetta

MARKUS PURANEN
(17.12.1948)

Toiminut muun muassa SKP:n Lahden piirin piirisihteerinä, rauhanliikkeessä sekä Heinolan kaupunginvaltuutettuna ja kaupunginhallituksen jäsenenä. Liittyy SKP:hen 1973.

Apartheidia vastaan Kuopiossa 80-luvulla.

1983

Eduskuntavaaleissa SKDL:n paikkamäärä putosi 26:een. Eduskuntaan syntyi porvarienemmistö 116-84. SKDL oppositioon.

SKP:n äänenkannattajaksi perustetaan Yhteistyö-lehti, joka ilmestyi 1983-84.

Rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen alkoi.

1984

25.-27.5.SKP:n 20.edustajakokous. Puheenjohtajaksi tuli Arvo Aalto ja pääsihteeriksi Aarno Aitamurto. SKP:n yhtenäisyyslinjan tukijat syrjäytetään keskuskomiteasta "paperijäsenten" avulla äänin 183-163. Yhteistyö-lehti lopetetaan.

Luokkaprojektin kirja "Suomalaiset luokkakuvassa" ilmestyy.

jokainen, on tervetullut rauhantyöhön mukaan.

Päivi: Tässä suhteessa on pitänyt olla hyvin tiukka. Emme ole antaneet kenellekään oikeutta tulla vaatimaan jonkin mandaatin mukaista edustusta mihinkään. Ainoa "mandaatti" on vilpittön tahto rauhantyöhön. Emme ole kyselleet, emmekä tule kyselemään, puoluekantaa tai muuta sellaista.

...oli itku päästä

Sirpa: Ongelmiako? On niitä. On täydellisiä epäonnistumisia, sellaisia, että on ollut vähällä itku päästä. Silloin on karmea olo. Mutta olisiko niitä tarpeen lehteen luetella, kenelle siitä olisi hyötyä, eiköhän ne olosuhteet ole samanlaiset, ainakin perusteiltaan, vähän kaikkialla.

Päivi: Pidämme omaa osastoamme tuommoisena keskivertona – ei niin hyvä, muttei mahdottoman huonokaan. Olemme pyrkineet pitämään säännöllistä toimintaa yllä.

Sirpa: Olemme viimeisen vuoden aikana järjestäneet kaksi tilaisuutta rauhankasvatuksesta yhdessä kansalaisopiston kanssa. Helena Kekkonen, joka osallistui kumpaankin, auttoi. Ensimmäisessä tilaisuudessa oli hänen lisäkseen neuvostoliittolainen aikuiskasvatustalvuskunta, ja toisessa filosofian tohtori Pirkko Kiviniemi ja rovasti Pentti Murto.

– Toisessa tilaisuudessa oli järjestäjänä mukana kaupunkiseurakuntakin. Yhdessä kymmenkunnan naisjärjestön kanssa järjestimme kansainvälisen naistenpäivän juhlan. Ja tietysti osallistuimme myös Rauhanjunaan. Joitain osastomme jäseniä oli mukana Lappeenrannan Ydinaseeton Pohjola -festivaalissa.

Päivi: Nyt on menossa kansalaisopistossa luentosarja "Sodan ja rauhan maailma". Ja tietysti rauhanmarssin ja Taksvärkin valmistelut. Kuudentena päivänä lokakuuta järjestetään koululaiskonsertti ja kaksi työpaikkakonserttia sekä keräys taksvärkin merkeissä.

– Toisella näistä työpaikoista – Kymi Oy:n Heinolan tehtailla – työnantaja on kieltänyt tilaisuuden pitämisen ja keräyksen suorittamisen tehtaan sisällä. Työläiset ovat puolestaan päättäneet järjestää konsertin tehtaan porttien ulkopuolella. Tässä on meininkiä...

Peräkäräyt, trasselia, öljyä

Rauhanpuolustajien johtokunnalle ja rauhanmarssitoimikunnalle tulee melkoisesti työtä: kirjeiden kirjoittamista, postimerkkien nuolelmista, monistamista... Niin ja vielä on pyydettävä viimevuotiseen tapaan partiolaisilta soihdut kulkueeseen – siihen tarvitaan auto, jossa on peräkäräyt, trasselia ja öljyä.

Tarvitaan rimaa, pahvia ja nauvoja, tussia, mustaa ja valkoista kangasta, megafoni... Ja se puhuja – kuka puhuu torilla – entä musiikkiosuus, harkintaan jätettiin myös toritilaisuuden ja rauhanmarssin "jatkot"...

SKP-YHTENÄISYYDEN EUROOPPA-PROJEKTI:

20 hyvää syytä sanoa EI EU:lle

Tiedonantaja EU-Extra 16.9.1994

Mielenosoitus EEC-vapaakauppasopimusta vastaan 1973.

Mitä sellaista Euroopan unioniin liittyminen antaisi, joka on tärkeämpää kuin oikeus päättää itse asioistamme?

Kauppaa ja yhteistyötä voimme kehittää nytkin. Siihen ei tarvita EU-jäsenyyttä.

Esimakua jäsenyyden vaikutuksista antavat markkinavoimien va-
pauttaminen ja hallituksen EU-normien mukaisesti valmisteleva
budjetti, jossa leikataan työllisyyteen, koulutukseen, sosiaaliturvaan
ja julkisiin palveluihin käytettäviä varoja.

Suurimmista ratkaisuksista ei EU:n kanssa voitu edes neuvotella.
Jo ennakkoehtona neuvottelulle oli se, että Suomi hyväksyy varauk-
setta Maastrichtin sopimuksen mukaisen talous- ja rahaunionin, yh-
teisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, täysin epädemokraattisen pää-
töksenteon ja EU-lakien ensisijaisuuden.

Hallituksen laskelmissa jäsenyyden vaikutuksista on sivuutettu
mm. työttömyyden, julkisen sektorin leikkaamisen, maatalouden
alasajon ja asemenojen lisäämisen laskut, samoin kuin arvonlisäve-
rotuksen kaltaisen ennakolta tapahtuvan EU-sääntöihin sopeutta-
misen kustannukset.

Seuraavassa 20 syytä sanoa kansanäänestyksessä EI EU-jäsenyydelle:

1 **Demokratia kaventuu jyrkästi**, kun pääosa lakien säätämi-
sestä siirtyy pois kansan vaaleilla valitsemilta edustajilta ja jul-
kisen päätöksenteon piiristä. EU:ssa lakeja ei säädä parlament-
ti vaan ministerineuvosto ja komissio, joita ei valita demok-
raattisesti ja jotka eivät ole vastuussa kansalaisille. Neuvotte-
luissa Suomen edustajat eivät torjuneet edes EU:ssa valmis-
reltuja esityksiä pienten jäsenmaiden osuuden supistamisesta
pätöksenteossa.

2 **Suurtyöttömyydestä tulee pysyvä**, kun maataloutta, elin-
tarviketeollisuutta ja julkista sektoria supistetaan ja kun ta-

lous- ja rahaunioni estää aktiivisen työllisyyspolitiikan.

- 3 **Sosiaaliturvaa ja julkisia palveluja heikennetään**, kun välillisen verotuksen yhdenmukaistaminen EU-sääntöihin supistaa valtion tuloja 12-15 miljardia markkaa vuodessa ja myös EU-jäsenmaksut lisäävät valtiontalouden vajetta.
- 4 **Työehtosopimusturva heikentyy** ja paine työnantajien ajamiin joustoihin kasvaa, kun EU:ssa ei ole työehtosopimusten yleissitovuutta eikä ay-liikkeen kansainvälisiä sopimusoikeuksia. Myös EU-kansalaisuus avaa portteja ulkomaisen työvoiman polkumyynnille.
- 5 **Hinnat nousevat** EU-sääntöjen edellyttämän arvonlisäveron seurauksena enemmän kuin maatalouden tuottajahintojen alentaminen vaikuttaa toiseen suuntaan.
- 6 **Maataloudesta puolta uhkaa lopettaminen**, kun maatalous menettää noin 11 miljardin tulot vuodessa. EU-tuet korvaavat siitä vain puolet ja senkin suomalaiset maksavat itse mm. jäsenmaksuina. Tästä seuraa vaikeuksia myös elintarviketeollisuudelle, kunnille ja työllisyydelle.
- 7 **Alueellinen eriarvoisuus lisääntyy**, kun EU voimistaa keskittymistä ja supistaa aluepolitiikan nykyistä rahoitusta. Suomalaiset joutuvat itse maksamaan EU-byrokratian kautta kierrätettävät aluetuet.
- 8 **Omasta rahapolitiikasta luopuminen** kaventaa mahdollisuuksia ohjata kansantaloutta ja lisää paineita suhdannevaihteluissa ns. sisäisen devalvaatioiden käyttöön (eli palkkatason alentamiseen).
- 9 **Ympäristönsuojelun kehittäminen vaikeutuu**, kun EU korostaa kilpailun vapauden ensisijaisuutta ja kun jäsenyyssopimus ei takaa siirtymäkauden jälkeen oikeutta EU-tasoa tiukempiin normeihin (joita Suomessa on nyt mm. polttoainesten rikkipitoisuuksista, vaarallisista kemikaaleista ja elintarvikkeiden laadusta). Myös liikenteen lisääntyminen ja rantatonttien vapaa myynti aiheuttavat ympäristöongelmia.

SKP oli mukana Helsinki 2006 –verkoston järjestämässä EU-kokouksen vastatapahtumassa Helsingissä.

10 Ydinjätteiden Suomeen sijoittamisen estämisestä ei ole takeita. Käytettyä ydinpolttoainetta voi EU:ssa pitää tavarana, jonka vapaata liikkumista ja loppusijoitusta ydinjätedirektiivi ei välttämättä koske. Suomesta tulisi myös ydinvoiman käyttöä ajavan Euratomin jäsen.

11 Pohjoismainen yhteistyö vaikeutuu, jos Suomi liittyy unioniin kun sen sijaan Ruotsi, Norja ja Islanti todennäköisesti eivät liity. Se kaventaisi myös pohjoismaiden neuvoston puitteissa tapahtuvaa yhteistyötä.

12 Idänkaupan kehittäminen vaikeutuu, kun EU:n tulliliitto estää Suomea sopimasta vapaakaupasta esim. Venäjän kanssa (Venäjä ja EU eivät ole päässeet sopimukseen vapaakauppaan siirtymisestä edes pidemmällä tähtäyksellä.)

- 13 Kehitysyhteistyön mahdollisuudet kaventuvat**, kun lähes kaikki nykyiset kahdenvälisen kehitysyhteistyön määrärahat siirtyvät EU:n kautta ohjattavaksi.
- 14 Puolueettomuuspolitiikasta on luovuttava** eikä Suomi voi pysytellä suurvaltojen ristiriitojen ulkopuolella, kun jäsenyys sitoo unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamiseen. Suomi ei voi kehittää itsenäistä aloitteellisuutta esim. Etykissä, Venäjän suhteissa ja aseidenriisunnassa eikä pysyä EU:n talouspakotteiden ulkopuolella.
- 15 Sotilaallisiin konflikteihin mukaan joutumisen vaara ja asevarustelu kasvavat**, kun Suomen itärajasta tulee kahden ydinasemahdin välinen etuvartio ja kun Suomi kytketään sotilasliittoon. EU:n puolustusta yhteistyössä Naton kanssa kehittävä Länsi-Euroopan unioni (WEU) varustautuu puolustamaan voimakeinoin entisten siirtomaavaltojen etuja myös muualla maailmassa.
- 16 Rikollisuus lisääntyy**, kun rajavalvonta poistuu EU-maiden osalta. Tämä pahentaa mm. huumeongelmia.
- 17 Jäsenmaksut EU:lle** vievät vuodessa aluksi 6-7 miljardia markkaa ja kohoavat jos maamme taloudellinen tilanne ja unionin menot kasvavat.
- 18 Oikeudenkäyttöä** eivät enää ohjaa ensisijassa suomalaiset lait vaan EU-lait ja EU-tuomioistuim.
- 19 ETA-sopimukseen sisältyvä veto-oikeus poistuu**, jolloin Suomi ei voi enää valita otetaanko täällä käyttöön EU:n sisämarkkinoiden uusia säädöksiä vai ei.
- 20 Kansalaisten, ay- ja kansalaisliikkeiden vaikutusmahdollisuudet kaventuvat**, kun päätöksenteko etäännyy kansalaisista, byrokratia paisuu ja julkisuusperiaatetta rajoitetaan.

YRJÖ HAKANEN:

Neuvostoliiton hajoamisen opetukset ja sosialismin näköalat tänään

Artikkeli kirjasta Marxismi ja 2000-luku, 2001, osin lyhennetty

YRJÖ HAKANEN
(24.8.1952)

SKP:n puheenjohtaja. Valittiin ensi kertaa keskuskomiteaan 1978. SKP-yhtenäisyyden varapuheenjohtajaksi 1986, pääsihteeriksi 1988 ja puheenjohtajaksi 1990. Liittynyt SKP:hen 1974. Valittiin Sosialistisen Opiskelijaliiton työvaliokuntaan 1973, SOL:n puheenjohtaja 1978-1980. Helsingin kaupunginvaltuutettu.

Miksi Neuvostoliitto hajosi? Hajoamisen jyrkkyys kertoo mielestäni siitä, että sen syytä arvioitaessa ei riitä huomion kiinnittäminen vain yksittäisiin virheisiin tai joidenkin johtajien petturuuteen, vaikka niilläkin oli oma osuutensa.

Oleellisempaa kuin Mihail Gorbatshovin ja Boris Jeltsinin rooli Neuvostoliiton hajottamisessa, on sittenkin se, millainen kehitys tuotti sellaisia johtajia ja antoi heille sellaisia mahdollisuuksia. On tarpeen arvioida myös sitä yhteiskuntamallia, joka muotoutui tsaristisen imperiumin perintönä saaduista takapajuisista lähtökohdista, ilman laajaa demokratian ja työväenliikkeen perinnettä, kesken jääneen porvarillisen vallankumouksen jatkona sekä sotien ja ulkoisten vihollisten painostuksen oloissa. Ja tietysti kommunistien osuutta siinä.

Neuvostoliiton hajoamisen syistä

Kirjassaan *"Vasemmistolaisuus" lastentautina kommunismissa* Lenin totesi, että "Venäjän oli vuoden 1917 konkreettisessa, historiallisesti varsin erikoislaatuudessa tilanteessa helppo *alkaa* sosialistinen vallankumous, kun sen sijaan sen *jatkaminen* ja loppuun suorittaminen on Venäjällä vaikeampaa kuin Euroopan maissa". Tehtävä osoittautui kuitenkin vielä vaikeammaksi, kuin Lenin osasi ennakoida.

Lokakuun vallankumouksessa keskeisessä roolissa olivat jo ennen sitä syntyneet neuvostot. Kansalaissodan ja ulkovaltojen interventiosotien oloissa niiden rooli jäi kuitenkin usein muodolliseksi. Nuoren neuvostovallan alkuvuosina vaihtoehtona ei ollut mikään sivistynyt demokraattinen oikeusvaltio vaan valkokenraalien oikeistodiktatuuri. Mutta myös sen jälkeen kun vallankumouksen voitto oli vakiin-

Unioninkadulla 1977.

1985

23.3. järjestettiin ylimääräinen edustajakokous. Sen koolle kutsuneet kahdeksan piirijärjestöä eivät osallistuneet kokoukseen, kun sitä ei valmisteltu sääntöjen mukaan. SKP erotti nämä kahdeksan piirijärjestöä lokakuussa ja marraskuussa niiden toimesta perustettiin SKP:n järjestöjen keskuskomitea. SKP:n pääsihteeriksi Esko Vainionpää.

SKDL:n liittokokous torjui yhtenäisen vaalivalmistelun ja aloitti puhdistukset valinnoissa. Myös SDNL:ssä, SNDL:ssä ja ay-liikkeen ryhmissä alkoi hajotus.

Työttömyysturva laitettiin verolle.

tunut, tiukan keskitetty hallinto jatkui ja Stalinin kaudella neuvostot sivuutettiin lähes kokonaan keskeisessä päätöksenteossa. Samoin sivuutettiin Leninin viimeisissä kirjoituksissaan esittämät suunnitelmat työväen itsehallinnon kehittämisestä, uudesta talouspolitiikasta, osuustoiminnasta ja kansallisesta itsemääräämisoikeudesta.

Näin muovautui ylhäältä alaspäin rakentunut keskitetty hallintojärjestelmä, jonka ytimessä olivat kommunistisen puolueen johtoelimet, keskeiset ministeriöt ja valtion turvallisuuselimet. Samalla kommunistinen puolue valtiollistui, byrokratisoitui ja etenkin sen johto irtaantui suurelta osin kansan enemmistön arkisesta todellisuudesta. Valtiollinen ja puolue-elämä kietoutuivat yhteen. Valta keskittyi tavalla, joka jätti kansalaiset etenkin isoissa valtiollisissa ratkaisuihin lähinnä hallinnoimisen kohteeksi. Myös ay-liike kietoutui monin tavoin yritysten, laitosten ja valtion johtelinten kanssa yhteen. Vaikka työntekijöillä oli työpaikoilla monessa suhteessa kapitalismiin verrattuna turvatumpi asema, puuttui itsenäisiä työväen edunvalvonnan, kansalaistoiminnan, julkisuuden ja itsehallinnon foorumeita. Tästä seurasi usein vaikeus ilmaista erityisempiä, sovitella ristiriitoja ja ratkoa ongelmia. Monia arkisia etuja ajettiin ja valvottiin paljolti virallisten väylien ohitse tuttavien, sukulaisten, työkavereiden jne. kautta; ne tavallaan privatisoituivat. Tämä loi pohjaa myös harmaalle taloudelle ja korruptiolle.

Kaiken tämän tuloksena vallankumous, jonka piti johtaa työväenvallan ja koko kansan valtion kautta kohti valtion asteittaista kuoleentumista, synnyttikin valtiollisbyrokrattisen kerrostuman, jonka erityisintressit alkoivat vaikuttaa yhä enemmän myös politiikkaan. Neuvostoliiton kommunistisen puolueen sisällä käytiin kylä keskustelua, kilpailua ja kamppailua erilaisten suuntausten kesken, esimerkiksi leninistien ja stalinistien välillä, samoin eri alueiden ja alojen edustajien kesken. Mutta puolue menetti kykynsä käydä menestyksellistä poliittista ja ideologista kamppailua, joka olisi nojannut laajaan työväenliikkeen perustason toimintaan ja aktiiviseen kansalaisyhteiskuntaan.

Venäjän takapajuisuuden seurauksena neuvostovallan ensimmäisiä tehtäviä oli maan nykyaikaistaminen - sähköistäminen, teollistaminen ja sivistystason kohottaminen. Tässä edettiin nopeasti. Teollistaminenkin tapahtui kuitenkin ylhäältä päin ja paljolti myös lännessä ns. fordismien kaudelta tutuin keinoin. Suurin osa teollisuuden ja kaupunkien työntekijöistä tuli puolifeodaalisista oloista maa-seudulta, vailla koulutusta tai työväenliikkeen kokemusta. Sama koski etenkin Neuvostoliiton alkuvaiheissa myös monia johtajia, mikä johti usein yrityksiin korvata pätevyyden puutetta komentotyyllillä. Aluksi 1920-luvulla, uuden talouspolitiikan (NEP) kaudella, edennyt luonnonsuojelu ja ekologinen tutkimus saivat nekin väistyä Stalinin kauden raskaan teollisuuden yksipuolisen korostamisen ja maatalouden kollektivisoimisen tieltä.

Keskitetty valtiollinen hallintojärjestelmä tarjosi teollistamisessa, etenkin sen alkuvaiheissa kiistattomia etuja. Se kykeni ohjaamaan resursseja ja panostamaan suuriinkin hankkeisiin. Väestön elintaso kohosi. Mutta keskitetyn valtiollisen omistuksen ja hallinnon yliko-

rostettu rooli johti siihen, että työntekijät eivät käytännössä hallinneet työnsä ehtoja ja tuloksia kovinkaan laajasti. Näin suurelta osalta työntekijöitä puuttui välitön intressi työn tuottavuuden ja laadun kohottamiseen. Samaan suuntaan vaikutti se, että tavara- ja rahasuhteiden osuus kysynnän ja tarjonnan yhteiskunnallisessa ohjaamisessa sivuutettiin hallinnollisilla keinoilla. Nykyaikaisen talouden kehittämisestä vaikeuttivat myös imperialismin keskusten pyrkimykset eristää Neuvostoliitto muun muassa kieltämällä uuden teknologian vienti Neuvostoliittoon.

Tuloksena oli taloudellisen kehityksen malli, joka ei ottanut riittävästi huomioon ihmisten tarpeita, toimi usein tehottomasti ja karesti määrää laadun kustannuksella. Se ei ollut laajasti innovatiivinen, laiminlöi ympäristönsuojelua ja sen hallinto oli erittäin keskitetty ja hierarkkinen.

Kun tieteellistekninen kumous korosti tarvetta siirtyä määrää korostaneesta intensiivisestä kasvumallista ekstensiiviseen, laadulliseen vaiheeseen, Neuvostoliitossa muotoutunut taloudellisen kehityksen malli ei enää kyennyt tuottamaan kunnollisia tuloksia. Laadullisten uudistusten toteuttamisessa voitiin vain tietyssä määrin edetä keskitetyllä hallinnolla ja suurilla teollisilla projekteilla. Yhä tärkeämmäksi tuli työpaikoilla paikan päällä tapahtuva päätöksenteko ja luova kehitystyö, työntekijöiden osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet, tiedonvälitys ja informaatio, eri alojen ja alueiden välisten vaakatasoisten yhteyksien kehittäminen, yritysten ja laitosten itsehallinnollisuus, kustannus- ja laatu- ja laatunäkökohtien osuus, kulutustavaroiden ja palvelujen kehittäminen, kansainvälinen yhteistyö, ekologiset tekijät jne.

Käytännössä tämä johti Neuvostoliitossa siihen, että kuilu avaruusprojektien kaltaisten huipputeknologian alojen ja kansantalouden yleisen teknologisen tason välillä kasvoi. Se muodostui vähitellen myös kansantalouden yleisen kehityksen jarruksi. Kulutustavaroiden ja palvelujen tarjonnan kehityksen jääminen jälkeen ostovoi- masta johti siihen, että työntekijöiltä puuttui taloudellisia kannustimia parantaa talouden tehokkuutta ja laatua. Yrityspuolella keskitäminen suuriin yksiköihin johti monopolinkaltaisiin tilanteisiin, joissa yrityksellä saattoi olla intresseissään jarruttaa laadullisia uudistuksia. Syntyi erilaisia taloudellisen kehityksen pullonkauloja ja ongelmia, joiden ratkaisemiseksi taas tarvittiin ja korostui keskusjohtoon rooli. Talousreformia yritettiin moneen kertaan, mutta ne eivät johtaneet tarvittaviin muutoksiin mm. hallintotavassa. Samankaltaiset ongelmat ja ristiriidat vaikeuttivat myös SEV-yhteistyötä.

Maailmansotien ja kansalaissodan tuhot olivat jättäneet jälkensä Neuvostoliiton kehitykseen. Sittemmin myös kylmä sota ja kilpavarustelu veivät resursseja, vääristivät talouden rakennetta ja korostivat keskitettyä vallankäyttöä. Yhdessä valtion roolin ylikorostamisen kanssa tämä johti osaltaan Neuvostoliiton suurvaltaetujen korostamiseen, kansallisuuskysymysten osuuden aliarvioimiseen sekä armeijan ja aseellisuuden vahvaan asemaan. Samalla Neuvostoliitto joutui hakemaan kumppaneita lähinnä kehitysmaista, kun työväen val- lankumoukset lännessä nujerrettiin ja toisen maailmansodan aikai-

1986

26.-27.4. pidettiin SKP:n järjestöjen edustajakokous Tampereella. Puheenjohtajaksi Taisto Sinisalo ja pääsihteeriksi Jouko Kajanoja.

Huhtikuussa perustettiin vaalipuolue Demokraattinen Vaihtoehto (Deva). Kesäkuussa 10 SKDL:n kansanedustajaa perusti Devan eduskuntaryhmän.

23.-24.3. Punaisen nuorison neuvosto perustettiin.

12.4. Demokraattinen Vaihtoehto perustettiin uudenlaiseksi vaaliyhteistyöjärjestöksi.

Maaliskuussa SAK:n yhteislakko.

26.4. tapahtui Tsernobylin ydinvoimalaonnettomuus.

Raastuvanoikeus tuomitsee tuomitsi 22.12. laittomiksi SKP:n hajotuspäätökset.

DeVan eduskuntaryhmä kokosi kansalaisaloitteista ensimmäisen vaihtoehtobudjetin.

1987

5.-7.6. pidettiin SKP:n (yhtenäisyys) edustajakokous Espoossa. Kokous aloitti SKP:n ohjelmauudistustyön. Arvo Aallon johdolla pidettiin SKP:n 21. edustajakokous 12.-14.6.

SKDL sai eduskuntavaaleissa 9,4 % äänistä ja 16 paikkaa. Devalle 4,2 % äänistä ja 4 paikkaa.

Holkerin hallitus (Kokoomus, SDP, RKP, SMP).

1988

10.5. paljastuvat SKP:n kasinoseikkailut ja kymmenien miljoonien tappiot. Arvo Aallon johtama poliittinen toimikunta eroaa. Puheenjohtajaksi Jarmo Wahlström ja pääsihteeriksi Heljä Ketola.

27.-28.8. järjestettiin SKP:n(yhtenäisyys) puoluekonferenssi Turussa. Puheenjohtajaksi Jouko Kajanoja ja pääsihteeriksi Yrjö Hakanen.

Valtionyhtiöiden yksityistäminen alkoi (Outokumpu ja Valmet pörssiin ensimmäisinä).

1989

9.-10.9. esitys Vasemmistoliiton perustamisesta lopettamalla SKP ja SKDL sekä torjumalla SKP:n toimintaa jatkavien osallistuminen.

22.9. Esko-Juhani Tennilä SKP-yhtenäisyyden puheenjohtajaksi.

Berliinin muurin avattiin 9.-10.11.

1990

SKP:n 22.edustajakokous 23.-25.2. Puheenjohtajaksi valitaan Heljä Ketola ja pääsihteeriksi Asko Mäki.

28.-29.4. Vasemmistoliiton perustava kokous, joka oli avoin myös SKP:n toimintaa jatkaville.

Syyskuussa SKP-yhtenäisyyden puheenjohtajaksi Yrjö Hakanen ja pääsihteeriksi Arto Viitaniemi.

nen fasisminvastainen liittoutuma jäi vain tilapäiseksi vaiheeksi.

Neuvostoliiton kehitys ei merkinnyt vielä uudentyypistien tuotantovoimien läpimurtoa ja koko tuotantotavan laadullista muutosta, vaikka se osoittikin mahdolliseksi kehittää taloutta ilman kapitalisteja. Neuvostoliitto joutui keskittämään voimia kapitalismin taloudellisen kehityksen kiinniottamiseen ja ulkoisen uhkan torjumiin omilla aseilla, suurteollisuuden, määrällisen kasvun ja asevarain turvallisuuden keinoin. Tämä rajoitti myös kulttuurin ja ”uudenlaisen ihmisen” kehitystä.

Toisin kuin kapitalismissa, Neuvostoliitossa ei ollut yksityisen pääoman voitontavoitteluun perustuvia sovittamattomia ristiriitoja. Mutta tieteellisteknisen kumouksen, inhimillisten ja ekologisten tekijöiden korostumisen sekä kansainvälistymisen oloissa kasvoi ristiriita tuotannon yhteiskunnallisen luonteen kehittymisen ja tiukasti keskitettyjen, ylhäältä alaspäin rakentuvan valtiollisbyrokraattisen hallintotavan välillä. Samalla kasvoi ristiriita ihmisten tarpeiden kehityksen ja niiden toteuttamisen välittömien mahdollisuuksien välillä. Nämä ristiriidat jarruttivat kehitystä.

Neuvostoliiton hajoamisen opetukset

Neuvostoliiton hajoamisen keskeiset opetukset voi tiivistää seuraavasti:

1. Sosialistinen vallankumous ja sosialismi eivät ole vain valtiotietokoneiston ja puolueiden valtaamista ja asettumista valtiollisen vallan käyttäjäksi. Valtiotietokoneisto ja puolue eivät voi korvata kansalaisten omaa vaikutusvaltaa ja aktiivisuutta. On luotava uudenlaiset vallankäytön rakenteet, joissa toteutuu todellinen kansanvalta ja turvataan myös yksilön vapaus.

2. Vallankumouksellisen politiikan keinojen tulee olla sopusoinnissa sen tavoitteiden kanssa. Jos tapahtumat irtaantuvat kansalaisten hallinnasta, niillä on taipumus myös kääntyä kansalaisia vastaan.

3. Sosialistinen omistus ei ole sama kuin pelkkä valtiollistaminen. Tarvitaan työntekijöiden itsehallintoon perustuvia yhteisöllisen omistuksen erilaisia muotoja, joissa tuotantovälineet eivät ole vain yhteisessä vaan myös jokaisen omistuksessa. Valtiollinen ohjaus ei voi korvata sosialismin rakentamisessa yhteiskunnallisesti säänneltyn markkinamekanismien käyttämistä keinona ohjata kysyntää ja tarjontaa ihmisten tarpeiden hyväksi.

4. Sosialismissa ei voida ottaa vain annettuna kapitalismin kehittämisiä tuotantovoimia, tyytyä pelkästään niiden määrälliseen kehittämiseen ja tulosten tasaisempaan jakamiseen. Tarvitaan laadullisesti uudentyypistä tuotantoa ja elämäntapaa, joka perustuu ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväan kehitykseen.

5. Kokemus osoittaa, että sosialismi on entistä kansainvälisempi prosessi, entistä tiiviimmin yhteydessä maailmantalouden ja kansainvälisten suhteiden yleiseen kehitykseen. Tätä ei pidä kuitenkaan

asettaa kansallisen vastakohdaksi tai sivuuttaa kansallisten tekijöiden merkitystä myös globalisaation oloissa.

Perestroika nousi paljolti talouden ja yhteiskunnan uudistamisen tarpeista. Se johti kuitenkin ristiriitaiseen ja hallitsemattomaan prosessiin. Tässä prosessissa nousivat esiin ja saivat aloitteen ne voimat, jotka saattoivat tavoitella itselleen valtiollista omaisuutta. Kääntöseen vaikutti osaltaan se, että Neuvostoliiton kommunistisella puolueella ei ollut konkreettista uudistusohjelmaa, yhtenäistä linjaa eikä riittävää kykyä käydä aatteellispoliittisin keinoin kamppailua yhteiskunnallisesta aloitteesta ja kansan enemmistön tuesta. Tähän liittyi myös virheellisiä arvioita kansainvälisistä voimasuhteista ja niiden vaikutuksista Neuvostoliiton kehitykseen. Melko pian päädyttiin siihen, että monet valtion yritysten ja laitosten johtajat, uudet yrittäjät ja uusrikkaat näkivät kapitalismiin siirtymisen keinona vahvistaa ja kasvattaa omaa omaisuuttaan ja valtaansa.

Tuloksena oli uudenlaisen sosialismin sijasta Neuvostoliiton hajottaminen ja hajoaminen sekä rosvokapitalismin synty. Kuvaavaa on se, että Venäjän duuman selvitysten mukaan valtion tuloista kertyi vuosina 1992-1996 vain pari promillea yksityistämisen tuloista, vaikka lähes 90 prosenttia suurteollisuudesta ja kaksi kolmannesta muista valtionyrityksistä oli yksityistetty kokonaan tai pääosin. Tshetsheonian sota on puolestaan järkyttävä esimerkki siitä, mihin sosiaalisen järjestelmän romahtaminen, mafiamainen talous, Venäjän federaation autoritaarinen hallinto ja joidenkin ulkovaltojen tukemien ääriliikkeiden lietsoma hajaannus on pahimmillaan vienyt.

Neuvostoliiton hajoaminen ei ole osoittautunut hyväksi myöskään suomalaisten kannalta. Venäjän talouden romahdus sekä rikkollisen rahan ja valtiokoneistojen yhteen kietoutuminen vaikeuttavat idänkauppaa ja muuta yhteistyötä Venäjän osuus maamme ulkomaankaupasta on pudonnut murto-osaan aikaisemmasta. Maittemme välille on revennyt Euroopan jyrkin elintasokuilu. Venäläisten enemmistö on köyhtynyt, keskimääräinen elinikä alentunut jyrkästi, sosiaalisen lainsäädännön perusta murentunut ja ekologiset ongelmat kärjistyneet. Suomen talous on toisaalta joutunut entistä enemmän riippuvaiseksi globaalin kapitalismin työnjaosta ja suhdanteista. Olemme menettäneet Suomessa päätösvaltaamme ylikansalliselle pääomalle ja Euroopan unionille tavalla, jota ei olisi voinut kuvitellakaan "suomettumiseksi" parjattuina aikoina. Neuvostoliiton hajoaminen on rohkaissut myös oikeiston pyrkimyksiä viedä Suomi Natoon.

Solidaarisuus Neuvostoliitolle

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeinen aika kertoo omalla tavallaan myös siitä, miten suuri myönteinen vaikutus Neuvostoliitolla oli kapitalismin ja kansainväliseen kehitykseen. Pelko sosialismin esimerkin leviämisestä sai porvariston taipumaan moniin uudistuksiin ja hillitsi imperialismin aggressiivisuutta. Nyt kun Neuvostoliittoa ei ole, heikennetään myös työelämän normeja, sosiaaliturvaa, julkisia

1991

18.-19.5. pidettiin SKP-yhtenäisyyden edustajakokous Lahdessa. Se hyväksyy puheenvuoron keskusteluun vasemmistolaisuudesta ja sosialismista.

Ahon porvarihallitus (keskusta, kokoomus, RKP ja SKL).

Hallitus aloittaa lamaan ja pankkikriisiin vedoten julkisten menojen rajun leikkaamisen.

Lokakuussa SAK:n mielenosoitus työllisyyden puolesta. Senaatintorilla lähes 40 000 henkeä.

Neuvostoliitto hajosi. SEV ja Varsovan liitto lakkautettiin.

Maastrichtin sopimus Euroopan unionista.

1992

Suomi liittyi Naton yhteisneuvostoon ja tilasi 64 Hornet-hävittäjää.

6.10. Korkein oikeus vahvisti SKP:n hajotuspäätösten laittomuuden.

17.11. SKP:n keskuskomitea haki puolueen konkurssiin.

Huhtikuussa SAK:n puolen päivän lakko sosiaaliturvan leikkauksia vastaan.

Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö perustettiin.

Toimihenkilöjärjestö TVK konkurssiin.

Rauhanmarssilla Helsingissä 1977.

Työläisiä seuraamassa Svetogorskin peruskiven muurausta 1976.

palveluja ja demokratiaa. Kuilu rikkaiden ja köyhien välillä kasvaa niin valtioiden sisällä kuin maailmanlaajuisesti. USA:n johto ja Nato ovat ottaneet itselleen oikeuden käyttää asevoimaa missä tahansa katsovat sen tarpeelliseksi etujensa turvaamiseksi.

Solidaarisuus Neuvostoliitolle ei tarkoittanut, että Neuvostoliittoa olisi pidetty SKP:ssä mallina, jonka mukaisesti asiat pitää Suomeksi järjestää. Meitä yhdistivät Neuvostoliittoon ennen muuta yhteiset tavoitteet riistosta vapaasta yhteiskunnasta, maittemme yhteistyön kehittamisestä sekä rauhasta ja kansainvälisestä solidaarisuudesta. Se oli myös solidaarisuutta kamppailussa yhteistä vastustajaa, imperialismia ja oikeistovoimia vastaan. Totta kai meitä kommunisteina kiinnostivat myös Neuvostoliiton kokemukset sosialismin rakentamisessa. SKP haki kuitenkin Suomen oloissa omaa tietä sosialismiin. Sen katsottiin voivan toteutua vain Suomen kansan enemmistön tahdon ja taistelun tuloksena.

SKP:n arvioiden ero Neuvostoliittoon näkyi useissa konkreettisisissa kysymyksissä, kuten suhtautumisessa demokratiaan ja kansalaisvapauksiin, monipuoluejärjestelmään, maanviljelijöiden yksityiseen maanomistukseen, pienyrittäjyyteen, kunnalliseen itsehallintoon ja uskontoon. SKP oli myös ensimmäisiä kommunistisia puolueita, jotka kirjasi ohjelmaansa rauhanomaisen sosialismiin siirtymisen tien. Myös Suomesta pakenemaan joutuneiden punaisten johdolla tapah-

tunut Karjalan työkansan kommuunin perustaminen ja pyrkimykset kehittää Neuvosto-Karjalan taloutta, kulttuuria ja itsehallintoa kertoo siitä, miten suomalaisten kommunistien näkemyksissä sosialismista ovat heijastuneet meidän maamme työväenliikkeen kokemukset ja kamppailu mm. demokratian, työntekijöiden oikeuksien ja kansallisen itsemääräämisoikeuden puolesta.

Näin jälkeenpäin on tietysti helppo todeta, että SKP:n arviot Neuvostoliitosta olivat liian myönteisiä eikä ongelmien syvyyttä nähty. Tässä emme tosin olleet yksin. Mitään suuria illuusioita Neuvostoliiton todellisuudesta ei meillä kuitenkaan ollut. Näimme monet ongelmat, mutta luotimme reaaliosialismin mahdollisuuksiin korjata virheet. Eikä Neuvostoliitto olisi ilman monia ihmisten elämään myönteisesti vaikuttaneita saavutuksia voinutkaan pysyä pysyissä yli seitsemän vuosikymmentä, voittaa fasismia maailmansodassa ja nousta suurvallaksi. Voi myös kysyä, millainen Neuvostoliitosta olisi kehittynyt, jos Suomen ja Neuvostoliiton välille sotien jälkeen kehittyneet yhteistyösuhteet olisivat olleet vallitsevina alusta lähtien yleensäkin Neuvostoliiton suhteissa kapitalistisiin maihin? Tai jos työväen vallankumoukset olisivat voittaneet myös Euroopan kehittyneimmissä maissa, kuten monet muutkin kuin Venäjän bolshevitit odottivat Lokakuun vallankumouksen aikoihin.

SKP:n solidaarisuudessa Neuvostoliitolle ei ollut kyse vain siitä, mitä reaaliosialismi oli, vaan myös sosialismin tarjoamista mahdollisuuksista toisenlaiseen kehitykseen. Kylmän sodan ja porvarillisen tiedotushegemonian oloissa ajautuimme kuitenkin välillä puolustamaan myös sellaista, jota emme itsekään täysin tunteneet tai ymmärtäneet, kuten Neuvostoliiton sotilaallinen sekaantuminen Tšekkoslovakian tapahtumiin. Avoimempi ja kriittisempi keskustelu olisi voinut auttaa myös neuvostoliittolaisia tovereitamme. Neuvostoliitossa ja eräissä muissa maissa sosialismin nimissä tehdyistä rikoksista SKP ei ole kuitenkaan vastuussa. Päinvastoin SKP on itse joutunut kokemaan valkoisen Suomen ja lapuanliikkeen vainojen sekä suojelupoliisin ja työnantajien mustien listojen lisäksi Stalinin kauden terrorin, joka tuhosi suurimman osan poliittisia vainoja pakoon Neuvostoliittoon menneistä SKP:n jäsenistä. Kaikesta tästä huolimatta useimmat kommunistit lähtivät siitä, että ”kaveria ei jätetä”, kun kommunismin vastustajat arvostelivat Neuvostoliittoa.

Ongelmista huolimatta tärkeintä Neuvostoliitossa oli juuri sen reaalisuus. Neuvostoliiton olemassaolo kertoi siitä, että kapitalismiin ei ollut pakko alistua. Neuvostoliitto oli vastavoima imperialismille. Se tuki lännen työväenliikkeen ja kehitysmaiden vapautusliikkeiden kamppailuja merkittävällä tavalla.

SKP:lle Suomen ja Neuvostoliiton hyvät suhteet eivät olleet siis vain pragmaattinen johtopäätös vallitsevista voimasuhteista, kuten monille porvarillisille ja sosialidemokraattisille Paasikiven-Kekkosen linjan tukijoille. Vielä vähemmän kommunistien suhtautumista voi samaistaa niihin, joille neuvostoystävyyttä oli vain liturgiaa ja keino ajaa omia uratavoitteitaan tai kaupallisia etujaan. SKP korosti maittemme hyvien suhteiden olevan työväen ja maamme kansallisten etujen mukaista. Idänkauppa toi työtä ja hyvinvointia. Se vahvis-

Keijo Yrjölä vastaanottaa virolaisvaltuuskuntaa Kotkassa 1988.

1993

28.-29.8. pidettiin Helsingissä SKP(y):n puoluekonferenssi sekä vietettiin puolueen 75-vuotisjuhlaa.

Suomen hallitus aloitti neuvottelut EU-jäsenyydestä.

4.11. työttömien Murrostorstain mielenosoituksessa eduskuntatalon edessä lähes 30 000 henkeä.

Heikki Ylikankaan tutkimus ”Tie Tampereelle”.

1994

26.-27.11. pidettiin Helsingissä SKP:n toimintaa jatkava edustajakokous. Se hyväksyi SKP:lle uuden ohjelman.

”Ei EU:lle”-pamfletti julkaistiin keväällä.

Lokakuussa kansanäänestys Suomen EU-jäsenyydestä. 57 % kannatti ja 43 % vastusti EU-jäsenyyttä.

Martti Ahtisaari presidentiksi.

Suomi liittyi Naton rauhankumppanuusohjelmaan.

Tshetshenian sota alkoi.

1995

Suomi Euroopan unionin jäseneksi
1.tammikuuta.

13.4. aloitti Lipposen hallitus, jossa
kokoomus, SDP, vihreät, RKP ja
Vasemmistoliitto. Hallitus jatkaa julkisten
palvelujen ja sosiaaliturvan leikkaamista
sekä valtionyhtiöiden yksityistämistä.

25.4. Vasemmistoliiton johto aloitti SKP:ssä
toimivien joukkoeroittamiset.

Kommunistinuoret perustettiin.

1996

30.8. Helsingissä järjestettiin SKP:n
ylimääräinen edustajakokous, joka päätti
rekisteröidä puolueen uudelleen ja hyväksyi
uudet säännöt.

11.11. SKP takaisin yhdistysrekisteriin.

Helsingin yliopistolla Marx-seminaari, josta
julkaistiin 1997 kirja "Marx ja villi länsi".

Kommunististen ja työväenpuolueiden
kansainvälisten tapaamisten järjestäminen
alkoi uudelleen Ateenasta. Tapaamisia on
ollut sen jälkeen noin kerran vuodessa.

Uusi päivähoitolaki, ns. subjektiivinen
päivähoito-oikeus voimaan.

Tauno Saarelan tutkimus "Suomalaisen
kommunismin synty 1918-1923".

Maakaasupörräilijät lähdössä Vartiuksen raja-
asemalta 1989.

ti kansantalouden monipuolisen kehittämisen, hyvinvointivaltion ja aluepolitiikan taloudellisia edellytyksiä. Yhteistyö Neuvostoliiton ja muiden SEV-maiden kanssa tarjosi vaihtoehdon yksipuoliselle, alistetulle asemalle kansainvälisessä kapitalistisessa integraatiossa. Vasemmiston ja keskustan yhteistyö ulkopoliitikassa helpotti yhteistyötä myös monissa sisäpolitiikan kysymyksissä. Neuvostoliiton olemassaolo ja rooli edelläkävijänä monissa työntekijöiden oikeuksia ja sosiaalista lainsäädäntöä koskevissa kysymyksissä antoi lisäpontta ayliikkeelle työnantajien ja valtiovallan painostamisessa uudistuksiin. Monet SKP:n aloitteesta käynnistyneet Suomen ja Neuvostoliiton yhteistyöhankkeet avasivat uusia mahdollisuuksia tieteen, tekniikan, koulutuksen ja kulttuurin alueilla.

Suomalaisille oli onneksi, että emme joutuneet enää kylmän sodan etulinjaan, jonne oikeistolaisen historiankirjoituksen kunniaan nostamat ehnröothit, junnilat ja kumppanit olisivat meitä vieneet. Se olisi tehnyt itärajasta mahdollisen kansainvälisen kriisipesäkkeen, vienyt valtavasti varoja hyvinvoinnista asevarusteluun, rajoittanut idänkauppaa ja heikentänyt työllisyyttä, vahvistanut oikeistoa ja vaikeuttanut siten yhteiskunnan uudistamista.

Musta kirja jatkaa kylmää sotaa

Kylmän sodan antikommunismia jatkaa suomeksi vuonna 2000 ilmestynyt *Kommunismin Musta kirja*, joka julistaa "rikoksen" kommunistisen ideologian "ytimeksi" ja koko kommunistisen liikkeen syylliseksi "joukkorikokseen". Kirjassa arvioidaan kommunismia vain sen nimissä tehtyjen rikosten valossa. Kyse ei ole vain stalinismin ja maolaisuuden kaltaisista ilmiöistä, jotka kommunistit ovat itsekin aikapäiviä sitten tuominneet rikoksina myös sosialismia ja kommunismin aatteita vastaan. *Kommunismin mustassa kirjassa* sivuutetaan kokonaan kommunistisen liikkeen tavoitteet ja toiminta työväen etujen, demokratian, tasa-arvon, kansainvälisen solidaarisuuden ja rauhan puolesta. SKP:n toiminnasta kirja ei kerro mitään.

Mustan kirjan kuva historiasta on kuin suoraan kylmän sodan propagandasta. Maailma jakautuu kahteen leiriin, pahoihin ja hyviin, kommunisteihin ja heidän uhreihinsa. Kirjassa jätetään erittelemättä se, mikä historian tapahtumissa on ollut kommunististen aatteiden ja kommunistien tarkoituksellisen toiminnan tulosta, mikä taas on ollut vanhan järjestelmän perinnön, sotien ja kansalais-sotien, ulkovaltojen imperialististen pyrkimysten, fasismin uhkan, poliittisten virheiden tai vaikkapa luonnonolosuhteiden aiheuttamien vaikeuksien osuus. Rikokseksi kirjassa luetaan myös puolustautuminen kansan alistamiseen tähänneitä hyökkäyksiä vastaan, kuten Neuvosto-Venäjän taistelu ulkovaltojen tukemia valkokenraalien diktatorisia pyrkimyksiä ja Hitlerin fasismin hyökkäystä vastaan; Vietminhin ja FNL:n vapaustaistelu siirtomaaisäntiä ja miehittäjiä vastaan; tai Kuuban kamppailu USA:n julistamaa laitonta saartoa vastaan.

Mustassa kirjassa harrastettu mielivaltainen erilaisten asioiden ja tekijöiden niputtaminen yhteen ei auta selvittämään todellista historiallisten toimijoiden vastuuta. Se ei tee oikeutta myöskään rikosten uhreille. Sen sijaan se kuvaa kyllä *Mustan kirjan* ideologista pyrkimystä leimata rikokseksi ylipäätään kaikki aikomukset korvata kapitalismi perusteiltaan toisenlaisella yhteiskunnalla, sosialismilla, ja kiistää kommunistisen liikkeen ansiot kamppailussa demokraattisten oikeuksien, ihmisten vapauden, rauhan ja kansainvälisen solidaarisuuden puolesta. *Kommunismmin Musta kirja* vaikenee siitä, että omistavat luokat ja vallassa oleva eliitti ovat aina vastustaneet aliste-
russa asemassa olevien vapauspyrkimyksiä ja olleet valmiita tarvittaessa käyttämään raakaa väkivaltaa niiden tukahduttamiseksi. Tästä-
hän meillä on kokemusta myös viimeajoilta, kun uusliberalismia ja kapitalistista globalisaatiota vastustavat kansalaisliikkeet on yritetty hajottaa ja hiljentää poliisiväkivallalla ja rajoittamalla kansalaisten demokraattisia oikeuksia.

SKP järjestämä Forssan kokouksen
100-vuotistilaisuus Forssan
Järjestöjen talolla 2003.

Kapitalistinen barbaria vai nykyaikainen sosialismi?

Neuvostoliiton hajottua näytti monista siltä, että sosialismin ja kommunismin idea jää historiaan.

Francis Fukuyama julisti tunnetussa kirjassaan "*historian lopusta*", että "kaikki todella suuret kysymykset" on ratkaistu eikä enää voi realistisesti ajatella olennaisesti nykyisestä kapitalismista poikkeavaa kehitystä.

Mutta kuka uskoo tänään kapitalismin kykenevän ratkaisemaan luonnon tuhoutumisen, työttömyyden, köyhyyden ja demokratian puutteen kaltaiset suuret ongelmat? Maailmankauppajärjestön Seattlen kokouksesta alkanut uusliberalismin ja kapitalistisen globalisaation vastaisten joukkoliikkeiden nousu puolestaan kertoo siitä, että myöskään luokkataistelujen ja vapauspyrkimysten historia ei ole päättynyt. Omalla tavallaan luokkataistelun jatkumista ilmentää myös suurpääoman ja uusliberalististen hallitusten ajama yksityistäminen ja työväenliikkeen taistelulla saavuttamien oikeuksien ka-
ventaminen.

Hyvä elämä ja ihmiskunnan tulevaisuus ei kerta kaikkiaan voi perustua kapitalistisen voitontavoittelun logiikkaan, jossa kaikki on kaupan, alistettu pääoman arvonlisäykselle ja jossa vallitsee viidakon laki, vahvemman oikeus. Kaksi sataa rikkainta ihmistä maailmassa omistaa jo yhtä paljon kuin kaksi ja puoli miljardia köyhintä ihmistä saa yhteensä tuloja vuodessa. Miljardi ihmistä näkee nälkää, vaikka maailmassa on ruokaa ja rikkautta enemmän kuin koskaan. Kuilu köyhien ja rikkaiden välillä kasvaa myös kehittyneissä kapitalistisissa maissa. Spekulatiivisten rahamarkkinoiden paisuminen ja yksityistäminen on tehnyt taloudesta entistä herkemmän kriiseille. Räikeät varallisuuserot, köyhyys, nälkä ja eriarvoisuus ruokki-
vat väkivaltaa, rikollisuutta, sotia ja ympäristötuhoja. Ilmastomuutos osoittaa, miten kapitalismista on tullut uhka koko ihmiskunnan olemassaololle.

1997

SKP merkittiin uudelleen puolueräkisteriin helmikuussa.

SKP:n seminaari työttömyydestä, työajan lyhentämisestä ja perusturvasta Tampereella.

Karl Marx –seura perustettiin.

Tutkija Sakari Hänninen alustaa 1980-luvulla opintokerhossa KTL:n toimistolla.

Silmiemme edessä tapahtuu tänään maailmanmitassa se, mistä Karl Marx ja Friedrich Engels kirjoittivat *Kommunistisen puolueen manifestissa*: ”Porvarilliset tuotanto-, kierto- ja jakosuhteet, porvarilliset omistussuhteet, moderni porvarillinen yhteiskunta, joka nämä niin valtavat sosiaaliset ja tuotantosuhteet loihti, on kuin taikurimestari, joka ei enää kykene hallitsemaan esiin manaamiaan maanalaisia mahteja”. Tarvitaan siis kapitalismin puitteiden yli meneviä vallankumouksellisia uudistuksia. Nykyaikainen yhteiskunta tarjoaa niille kehittyneemmät lähtökohdat kuin aikoinaan esimerkiksi Venäjän ja Kiinan sosialistisille vallankumouksille. Ilmastomuutoksen kaltaisten katastrofien uhka puolestaan kertoo siitä, että muutoksilla on kiire. Mutta samaan aikaan monet tekijät vaikeuttavat muutosten toteuttamiseen tarvittavan poliittisen tahdon ja voiman kasvattamista. Niitä ovat esimerkiksi työväenluokan laajentumiseen ja kapitalismin nykyiseen kehitykseen liittyvä sosiaalisten suhteiden ja elämäntapojen eriytyminen, kapitalistisen globalisaation eteneminen paljon nopeammin kuin sen vastavoimien kansainvälistyminen, Neuvostoliiton hajoamista seurannut kansainvälisten voimasuhteiden muutos imperialismien voimien hyväksi, suuren rahan hallitseman median kasvanut rooli ja päätöksenteon etäännytyminen yhä kauemmas tavallisista kansalaisista.

Työttömien Valtakunnallisen Yhteistoimintajärjestön kutsuma ”Murrostorstai” kokosi syksyllä 1993 eduskuntatalon eteen lähes 30 000 mielenosoittajaa.

Toisin kuin usein väitetään, marxilaisuus ei perustu deterministiseen näkemykseen historian väistämättömyydestä kehityksestä vaan korostaa luokkataistelua historian liikkeellepanevana voimana. Sille, miten ihmiset luovat omaa historiaansa, ei voi esittää ennalta tarkkoja karttoja. Erilaiset ihmiset ja yhteiskunnalliset liikkeet lähestyvät asioita omista lähtökohdistaan ja omien kokemustensa kautta. Siitä seuraa myös kapitalisminvastaisten voimien keskuudessa erilaisia tavoitteita, tarve sovitella ja nostaa etusijalle niitä yhdistäviä tavoitteita. Useissa suurissa, asioi-

den tärkeysjärjestystä ja kehityksen suuntaa koskevissa kysymyksissä on kuitenkin nähtävissä muutosvoimien laajasti yhdistäviä lähtökoh-
tia ja tavoitteita. Kyse on muun muassa siitä, että haluamme kehittää taloutta ihmisiä eikä pörssivoittoja varten; jakaa työllä luodut arvot oikeudenmukaisesti; turvata jokaiselle ihmisarvoisen elämän edellyttämä toimeentulo ja huolenpito; ulottaa demokratia sinne, missä rahalla on nyt valta; sopeuttaa talouden kehitys luonnon kannalta kestäviin puitteisiin; estää sodat ja väkivalta. Kuten ennenkin his-

toriassa, tällaisten tavoitteiden toteuttaminen on hallitsevien ja alistettujen luokkien, taantumuksen ja edistyksen voimien välisen taistelun kysymys. Nykymaailmassa tämä kamppailu on luonteeltaan ja myös muodoiltaan entistä kansainvälisempää.

Sosialismi on ihanteita, toisenlainen arvojärjestelmä ja poliittista liikettä. Toisin kuin sosialidemokratialle ja Vasemmistoliitolle, kommunisteille sosialismi merkitsee myös rakenteellisia muutoksia, perusteiltaan toisenlaisen yhteiskunnan päämäärää. Se tarkoittaa kapitalististen omistus- ja valtasuhteiden kumoamista ja sellaisten uusien yhteiskunnallisten rakenteiden luomista, jotka luovat ja turvaavat edellytykset demokratian, tasa-arvon, yleisen hyvinvoinnin ja uudenlaisen inhimillisen, ekologisesti kestävä ja rauhanomaisen sivilisaation toteuttamiselle. Jos sosialismi typistetään vain arvomaailmaksi, päädytään logiikkaan, jossa kapitalismille ei ole vaihtoehtoa ja alistutaan globaalin kapitalismin rakenteelliselle eriarvoisuudelle.

Ongelmia liittyy myös moniin vihreisiin ja anarkistisiin toimintastrategioihin, joissa pyritään luomaan vapaan ja vaihtoehtoisen kehityksen autonomisia saarekkeitä tavallaan kapitalismin sisälle tai sen ”rinnalle”. Tällaiset vaihtoehtoiset taloudet ja yhteisöt joutuvat nimittäin koville sen tosiasian kanssa, että kapitalistisessa taloudessa vallitsevat tuotantovälineiden yksityisomistukseen perustuvat tavaraj- ja rahasuhteet muovaavat ja viime kädessä määräävät myös muiden talouden ja yhteiskunnan sektorien toimintaedellytyksiä. Jos ei käydä poliittista taistelua myös talouden kovan sektorin ja yhteiskunnan valta- ja omistussuhteiden muuttamiseksi, jäädytään helposti marginaaliin ja uusinnetaan tahtomattakin kapitalismissa vallitsevia jakoja valtioon ja kansalaisyhteiskuntaan, tehotalouteen ja pienyritystäytyteen, keskittymiseen ja syrjäytymiseen.

Yksilöllinen ja yhteiskunnallinen omistus

Talouden ja yhteiskunnan kehitys riippuu nykyään yhä enemmän ihmisten luovasta työstä, työnjaosta, yhteistyöstä, informaatiosta, työntekijöiden ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksista sekä aatteellis-moraalisista valinnoista. Samalla kun uudenlaiset tuotantovoimat kehittyvät jo kapitalismin oloissa, jarruttaa ja vinouttaa työntekijöiden alistetun ja epäitsenäisen aseman tuottama vieraantuminen kehitystä Toisenlainen kehitys vaatii täysivaltaisen kansalaisuuden ja tasavertaisten oikeuksien ulottamista myös talouden alalle. Se taas ei ole mahdollista niin kauan kuin tuotantovälineiden omistus antaa toisille ihmisille mahdollisuuden alistaa muita ja riistää heidän tekemänsä työn tuloksia. Finanssipääoman voimistunut ylivalta ei vain työhön vaan myös teolliseen ja muuhun tuotannolliseen pääoman nähden ja tämän kaiken tuhoisat seuraukset nostavat tarpeen omistussuhteiden uudelleenjärjestämisestä entistä laajemmin.

Tuotantovälineiden yksityisomistukseen perustuvan riiston lopettaminen on edelleen sosialistisen vallankumouksen peruskysymys. Se ei tarkoita kaiken valtiollistamista ja kaiken yksilöllisen omistuksen lopettamista. Marx kirjoitti *Pääoman ensimmäisessä osassa* ”pakkoluo-

Reijo Kalmakurki, Timo Kallinen, Yrjö Hakanen, Kristiina Halkola ja Heikki Mäki-Kulmala Porissa syksyllä 1991 järjestetyssä 70-lukukeskustelussa.

1998

6.-7.8. Helsingissä Vanhalla ylioppilastalolla SKP:n edustajakokous ja Vastavirtafestivaali, jonka osana oli puolueen 80-vuotisjuhla.

SKP:n aloite yleisen työajan lyhentämisestä ja kirja ”Työaika uusiksi”.

SKP:n aloite talouden ekologisesta rakennemuutoksesta.

Pariisissa Kommunistisen puolueen manifestin kansainvälinen 150-vuotiskonferenssi.

Kansainvälinen Attac-liike syntyi.

Arto Salmisen teos ”Varasto” ilmestyi.

1999

Lipposen II hallitus, entinen hallituspohja jatkoi.

Naton ilmaiskut Jugoslaviaan.

EU:n Helsingin huippukokous 11.12.

Seattlessa WTO-vastamielenosoitukset.

Jari Heinosen kirja ”Hyvinvointimalli murroksessa”.

Muistotapahtuma Santahaminan punavankien joukkohaudalla 2008.

SKP:n järjestämä vuoden 1905 suurlakon 100-vuotisjuhla Tampereen työväentalolla 2005.

vuttajien pakkoluovuttamisesta”: ”se ei palauta yksityisomaisuutta, mutta kylläkin yksilöllisen omaisuuden kapitalistisen ajan saavutusten perusteella: yhteistoiminnan ja maan sekä itse työn tuottamien tuotantovälineiden yhteisomistuksen perusteella”. Pariisin kommunistien kokemuksia arvioidessaan Marx vastasi kapitalismin puolestapuhujien syytöksiin ”omistuksen poistamisesta”: ”Kommunisti tahtoi poistaa kaiken luokkaomistuksen, joka muuttaa monien työn harvojen rikkaudeksi... Se tahtoi tehdä henkilökohtaisen omaisuuden todellisuudeksi muuttamalla tuotantovälineet, maan ja pääoman, jotka nyt ovat ennen muuta työn orjuuttamisen ja riistämisen välikappaleita, pelkästään vapaan ja assosioituneen työn aseiksi.” Hän kuvaa tätä myös ”osuuskuntien kokonaisuutena järjestämäksi kansalliseksi tuotannoksi”, joka tekee lopun kapitalistisen talouden anarkiasta. *Pääoman kolmannessa osassa* Marx puhuu ”pääoman muuttumisesta takaisin tuottajien omaisuudeksi, mutta ei enää toisistaan erillisten tuottajien yksityisomaisuudeksi, vaan yhteenliittyneiden tuottajien omaisuudeksi, välittömäksi yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi”.

Kyse ei ole vain juridisesta omistusoikeudesta vaan ennen muuta työntekijöiden oikeudesta päättää itse ja yhdessä muiden kanssa demokraattisesti siitä, mitä, miten ja kenen hyväksi tuotetaan. Tämä edellyttää tuotantovälineiden yhteiskunnallisen omistuksen niin keskeistä asemaa, että ihmiset voivat ohjata myös talouden yleistä kehitystä demokraattisesti ja mahdollisimman suunnitelmallisesti. Valtiollisella omistuksella on sosialismin rakentamisen vaiheessa keskeinen osuus, mutta sen rinnalla on sijansa myös kunnallisella ja osuustoiminnallisella omistuksella, maatalouden perheviljelmillä ja pienyrittäjyydellä sekä näiden erilaisten omistusmuotojen välisellä yhteistoiminnalla. Jotta yhteiskunnallinen omistus ei johda valtiollisbyrokraattiseen hallintoon, kuten on käynyt reaalisosialismissa, tarvitaan uudentyypistä demokratiaa. Sellaista, joka rakentuu alhaalta ylöspäin, perustuu laajaan itsehallinnollisuuteen, siirtää päätösvallan ohella perustasolle myös lisää resursseja ja toimeenpanovaltaa sekä antaa kansalaisille mahdollisuuden ohjata vaaleilla valitsemiaan edustajia myös vaalien välillä mm. kansalaisaloitteilla ja kansanäänestyksillä. Olennaista on, että muutokset ulottuvat myös maa-ilmankaupan rakenteiden demokratisoimiseen vapauttamalla kehitys ylikansallisten yhtiöiden ja Euroopan unionin kaltaisten keskus-ten komennosta.

Työaika ja työn tulosten jakaminen

Työn tuottavuuden kasvu ja tieteellistekninen kehitys ovat luoneet aineelliset edellytykset vapauttaa ihmiset nälästä, köyhyydestä, työn kohtuuttomasta rasituksesta ja monista sairauksista. Uusi teknologia tarjoaa myös keinoja, joilla periaatteessa koko ihmiskunta voi päästä osalliseksi tieteen ja kulttuurin saavutuksista. Jotta nämä mahdollisuudet eivät jää vähemmistön etuoikeudeksi, on tulot ja erilaiset resurssit jaettava oikeudenmukaisemmin. Kapitalismin oloissa työn tuottavuuden kasvu on kuitenkin omiaan johtamaan yleisen hyvin-

voinnin ja vapaa-ajan lisääntymisen sijasta yhtäältä työttömyyteen ja syrjäytymiseen ja toisaalta työssä uupumiseen. Vaihtoehtona tälle on yleisen työajan lyhentäminen ansiotasoa alentamatta ja mahdollisen perustoimeentuloturvan takaaminen jokaiselle, jolla ei ole mahdollisuutta osallistua työelämään tai saada muuten toimeentuloaan. Yleisen työajan lyhentäminen Ranskassa ja sen myönteiset vaikutukset maan työllisyyteen ja talouteen osoittavat, että tällainen uudistus on mahdollista toteuttaa. Mutta samalla Ranskan esimerkki kertoo, että se on luokkataistelun kysymys. Työajan lyhentämisen ja oikeudenmukaisemman tulonjaon ohella tarvitaan laajempaa talouspolitiikan uudelleenarviota ja muita uudistuksia ihmisten suhteissa työhön. Kyse on muun muassa siitä, että turvataan työntekijöiden oikeus mielekkääseen ja turvattuun työuraan; oikeus vaikuttaa töiden organisoimiseen ja muihin työyhteisöä koskeviin ratkaisuihin; tasavertaiset mahdollisuudet koulutukseen, tietoon ja kulttuuriin. Samalla on kyse yhteiskunnallisesti hyödyllisen työn arvon tunnustamisesta nykyistä laajemmin, millä on samalla tärkeä merkitys patriarkaalisten mallien murtamisessa ja naisten tasa-arvon toteutumisessa. Sosialismin näkökulmasta nämä muutokset liittyvät laajempaan kysymykseen yksilön kaikinpuolisen kehityksen mahdollisuuksista.

Kari Peitsamo Maanantaiklubilla syksyllä 2007.

Talouden ekologisoinninen

Ihminen ei voi elää puuttumatta luonnon toimintaan. Tämä ei tarkoita, että voisimme suhtautua luontoon vain välineellisesti ja mitata sen arvoa vain rahassa. Talouden toimintatavat ja rakenteet on sopeutettava luonnon tuottokyvyn kannalta kestäviin puitteisiin. Se merkitsee uudenlaista taloudellisen kehityksen mallia, jonka lähtökohtana on luonnon monimuotoisuus ja sen tuottokyvyn turvaaminen, tavallaan luonnon omien prosessien ”jäljittely”.

Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa siirtymistä tuhlailevasta kertakäyttotaloudesta kierrätykseen, uudelleenkäyttöön ja pääsääntöisesti uusiutuvien energialähteiden käyttöön. Kyse on taloudellisen kasvun ymmärtämisestä uudella tavalla, joka korostaa määrittämisen kasvun sijasta luonnonvarojen ja energian säästöä, inhimillisiä suhteita ja henkisen työn osuutta.

Marxilainen vaihtoarvon ja käyttöarvon erottelu auttaa löytämään ekologisesti kestävämpiä taloudellisen kehityksen teitä. Pääoman hallitsemassa tuotannossa ensisijaista on vaihtoarvo eikä käyttöarvo. Ihmisten hyvinvointi riippuu kuitenkin nimenomaan käyttöarvoista ja niiden jakautumisesta. Kehittämällä uutta teknologiaa, suuntaamalla tuotantoa uudella tavalla ja jakamalla sen tulokset tasaisemmin, voidaan siirtyä ympäristöä vähemmän rasittavaan tuotanto- ja kulutusmalliin ilman, että se heikentää työllisyyttä ja hyvinvointia.

Rauhankulkue 2001.

Uusi turvallisuuskäsitys

2000-luvun alun kansainväliset konfliktit korostavat välttämättömyyttä hylätä asevarusteluun, sotilaalliseen voimaan ja sen antamaan vahvemman oikeuteen perustuva turvallisuuskäsitys. Niin sodat Lähi-idässä, Balkanilla ja Tshetsheniassa kuin terrori-iskut Yhdysvaltoihin kertovat siitä, että asevarainen turvallisuuskäsitys on tullut tiensä päähän.

Turvallisuutta vahvistetaan rakentamalla maailmaa, joka ei enää perustu vähemmistön hyötymiseen enemmistön kustannuksella ja tämän epäoikeudenmukaisuuden varmistamiseen sotilaallisella voimalla. Näin voidaan vapauttaa asevarustelusta ja muista väkivaltakoneistoista valtavasti resursseja muun muassa kehitysmaiden auttamiseen niin, että ne voivat parantaa väestönsä elintasoja tavalla, joka edistää samalla ekologisesti kestävästä kehityksestä. Suomen pitäminen erossa Natosta ja euroarmeijasta on tässä ja nyt tärkeä keino rajoittaa kansainvälisten suhteiden ja yhteiskunnan militarisoimista.

Sosialismi

Poliittisen käänteen ja radikaalien uudistusten mahdollisuudet avautuvat kun ihmiset kieltäytyvät alistumasta, asettavat kyseenalaiseksi vallanpitäjien oikeuden tehdä päätöksiä heidän puolestaan, luotta-

vat yhteiseen joukkovoimaansa, nostavat omat tavoitteensa poliittiseen päätöksentekoon ja ryhtyvät rakentamaan toisenlaista kehitystä. Historiaansa itse luovat ihmiset ratkaisevat, miten tämä prosessi kehittyy. Menemättä liiaksi yksityiskohtiin, voi kuitenkin arvioida, että edellä kuvatunkaltaiset rakenteelliset muutokset - omistusta ja valtasuhteiden muuttaminen, työajan lyhentäminen ja tulonjaon muuttaminen oikeudenmukaiseksi, talouden ekologinen rakenneuudistus ja militarististen rakenteiden purkaminen - ovat sellaisia, joiden tarpeen nykyinen yhteiskunnallinen murros on nostanut ja jotka toteutuessaan merkitsevät laadullista muutosta, kehityksen suunnan muuttumista ja uudenlaisen yhteiskunnan syntyä.

”Sosialistinen vallankumous avaa tien perustavaa laatua oleville muutoksille ihmisen suhteessa työhön, valtaan, luontoon sekä toisiin ihmisiin ja kansoihin. Sosialismi vapauttaa riistosta työn ja luonnon, kaiken vaurauden lähteet. Se merkitsee enemmistön vapauttamista tuotantovälineet kapitalismissa omistavan vähemmistön vallasta. Sosialismi ei kuitenkaan tarkoita kaiken yksityisen omistuksen valtiollistamista vaan tuotantovälineiden yhteiskunnallisen omistuksen erilaisten muotojen niin keskeistä asemaa, että markkinat voidaan alistaa palvelemaan ihmisten tarpeita, omistus ei anna kenellekään etuoikeutettua asemaa ja kansalaiset voivat itse ohjata kehitystä. Samalla sosialismi merkitsee tuotantovoimien kehittämistä ekologisesti kestävällä pohjalla. Se on siirtymävaihe tiellä kommunismiin, jossa ”kunkin yksikön vapaa kehitys on kaikkien vapaan kehityksen edellytys”, kuten *Kommunistisessa manifestissa* esitetään.

Kommunistit olivat mukana Helsingin Narinkkatorilla kesällä 2008 vaatimassa ilmastopäästöjen vähentämistä ilman ydinvoimaa.

Ilmastohiihto Helsingissä joulukuussa 2007.

Terveystenhoitoalan työtaistelun aikana syksyllä 2007 järjestetty mielenosoitus eduskuntatalolla.

VIII LUKU

2⁰⁰⁰-luvulle

SKP ja kommunistinen liike ovat nousseet uudelleen, koska uusliberalismi ja kapitalismi eivät tarjoa näköalaa kärjistyvien ongelmien ratkaisemiseen.

Kommunisteille ihminen on kaiken lähtökohta, eivät pörssikurssit ja liikevoitot.

Punainen on rakkauden ja ihmisyyden väri. Siksi se on myös vallankumouksen väri.

ERKKI SUSI

(27.1.1947)

Tiedonantajan päätoimittaja ja SKP:n poliittisen toimikunnan jäsen. Liittyi SKP:hen 1969. Valittiin SKP-yhtenäisyyden keskuskomiteaan ja poliittiseen toimikuntaan 1986.

ERKKI SUSI:

Ihminen on kommunisteille kaiken lähtökohta

Puhe SKP:n edustajakokouksen juhlassa Turussa 20.5.2001

On kulunut vuosikymmen siitä, kun Neuvostoliiton taloudellinen ja poliittinen kriisikehitys kärjistyi äärimilleen ja johti Neuvostoliiton hajoamiseen ja hajottamiseen. Se oli sosialismin vastustajille humalluttavan voiton aikaa. He julistivat sosialismin ja kommunistisen liikkeen kuolemaa. Jopa historian lopusta puhuttiin.

Elämä ei ole kuitenkaan vahvistanut noita voitonuhaisia kuvitelmia. Sosialismia ei kyetty pyyhkäisemään pois maapallolta, ei USA:n takapihailta. Kuubassa tunnukset "isänmaa tai kuolema" ja "sosialismi tai kuolema" joutuivat sananmukaisesti koetukselle, mutta Kuuba kesti. Kommunistit ovat muun muassa Kiinan ja Vietnamin johdossa. Esimerkiksi Venäjällä ja Ukrainassa kommunistiset puolueet ovat maidensa suurimpia puolueita. Moldovasta on tullut ensimmäinen Euroopan maa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, jossa kommunistit ovat palanneet valtaan. Vaikeuksista huolimatta kommunistinen liike kapitalistisissa maissa elää ja taistelee.

Kommunismien aatteet vastaavat ihmiskunnan ikuisia ihanteita

Kun uskottelut kommunistisen liikkeen tuhosta ovat osoittautuneet perättömiksi, sosialismin ja kommunismin aatteet ja kommunistinen liike on yritetty nujertaa syylistämällä ja demonisoimalla, langettamalla niiden päälle kommunismin nimissä tehtyjen rikosten taakka. Ei onnistu, hyvät herrat, ei onnistu. Sosialismin ja kommunismin aatteet eivät voi kuolla, koska ne vastaavat ihmiskunnan ikuisia ihanteita vapaudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Kommunisteihin on kyllä tarttunut käytyjen kovien taistelujen nokea ja likaa. Velvollisuutemme on ottaa historiasta oppia. Mutta mikään ei voi kumota sitä perustotuutta, että kommunistit ystävineen ainoina ovat heittäneet haasteen riistolle ja pääoman vallalle, fasismille ja imperialismille, militarismille ja sotapolitiikalle. Ja sen he teke-

vät tänäänkin.

Neuvostoliiton katoaminen on merkinnyt maailman kansoille juuri sitä, mitä Tiedonantaja ennakoi pääkirjoituksessaan jo vuoden 1992 alkaessa todetessaan, "ettei Neuvostoliiton poistuminen näytämöltä tuo taivaanrantaan maalattuja vapauden, vaurauden ja rauhan aikoja enempää entisen neuvostovaltion kansoille kuin kapitalististen maiden ja kolmannen maailman kansoillekaan". "Uusi totalitarismi, kapitalistien entistä kiistattomampi isäntävalta ja yhden supervallan sanelema Pax Americana ovat jo täyttä totta", pääkirjoituksessa todettiin. Tämän ovat joutuneet toteamaan muun muassa vapautensa puolesta taisteleva Palestiinan kansa ja kurdikansa. Mutta yhtä kaikki, niiden taistelu jatkuu. Eikä muuten voi ollakaan, sillä ihmiset eivät suostu elämään orjuudessa, rautasaappaan alla.

Historian lopun julistajat eivät ottaneet huomioon sitä, että realsosialismin jälkeinen todellisuus maailmassa osoittaa moninkertaisesti sosialismin ja kommunismin myönteisen roolin. Tämän päivän todellisuus on huutava syytös pääoman valtaa, kapitalismia ja imperialismia vastaan. Kapitalismin globaali järjestys ja uusliberalismi ovatkin saaneet vastaansa kansojen ja kansalaisliikkeiden kasvavan vastarinnan. Todellisuus sysää näitä liikehdintöjä yksittäisten asioiden ajamisesta yhä kokonaisvaltaisempiin johtopäätöksiin valitsevasta järjestelmästä ja sen vastaisen taistelun välttämättömyydes-

SKP:n veteraani Veikko Porkkala puhuu punaisten muistomerkillä Tampereella 2005.

Anne Ruuskanen Kuopiosta puhumassa SKP:n vaalitapahtumassa Forssan torilla.

2000

Marx ja ekologia –seminaari Helsingin yliopistolla. Sen aineistosta julkaistiin kirja 2001.

Euroopan vasemmiston konferenssi Tukholmassa.

Kommunistinen nuorisoliitto perustettiin elokuussa.

Tarja Halonen valittiin presidentiksi.

Timo Kallisen ja Veikko Koivusalon kirja ”Pitkä 70-luku”.

”Kommunismmin musta kirja” ilmestyi suomeksi.

tä. Näin on tapahtumassa myös EU:n vastaiselle liikkeelle sitä mukaa kun EU-jäsenyydestä saatu kokemus karttuu ja EU:n kansanvastainen olemus paljastuu. Tämän tulemme epäilemättä näkemään myös laajassa EU-vastahuippukokouksessa Göteborgissa kesäkuussa. Valanpitäjät kuvittelivat Neuvostoliiton myötä päässeensä eroon vastaavasta, mutta ovatkin mananneet esiin uuden vastavoiman.

Ihmisen universaalin vapauttamisen oppi ja liike

Meidän aattemme väri on punainen. Punainen kuin rinnassamme sykkivä sydän, punainen kuin suonissamme virtaava veri. Punainen on rakkauden ja ihmisyyden väri. Ja juuri siksi se on myös vallankumouksen väri.

Kommunisteille ihminen on kaiken lähtökohta. Se on meidän perinteessämme sekä kestävää että ajankohtaista, kuten muun muassa edustajakokouksestamme lähtevä Vetoisuus yhteistoimintaan oikeudenmukaisen ja ihmisarvoisen kehityksen puolesta ja tämän juhlan kaunis taiteellinen ohjelma osoittavat. Siitä meidän on pidettävä kiinni ja siihen palattava, jos se on joskus päässyt meiltä unohtumaan.

Miten niin ihminen? Eivätkö viheliäisimmät porvaritkin ratsasta ihmisen asialla? Olihan kokoomuksenkin takavuosien vaalitunnuksena ”Tärkeintä on ihminen”. Mihin olen unohtanut teorian, työväenluokan, joukot, puolueen edun, vallankumouksen?

Kommunistit todella eroavat kaikista muista poliittisista voimista siinä, että meillä on tieteellinen teoria yhteiskunnan kehityksen lainmukaisuuksista. Mutta silti ja juuri siksi ajattelumme ja toimintamme keskiössä on ihminen. Kommunistit vain näkevät, että ihmisen kohtalo tässä yhteiskunnassa ja tällä pallolla on sidoksissa yhteiskunnalliseen todellisuuteen, tuotantovoimien kehitykseen ja tuotantosuhteisiin, luokkien olemassaoloon ja luokkaristiriitoihin, hallitsevien luokkien harjoittamaan riistoon ja sortoon ja että ihmisen yhteiskunnallinen oleminen määrää hänen tajuntansa. Me näemme, että ihmisen edun ajaminen, ihmisen vapauttaminen ja hänen täyteen ihmisyyteen kohoamisensa tavoittelu edellyttää välttämättä taistelua kaikkia niitä esteitä vastaan, jotka ovat sen tiellä, epäoikeudenmukaisten olosuhteiden kumoamista.

Siksi kommunistien tehtävä on auttaa ihmistä oivaltamaan oma asemansa ja omat objektiiviset etunsa, oivaltamaan, että vain liittymällä yhteen kohtalotovereidensa kanssa, vain yhdessä toimimalla, vain solidaarisuudella hän voi parantaa elämäänsä ja voittaa vääryyden. ”Yksinäinen sortuu hautaan tai sellin kahlerautaan. Kaikin voimme voittaa, yksin emme voi”, ilmaisee Bertolt Brecht tämän yksinkertaisen mutta vaikean oivalluksen. Viime kädessä tehtävämme on auttaa ihmistä oivaltamaan se, ettei hänen vapautensa ja ehjä ihmisyytensä ole saavutettavissa muuten kuin vapauttamalla yhteiskunta ja ihmiskunta riistosta ja sorrosta.

Kyse ei ole vain riistettyjen ja sorrettujen vapauttamisesta, vaan ylipäänsä kaikkien ihmisten vapauttamisesta kaikesta alistamisesta,

Tampereen työttömiä nälkälakossa 1982.

kaikesta mikä on ihmisen kasvun tiellä. Juuri koska kommunismi on luokkakantainen, juuri koska se on työväenluokan oppi ja liike, se ainoana on ihmisen universaalin vapauttamisen ja ihmisyyden oppi ja liike. Siinä sen olemus, siinä sen ainutlaatuisuus. Ja siksi muuten kommunistinen puolue, ollessaan työväenluokan puolue, on ainoana puolueena aito koko kansan puolue.

Yksilön vapaa kehitys kaikkien vapaan kehityksen edellytys

Näihin lähtökohtiin perustuu kommunistien taistelu jokaisen yksittäisen ihmisen ja ihmisjoukkojen jokapäiväisten etujen ja demokraattisten oikeuksien puolesta. Tästä lähtee toimintamme kaikkial-

2001

19.-20.5. SKP:n edustajakokous pidettiin Turussa.

SKP teki yksityiskohtaisen esityksen työaikalaan muutoksesta, joka lyhentäisi yleisen työajan 30 tuntiin viikossa.

SKP järjesti Marxismi ja 2000-luku –seminaarien sarjan, jonka aineistosta julkaistiin myös kirja.

Ensimmäinen Maailman sosiaalifoorumi pidettiin Porto Alegressa.

Sao Palon foorumi Havannassa.

2002

Suomessa otettiin muiden EMU-maiden tapaan käyttöön Euro.

Ensimmäinen Suomen sosiaalifoorumi.

Agitprop-laulukirja ilmestyi.

la siellä, missä ihmiset huokaavat vaikeuksiensa alla ja missä he puolustavat omia etujaan ja ihanteitaan työpaikoilla, asuinalueilla, kansalaisliikkeissä. Emme puolusta ihmisten etuja, jotta saisimme ystäviä, menestystä ja vaikutusvaltaa, jotta voisimme toteuttaa oman tahottomme ja päästä valtaan, vaan puolueen kannatuksen kasvu ja puolueen tavoitteiden menestys on seuraus siitä, että ihmiset näkevät kommunistien olevan pyyteettömästi heidän asiallaan ja vakuuttavat heidän tavoitteidensa oikeellisuudesta.

Edellä sanotussa, niin väitän, on Suomen kommunistisen puolueen erilaisuuden ja ainutlaatuisuuden syvin olemus. Brechtin sanoja lainaten: ”Se on niin yksinkertaista ja kaikkein vaikeinta.”

Ihminen, yksilö on myös kommunistien lopullisen tavoitteen kommunismin keskiössä. Kommunistisen puolueen manifestissahan luonnehditaan kommunismi yhteisöksi, jossa kunkin yksilön vapaa kehitys on kaikkien vapaan kehityksen edellytys. Ei siis päinvastoin, ei siis niin, että yksilön vapaa kehitys on alistettu kaikkien vapaalle kehitykselle, vaan niin, että kaikkien vapaa kehitys voi toteutua vain sitä kautta, että kukin yksilö voi kehittyä vapaasti. Tässä mielessä marxismi kaikessa kollektiivisuudessaan on yksilökeskeisin ideologia.

Ihminen on tärkein. Väristä ja etnisestä alkuperästä riippumatta. Se maahanmuuttaja, jonka typerät ja ymmärtämättömät skinit pahoinpitelivät vappuaattona Helsingin metrossa. Ja jokainen harhaan johdettu hakkaaja ja potkija, jonka elämän viha ja väkivalta voi myrkyttää ja tuhota. Ja jokainen toimettomana pahoinpitelyä sivusta seurannut, jonka pelkuruus on ymmärrettävää vaikei hyväksyttävää ja joka voi saada loppuiäkseen vamman sieluunsa pelkuruudestaan.

Koska ihminen on meille tärkein, juuri meidän velvollisuutemme on olla sietämättä ihmisen ihmisyyden turmelemista rasismilla ja fasismin, vihalla ja välinpitämättömyydellä. Meidän pitää olla suvaitsemattomia kielteisiä ilmiöitä kohtaan ja toisaalta ymmärtäviä ihmisiä kohtaan. Mehän tiedämme, että ihmisen yhteiskunnallinen oleminen määrää hänen tajuntansa. Tehtävämme on tämän rautahäkin murtaminen, ihmisen järjen ja omantunnon kasvattaminen. Sitä, sitäkin, on – kuten asia ennen muotoiltiin – joukkojen poliittinen kasvattaminen heidän omakohtaisen kokemuksensa kautta.

Tiedonantajatyö on puolue työtä parhaimmillaan

Edustajakokouksessamme käsitellään hyvin tärkeitä kamppailutehtäviä. Paras lahja suomalaisille on, jos lähdemme kokouksesta täydellä sydämellä viemään tekemiämme päätöksiä käytäntöön. Meillä on hyvä puolue, paras kaikista. Oikea ylpeys puolueestamme on käytännöllistä ja aktiivista, oikealla tavalla nöyrääkin ylpeyttä. Eihän voi olla ylpeä enempää itsestään kuin puolueestaankaan, jos ei pane itseään likoon sen oikeiden tavoitteiden puolesta.

Meillä on myös hyvä lehti, puutteistaan huolimatta paras kaikista. Tiedonantaja on meidän äänenkannattajamme, punainen lippumme. Samalla se on kansalaisten huolten ja protestien foorumi,

heidän omakohtaisen toimintansa rohkaisija ja kokoaja, joka nauttii ajattelevien ja toimivien ihmisten keskuudessa suurempaa arvostusta kuin luulemmekaan. Meidän lehtemme sisällön ja ilmeen on oltava sellainen, että jokainen edistyksellinen ja työtätekevä ihminen, ei vain kommunisti, voi kokea sen omakseen.

Tiedonantajan on heijastettava SKP:n erilaisuutta ja ainutlaatuisuutta, toisenlaista käsitystä politiikasta ja tavallisten ihmisten roolista yhteiskunnassa. Tiedonantaja on ja siitä pitää meidän yhteisin ponnistuksimme tehdä entistä vahvempi vastapaino ja vaihtoehto valtamedialle, todellinen vasemmiston ja muutosvoimien ykköslehti. Meidän kaikkien on muodossa tai toisessa oltava oman lehtemme tekijöitä, jotta sen sisältö kehittyisi, sen tunnettuus ja tilaajamäärä lisääntyisi ja sen talous vahvistuisi. Tiedonantajatyö on puolueytyötä parhaimmillaan, poliittista joukkotyötä parhaimmillaan.

Lipposen hallitus on taas pilkannut meitä kaikkia myöntämällä Tiedonantajalle valikoivaa lehdistötukea yhtä valikoiden kuin ennenkin, symboliset 30 000 markkaa. Vastatkaamme pilkantekoon lujasti nostamalla työ Tiedonantajan puolesta uudelle tasolle.

Eteenpäin SKP, eteenpäin Tiedonantaja, eteenpäin ihmisten ja lo kamppailu oikeudenmukaisen ja ihmisarvoisen kehityksen puolesta!

2003

SKP järjesti Forssan kokouksen 100-vuotistapahtuman Forssassa. SDP ja Vasemmistoliitto torjuivat yhteisen juhlan.

Jäätteenmäen ja sitten Vanhasen hallitus (keskusta, SDP, RKP) aloitti.

USA:n johtamat joukot hyökkäsivät Irakiin. Sodanvastaisia mielenosoituksia järjestettiin ympäri maailman.

Marraskuussa ensimmäinen Euroopan sosiaalifoorumi Firenzessä.

SAK:n ja työväenpuolueiden yhteinen Tie Tammisaareen -muistokulkue kesäkuussa 2008.

YRJÖ HAKANEN:

Millaiseen sosialismiin ja miten?

Puhe Sosialismiseminaarissa 27.3.04 Tampereen yliopistolla

Kyymmenen vuotta sitten porvarillisissa piireissä vallitsi euforia, julistettiin kapitalismin voittoa ja sosialismin jäämistä vain historian sivuille. Aineksia siihen antoi Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan realsosialismin romahdus, mutta myös kapitalismin nopea kehitys. Nyt euforia on vaihtunut kriisimielialoihin.

Yhä harvempi uskoo kapitalismin tuovan helpotusta työttömyyden, köyhyyden, ympäristön tuhoutumisen ja sodanvaaran kaltaisiin suuriin ongelmiin tai edes omaan arkeensa. Miljardin ihmisen jokapäiväinen nälänhätä ja ilmastomuutos kertovat siitä, että tarvitaan radikaaleja muutoksia ja että niillä on kiire.

Nykytilanteen paradokseja on se, että samaan aikaan kun kapitalismin puitteiden yli menevien uudistusten tarve kasvaa, on niiden toteuttaminen käynyt vaikeammaksi. Tähän on monia syitä.

Finanssipääoman voimistuminen

Eräs keskeinen tekijä on finanssipääoman kansainvälisen mahdin kasvu. Vaikka valtiot ja alueet kilpailevat siitä, mihin pääoman sijoittuvat, on finanssipääoma entistä kansainvälisempää ja vähemmän sidoksissa mihinkään alueisiin. Sen spekulatiivinen luonne on korostunut; rahapääoma kiertää ympäri maailmaa hunajapaikkoja hakien. ”Terrorismin vastainen sota” ja kiihtyvä asevarustelu kertovat imperialismien taantumuksellisimpien piirien pyrkimyksistä

varmistaa asevoimalla kansojen alistaminen finanssipääoman maailmanherruuteen.

Uusliberalistinen politiikka palvelee kansainvälisen suurpääoman etuja poistamalla pääomaliikkeiden esteitä, heikentämällä työnte-

SKP:n mielenosoittajat tervehtivät KOP:n ja SYP:n yhtiökokoukseen menijöitä 1995.

kijöiden sopimusturvaa, leikkaamalla sosiaalisia menoja, yksityistämällä julkista sektoria ja syrjäyttämällä kansalaisten vaaleilla valitsemia elimiä.

Euroopan unioni on esimerkki siitä, miten suurpääoman ja valtion voimat kietoutuvat yhteen uudella, ylikansallisella tasolla. EU:lle valmisteltavalla perustuslailla ollaan määrittelemässä myös kansalaisten perusoikeudet ja yhteiskunnalliset valtasuhteet uudelleen tavalla, joka merkitsee historiallista askelta taaksepäin demokraattisten oikeuksien kehityksessä.

Taistelu demokratian puolesta

Kaikki tämä korostaa demokratian puolesta käyävän kamppailun keskeisyyttä sosialismiin tähtäävässä strategiassa. 2000-luvun alun vasemmiston haasteena on elvyttää Karl Marxin visio *sosialismista demokratian täydellistymisenä*.

Kun ihmisten enemmistön edut ja uudistusvaatimukset törmäävät entistä suurempaan ja kansainvälisempään pääoman mahtiin, on muutostilanteen oltava mahdollisimman laaja. Tällainen liike rakentuu ihmisten toiminnasta omien tavoitteidensa ja oman vaikutusvaltansa puolesta. Suomalaisen vasemmiston paradokseja on se, että samaan aikaan kun omia etujaan puolustavat ihmiset ja uusliberalismin vastaiset liikkeet asettavat yhä useammin kapitalismin puitteiden yli meneviä tavoitteita, ovat SDP ja Vasemmistoliitto luopuneet kapitalisminvastaisista tavoitteista ja siirtyneet tukemaan yksityistämisen politiikkaa.

Esimerkiksi irtisanomisista vastustavien työntekijöiden vaatimukset asettavat kyseenalaiseksi pörssikeskeisen talouden voitontavoittelun logiikan. Vaatimus demokratian ulottamisesta sinne, missä nyt määrää raha, suuntautuu nykyisen demokratian rajoitusten ylittämiseen ja omistuksen antaman etuoikeutetun aseman kumoamiseen. Ekologisen rakennemuutoksen toteuttaminen edellyttää kapitalismin korostaman yksipuolisen määrällisen kasvuajattelun hylkäämistä ja toisenlaista taloudellisen kehityksen mallia. Vaatimus kansanäänestyksen järjestämiseksi EU:n perustuslaista avaisi mahdollisuuden irtaantua EU:sta ja ottaa käyttöön keinoja, joilla voidaan rajoittaa ylikansallisen pääoman valtaa. USA:n sotapolitiikan vastustaminen ja Suomen liittoutumattomuuden puolustaminen puolestaan on samalla kamppailua Suomen pitämiseksi erossa imperialismin militaristisista rakenteista.

Tällaiset demokraattiset uudistusvaatimukset eivät ole meille kommunisteille vain taktisia välikappaleita, joilla pyrimme paljastamaan kapitalismin tai joita käytämme siksi, että pelkkä sosialistinen

Yrjö Hakanen Euroopan vasemmiston kokouksessa Prahassa 2007.

Mielenosoitus Maailmanpankin pääjohtajan Paul Wolfowitzin vierailua ja uusliberalismia vastaan Helsingissä 2005.

Mielenosoitus Vuotoksen allashanketta vastaan 1995.

propaganda ei riitä kasvattamaan tarpeeksi laajaa liikettä. Ne rakentavat siltä nykyisestä kohti sosialismia ja niiden loppuun asti toteuttaminen on sosialismin keskeistä sisältöä.

Demokratia ja sosialismi

Oikeisto on aina pyrkinyt esittämään sosialismin vastakohtana demokratialle ja vapaudelle. Sosialismin nimissä erityisesti Stalinin ja Maon kaudella tehdyt rikokset ovat antaneet vettä myllyyn tälle propagandalle. Toisin kuin uusliberalismin ideologit väittävät, markkinoiden — illusorinen — vapaus ei kuitenkaan tuota demokratiaa vaan pääoman harvainvallan. Omalla tavallaan työväenliikkeen ja demokratian yhteydestä kertoo sekin, että sosialismin tappiot ovat johtaneet myös demokratian kriisiin.

Sosialismi on ensimmäinen yhteiskuntamuoto, jossa ihmiset pyrkivät tietoisesti rakentamaan demokraattisen ja vapaan yhteiskunnan, joka ei perustu taloudelliseen pakeroon. Toisin kuin porvarillisessa vallankumouksessa, joka rakentui jo feodalismien oloissa kasvaneiden taloudellisten suhteiden pohjalle, sosialistisessa vallankumouksessa joudutaan luomaan paitsi uusi poliittinen järjestelmä myös uudenlaiset taloudelliset ja sosiaaliset suhteet. Näiden suhteiden luominen edellyttää poliittisen vallan valtaamista ja uudentyypistä demokratiaa, joka on vapaa porvarillisen demokratian rajoittuneisuudesta. Se ei onnistu, jos vallankumous tarkoittaa vain asettumista taloksi entisten vallanpitäjien paikalle. Vielä vähemmän sosialistinen vallankumous on kaappaus, jonka toteuttamisessa demokratia on vain väline, joka voidaan heittää pois kun valta on saatu.

Riistosta ja alistamisesta vapaan yhteiskunnan rakentaminen edel-

lyttää vapaiden ja tietoisien työntekijöiden yhteistoimintaa ja pitkälle kehittyneiden tuotantovoimien suunnitelmallista kehittämistä. Se edellyttää laajaa demokratiaa, työväen itsehallintoa, aktiivista kansalaisyhteiskuntaa ja ihmisten kaikinpuolista kehitystä. Vaikka sosialismi poistaa yhteiskuntaluokkien taloudelliseen asemaan perustuvat sovitamattomat ristiriidat, on sosialismissa kokemusten perusteella kyse pitkästä siirtymävaiheesta, jossa eri väestöryhmien ja alueiden kehityksen erilaisuuteen liittyy muunlaisia ristiriitoja. Niiden havaitseminen, ymmärtäminen ja ratkaiseminen edellyttää laajaa demokratiaa, itsehallintoa ja jokaisen kansalaisen demokraattisten oikeuksien turvaamista.

Edustuksellinen demokratiakin saa sosialismissa lisää merkitystä, kun se ulottuu myös talouden alalle ja kun sen rinnalla kehitetään itsehallinnon, osallistumisen ja suoran demokratian muotoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi vasemmistovoimien aloitteesta Porto Alegreissa, Brasiliassa ja Keralassa, Intiassa kehitellyt osallistuvan budjetoinnin ja suunnittelun muodot, joilla voitaisiin kehittää Suomen kuntien itsehallintoa.

Kysymys tuotantovälineiden omistuksesta

Talouden kehitys riippuu nykyään yhä enemmän muusta kuin vain välittömästä työstä ja siihen käytetystä ajasta. Yhä tärkeämpi merkitys on työntekijöiden osaamisella ja yhteistyöllä, tiedon ja informaation hallinnalla, energian ja luonnonvarojen säästämällä, uuden teknologian hyödyntämisellä ja yhteiskunnan palvelujen tasolla. Tuotannon yhteiskunnallinen luonne voimistuu. Se on entistä enemmän ristiriidassa tuotantovälineiden yksityisen omistuksen ja siihen perustuvan lisäarvon anastamisen kanssa.

Jos sosialismi typistetään SDP:n ja Vasemmistoliiton tavoin vain arvomaailmaksi päädytään logiikkaan, jossa sopeudutaan helposti kapitalismin rakenteelliseen eriarvoisuuteen. Kapitalismissa vallitsevat tuotantovälineiden yksityiseen omistukseen perustuvat tavaraj- ja rahasuhteet muovaavat ja määräävät viime kädessä myös muiden yhteiskunnan sektoreiden toimintaedellytyksiä. Vaihtoehtoiset taloudet ja yhteisöt jäävät marginaaliin tai joutuvat tahtomattaan uusintamaan kapitalismissa vallitsevia jakoja ja ristiriitoja, jos ei puututa talouden ”kovan” sektorin valta- ja omistussuhteisiin. Tähän ovat törmänneet niin osuustoimintaliike kuin erilaiset vihreät yritykset luoda vaihtoehtoisen talouden saarekkeita kapitalismin sisälle. Sama ongelma liittyy myös Jeremy Rifkinin ideoihin ns. kolmannesta sektorista talouden kovan ytimen realiteeteista vapaana kansalaisyhteiskunnan toimintana.

Suhtautuminen tuotantovälineiden omistukseen on jokaisen kapitalisminvastaisen liikkeen peruskysymys. Pariisin kommuunin ajoista alkaen porvarillinen propaganda on pyrkinyt esittämään sosialismin kaiken henkilökohtaisen omistuksen lopettamisena ja kaiken valtiollistamisena. Kuitenkin Marx vastasi jo Pariisin kommuunin kokemuksia arvioidessaan syytöksiin ”omistuksen poistamis-

2004

15.-16.4. SKP:n edustajakokous Vantaalla. Se hyväksyi mm. asiakirjan ”Toisenlainen kansainvälisyys ja sosialismin näköalat” ja SKP:n kunnallisohjelman.

SKP:n seminaari ympäristöllisestä oikeudenmukaisuudesta, aineistosta ilmestyi myös kirja.

Demokraattinen naisverkosto perustettiin.

EU:n perustuslakiesitys.

8.-9.5. Roomassa pidettiin Euroopan vasemmiston perustava kokous.

Maailman sosiaalifoorumi Mumbaissa, Intiassa.

Juha Siltalan tutkimus ”Työelämän huonoontumisen lyhyt historia”.

2005

SKP esitti ”Tampereen Uuden Punaisen Julistuksen” Tampereella pidetyssä juhlassa.

Paperiteollisuuden työtaistelu kesti maaliskuusta kesäkuun loppuun. Työnantaja käytti aseena mm. työsulkua.

EU:n perustuslakiesitys hylättiin Ranskan ja Hollannin kansanäänestyksissä.

Euroopan vasemmiston 1.kongressi Ateenassa.

Seppo Ruotsalaisen kirja ”Syrjäytyminen – syrjäyttäminen” ja Päivi Uljaksen tutkimus ”Taistelu sosiaaliturvasta” ilmestyivät.

2006

SKP:n aloite perusturvan takaamiseksi jokaiselle.

9.10. Opiskelijoiden mielenosoitus opintotuen korottamiseksi.

Euroopan ja Aasian maiden huippukokous Helsingissä. Helsinki 2006 –verkosto järjesti vastamielenosoituksen ja SKP kansainvälinen seminaarin.

SKP liittyi tarkkailijajäseneksi Euroopan vasemmistoon.

Vasemmistoliitto torjui SKP:n esittämän vaaliliiton eduskuntavaaleissa.

Kuntapamfletti ilmestyi.

2007

9.-10.6. SKP:n edustajakokous Helsingissä. Se hyväksyi SKP:lle uudistetun ohjelman ja esitti mm. aloitteen yhteistoimintaan porvarihallitusta vastaan.

Vanhasen porvarihallitus muodostettiin (keskusta, kokoomus, RKP, vihreät).

Eduskunta hyväksyi yksimielisesti puitelain kunta- ja palvelurakennemuutoksesta.

Tehyn työtaistelu, työntekijät painostivat joukkoirtisanoutumisella.

Kemijärven massaliike perustettiin.

Euroopan vasemmiston 2.kongressi Prahassa.

Pertti Honkasen väitöskirja ”Työttömyys ja arvoteoria” ja Heikki Patomäen kirja ”Uusliberalismi Suomessa”.

2008

Lena Huldénin kirja ”Kuusijalkainen vihollinen”.

Vastavirta-pamfletti.

30.-31.8. SKP:n 90-vuotisjuhla ja Vastavirta-festivaali Helsingissä.

ta” toteamalla, että ”kommuuni tahtoi poistaa kaiken luokkaomistuksen, joka muuttaa monien työn harvojen rikkaudeksi... Se tahtoi tehdä henkilökohtaisen omaisuuden todellisuudeksi muuttamalla tuotantovälineet, maan ja pääoman, jotka nyt ovat ennen muuta työn orjuuttamisen ja riistämisen välikappaleita, pelkästään vapaan ja assosioituneen työn aseiksi”. *Kommunistisen puolueen manifestissa* puolestaan todettiin, että sosialismi ”ei riistä keneltäkään valtaa omistaa yhteiskunnallisia tuotteita, se riistää vain vallan orjuutta vierasta työtä tuon omistuksen avulla”. Sekä Marx että Lenin vertasivat sosialismissa vallitsevia taloudellisia suhteita osuuskuntiin.

Omistuskysymystä ei ratkaista kertaheitolla. Tähänastisten kokemusten valossa on selvää, että sosialismin kaudella on pitkään monia omistusmuotoja. Esimerkiksi SKP on jo historiansa alkuvaiheista lähtien puolustanut työtätekevien talonpoikien ja pienyrityksien oikeutta omistaa tuotantovälineensä. Yhteiskunnallisella omistuksella tulee olla kuitenkin ratkaiseva osuus kansantaloudessa, jotta kehitystä voidaan ohjata demokraattisesti ja suunnitelmallisesti. Myös yhteiskunnallisella omistuksella on erilaisia muotoja; se voi olla valtiollista, kunnallista ja osuustoiminnallista. Jotta yhteiskunnallisen omistuksen keskeinen osuus ei johda valtiollisbyrokraattiseen hallintoon, kuten kävi muun muassa Neuvostoliitossa, tullaan taas kysymykseen uudentyypisestä demokratiasta, joka rakentuu alhaalta ylöspäin ja perustuu laajaan työväen itsehallintoon, aktiiviseen kansalaisyhteiskuntaan ja jokaisen yksilön perusoikeuksien kunnioittamiseen.

Uusi taloudellisen kehityksen malli

Markkinat eivät enää sosialismissa alista politiikkaa, mutta markkinoita tarvitaan talouden ohjaamisen ja suunnittelun välineenä. Historiasta löytyy esimerkkejä yrityksistä sivuuttaa jo sosialismin rakentamisen alkuvaiheissa markkinat ja niillä muodostuvat tavara- ja rahasuhteet keskitetyllä komentohallinnolla ja suurilla harppauksilla. Sitä ovat yrittäneet niin Stalin kuin Mao, ja tuhoisin seurauksin. Tässä yhteydessä kannattaa muistaa, mitä Marx kirjoitti *Pääoman* kolmannessa osassa: ”Kapitalistisen tuotantotavan kumoamisen jälkeen, mutta yhteiskunnallisen tuotannon säilyessä, arvon määrittäminen pysyy hallitsevana siinä merkityksessä, että työajan määrääminen ja yhteiskunnallisen työn jakaminen eri tuotantoryhmien kesken ja vihdoin tätä koskeva kirjanpito tulee olennaisemmaksi kuin koskaan”.

Maailman sosiaalifoorumissa puhunut intialainen marxilainen tutkija Prabhat Patnaik korosti, että kapitalistisen globalisaation vaihtoehdot ovat vailla onnistumisen mahdollisuuksia jos ne eivät luo uutta talouden kehityksen mallia sekä tuotannossa ja tuotteissa että ihmisten elämäntavoissa. Sosialismi ei tarjoa näköaloja sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväälle kehitykselle jos se ottaa annettuna kapitalismin luomat tuotantovoimat ja kilpailee kapitalismin kanssa vain niiden määrällisessä kehittämisessä.

Tässä on kyse paitsi työn tulosten jakamisesta oikeudenmukai-

Koululaiset, lasten vanhemmat ja opettajat vetosivat 2005 eduskuntaan lähikoulujen puolesta.

sesti myös siitä, että tuotannon kehitystä ohjaavat ihmisten tarpeet eikä voitontavoittelu. Yhteiskunnallisen rikkauden mitaksi tulee rahan ja tavaroiden paljouden sijasta yhä enemmän se aika, jonka ihminen voi käyttää itsensä toteuttamiseen ja kykyjensä kaikinpuoliseen kehittämiseen. Samalla on kyse talouden toimintatapojen ja rakenteiden sopeuttamisesta luonnon tuottokyvyn kannalta kestäviin puitteisiin. Tällainen talous perustuu luonnon tuottokyvyn kannalta kestäväan mittakaavaan, pääsääntöisesti uusiutuviin energialähteisiin sekä systemaattiseen kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön.

Tällaisten uudistusten toteuttaminen ei ole mahdollista ellei luoda keinoja, joilla voidaan paikallisesti, kansallisesti ja alueellisesti kontrolloida ja ohjata luonnonvarojen käyttöä, pääomaliikkeitä, ulkomaankauppaa ja teknologiaa. Tämä korostaa yhtäältä demokratistien uudistusten puolesta omassa maassamme käytävän kamppailun luonnetta imperialisminvastaisena taisteluna, ja toisaalta tarvetta demokratisoida kansainvälistä järjestelmää niin, että se antaa tilaa eri maiden ja alueiden itsenäiselle kehitykselle.

Uudenlainen punavihreä SKDL?

On yhdistettävä kamppailu USA:n sotapolitiikkaa, EU:ta ja Maail-

mankauppajärjestön valtaa vastaan kamppailuun saman uusliberalistisen politiikan kääntöpuolta, irtisanomisia, valtionyhtiöiden ja julkisten palvelujen yksityistämistä, sosiaaliturvan heikentämistä ja poliisivallan lisäämistä vastaan. Suomen liittoutumattomuuden ja idänsuhteiden perinteiden hylkäämisen sijasta on syytä käyttää niitä hyväksi vaihtoehtojen kehittämiseksi USA:n hallitsemalle yksinapaiselle maailmanjärjestykselle. Tällaisia vaihtoehtoja voi tarjota sellainen yleiseurooppalainen yhteistyö, joka ei pyri alistamaan Itä-Eurooppaa EU:n puolisiirtomaaksi ja joka rakentaa uudentyyppisiä yhteistyökuvioita kansainvälisissä järjestöissä Kiinan, Intian, Etelä-Afrikan, Brasilian ja muiden kehitysmaiden kanssa.

Maailman, Euroopan ja Suomen sosiaalifoorumit kertovat siitä, että tähän kamppailuun on tullut mukaan entistä laajempi joukko toimijoita. Asemansa, ammatillisen järjestäytyneisyytensä ja taistelukokemuksensa takia työväenluokasta riippuu ratkaisevalla tavalla se, miten tämä voima kehittyy. Samalla on haasteena uusliberalismin vastaisten liikkeiden suuntaaminen myös poliittiseksi voimaksi ja poliittisen vaikuttamisen väylien avaamiseksi näiden liikkeiden vaatimuksille. Kokemus osoittaa, että tässä tarvitaan vahva kommunistinen puolue.

Vain entistä vahvempi paine vasemmalta voi pysäyttää SDP:n ja Vasemmistoliiton oikeistolaistumisen ja tehdä työväenliikkeestä uudelleen radikaalin yhteiskuntaa uudistavan voiman. Siten voimme luoda edellytyksiä myös nyt hajanaisten punavihreiden voimien koamiselle poliittiseen yhteistyöhön, tulevaisuudessa ehkä uudenlaisen *punavihreän SKDL:n* muodostamiselle.

USA:n johtamien joukkojen hyökkäys Irakiin vuonna 2003 sai vastaansa ennätysellisen laajat mielenosoitukset niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti.

Muita TA-Tieto Oy:n julkaisuja

Yrjö Hakanen ja Emmi Tuomi (toim.): Vastavirtaan.
Pamfletti., 160 s., Helsinki 2008

Yrjö Hakanen (toim.): Kuntapamfletti. Kunta- ja palvelurakennehankkeen kritiikkiä ja vaihtoehtoja. 175 s., Helsinki 2006.

Veikko Koivusalo ja Marko Korvela (toim.): Rauhan ja toivon lapset. Valokuvia sodanvastaisesta toiminnasta 1980-2005. 120s., Helsinki 2005

Seppo Ruotsalainen: Syrjäytyminen — syrjäyttäminen. 244 s., Helsinki 2005 (Loppuunmyyty)

Maija Hakanen ja Leo Partanen (toim.): Kuka maksaa ympäristölaskut? — Näkökulmia ympäristölliseen oikeudenmukaisuuteen globaalissa pörssitaloudessa, 144 s, DSL & TA-Tieto Oy, Helsinki 2004

Yrjö Hakanen (toim.): Imperialismi ja sosialismi tänään, 116 s, Helsinki 2004

Yrjö Hakanen, Veikko Koivusalo, Mikko Perkoila, Ari Sardar, Anne Semi (toim.): Agitprop-laulukirja, 176 sivua, TA-Tieto Oy & DSL, Helsinki 2002 (Loppuunmyyty)

Yrjö Hakanen (toim.): Marxismi ja 2000-luku, 216 s., Helsinki 2001

Jukka Heiskanen (toim.): Marx ja ekologia, TA-Tieto Oy & DSL ry, 208 s., Helsinki 2001

Timo Kallinen (toim.), **Veikko Koivusalo** (kuvat): Pitkä 70-luku. Valokuvia ja muistikuvia, 192 s., Helsinki 2000 (Loppuunmyyty)

Jari Heinonen: Hyvinvointimalli murroksessa. Aikamme sosiaalinen kysymys ja sen ratkaisuvaihtoehdot, 242 s., Helsinki 1999 (Loppuunmyyty)

Jari Heinonen, Pertti Honkanen, Teuvo Junka, Pertti Koistinen ym: Työaika uusiksi. Työajan lyhentäminen, työllisyys ja perusturva, 118 s, Helsinki 1998

Timo Kallinen: Brecht goes hiphop! Kiistakirjoituksia taiteesta, tieteestä ja politiikasta 1980- ja 1990-luvuilla, 175 s., Helsinki 1998

Jari Heinonen: Katseita suomalaisuuteen. Vastarinta ja luopuminen suomalaisessa kansanomaisessa kulttuurissa, 232 s., Helsinki 1997

Jukka Heiskanen (toim.): Marx ja villi länsi, 201 s., DSL & Marxilaisen yhteiskuntatieteen seura & TA-Tieto, Helsinki 1997

Teuvo Junka, Pertti Honkanen ym: Emu kriittisessä puntarissa, 58 s., DSL ja TA-Tieto, Helsinki 1997 (Loppuunmyyty)

Tiedonantaja

Kerran viikossa ilmestyvä sanomalehti, EU-kriittinen marxilainen foorumi ja SKP:n äänenkannattaja

Tilaukset

Kustannusyhtiö TA-Tieto Oy
Haapaniemenkatu 7-9 B, 00530 Helsinki
puh 09 - 7743 810, fax 09 - 7743 8160
sähköposti toimisto@tiedonantaja.fi
www.tiedonantaja.fi

Suomen kommunistinen puolue

Haapaniemenkatu 7-9 B
00530 Helsinki
Puh 09 - 7743 8150
Fax 09 - 7743 8160
skp@skp.fi
www.skp.fi

Moni kokee puolueet tavallisten ihmisten arjesta ja tarpeista etäännyneiksi valtakoneistoiksi, jotka ajavat pienten piirien etuja. Eikä syyttä.

Tämä kirja kertoo toisenlaisesta puolueesta. Se kertoo naisista ja miehistä, jotka eivät ole alistuneet eriarvoisuuteen ja vääryyteen. Kommunisteista, joille ihmisen ja luonnon hyvinvointi, kansanvalta ja rauha ovat tärkeämpiä kuin pörssikurssit ja liikevoitot.

Kirjaan on koottu puheenvuoroja, asiakirjoja, valokuvia ja runoja Suomen kommunistisen puolueen yhdeksältä vuosikymmeneltä, 1918 – 2008.